

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

AHMET TOLGA EKİNCİ

HAZİRAN 2016

Tez Başlığı : Resmî Belgede Sahtecilik Suçu

Tezi Hazırlayan : Ahmet Tolga EKİNCİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

Prof. Dr. Mehmet YAZICI
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet TURHAN
Kamu Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup, yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU
Tez Danışmanı

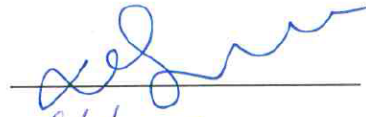

Tez Juri Tarihi : 23.06.2016

Tez Juri Üyeleri :

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN (Çankaya Üniv.)

Doç. Dr. Erdal YERDELEN (Yıldırım Beyazıt Üniv.)

Yrd. Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU (Çankaya Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallarını gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı Soyadı : Ahmet Tolga EKİNCİ
İmzası :
Tarih : 02.08.2016

ÖZET

Sahtecilik, ceza hukuku anlamında, gerçeğin olduğundan farklı gösterilmesini ya da isteyerek değiştirilmesini ifade eder. Özü itibariyle bir “yalan” olan sahtecilik eyleminin, ceza hukuku bakımından, belirleyici yönlerini, suçun konusu ile mağduru oluşturmaktadır. Şöyle ki söz konusu suçun konusu belge; mağduru ise toplumu oluşturan herkeştir.

Belge, bir ispat aracı olup, bir olayın naklini ya da bir irade beyanını içerir ve böylece bir hukukî sonucun doğuşuna hizmet eder. Öğretide benimsendiği üzere, ceza hukuku anlamında bir belgeden söz edilebilmesi için bunun yazılı olması, hukuken anlamı olan bir içeriğinin bulunması ve düzenleyenin belli olması gerekir. Öte yandan, bu çalışmada ele alınan, resmî belge ise bir kamu görevlisinin görevinin gereği olarak düzenlediği belgeyi ifade eder.

Sahtecilik suçları, TCK’ da “kamu güvenine karşı işlenen suçlar” arasında yer almaktadır. Bunun anlamı, bu suçun ihdas edilmesiyle korunan hukukî yararın kamu güveni olduğudur. Kamu güveni ise ispat araçlarının doğruyu yansıttığı yolunda toplumun sahip olduğu güveni ifade eder. İşte sahtecilik eyleminin gerçekleşmesiyle, topluma ait olan bu menfaat sarsılmış olduğundan, suçun mağduru, toplumu oluşturan herkeştir.

Resmî belgede sahtecilik suçu, TCK’ nın 204’ üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu hükmün ilk fıkrasında, özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu; ikinci fıkrasında ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu düzenlenmiştir. Üçüncü fıkrada ise cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsura yer verilmiştir. Yine, Kanunun 210, 211 ve 212’ nci maddeleri de inceleme konusu suçla ilişkili hükümler içermektedir.

Anahtar Kelimeler : Resmî belge, Sahtecilik, Kamu güveni.

ABSTRACT

Forgery refers to show the fact differently than what it is or to replace the fact intentionally in terms of criminal law. As a "lie" in essence, forgery action's defining aspects are *corpus delicti* and victim. When the corpus delicti here is document, the victim may be all within a society.

The documents which serves as a proof provides an account of a case and sets out the expression of intention. As held in the literature, a document for being recognised under criminal law must be written, its content and issuer must be precise. On the other hand, the official document discussed in this thesis refers to a document produced by a public official or body.

The offence of forgery has been embodied in the section called "Offenses Against Public Confidence" of context of Turkish Criminal Code. This means that the legal interest protected by this crime is public trust. The public trust reflects the reliance of the community in means of proof that reflects the truth. proof reflect the trust of the community. By the realization of the forgery action, the victim of crime may be all within a society due to the ,shaken interest of the community.

The offence of forgery of official documents regulated under Art. 204 of the Turkish Criminal Code. The first paragraph of the Art. 204 regulates forgery offences committed by people who are not public officials, when the second paragraph of the Art. 204/2 regulates forgery offences committed by public officials. In the third paragraph of the Art. 204 a qualified component is regulated which requires aggravation of punishment. As such Art. 210, 211 and 212 of the Turkish Criminal Code comprise provisions regard with the offence of forgery.

Anahtar Kelimeler : Official document, Forgery, Public trust.

İÇİNDEKİLER

ETİK YAZISI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xi

BÖLÜMLER

GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: GENEL OLARAK KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR, SAHTECİLİK TERİMİ, TARİHİ GELİŞİM, SUÇA İLİŞKİN ORTAK KAVRAMLAR VE SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER	3
1. GENEL OLARAK KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR, SAHTECİLİK TERİMİ VE TARİHİ GELİŞİM.....	3
1.1. Genel Olarak Kamu Güvenine Karşı Suçlar	3
1.2. Sahtecilik Terimi.....	5
1.3. Tarihî Süreç İçerisinde Belgede Sahtecilik Suçları	6
1.3.1. Roma Hukuku	6
1.3.2. Cermen Hukuku.....	6
1.3.3. Kilise Hukuku.....	7
1.3.4. Orta Çağ Hukuku	7
1.3.5. Türk Hukuku.....	8
2. SUÇA İLİŞKİN ORTAK KAVRAMLAR VE SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	8
2.1. Suça İlişkin Ortak Kavramlar.....	8
2.1.1. Belge	8
2.1.1.1. Genel Açıklamalar.....	8
2.1.1.2. Belgenin Unsurları	10
2.1.1.2.1. Yazılı Olma	10
2.1.1.2.2. Hukuken Anlamı Olan Bir İçeriğinin Bulunması.....	12
2.1.1.2.3. Düzenleyicisinin Belli Olması	14
2.1.1.3. Belge Çeşitleri	19
2.1.1.3.1. Genel Olarak	19
2.1.1.3.2. Resmî Belge	20
2.1.1.3.2.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenme.....	21
2.1.1.3.2.2. Görev Gereği Düzenlenme	22
2.1.1.3.2.3. Usulüne Uygun Olarak Düzenlenme	23

2.1.1.3.3. Özel Belge	23
2.1.1.3.4. Resmî Belge Hükmünde Belge.....	24
2.1.1.3.4.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambyo Senedi.....	25
2.1.1.3.4.1.1. Poliçe.....	26
2.1.1.3.4.1.2. Bono	28
2.1.1.3.4.1.3. Çek	30
2.1.1.3.4.2. Emtiyâ Temsil Eden Belge	32
2.1.1.3.4.3. Hisse Senedi veya Tahvil	32
2.1.1.3.4.4. Vasiyetname.....	33
2.1.1.3.4.5. Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından Düzenlenen, Kişiyâ Haksız Bir Menfaat Sağlayan veya Kamunun veya Kişilerin Zararına Sonuç Doğurucu Nitelik Taşıyan Gerçeğe Aykırı Belge	35
2.1.2. Aldatma Kabiliyeti	36
2.1.3. Zarar İmkân ve İhtimali.....	42
2.1.4. Maddî Sahtecilik - Fikrî Sahtecilik Ayrımı	43
2.2. Belgede Sahtecilik Suçlarıyla Korunan Hukukî Değer	45
İKİNCİ BÖLÜM: TÜRK CEZA KANUNU' NDA RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU	47
1. ÖZEL KİŞİLER TARAFINDAN İŞLENEN RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU ...	47
1.1. Genel Bilgiler	47
1.2. Suçun Unsurları	48
1.2.1. Maddî Unsurlar	48
1.2.1.1. Genel Olarak.....	48
1.2.1.2. Fiil	49
1.2.1.2.1. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	51
1.2.1.2.2. Resmî Belgeyi Değiştirmek	53
1.2.1.2.3. Sahte Resmî Belgeyi Kullanmak	56
1.2.1.3. Netice	59
1.2.1.4. Nedensellik Bağı	60
1.2.1.5. Fail	60
1.2.1.6. Mağdur	62
1.2.1.7. Konu	63
1.2.1.8. Suçun Nitelikli Unsurları.....	66
1.2.1.8.1. Resmî Belgenin Kanun Hükmü Gereği Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması.....	68
1.2.1.8.2. Sahteciliğin Karayolu Taşımacılığına İlişkin Yetki Belgeleri, Taşıt Belgeleri veya Taşıt Kartı Üzerinde Tahrifat Suretiyle Gerçekleştirilmesi.....	70
1.2.2. Manevî Unsur	71

1.2.2.1. Genel Olarak.....	71
1.2.2.2. Sahteciliğin Hukukî İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilmesi.....	75
1.2.2.3. Sahteciliğin Terör Amacıyla Gerçekleştirilmesi.....	78
1.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	79
1.3. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	83
1.3.1. Teşebbüs.....	83
1.3.2. İştirak	85
1.3.2.1. Genel Olarak.....	85
1.3.2.2. Faillik	87
1.3.2.3. Şeriklik	89
1.3.3. Suçların İçtiması	90
1.3.3.1. Genel Olarak.....	90
1.3.3.2. İnceleme Konusu Suç Yönünden Değerlendirme.....	91
2. .KAMU GÖREVLİSİ TARAFINDAN İŞLENEN RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU	97
2.1. Genel Bilgiler	97
2.2. Suçun Unsurları	98
2.2.1. Maddî Unsurlar	98
2.2.1.1. Fiil	99
2.2.1.1.1. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek	99
2.2.1.1.2. Resmî Belgeyi Değiştirmek	101
2.2.1.1.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek.....	102
2.2.1.1.4. Resmî Belgeyi Kullanmak.....	104
2.2.1.2. Netice	106
2.2.1.3. Nedensellik Bağı	106
2.2.1.4. Fail	107
2.2.1.5. Konu	110
2.2.1.6. Mağdur	111
2.2.2. Manevî Unsur	112
2.2.2.1. Genel Olarak.....	112
2.2.2.2. Sahteciliği Hukukî İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilmesi.....	115
2.2.2.3. Sahteciliğin Terör Amacıyla Gerçekleştirilmesi.....	116
2.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	117
2.3. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	119
2.3.1. Teşebbüs.....	119
2.3.2. İştirak	120
2.3.2.1. Genel Olarak.....	120

2.3.2.2. İnceleme Konusu Suç Yönünden Değerlendirme.....	122
2.3.3. Suçların İçtimarı	124
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ DİĞER SUÇLAR VE CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNA İLİŞKİN BİLGİLER..	127
1. RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ DİĞER SUÇLAR.....	127
1.1. Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu	127
1.1.1. Genel Bilgiler	127
1.1.2. Korunan Hukukî Yarar.....	128
1.1.3. Suçun Unsurları	129
1.1.3.1. Maddî Unsurlar	129
1.1.3.1.1. Fiil.....	129
1.1.3.1.1.1. Resmî Belgeyi Bozmak.....	130
1.1.3.1.1.2. Resmî Belgeyi Yok Etmek	133
1.1.3.1.1.3. Resmî Belgeyi Gizlemek	134
1.1.3.1.2. Netice ve İlliyet Bağı	135
1.1.3.1.3. Fail.....	135
1.1.3.1.4. Konu	136
1.1.3.1.5. Suçun Nitelikli Unsuru	137
1.1.3.2. Manevî Unsur	139
1.1.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	141
1.1.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	141
1.1.4.1. Teşebbüs	141
1.1.4.2. İştirak	143
1.1.4.3. Suçların İçtimarı	143
1.2. Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu	145
1.2.1. Genel Bilgiler	145
1.2.2. Korunan Hukukî Yarar.....	146
1.2.3. Suçun Unsurları	146
1.2.3.1. Maddî Unsurlar	146
1.2.3.1.1. Fiil.....	146
1.2.3.1.2. Netice ve İlliyet Bağı	152
1.2.3.1.3. Fail.....	153
1.2.3.1.4. Konu ve Mağdur	153
1.2.3.2. Manevî Unsur	153
1.2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru.....	154
1.2.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	156
1.2.4.1. Teşebbüs	156
1.2.4.2. İştirak	157
1.2.4.3. Suçların İçtimarı	157

2. CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNA İLİŞKİN BİLGİLER.....	160
2.1. Soruşturma ve Kovuşturma.....	160
2.2. Madde Yönünden ve Yer Yönünden Yetkili Mahkeme.....	165
2.3. Dava Zamaşımı	166
SONUÇ.....	168
KAYNAKÇA	172
ÖZGEÇMİŞ.....	176

KISALTMALAR

ABD.	: Ankara Barosu Dergisi
a.e.	: aynı eser
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: aynı geçen makale
a.m.	: aynı makale
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
Bkz./bkz.	: bakınız
C.	: cilt
CD.	: ceza dairesi
CMK.	: 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
EÜHFD.	: Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
karş.	: karşılaştırınız
m.	: madde
S.	: Sayı
s.	: sayfa numarası
TCK.	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
TBBD.	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TAAD.	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
vd.	: ve devamı
YCGK.	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Toplumsal yaşamın belli bir düzen ve ahenk içinde sürdürülebilmesine yönelik kurallar, “*sosyal davranış kuralları*” olarak adlandırılır. Söz konusu kurallar; din, ahlâk, görgü ve hukuk kurallarından ibarettir. Bunlardan hukuk kuralları, ihlâlî hâlinde karşılığında maddî yaptırım öngörülmüş olmasıyla diğer sosyal davranış kurallarından ayrılır.

Hukuk kurallarının ihlâlî hâlinde oluşan yeni durumu, genel bir ifadeyle, haksızlık ya da hukuka aykırılık olarak adlandırmak mümkündür ve bu ihlal karşısında hukuk düzeninin, yaptırım olarak, ceza öngörmesi hâlinde, bir suçun varlığından söz edilir.

Ülkemizde, suç ve cezalara ilişkin temel hukukî düzenlemeler, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)’nda yer almaktadır. Söz konusu Kanun, suç ve cezalara ilişkin genel düzenlemeleri içeren “*Birinci Kitap*” ve her bir suç tipinin, münferiden ele alındığı “*İkinci Kitap*”dan oluşmaktadır. Söz konusu Kanunun ikinci kitabı da kendi içinde ve belli bir sistematik dâhilinde önce kısımlara, sonra da bölümlere ayrılmıştır.

Bu çalışmada inceleme konusu yapılan resmî belgede sahtecilik suçu, TCK’nın ikinci kitabının ‘*Topluma Karşı Suçlar*’ başlıklı üçüncü kısmının, ‘*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*’ başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

Kamu güveni, genel olarak, ispat araçlarının doğruyu yansıttığına dair toplumun sahip olduğu güven olarak tanımlanabilir. Söz konusu ispat araçlarından biri olan belgeler, sosyal ilişkilerin sürdürülebilirliği bakımından, kimi zaman kurucu; kimi zaman ise kanıtlayıcı nitelikte işlev gören yazıları ifade eder. Söz konusu işlevleri bertaraf etmek suretiyle kamunun aldanmasını sağlayan fiiller ise belgede sahtecilik suçlarına vücut verir.

5237 sayılı TCK’da belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümler, esas olarak, resmî belge – özel belge ayrımı esas alınarak ihdas edilmiştir. Bu belgelerden resmî belgeler, düzenleyicisinin kamu görevlisi olması nedeniyle doğruluğuna yönelik kamu güveni daha yüksek olan belgelerdir. Bu nedenle söz konusu

belgelerdeki sahtecilik fiilleri de daha ağır cezalandırılmıştır. Resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler, Kanununun 204, 210/1, 211 ve 212' nci maddelerinde yer almaktadır.

Bu çalışma üç bölümden meydana gelmekte olup, ilk bölümde, bütün sahtecilik suçları açısından geçerli olacak şekilde; kamu güvenine karşı suçlara ilişkin açıklamalar, tarihî gelişim, suçun konusu olarak belge ve suçla korunan hukukî değer incelenmiştir. İkinci bölümde ise özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu ile kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu ele alınmıştır. Nihayet üçüncü bölümde; resmî belgede sahtecilik ile ilgili diğer suçlar ve ceza muhakemesi hukukuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR, SAHTECİLİK TERİMİ, TARİHİ GELİŞİM, SUÇA İLİŞKİN ORTAK KAVRAMLAR VE SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

1. Genel Olarak Kamu Güvenine Karşı Suçlar, Sahtecilik Terimi ve Tarihî Gelişim

1.1. Genel Olarak Kamu Güvenine Karşı Suçlar

Suçların ceza kanunlarında tasnifi bakımından, başvurulan en elverişli ölçüt, suçla ihlal edilen hukukî değer ölçütüdür¹. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu' nun (TCK) ikinci kitabında da suçlar, bu ölçüt esas alınarak öncelikle, dört kısma ayrılmış; sonra da bu kriter ile birlikte fiilin niteliği ya da suçun konusu dikkate alınarak yapılan değerlendirme sonucu, her bir kısım altında farklı bölümler oluşturulmuştur².

Belgede sahtecilik suçları, TCK' nin her bir suç tipinin ayrı ayrı ele alındığı 'Özel Hükümler' başlıklı ikinci kitabının, 'Topluma Karşı Suçlar' başlıklı üçüncü kısmının, 'Kamu Güvenine Karşı Suçlar' başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir.

TCK' da; belgede sahtecilik suçlarının yanı sıra; parada sahtecilik (TCK. 197) ve kıymetli damgada sahtecilik (TCK. 199) gibi başkaca sahtecilik suçları ile mühür

¹ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku: Özel Kısım*, 2. bs., Ankara, Savaş Yayınları, 2007, s. 16; Zeki Hafizoğulları, Devrim Güngör, "Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi", **TBBĐ**, S:69, Ankara, 2007, s. 23.

² Nevzat Toroslu, a.g.e., s.16.

bozma (TCK. 203), resmî / özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (TCK. 205, 208) gibi esasen sahtecilik teşkil etmeyen suç tiplerine de kamu güvenine karşı suçlar arasında yer verilmiştir. Bununla birlikte, TCK' nın 205 ve 208' inci maddeleri bir yana bırakılırsa kanun koyucunun, kamu güvenine karşı suçları ihdas etmekle, esas olarak; ya sahtecilik fiillerini ya da üzerinde sahtecilik yapılan şeyin kullanılması fiillerini cezalandırmak istediği görülür.

Kamu güveni kavramı, genel olarak, belirli sosyal ilişkilerin gerçekleştiği kolektif ve karşılıklı güven ortamını ifade eder³ ki kavramın bu niteliği, kamu güvenine karşı işlenen suçların temelini oluşturur. Şöyle ki, gerçekleri değiştirmek suretiyle, aldatmaya neden olma anlamına gelen sahtecilik eyleminin, kamu güvenine karşı işlenen suçların konusunu oluşturabilmesi, eylemin, kamuoyunu; yani, belirsiz sayıda kişiyi aldatma yeteneğini haiz olmasını gerektirir⁴. Bir kişiyi ya da az sayıda kişileri aldatma yeteneği taşıyan sahtelik hâlleri, kamu güvenine karşı suçların konusunu oluşturmazlar. Örneğin, dolandırıcılık suçunun bir unsuru olan 'hile', aldatmaya yönelik bir sahtecilik eylemidir; ancak, bir ya da belirli sayıda kişiye yöneliktir. Bu nedenle, dolandırıcılık suçunu, kamu güvenine karşı suçlar arasında mütalaa etmek mümkün değildir.

Belirsiz sayıdaki kişiye yönelen aldatıcı hareketin, toplumun, belli bir güven beslediği nesnelere ve beyanlar üzerinde gerçekleşmesi, kamu güvenine karşı suçların esasını oluşturur⁵. Bir başka deyişle, toplumsal yaşam ortamında, sosyal hayatın devamı açısından önemli olan para ve belge gibi kimi alametler, hukuk düzeninin kendilerine bağladığı sonuçlar nedeniyle, toplum nezdinde, doğru ve geçerli oldukları yönünde bir güven uyandırır ki bu güvenin korunması gerekir.⁶ Toplumun belli bir güven beslediği nesnelere ve beyanlar; ispat araçlarını, bir değeri

³ Faruk Erem, "Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler", **AÜHFD**, C:18, S: 1-4, s.101.

⁴ Nevzat Toroslu, a.g.e., s.201.

⁵ Devrim Güngör, *Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s.16.

⁶ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler*, 2.bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.667.

veya bir tespiti ifade eder ve kamu güvenine karşı suçlarda da bunların doğruluğuna ve gerçekliğine duyulan güvenden yararlanılması söz konusudur⁷.

1.2. Sahtecilik Terimi

Sahte kelimesi, Farsça bir sıfat olup, bir şeyin aslına benzetilerek yapılan, düzme, düzmece; uydurma anlamlarına gelmektedir⁸.

Sahtekâr, sahte işler yapan, düzmeci, sahteci⁹; sahtecilik (sahtekârlık) ise sahte işler yapma, düzmecilik¹⁰ demektir.

Ceza hukuku anlamında ise sahtecilik; “gerçeğin tahrif edilerek olduğundan farklı gösterilmesi”¹¹ ya da “gerçeğin isteyerek değiştirilmesi”¹² anlamına gelir. Bu anlamda sahte olma; kimi durumlarda, ‘sahih olma’ nın; kimi durumlarda ise ‘doğru olan’ in karşıtı olarak kullanılır¹³.

⁷ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, *Teorik ve Pratik: Ceza Özel Hukuku*, 6. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s. 674; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., s. 667.

⁸ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 10 Eylül 2015

⁹ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 10 Eylül 2015

¹⁰ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 10 Eylül 2015

¹¹ Sahir Erman, Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar(TCK. 316-368)*, İstanbul, Alfa Yayınları, 1996, s. 221.

¹² Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 201.

¹³ A.e.

1.3. Tarihî Süreç İçerisinde Belgede Sahtecilik Suçları

1.3.1. Roma Hukuku

Sahtecilik fiilleri, Roma hukukunda münhasıran düzenlenmemiş olup, bu tür fiiller, genellikle, yalan tanıklık ve vasiyetnamelerde sahtecilik fiilleriyle aynı başlık altında düzenlenmiş ve ‘*falsum*’ kavramıyla ifade edilmiştir¹⁴. Yine bu dönemde, yeni bir suç şekli olarak ‘*stellionatus*’ adı altında yeni bir suç şekli ortaya çıkmış ve bu suç, süreç içerisinde, tüm hileli suçları ifade eden bir anlam kazanmıştır¹⁵.

Roma hukukunda, bir sahtecilik suçu olarak, ilk cezalandırılan fiil, vasiyetnameleri konu edinen sahtecilik fiili olmuştur¹⁶. Bunun nedeni, vasiyetnamelerin, Roma’ nın toplum ve hukuk hayatı karşısındaki önemidir¹⁷.

Yine Roma hukukunda, imparatorluk devrinin başlangıcında, yazılı şeklin uygulama alanı genişlediğinden, vasiyetnameler dışında kalan belgelerdeki sahtecilikler de cezalandırılmıştır¹⁸.

1.3.2. Cermen Hukuku

Cermen hukukunda, başta konusu resmî belge olanlar olmak üzere, belgede sahtecilik fiilleri, suç sayılmıştır¹⁹.

¹⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 672.

¹⁵ Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları*, 3. bs, İstanbul, 1981, s. 5’ den naklen Ahmet Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları: TCK m. 204 – 212*, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, 37.

¹⁶ Sahir Erman, a.g.e., s. 218.

¹⁷ Sahir Erman, “Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi ve Müşterek Unsurları” (Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları), *İÜHFİM*, C: 16, S: 1-2, s. 160.

¹⁸ Ahmet Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları: TCK. 204-212*, 3. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s.13.

¹⁹ Sahir Erman, *Evrakta Sahtekârlık Suçlarının Ana Hatları*, s.163.

Suç ve ceza içeren çeşitli metinlerde, sahtecilik suçları için ölüm cezası, el veya parmakların kesilmesi ya da genel müsadere gibi müeyyideler öngörülmüştür²⁰.

1.3.3. Kilise Hukuku

Bir dinî hukuk sistemi türü olan Kilise hukukunda, Papalığa ait belgelerde yapılan sahtecilikler, failin niteliğine göre dinden aforoz edilme ya da ruhanî görevleri yapmaktan yasaklanma gibi cezalarla karşılanırdı²¹. Yine, rahip tarafından işlenmesi hâlinde, krallık belgelerinde yapılan sahtecilik eylemleri de Kilise hukuku kapsamında, cezalandırılmaktaydı²².

1.3.4. Orta Çağ Hukuku

Orta Çağ' da Avrupa kıtasında geçerli olan hukuk düzeni bağlamında, sahtecilik fiilleri, ağır şekilde cezalandırılan fiiller arasında yer almış; bu suçu işleyen kimseler hakkında el kesme gibi cezalar öngörülmüştü²³.

Bu dönemde, sahtecilik suçunun konusuna göre ayrımlara gidilmiş; belgenin, resmî belge – özel belge ya da millî belge – yabancı belge olmasına göre ceza miktarları belirlenmiştir²⁴. Yine, suçun failinin noter ya da resmî sığata sahip bir kişi olması hâlinde, daha ağır cezayı gerektirmekteydi²⁵.

²⁰ A.m.

²¹ A.m.

²² A.m.

²³ A.m.

²⁴ A.m.

²⁵ A.m.

1.3.5. Türk Hukuku

Cumhuriyet dönemi öncesi Osmanlı hukukunda, genel anlamda, İslam hukukuna ilişkin kurallar uygulanmıştır²⁶.

İslam hukukunda, resmî belgede sahtecilik ile devlet memurları tarafından gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri, *ta' zir*²⁷ ile cezalandırılan fiiller arasında yer almaktadır²⁸.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise 1256 tarihli Kanun – ı Ceza' da, 1267 tarihli Kanunu Cedit' de ve 1274 tarihli Ceza Kanunname – i Hümayun' da, sahtecilik suçları düzenlenmiştir²⁹.

2. Suça İlişkin Ortak Kavramlar ve Suçla Korunan Hukukî Değer

2.1. Suça İlişkin Ortak Kavramlar

2.1.1. Belge

2.1.1.1. Genel Açıklamalar

Belge, maddî varlığı ve yapısı itibariyle, belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturmaktadır. Bir başka deyişle, bir sahtecilik fiilinin kamu güvenini ihlâl edebilmesi ve bu nedenle, belgede sahtecilik suçu kapsamında

²⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 15.

²⁷ Ta' zir; suçta ve cezada kanunilik ilkesinin tam aksini ifade eden bir kavram olup, İslam ceza hukukuna özgü bir kavram olarak; önceden belirtilmemiş olan veya belirtilmiş olup da cezaları gösterilmemiş olan suçlara verilecek olan cezayı yargıcın tayin etmesini ifade eder. Bkz. Coşkun Üçok, Ahmet Mumcu, Gülnihal Bozkurt, *Türk Hukuk Tarihi*, 10. bs., Ankara, Savaş Yayınevi, 2002. s.81.

²⁸ Sahir Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları*, s. 163.

²⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 16.

cezalandırılabilmesi için fiilin konusunun belge olması gerekir³⁰. Konu, suçun maddî unsurlarından biri olup, suçun işlenmesiyle zarara ya da tehlikeye uğrayan eşya ya da şahsın fizikî yapısını, bünyesini ifade eder³¹.

765 sayılı TCK' daki evrak (varaka) teriminin karşılığı olarak kullanılan belge; bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb., vesika, doküman anlamına gelmektedir³².

Ceza hukuku yönünden ise belgeyi, olayları nakleden veya irade beyanlarını içeren ve bir kimse tarafından oluşturulan her türlü yazı olarak tanımlamak mümkündür³³. Yargıtay' a göre ise belge; hukukî bir sonuç doğurmaya veyahut bir durumu belli veya ispat etmeye yarayan yazılardır³⁴. Yine, belgenin, konusu itibariyle, hukuka aykırı olmaması ve hukukî sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir³⁵.

Bir nesnenin belge sayılabilmesi, bünyesinde bir irade açıklamasının bulunmasını gerektirir³⁶. Bir irade açıklamasını temsil eden ve kalıcı hâle getiren belge, içeriği ve değeri yönünden, diğer ispat araçlarından ayrılır³⁷. Şöyle ki parmak izi ya da kan lekesi gibi nesnelere, ceza muhakemesi hukuku anlamında, birer belirti delilidir ve hukukî anlamda, birer belge sayılmazlar. Bununla birlikte, ceza muhakemesi kapsamında, birer belirti delili sayılan söz konusu nesnelere

³⁰ Sahir Erman, "Evrakta Sahtekarlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu", **İÜHF**M, C: 15, S: 1, 1949, s. 167.

³¹ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, 8. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2013, s.207-208.

³² (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 18 Eylül 2015.

³³ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku: Özel Kısım*, s. 220.

³⁴ YCGK., 21.06.1968, 97/324; YCGK., 04.04.1983, 6-13/155, (Çevrimiçi) www.kazanci.com, 20 Eylül 2015.

³⁵ Sedat Bakıcı, Gürsel Yalvaç, *5237 Sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri*, C: IV, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, No: 2, s. 693.

³⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Ahmet Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku: Özel Hükümler*, 15. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2015, s.465.

³⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., s. 669.

anlamlandırılması için başvuru bilirkişi incelemesi neticesi tanzim olunan rapor ise ceza muhakemesi hukuku anlamında bir belge delili; hukukî anlamda ise bir belgedir. Çünkü söz konusu rapor, bir irade açıklaması içermektedir.

Belge, gerek belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukukî değer olan kamu güveninin neden ibaret olduğunun tespiti bakımından; gerekse, suçun unsurları bakımından belirleyici konumdadır³⁸.

Aralarında içerik açısından bağlantı bulunan ve hukukî ilişkiler bakımından delil olarak kullanılabilir nitelikte olan iki belgeden biri üzerindeki irade beyanı, başka bir belgeye atfen de gerçekleştirilebilir³⁹.

2.1.1.2. Belgenin Unsurları

Sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin; yazılı olması, hukuken anlamı olan bir içeriğinin bulunması ve düzenleyenin belli olması gerekir.

2.1.1.2.1. Yazılı Olma

Yazılılık, özel hukukta, kimi sözleşmeler bakımından geçerlilik şartı; kimileri bakımından ise ispat şartıdır. Örneğin, taşınmaz satış vaadi bakımından öngörülen resmî şekil, bu sözleşme türü bakımından, bir geçerlilik şeklidir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda (HMK) öngörülen senetle ispat ve senede karşı senetle ispat yükleri ise hukukî işlemler bakımından öngörülen bir ispat şartı olup, bu kapsamda yer alan hukukî işlemlerin, yazılı şekilde yapılmamış olması, ilgili hukukî işlemin geçerliliğine etki etmez. Bu durumda,

³⁸ Sahir Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu, s. 167.

³⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 46.

davalının tanık dinletilmesine rıza göstermediği de varsayılarak, davacı davasını ispatlayamamış olur.

Ceza muhakemesi hukuku yönünden ise yazılı olma şartını içermeyen ve fakat bir insan düşüncesini ifade eden fotoğraf ya da film gibi nesnelere, belge delili olarak muhakemede kullanılması mümkündür⁴⁰. Ancak, ceza hukukunda; belgede sahtecilik suçları açısından, belgenin yazılı olması zorunluluğu söz konusudur. Yazı, irade beyanı veya açıklamasının, bunu tespiti elverişli araç ya da harflerle ifade olunmasıdır⁴¹. Harflerin herhangi bir araçla tespiti yeterli olup, aracın ve kullanılan dilin bir önemi yoktur⁴².

Beyanın teknik olarak kaydedilmesi ya da depolamaya uygun cihazlara kayıt suretiyle kaydedilen ve depolanan veriler, yazıllık koşulunu sağlamaz⁴³.

Yazının, kalıcı olması şart olmayıp, silinebilir olması, onun belge olma niteliğini engellemez; inceleme konusu suç tipi açısından, yazının belirli bir süre için kalıcı olması yeterlidir⁴⁴. Ayrıca, diğer bütün koşulları sağlamış olması koşuluyla, yazının, mutlaka, kâğıt, bez, deri gibi taşınır nesnelere üzerine yazılmış olması da şart değildir; duvar ya da taş gibi taşınır olmayan nesnelere yazılan yazıların da belge olarak kabulü mümkündür⁴⁵.

Belge, bir düşüncüyü ihtiva etmesi şartıyla, herhangi bir yazı ile yazılmış olabilir; ancak, anlaşılması mümkün olmayan yazılar, inceleme konusu suç tipi

⁴⁰ Devrim Güngör, a.g.e., s. 34.

⁴¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 49.

⁴² Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 675.

⁴³ Çetin Arslan, İhsan Baştürk, "Belgede Sahtecilik Suçunun Ortak Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler", **ERÜHFD**, C.: VIII, 2013/2, s. 209-210.

⁴⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 675.

⁴⁵ Devrim Güngör, a.g.e., s. 35.

açısından belge sayılmaz⁴⁶. Yine, çözümlenebilme olanağı bulunduğu sürece, içeriği itibariyle şifrelenmiş olan yazılar da belge sayılır⁴⁷.

Geçerlilik şekline tabi olan bir yazının meydana getirilmesinde, geçerlik şeklinin gereklerine riayet edilmemesi, suçun oluşumu açısından önemli değildir⁴⁸.

Gözle okunabilenlerin yanı sıra, görme engellilerin dokunmak suretiyle okumasını sağlayan kabartma harflerden oluşan yazılar da yazılılık şartını sağlar⁴⁹.

Orijinalinden yazmak suretiyle oluşturulan basit kopya, orijinal belgenin içeriği hakkında bilgi verir; bu nedenle, ceza hukuku anlamında belge sayılmaz⁵⁰.

Aslına sadık kalındığının, bir kamu görevlisi ya da kopya eden diğer kişiler tarafından garanti edildiği tasdik edilmiş kopyalar, tasdikle belge niteliği kazanırlar⁵¹.

2.1.1.2.2. Hukuken Anlamı Olan Bir İçeriğinin Bulunması

TCK'ın 204'üncü maddesinin gerekçesinde; "*Kâğıt üzerindeki yazının anlaşılabilir bir içeriğe sahip olması ve ayrıca, bir irade beyanını ihtiva etmesi gerekir*" denilmekle, belgenin, anlaşılabilir bir içeriğinin bulunması gerekliliği ifade edilmektedir. Bu içerik, bir olayın nakli veya bir irade beyanı şeklinde olabilir⁵². Örneğin, adli kolluk görevlilerince, suçüstü hâlinde yakalanan failin, hangi hâl ve

⁴⁶ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 221; Sedat Bakıcı, Gürsel Yalvaç, a.g.e., s. 694.

⁴⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 671.

⁴⁸ A.e., s. 670.

⁴⁹ Sahir Erman, Evrakta Sahtekarlık Suçlarında "Varaka" Mefhumu, s. 173.

⁵⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 50.

⁵¹ A.e.

⁵² Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 309.

şartlar altında ve hangi suç nedeniyle yakalandığını tevsik eden yakalama tutanağı, bir olayın naklini içerdiğinden belge sayılmalıdır.

TCK' nın 209' uncu maddesinde düzenlenen açığa atılan imzanın kötüye kullanılması suçunda; belirli bir şekilde doldurulup kullanılmak üzere, teslim edilen imzalı ve boş bir kâğıdın, tarafların arasındaki doldurma anlaşmasına aykırı olarak, doldurulması eylemi cezalandırılmaktadır. Bu eylemin, belgede sahtecilik hükümlerine göre cezalandırılmamasının nedeni, belirli şekilde doldurulmak üzere imzalanmış olan kâğıdın, içerikten yoksun olmasıdır⁵³.

İfade edilmelidir ki ceza hukuku anlamında, bir yazının belge sayılması, hukuken anlamı olan bir içeriği haiz olması ile mümkündür⁵⁴. Bunun için ise yazı içeriğinin ya bir olay nakli ya da bir irade beyanı içermesi gerekir⁵⁵. Bununla birlikte, bir yazının belge sayılması için mutlaka bu amaçla yazılmış olmasına gerek yoktur; bu yöndeki irade, başlangıçta ortaya konmuş olabileceği gibi, belge sonradan da bu niteliği elde etmiş olabilir⁵⁶ (tesadüfî belge). Tesadüfî belgelerin, belge niteliğini kazanması; düzenleyen dışındaki üçüncü kişilerin, kanunları, örf ve âdeti veya anlaşmaları göz önünde bulundurarak yapacakları bir değerlendirmeyi gerektirir⁵⁷.

Ceza hukuku anlamında, belgenin, hukuken sonuç doğurması mümkün bir içeriğe sahip olması gereği, TCK' nın 204' üncü maddesinin gerekçesinde; “*Bir belgeden söz edebilmek için kâğıt üzerindeki yazının içeriğinin hukukî bir kıymet taşıması, hukukî bir hüküm ifade etmesi, hukukî bir sonuç doğurmaya elverişli olması gerekir*” denilerek ifade edilmiştir. Belge içeriğinin hukuken önem taşıyıp taşımadığı, genel hukuk kurallarına, belgenin kullanıldığı hukukî ilişkinin özelliklerine göre tespit edilir⁵⁸.

⁵³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 39.

⁵⁴ A.e.

⁵⁵ Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku: Özel Hükümler*, 8. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2010, s. 487.

⁵⁶ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 676.

⁵⁷ Mahmut Koca, İlhan, Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler*, 671.

Öğretide ileri sürülen bir görüşe göre; hukuken önemli bir içeriğe sahip olmayan bir belge üzerinde yapılan sahtecilik, herhangi bir zarar doğurmayacağından, suç teşkil etmeyecektir ki bu nedenle, hukuken önemli bir içeriğe sahip olma, belge bakımından bir unsur olmamalıdır⁵⁹.

Yine ifade edilmelidir ki; belge üzerinde işlenen sahtecilik fiilleri de hukuken önem taşımaktadır; aksi takdirde, fiil, sahtecilik suçunu oluşturmaz⁶⁰. Nitekim Yargıtay, bir kararında; sanıkların, bir kamu görevlisi olan müşteki hakkında, kaymakamlık makamına vermiş oldukları şikâyet dilekçesine, kendi imzalarını attıktan sonra başka kişilerin de adlarını yazıp, bu kişiler yerine dilekçeyi imzalamaları eylemini, yasal unsurları oluşmadığı gerekçesi ile suç saymamıştır⁶¹.

2.1.1.2.3. Düzenleyicisinin Belli Olması

Ceza hukuku anlamında; yani, belgede sahtecilik suçunun konusunu oluşturan bir belgeden söz edebilmek için gerekli olan bir diğer koşul, belgenin düzenleyicisinin belli olmasıdır. Bu husus, TCK' nın 204' üncü maddesinin gerekçesinde; *“Bu yazının belli bir kişiye ve kişilere izafe edilebilir olması gerekir. Ancak, bu kişilerin gerçekten mevcut kişiler olması gerekmez. Bu itibarla, gerçek veya hayalî belli bir kişiye izafe edilemeyen yazılı kâğıt, belge niteliği taşımaz. Kâğıt üzerindeki yazının belli bir kişiye izafe edilebilmesi için, bu kişinin ad ve soyadının kâğıda eksiksiz bir şekilde yazılması ve kâğıdın bu kişi tarafından imzalanmış olması şart değildir”* denilmek suretiyle ifade olunmuştur. Aynı şekilde, YCGK da bir kararında; *“Yazının bir kişilik ve kimliğinin olması yani belirli bir kişinin eseri bulunması, başka bir deyimle yazının kimin tarafından yazıldığıнын bizzat yazıdan anlaşılması gerekir. Yazıda ve dolayısıyla varakada mevcut bulunacak irade*

⁵⁸ Erol Çetin, İsmail Malkoç, “Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Bilgisayar suçları, Tebligat suçları ve İlgili Mevzuat”, Ankara, Adalet Yayınevi, 1995, s. 134.

⁵⁹ Antolisei, parte speciale, II, s.93’ den aktaran Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 223.

⁶⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 677.

⁶¹ 6. CD., 12.11.1987, 6859/2850. Karar için Bkz., Erol Çetin, İsmail Malkoç, a.g.e., 134.

beyanının belirli bir kişi veya makama izafe edilmesi gereklidir. Aksi hâlde yazının kime ait olduğu anlaşılmadığı hallerde yazı varaka niteliğini kazanamaz⁶²”.

Bu unsur, belgeyi düzenleyeninin adının metin içinde yazılması ile veya imza, remz ya da işaret gibi diğer bir unsurun metinde yer alması suretiyle gerçekleştirilebilir⁶³. Belgenin kim tarafından düzenlendiği yazının muhtevassından da tespit edilebilir⁶⁴.

Belgelerin düzenleyicisini belli etmek amacıyla, en sık olarak başvuru unsur, imzadır. İmza, yazılı bir irade açıklamasının kendisine ait olduğunu ifade etmek amacıyla bir kimsenin ismi için kullandığı özel biçimdeki çizgi ve harflerden kurulu bir işarettir⁶⁵. 2525 sayılı Soyadı Kanunu’ nun 2’ nci maddesine göre; “*Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soy adı sonda kullanılır*”.

Belgenin düzenleyicisinin tespiti bakımından, zorunluluk yoksa isim ve soyadın yazılması yeterli olup, imzanın bulunması şart değildir⁶⁶. Sigara paketlerinin üzerine yapıştırılan tekel bandrolleri, tiyatro ve piyango biletleri⁶⁷ gibi yazılar da belge niteliği taşırlar.

Kimi hâllerde, belgenin düzenleyeninin bilinebilir olması ihtiyacı karşısında, imza, yasa gereği, ilgili belge bakımından, zorunlu şekil şartı olarak öngörölmüş olabilir. Bu hâllerde, belgenin bir bölümünü imza oluşturur⁶⁸. Nitekim TCK’ nın 204’ üncü maddesinin gerekçesinde; “*Ancak, bazı belgeler (örneğin poliçe gibi*

⁶² YCGK. 04.04.1983, 13/155. Karar için Bkz., Kubilay Taşdemir, *Açıklamalı-İçtihatlı: Belgelerde Sahtecilik Suçları*, Ankara, Ertem Basım, 2013, s. 29.

⁶³ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç; *Yorumlu – Uygulamalı: Türk Ceza Kanunu*, C: VI, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, No: V, 2014, s. 6195.

⁶⁴ Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 486.

⁶⁵ Ali Kaya, “Elektronik İmza”, *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu*, Ankara, TOBB Yayını, 2005, s. 330 vd.

⁶⁶ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç; a.g.e., s. 6195.

⁶⁷ Sahir Erman, *Evrakta Sahtekarlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu*, s. 172.

⁶⁸ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 89.

kambiyo senetleri) açısından, belge üzerinde, kişinin kendi el yazısı ile imzasının atılmış olması gerekir. Zira, imza, ilgili kambiyo senedinin zorunlu şekil şartını (kurucu bir unsurunu) oluşturmaktadır” denilmiştir.

İmzanın, yasa gereği, bir geçerlilik şartı olduğu hâllerde, imzasız yazı, belge niteliği taşımayacağından, sahtecilik suçunun konusunu teşkil etmeyecektir⁶⁹. Belgenin birden fazla kimse tarafından imzalanma zorunluluğu varsa, imza eksikliği hâli de belgenin geçerliliğine etki eder⁷⁰. Nitekim YCGK, inceleme konusu hakkında düzenlenen bilirkişi raporunda, bilirkişilik yapan üç bilirkişiden yalnızca birisinin imzasının bulunması nedeniyle, söz konusu raporun geçerli bir adlî mütalaa niteliğinde olmadığını; taslak sayılabileceğini gerekçe göstererek sahtecilik suçunun varlığının kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır⁷¹.

Kural olarak, imza, el yazısı ile atılır. Nitekim 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)’ nun 15/1 hükmünde; “ *İmzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur* ” denilerek, bu husus vurgulanmıştır. Hükmün devamında ise güvenli elektronik imzanın da el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukukî sonuçlarını doğuracağından söz edilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise “ *İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve adetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır* ” denilerek, istisnaî bir düzenlemeye yer verilmiştir (TBK. 15/2). Buna göre; imzanın el ile atılması kural; bir araç ile atılması ise istisnadır.

⁶⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 90; “Uyuşmazlık konusu olan “işe giriş beyannamesi” nde sigortalının imzasının bulunmamasının bildirgenin ceza hukuku açısından geçersiz sayılmasına neden olup olmadığı hususunda toplanmaktadır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 9. maddesinde, “işveren çalıştırdığı sigortalının örneği kurumca hazırlanacak bildirgelerle en geç bir ay içinde kuruma bildirmeğe mecburdur” hükmü yer almaktadır. Görüldüğü gibi maddede anılan bildirgenin herhangi bir suretle değil, “örneği kurumca hazırlanan bildirgelerle” yapılması öngörülmüştür. Bu bildirge Sosyal Sigortalar Tüzüğü’nün 10. Maddesinde “işe giriş bildirgesi” olarak adlandırılmıştır. Bu örneklerde yer alan bildirgelerden “sigortalıya ait olanlar sigortalıca, işverene ait olanlar da işverence imzalarıyla belgelendirilir” hususuna da yer verilmiştir. Kanunkoyucu sigortalının bildirilmesini belirli bir şekle ve usule tabi tutmuş, şekle uymayan bildiriye sigortalının işe girdiğini bildiren bir işlem olarak kabul etmemiştir. Suça konu sahte olarak düzenlenen işe giriş bildirgesinin sigortalılar tarafından imzalanmadığı bu itibarla hukuken geçerli olmadığı saptanmıştır” YCGK. 09.03.1987, 601 – 16. Karar için Bkz. Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s.313, dip not: 72.

⁷⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 60.

⁷¹ Karar için Bkz. Sedat Bakıcı, Gürsel Yalvaç, a.g.e., s. 693.

İmzanın, istisnaî olarak, bir araç ile atılması konusundaki örneği, güvenli elektronik imza ile atılan imza oluşturmaktadır. Konu, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu (EİK) ile düzenlenmiştir. Kanuna göre elektronik imza; “ *Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri* ” olarak tanımlanmıştır (EİK. 3-b).

Elektronik imzanın, elle atılan imzanın yerini tutabilmesi için ‘*güvenli elektronik imza*’ olması gerekir⁷². Nitekim gerek TBK’ nın 15’ inci maddesinde; gerekse, EİK’ nin 5’ inci maddesinde; güvenli elektronik imza ve elle atılan imzanın aynı hukukî sonucu doğuracağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, “ *Kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile teminat sözleşmeleri güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemez* ” (EİK 5/2).

Elektronik imzanın, ‘*güvenli elektronik imza*’ teşkil edebilmesi için, şu dört koşulun bir arada bulunması gerekir (EİK. 4) :

- Münhasıran imza sahibine bağlı olma
- Sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulma
- Nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlama
- İmzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlama

Yukarıda ifade edildiği gibi imza, bir belgenin düzenleyicisinin tespiti bakımından başvuru başlıca yöntem olmakla birlikte; yegâne yöntem değildir. İmza yerine başka bir işaretin kullanılması da –kanun tarafından açıkça izin verilmiş olması koşuluyla- mümkündür⁷³. 6098 sayılı TBK’ nın 16’ ncı maddesinde; imza atamayanların, imza yerine, usulüne göre onaylanmış olması koşuluyla, parmak izi,

⁷² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 61; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 32.

⁷³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 38.

el ile yapılmış bir işaret ya da mühür kullanabilecekleri düzenlenmiştir. Bununla birlikte söz konusu hükümde, kambiyo senetlerine ilişkin hükümler saklı tutulmuştur. Bunun nedeni, kambiyo senetlerinin, düzenleyici tarafından elle imzalanmış olmasının, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre; zorunlu şekil şartı teşkil etmesidir.

Kim olduğunun anlaşılabilir olması koşuluyla, belgenin düzenleyicisi, hayalî bir kişi olabilir⁷⁴. Bir başka deyişle, fail tarafından, aslında mevcut olmayan bir kişi adına düzenlenmiş olan yazının, düzenleyenin kim olduğunun anlaşılabilir olması koşuluyla, belge niteliği taşıdığı kuşkusuzdur. TCK' nın 204' üncü maddesinin gerekçesinde; “ *Bir kişinin düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir. Belge altında adı yazılan ve adına imza konulan kişi gerçek veya hayalî bir kişi olabilir* ” denilerek bu husus vurgulanmıştır. Nitekim Yargıtay, zincirleme suç hükümleri yönünden temyiz incelemesinde bulunduğu bir kararında; “ *Sanığın hayalî kişiler adına düzenlediği suçta konu bonoları katılana aynı anda mı, yoksa değişik zamanlarda mı verdiğinin araştırılıp*⁷⁵, ... ” şeklindeki ifadesiyle, aynı doğrultuda görüş bildirmiştir.

Düzenleyicisinin belirlenebilir olması, belgenin delil değerini artırır⁷⁶. Alman hukukunda, düzenleyici, belgenin fikir babası olarak tavsif edilmektedir⁷⁷. Bu nedenle, belgenin düzenleyeni, her zaman, onu maddî açıdan oluşturan kişi değildir⁷⁸. Örneğin, bir ifade alma işleminde, ifade tutanağının düzenleyeni, ifadeyi alan kolluk görevlisi değil; ifadesine başvuru alan kişidir⁷⁹. Yazılı metinden, belgeyi yazan değil; beyan eden anlaşılmalıdır ki belgenin düzenleyeni tespit edilebilsin⁸⁰.

⁷⁴ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s.28; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 62.

⁷⁵ 11 CD., 29.05.2013, 2013/9696 E. – 2013/8849 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6426

⁷⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 62.

⁷⁷ A.e.

⁷⁸ Devrim Güngör, a.g.e., s. 36.

⁷⁹ Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 486.

⁸⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 62.

2.1.1.3. Belge Çeşitleri

2.1.1.3.1. Genel Olarak

5237 sayılı TCK' nın belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümleri bakımından, belgenin üç çeşidi olduğu kabul edilmiş ve belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümler, bu ayırım esas alınarak, ihdas edilmiştir. Bunlar; a) Resmî Belge, b) Özel Belge ve c) Resmî Belge Hükümündeki Belgedir.

Belirtilmelidir ki; belge çeşitlerine ilişkin bu ayırım, yalnızca, bu suçtan dolayı verilecek ceza bakımından değil; aynı zamanda, suçun unsurlarının gerçekleşmesi için aranan koşullar bakımından da önem taşır⁸¹. Bu bağlamda, 5237 sayılı TCK' ya göre; resmî belgede sahtecilik suçunun cezası, özel belgede sahtecilik suçunkinden daha ağırdır ki bunun nedeni, resmî belgelere, daha üstün bir ispat gücüne sahip olmaları nedeniyle, daha fazla güven duyulmasıdır⁸². Nitekim 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu' nun 7' nci maddesinde; “ *Resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluştururlar. Bunların içeriğinin doğru olmadığına ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir* ” denilerek resmî belgelerin güvenilirliğinin daha yüksek olduğuna işaret edilmiştir.

Yukarıda ifade edildiği gibi belge çeşitlerine ilişkin ayırım, suçun unsurlarının gerçekleşmesine ilişkin koşulların varlığına da etki etmektedir. Bu bağlamda, resmî belgede sahtecilik suçu, sahteciliğin gerçekleşmesiyle tamamlandığı hâlde; özel belgede sahtecilik suçunun tamamlanabilmesi için sahte özel belgenin ‘*kullanılması*’ da gerekmektedir⁸³. Özel belgede sahtecilik suçu, fiilin, suçun kanunî tarifinde tanımlanmış şekli itibariyle, bir “*çok hareketli suç*”tur.

⁸¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 678.

⁸² Devrim Güngör, a.g.e., s. 52.

⁸³ “ *Sanığın yetkilisi olduğu şirket aleyhine katılan tarafından Ankara 18. İş mahkemesinde açılan kıdem tazminatı ve işçilik ücretinden doğan alacağa ilişkin davada sanık vekilince davanın reddi gerektiği belirtilip suça konu iki adet sahte ibranamenin mahkemeye ibraz edilmesi nedeniyle sanığın özel evrakta sahtecilik suçunu işlediğinin iddia olunması karşısında, yüklenen özel belgede sahtecilik suçunun, belgenin kullanılması ile oluşacağı ve suç tarihinin belgenin kullanıldığı tarih olduğu cihetle gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirlenmesi amacıyla suça konu ibranamelerin mahkemeye* ”

Bir başka açıdan, sahtecilik suçlarına ilişkin hükümler bakımından, resmî belgeleri; sahteliği sabit olana kadar geçerli olan resmî belgeler (6100 sayılı HMK. 204/1) ile aksi sabit olana kadar geçerli olan resmî belgeler olarak ikiye ayırmak mümkündür. TCK' nın 204' üncü maddesinin son fıkrasında göre; sahteliği sabit olana kadar geçerli olan resmî belgedeki sahteciliğin cezası daha ağırdır. Bu tür belgelere, örnek olarak; düzenleme biçimindeki noter senetleri ile ceza mahkemelerince düzenlenen duruşma tutanakları verilebilir. Söz konusu ayırım, hukuk muhakemesi açısından ise ispat faaliyeti bakımından fonksiyon arz etmektedir (HMK. 204).

Son olarak, ifade edilmelidir ki, 5237 sayılı TCK' nın benimsediği suç ve ceza politikası bakımından; TCK' nın 210' uncu maddesinde sayılan özel belge niteliğindeki belgeler, resmî belge hükmünde sayılmıştır.

2.1.1.3.2. Resmî Belge

Resmî belgenin ne olduğu TCK' da tanımlanmamış olup, resmî belgenin tanımı ve belirleyici unsurlarının tespiti, öğreti ve mahkeme içtihatlarına bırakılmıştır⁸⁴.

TCK' nın 204' üncü maddesinin gerekçesinde, resmî belge ile ilgili olarak; “*Resmî belge, bir kamu görevlisi tarafından görevi gereği olarak düzenlenen yazıyı ifade etmektedir. Bu itibarla, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin ifa ettiği görev arasında bir irtibatın bulunması gerekir. Bu itibarla, bir kamu kurumu ile akdedilen sözleşme dolayısıyla özel hukuk hükümlerinin uygulama kabiliyetinin olması hâlinde dahi, resmî belge vardır. Çünkü sözleşme, kamu kurumu adına kamu görevlisi tarafından imzalanmaktadır*” denilmektedir.

hangi tarihte sunulduğu tespit yapıp, suç tarihi kesin olarak saptandıktan sonra sonucuna göre; dosyada bulunan bilirkişi raporlarından ibraz edilen iki adet ibranamedeki imzaların katılanın eli ürünü olmadığına anlaşılması, davalı şirketin yetkilisi olan sanığın sahte belge kullanma eyleminde doğrudan menfaatinin bulunması da gözetilerek sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi, ... ” 11. CD., 12.12.2012, 2010/11798 E – 2012/21594 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 37

⁸⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 65; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 36

Öğretide, kimi yazarlar, resmî belgeyi; kamu görevlisi tarafından, görev gereği düzenlenen belge⁸⁵ olarak tanımlamakta; kimi yazarlar ise bu tanıma *ek olarak*; resmî belgenin, öngörülen usul ve esaslara uygun olarak düzenlenmesini de aramaktadır⁸⁶.

Bir belgenin resmî belge sayılabilmesi için şu üç şartın bir arada bulunması gerekir:

- Kamu görevlisi tarafından düzenlenme
- Görev gereği olarak düzenlenme
- Usulüne uygun; yani, öngörülen formalitelere göre düzenlenme

2.1.1.3.2.1. Kamu Görevlisi Tarafından Düzenlenme

Öncelikle, ceza hukuku anlamında, bir resmî belgeden söz edebilmek için bunun bir kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş olması gerekir. Kamu görevlisi, 765 sayılı TCK' daki "*memur*" teriminin karşılığını oluşturmakta olup, 5237 sayılı TCK' nın 6' ncı maddesinin (c) bendinde; "*... kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*" şeklinde tanımlanmıştır. Kamusal faaliyet ise gerekçede; "*... Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir.*" şeklinde tanımlanmıştır.

765 sayılı TCK' nın yürürlükte bulunduğu dönemde, 279' uncu maddede, *amme vazifesi – amme hizmeti* ayrımı yer almakta ve bunlardan, amme vazifesi görenler, Kanunun uygulanması bakımından memur sayılmaktaydı.

İfade edilmelidir ki; 5237 sayılı TCK' da yer alan 'kamu görevlisi' tanımı, 765 sayılı TCK' da yer alan '*memur*' kavramından daha geniştir. Çünkü 5237 sayılı TCK' da yer alan tanıma göre bir kişinin kamu görevlisi sayılması için gerekli olan

⁸⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s.98; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 489; Sahir Erman, Çetin Özek, *Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK. 316 - 368)*, İstanbul, 1996, s. 221.

⁸⁶ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 678; Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 225; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 36.

kıstas, bu kişinin kamusal faaliyet icra etmesidir⁸⁷. Bu kıstasa göre; 765 sayılı TCK'nın 279' uncu maddesindeki amme hizmeti ifa edenler de 5237 sayılı TCK'nın uygulanması bakımından, kamu görevlisi sayılmaktadır⁸⁸.

2.1.1.3.2.2. Görev Gereği Düzenlenme

Bir belgenin resmî belge sayılabilmesi için gereken bir diğer şart, düzenlenen belge ile kamu görevlisinin görevi arasında nedensellik bağı bulunmasıdır. Nitekim 5237 sayılı TCK. 204/2' de, "*görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmi bir belgeyi...*" ifadesiyle, bu şarta işaret edilmiştir. Sürdürülen görevin, sahteciliği kolaylaştırmış olması yeterli değildir; böyle bir durum söz konusu ise sivil kişinin resmî belgede sahteciliği söz konusu olur⁸⁹.

Yabancı ülkede, usulüne uygun olarak, yetkili kamu görevlisi tarafından düzenlenmiş veya onaylanmış olduğu yetkili millî makamlarca tasdik edilen belgeler de Türkiye' de resmî belge kabul edilebilir⁹⁰.

Kamu görevlisinin, kendi görev alanına girmeyen bir konuda düzenlediği belge, özel belgedir⁹¹.

Her bir kamu görevlisinin görev alanı kanunla veya çoğunlukla olduğu gibi idarenin düzenleyici işlemleri ile belirlenir⁹².

⁸⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 67.

⁸⁸ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 737.

⁸⁹ Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 375; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 413.

⁹⁰ Doğan Soyaslan, a.e.

⁹¹ Devrim Güngör, a.g.e., s. 55.

⁹² A.e.

2.1.1.3.2.3. Usulüne Uygun Olarak Düzenlenme

Bir belgenin resmî belge sayılması gereken son şart ise belgenin, kendisi için öngörülen usule uygun olarak düzenlenmesidir. Bir başka ifadeyle, belge, kanunlarda belirtilen yönteme uygun ve zorunlu biçimsel koşulları içerecek şekilde düzenlenmelidir⁹³. YCGK da bu koşulu; “*Bir belgenin resmî belge sayılabilmesi için memurun gördüğü görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca resmî belgeye vücut veren yasal dayanağa uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları da taşıması da gerekir*”⁹⁴ şeklinde vurgulamıştır.

2.1.1.3.3. Özel Belge

Özel belge, en yalın ifadesiyle, resmî belge niteliğini haiz olmayan her türlü belge olarak tanımlanabilir. Kamu görevlisinin, görevi ile arasında illiyet bağı olmaksızın düzenlediği belge de özel belgedir⁹⁵. Yine, -geçerlik şartı olarak- şekil şartlarını ihtiva etmemesi nedeniyle, resmî belge niteliğini taşımayan belgeler⁹⁶ ile bir olayı ispata yarayan özel mektuplar⁹⁷ (yazılı delil başlangıcı) da özel belge olarak kabul edilmelidir.

İfade edilmelidir ki; 5237 sayılı TCK’ nın 210’ uncu maddesinde yer verilen belge türleri, esas itibariyle, özel belgedir. Bununla birlikte, bu belgeler, ticarî hayatta kendilerine verilen önem nedeniyle, resmî belge hükmündedir. Bu nedenle, denilebilir ki; özel belgenin söz konusu olabilmesi için kanun koyucunun, bu belgeyi, resmî belge hükmünde kabul etmemiş olması gerekir⁹⁸.

⁹³ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 36.

⁹⁴ YCGK., 08.12.2006, 2006/328 - 2006/573. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 37.

⁹⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 106; Devrim Güngör, a.g.e., s. 62; Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 226.

⁹⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 63; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 492; Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 517.

⁹⁷ Sahir Erman, Çetin Özek, a.e.

⁹⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 72.

Özel belgelere örnek olarak; ihbar yazısı, teminat mektubu, vergi beyanı, sigorta giriş bildirimini, mektup, kira sözleşmesi, dilekçe ve tahliye taahhüdü⁹⁹ verilebilir.

2.1.1.3.4. Resmî Belge Hükmünde Belge

5237 sayılı TCK' nın “*Resmî Belge Hükmünde Belgeler*” kenar başlıklı 210' uncu maddesinin ilk fıkrasında, kimi özel belgeler sayılarak bu belgelerin suçun maddî konusu teşkil etmesi hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir.

Bu düzenlemenin sebebi, madde gerekçesinde; “*Madde, ticarî hayatta büyük yer tutan ve basit bir ciro ile veya buna bile gerek görülmeksizin tedavül eden bazı evrakı daha ciddî bir şekilde korumak maksadına yöneliktir. Madde ile sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir.*” şeklinde açıklanmıştır.

Dikkat edilmelidir ki 5237 sayılı TCK. 210/1' de, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Bu itibarla, maddede sayılan özel belgelerin suçun maddî konusu teşkil ettiği hâllerde, suçun tamamlanmış sayılabilmesi için belgenin düzenlenmiş ya da değiştirilmiş olması yeterli olup, ayrıca kullanılmış olmasına gerek bulunmamaktadır¹⁰⁰. Nitekim gerekçede; “*Madde ile, sayılan özel belgelerde sahtecilik yapılması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, sadece resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin cezanın uygulanması değildir. Sayılan belgelerde sahtecilik yapılması durumunda, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler bütün olarak uygulanır*” denilmiştir.

⁹⁹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 38.

¹⁰⁰ Devrim Güngör, a.g.e., s. 65.

Madde metninde ifade edildiği üzere, özel belgede sahteciliğin konusunun emre veya hamile yazılı kambiyo senedi, hisse senedi, emtiayı temsil eden belge, tahvil veya vasiyetname olması hâlinde, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. Bununla birlikte, maddede sayılan belgelerin, geçerlilikleri için öngörülen unsurları taşımaları gerekir¹⁰¹. Eğer bu unsurların birinde eksiklik bulunur ve zorunlu unsurlardan birine yer verilmezse belgenin özel belge olduğu kabul edilir¹⁰². Nitekim Yargıtay, bir kararında; “...kambiyo senetlerinde yapılan sahtekârlığın resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanununda öngörülen bütün zorunlu unsurlarını taşıması gerekir. Aksi takdirde yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtekarlık yapılması halinde fiil, özel belgede sahtekarlık suçunu oluşturacaktır...”¹⁰³ demek suretiyle, bu hususa işaret etmiştir.

2.1.1.3.4.1. Emre veya Hamile Yazılı Kambiyo Senedi

Kambiyo senetleri ya da ticarî senetler; bono, poliçe ve çeki ifade etmekte olup, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)’ nun Kıymetli Evrak başlıklı üçüncü kitabının dördüncü kısmında düzenlenmiştir.

Kambiyo senetleri, birer ödeme aracı olarak, tedavül gücü yüksek olan ve temellerindeki hukukî ilişkiden bağımsız (illetten mücerret) olarak varlık gösteren senetlerdir. Bu durum kambiyo senetlerine duyulan kamu güveninin, madde gerekçesindeki ifadesiyle, *daha ciddî bir şekilde*, korunmasını gerekli kılmaktadır. Yine, aynı nedenle, kambiyo senetleri, yasa gereği, belli geçerlilik şartlarına tabi olup, bu şartlara aykırı olarak düzenlenmeleri, bunların kambiyo senedi olma niteliklerini engelleyebilir¹⁰⁴.

¹⁰¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 680.

¹⁰² Sedat Bakıcı, Gürsel Yalvaç, a.g.e., s. 718.

¹⁰³ 11 CD., 17.01.2013, 2010/16834 E - 2013/808 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 515

¹⁰⁴ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç; a.g.e., s. 6394.

Kıymetli evrak, hak sahipliğinin tespiti şekline göre üçe ayrılmaktadır. Bunlar; nama yazılı kıymetli evrak, emre yazılı kıymetli evrak ve hamile yazılı kıymetli evraktır. 5237 sayılı TCK. 210/1 hükmünün kapsamına giren kambiyo senetleri, emre yazılı kambiyo senetleri ile hamile yazılı kambiyo senetleridir.

Nama yazılı kambiyo senetleri, hak sahipliği bakımından, zilyetlik devrinin yanı sıra, yazılı devir beyanını gerektiren ve bu nedenle, tedavül yeteneği, nispeten az olan senetlerdir ki bu nedenle, 5237 sayılı TCK. 210/1 hükmünün kapsamında değildir¹⁰⁵.

Şu hâlde; bono, poliçe ve çek, kanunen emre yazılı kambiyo senetlerini; hamiline yazılı çek ise hamiline yazılı kambiyo senedini ifade eder¹⁰⁶.

2.1.1.3.4.1.1. Poliçe

Poliçe, TTK' nın "Kıymetli Evrak" başlıklı üçüncü kitabının, "Kambiyo Senetleri" başlıklı dördüncü kısmının birinci bölümünde düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu' nda, poliçenin tanımına yer verilmemiştir. Doktrinde ise bu noktada tanımlar bulunmaktadır. Buna göre;

"Poliçe, belli bir miktar paranın hamile ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale emrini taşıyan, özel şekil şartlarına tabi kıymetli evrak niteliğinde bir senettir¹⁰⁷". Bir başka tanıma göre ise *"poliçe, belirli bir kişi emrine diğer bir kişiye verilen ödeme yetkisini havi bir senettir¹⁰⁸,"*

¹⁰⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 75.

¹⁰⁶ A.e., s. 76.

¹⁰⁷ Hayri Domaniç, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C.: IV, 2. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2011, S.: 4 (Kıymetli Evrak Hukuku ve Uygulaması), s. 98.

¹⁰⁸ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları: Çek Kanunu Yorumu İle*, 21. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 115.

İfade edilmelidir ki poliçe, hukukî niteliği itibarıyla, “*nitelikli bir havale*” olup, iktisaden; ödeme, kredi, kısa vadeli yatırım ya da teminat vasıtası olarak fonksiyon arz eder¹⁰⁹.

Poliçenin, ceza hukuku uygulamasında, resmî belge sayılabilmesi için, kendisi için öngörülen kanunî şekil şartlarını, eksiksiz olarak, taşıması gerekir. Aksi takdirde, 5237 sayılı TCK’ nın 210/1 hükmü uygulanmaz. Bu hâlde, diğer unsurlar mevcutsa, özel belgeden bahsedilebilir.

Poliçenin unsurları, TTK’ nın 671’ inci maddesinde gösterilmiştir. Kanunun 672/1 hükmünde ise bu unsurlardan birini içermeyen senedin, kural olarak, poliçe sayılmayacağı belirtilmiştir. Kanuna göre poliçenin içermesi gereken unsurlar şunlardır:

- Senet metninde “poliçe” kelimesi; senet Türkçe’ den başka bir dille yazılmışsa, o dilde poliçe karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havale,
- Ödeyecek olan kişinin, muhatabın adı,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adı,
- Düzenlenme tarihini ve yeri,
- Düzenleyenin imzası.

Kanunun 672/2 hükmünde, vadenin gösterilmemesi hâlinde, poliçenin görüldüğünde ödenmesinin şart edilmiş; üçüncü fıkrasında, ayrıca gösterilmiş olmadıkça, muhatabın adı yanında yazan yerin ödeme yeri; son fıkrasında ise yine ayrıca gösterilmiş olmadıkça, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerin düzenleme yeri sayılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeler ışığında söylenebilir ki; vade, ödeme yeri ve düzenlenme yeri, poliçenin geçerliliği bakımından, alternatifli - zorunlu şekil şartı teşkil eder.

¹⁰⁹ Fırat Öztan, *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s. 79 – 81.

2.1.1.3.4.1.2. Bono

Bono (Emre yazılı senet), 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu' nun "Kıymetli Evrak" başlıklı üçüncü kitabının, "Kambiyo Senetleri" başlıklı dördüncü kısmının ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Hukukî mahiyeti itibariyle, mücerret bir borç ikrarı¹¹⁰ teşkil eden bononun, Türk Ticaret Kanunu' nda tanımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, öğretide yapılan bir tanıma göre;

"Emre muharrer senet veya bono bu kelimeyi açıkça ihtiva eden, alacaklının ismini, borç altına girecek kişinin imzasını taşıyan, bononun tanzim yer ve tarihini gösteren, mahiyet ve miktarı, ödeme zaman ve yeri senette gösterilen kayıtsız ve şartsız belirli bir borcun ödeneceğine ilişkin vaattir"¹¹¹,

Bononun unsurları, TTK' nın 776' ncı maddesinde gösterilmiştir. Kanunun 777/1 hükmünde ise bu unsurlardan birini içermeyen senedin, kural olarak, bono sayılmayacağı belirtilmiştir. Kanuna göre bononun içermesi gereken unsurlar şunlardır:

- Senet metninde "bono" veya "emre yazılı senet" kelimesini senet Türkçeden başka bir dilde yazılmışsa o dilde bono veya emre yazılı senet karşılığı olarak kullanılan kelime,
- Vade,
- Ödeme yeri,
- Kime ve kimin emrine ödenecek ise onun adı,
- Düzenleme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası.

Kanunun 772/2 hükmünde, vadenin gösterilmemesi hâlinde, bononun görüldüğünde ödenmesinin şart edilmiş; üçüncü fıkrasında, ayrıca gösterilmiş olmadıkça, düzenleme yerinin, ödeme yeri; son fıkrasında ise yine ayrıca gösterilmiş

¹¹⁰ Fırat Öztan, a.g.e., s. 214.

¹¹¹ Sahir Erman, *Ticarî Ceza Hukuku Cilt:3: Sahtekarlık suçları*, İstanbul, 1987, s. 366.

olmadıkça, düzenleyenin adı yanında gösterilen yerin düzenleme yeri sayılacağı belirtilmiştir. Bu düzenlemeler ışığında söylenebilir ki; vade, ödeme yeri ve düzenleme yeri, bononun geçerliliği bakımından, alternatifli - zorunlu şekil şartı teşkil eder.

Senet metninde, vade kabilinden iki ayrı tarihe yer verilmesi hâlinde, senet bono vasfını yitirir¹¹². Nitekim Yargıtay, bir kararında; “... *Bir başka anlatımla vade unsurunu taşımayan senedin, TTK’ nın 616. maddesinde belirtildiği üzere görüldüğünde ödenecek bono olarak düzenlendiğinin kabulü gerekeceğinden, bu eksiklik senedin bono olma vasfına etkili değildir. Ne var ki vadenin TTK’ nın 615 ve 616. maddelerine aykırı olarak düzenlenmesi hâlinde ise senet bono vasfını yitirir. Örneğin senette iki vadenin olması veya vade tarihinin tanzim tarihinden önceki bir tarihi taşıması gibi...*”¹¹³

Senet metninde, düzenleme yeri, açık ve anlaşılabilir bir şekilde; hatta bir Yargıtay kararında ifade edildiği üzere, “... *kent, ilçe, köy şeklinde bir yönetim birimi...*”¹¹⁴ olarak yer almalıdır. Nitekim bir Yargıtay kararında, bu husus; “... *kambiyo senetlerinde yapılan sahtekârlığın resmi belgede yapılmış sayılabilmesi için, ilgili kambiyo senedinin Türk Ticaret Kanununda öngörülen bütün unsurlarını taşıması gerekir. Aksi takdirde yasal unsurları taşımayan bir kambiyo senedinde sahtekârlık yapılması halinde fiil, özel belgede sahtekârlık suçunu oluşturacaktır. Türk Ticaret Kanununun 688/6 ve 689/4. maddeleri uyarınca bonoda tanzim yerinin yazılı olması zorunludur, tanzim edildiği yer gösterilmeyen bir bono tanzim edenin ad ve soyadı yanında yazılı olan yerde tanzim edilmiş sayılır. ... düzenleme (keşide) yerinin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek ve başka yerleşim yerlerini çağrıştırmayacak biçimde açık, net ve herkes tarafından anlaşılabilir şekilde gösterilmesi gerekir. Dosya içerisinde onaylı örneği bulunan suça konu bonoda açıkça düzenleme yeri belirtilmemiş, senedi düzenleyen ve kefil ismi yanında da “Genç Osman Mah. Dilşah Sok. No: 2 D: 3 G. Gören ve Merkez Mah. Geyik Sok. No: 31 D:18 G. Gören” biçiminde adres gösterilmiştir. Bu adresler hiçbir kuşku ve*

¹¹² Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 499.

¹¹³ YHGK., 14.05.2003, 12-347/345. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 499.

¹¹⁴ 6.CD., 26.04.2006, 16743/1807. Karar için Bkz. Kubilay TAŞDEMİR, a.g.e., s. 500.

duraksamaya yer vermeyecek biçimde anlaşılabilir bir idari birim adını ifade etmemektedir. Bu itibarla, suça konu senedin bono vasfı taşıdığını kabul mümkün olmadığı cihetle, özel belge niteliğinde bulunduğu gözetilmeden yazılı şekilde “resmi belgede sahtecilik” suçundan sanığın mahkûmiyetine hükmolunması...” denilerek ifade edilmiştir.

2.1.1.3.4.1.3. Çek

Çek, TTK’ nın “Kıymetli Evrak” başlıklı üçüncü kitabının, “Kambiyo Senetleri” başlıklı dördüncü kısmının üçüncü bölümünde düzenlenmiştir. Çekin tanımına, ne TTK’ da ne de 5941 sayılı Çek Kanunu’ nda yer verilmiştir. Öğretide yapılan bir tanıma göre çek;

“Sadece hitaben bir bankaya yazılabilen, yasal şekil koşullarına bağlı kıymetli evraktan sayılabilen ve sadece para ile ilgili olan özel bir havale senedir¹¹⁵.”

Çekte, keşideci, bir banka ya da özel finans kurumu olan muhataba, belirli bir meblağı, lehtara, ödeme yetkisi vermektedir¹¹⁶. Ayrıca, çek, diğer kambiyo senetlerinden farklı olarak, yalnızca, bir ödeme aracı olarak işlev görür¹¹⁷.

Çekin unsurları, TTK’ nın 780’ inci maddesinde gösterilmiştir. Kanunun 781/1 hükmünde ise bu unsurlardan birini içermeyen senedin, kural olarak, çek sayılmayacağı belirtilmiştir. Kanuna göre çekin içermesi gereken unsurlar şunlardır:

- Senet metninde çek kelimesi ve eğer senet Türkçe’ den başka bir dille yazılmışsa o dilde “çek” karşılığı kullanılan kelime,
- Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havale,

¹¹⁵ Hayri Domaniç, a.g.e., s. 375.

¹¹⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 67.

¹¹⁷ Olcay Er, “Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik”, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 18.

- Ödeyecek kişinin, “muhatabın” ticaret unvanı,
- Ödeme yeri,
- Düzenlenme tarihi ve yeri,
- Düzenleyenin imzası.

Kanunun 781/2 hükmüne göre; “Çekte açıklık yoksa, muhatabın ticaret unvanı yanında gösterilen yer ödeme yeri sayılır. Muhatabın ticaret unvanı yanında birden fazla yer gösterildiği takdirde, çek, ilk gösterilen yerde ödenir. Böyle bir açıklık ve başka bir kayıt da yoksa, çek muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenir.” Şu hâlde denilebilir ki; ödeme yeri, çekin zorunlu bir unsuru olmakla birlikte, en kötü ihtimalle, muhatabın merkezinin bulunduğu yerde ödenebileceğinden, ödeme yeri konusundaki bir eksiklik, çekin kambiyo senedi olma vasfına etki etmeyecektir.

Kanunun 781/3 hükmünde ise düzenleme yeri gösterilmemiş olan çekin, düzenleyenin adı yanında yazılı olan yerde düzenlenmiş sayılacağı belirtilmiştir. Şu hâlde, düzenleme yeri, diğer kambiyo senetlerinde olduğu gibi çekte de alternatifli – zorunlu şekil şartı teşkil etmektedir.

Yargıtay, düzenleme yerinin idarî birim olarak gösterilmesi gerektiği görüşündedir; yani, düzenleme yeri, senet metninde il, ilçe, köy ya da belde olarak gösterilmelidir. Düzenleme yeri olarak bir semt adına yer verilmesi halinde, Yargıtay, senedin kambiyo vasfının ortadan kalkacağı düşüncesindedir¹¹⁸. Ayrıca, Yargıtay, düzenleme yerinin, kısaltma olarak yazılacak olması hâlinde, bu kısaltmanın, tereddüt doğurmaksızın, belli bir yeri ifade etmesi gerektiği (Ank., İst. gibi); aksi takdirde, senedin kambiyo senedi olma vasfının ortadan kalkacağı görüşündedir. Nitekim Yargıtay, bir kararında; “senette bulunan Edr. harflerinin duraksamaya yer bırakmayacak biçimde düzenleme yerini içermediği, bu nedenle özel belge sayılacağı gözetilmelidir¹¹⁹.” diyerek, bu hususa işaret etmiştir.

¹¹⁸ “düzenleme yeri olarak ‘Batkent’ yazılması nedeniyle eylemin TCK. 345. maddesine uyan suçu oluşturacağı” 6. CD. 01.05.2003, 15281/2586. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6405.

¹¹⁹ 6.CD., 1.7.2002, 6136 - 92231. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e. s. 6405.

2.1.1.3.4.2. Emtiayı Temsil Eden Belge

Emtia, ticarete konu olan mal anlamına gelmektedir¹²⁰. Emtiayı temsil eden belgeler ise malları temsilen verilen ve belirli şekil şartlarına tabi olan kıymetli evrak niteliğindeki makbuzlardır¹²¹. Emtiayı temsil eden belgeler, ticarî mallar için özellikle taşıma hukukunda, ispat aracı olarak fonksiyon arz eder¹²².

Emtiayı temsil eden belgelerin, ceza hukuku anlamında resmî belge hükmünde kabul edilmesinin nedeni, bunların rehin ve devir edilebilmeleridir¹²³. Bir başka açıdan, emtiayı temsil eden belgelerin, resmî belge hükmünde kabul edilebilmesi için emre veya hamile yazılı olmaları; yani, ciro yoluyla devredilebilmelerinin mümkün olması gerekir¹²⁴.

Emtiayı temsil eden belgeler arasında; makbuz senedi, varant, konşimento ve taşıma senedi sayılabilir.

2.1.1.3.4.3. Hisse Senedi veya Tahvil

Hisse senetleri, TTK' nın 484 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Anonim şirketler tarafından çıkarılan ve paydaşlık statüsü veren hisse senetleri, hamiline ya da nama yazılı olabilir (TTK. 484/1). Bununla birlikte, nama yazılı pay senetleri, alacağın devri yoluyla, elden ele geçebileceğinden, “*resmî belge hükmündeki özel belge*” statüsünde değildir¹²⁵.

¹²⁰ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 508.

¹²¹ Ali Üstüner, “Resmî Belgede Sahtecilik Suçu”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır, 2013, s. 72.

¹²² Veli Özer Özbek v.d., *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 2. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 735.

¹²³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 72.

¹²⁴ Kubilay Taşdemir, a.g.e., 508; Devrim Güngör, a.e.

¹²⁵ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 509; Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 316.

Kanunun 487' nci maddesine göre; “*Pay senetlerinin; şirketin unvanını, sermaye tutarını, kuruluş tarihini, bu tarihteki sermaye tutarını, çıkarılan pay senedinin tertibini, bunun tescili tarihini, senedin türünü ve itibarî değerini, kaç payı içerdiğini belirtmesi ve şirket adına imza etmeye yetkili olanlardan en az ikisi tarafından imza edilmiş olması şarttır. Kapalı şirketlerde baskı şeklinde imzanın delikli olması veya sahtekârlığı engelleyici diğer güvenlik önlemlerinin uygulanması gerekir.*”

Nama yazılı pay senetlerinin ayrıca; sahiplerinin adı ve soyadını veya ticaret unvanını, yerleşim yerini, pay senedi bedelinin ödenmiş olan miktarını da açıklaması gerekir. Bu senetler şirketin pay defterine kaydolunur.”

Tahviller, anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibarî kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleridir¹²⁶. Gerekçede açıklandığı üzere; “... son zamanlarda tahvillerde de sahtecilik fiillerinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi ve bu nedenle güvenliğin çok zarara uğraması nedeni ile “her türlü tahviller” de özel himaye altına alınmıştır...”

2.1.1.3.4.4. Vasiyetname

Vasiyetname, ölüme bağlı bir hukuki işlem olup, murisin tereke üzerinde tasarrufta bulunabilmesine imkân tanır. 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu (TMK)' nun 531' inci maddesinde, vasiyetin; resmî şekilde veya murisin el yazısı ile ya da sözlü şekilde yapılabileceği düzenlenmiştir.

Kanunun 532' nci maddesinde; “*Resmi vasiyetname, iki tanığın katılımıyla resmi memur tarafından düzenlenir. Resmi memur, sulh yargıcı, noter ya da kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir*” hükmü mevcuttur. Söz konusu hükümden de anlaşılacağı üzere, resmî şekilde yapılmış olan vasiyetname, resmî belge niteliğindedir. Bu nedenle, resmî şekilde yapılmış bulunan vasiyetnameler, 5237 sayılı TCK. 210/1 kapsamında değildir. TCK. 210/1 kapsamında bulunan el

¹²⁶ Ali Üstüner, a.g.e., s. 29.

yazısı ile düzenlenen vasiyetnamedir. Nitekim gerekçede; “*Burada söz konusu olan vasiyetname, noter huzurunda yapılmamış olanlardır. Noterin, talep üzerine düzenlediği vasiyetname bir resmî belge olduğundan bu madde kapsamında zikredilmesine gerek yoktur. Burada geçen vasiyetname, ölen kişinin meydana getirdiği el yazısı ile yapılmış veya onun beyanı üzerine özel kişilerce saptanmış vasiyetnamelerdir*” denilerek bu hususa işaret edilmiştir.

Murisin el yazısı ile meydana getirdiği vasiyetname, TMK. 538’ e göre; düzenlendiği tarihi ay, yıl ve gün itibariyle içermeli ve baştan sona murisin el yazısı ile yazılmış ve imzalanmış olmalıdır. Bu koşulları içermeyen vasiyetname, 5237 sayılı TCK. 210/1 kapsamına girmez.

Vasiyetnamelerde yapılan sahtecilikte amaç, sahte vasiyetnamenin murisin ölümünden sonra kullanılmasıdır; bununla birlikte, sahtecilik eyleminin muris öldükten sonra gerçekleştirilmesi gerekli değildir¹²⁷. El yazısı ile yapılan vasiyetname üzerinde, muris öldükten sonra gerçekleştirilen sahtecilik eyleminin suç teşkil edebilmesi için vasiyetnamenin, muris hayatta iken yaptığı son vasiyetname olması; yani, muris tarafından, vasiyetnameden dönülmüş olmaması ya da vasiyetnamenin, yeni bir vasiyetname ile kaldırılmamış olması gerekir¹²⁸. Vasiyetname üzerinde, muris hayatta iken gerçekleştirilen sahtecilik eyleminin suç teşkil edebilmesi için ise ölüm şartının gerçekleşmesi gerekir¹²⁹. Çünkü vasiyetname, ölüme bağlı bir hukukî işlem olup, hukukî sonuç doğurabilmesi, ölümün gerçekleşmesine bağlıdır.

¹²⁷ Devrim Güngör, a.g.e., s. 73.

¹²⁸ A.e.

¹²⁹ A.e., s. 74.

2.1.1.3.4.5. Sağlık Mesleği Mensupları Tarafından Düzenlenen, Kişiyeye Haksız Bir Menfaat Sağlayan veya Kamunun veya Kişilerin Zararına Sonuç Doğurucu Nitelik Taşıyan Gerçeğe Aykırı Belge

5237 sayılı TCK. 210/2' de; tabip, diş tabibi, eczacı, ebe, hemşire veya diğer sağlık mesleği mensupları tarafından, görev gereği olarak düzenlenen belgelerin gerçeğe aykırı bir durumu yansıtmaları hâli suç olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, düzenlenen bu belgelerin, kişiyeye haksız bir çıkar sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına sonuç doğurucu nitelik taşımaları hâlinde, cezalandırma bakımından, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin esas alınacağı düzenlenmiştir (5237 sayılı TCK. 210/2).

Sağlık mesleği mensuplarının, görevlerinin gereği olarak düzenledikleri gerçeğe aykırı belgeler *-diğer koşulların da varlığı kaydıyla-* yalnızca, cezalandırma açısından, resmî belgelere benzetilmiştir.

Öğretide tartışmalı olmakla birlikte, TCK.210/2 hükmü, yalnızca, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının, görev gereği olarak düzenledikleri gerçeğe aykırı belgeleri kapsamaktadır. Görev gereği olarak gerçeğe aykırı belge düzenleyen sağlık mesleği mensubunun kamu görevlisi olması hâlinde, TCK. 204/2' de düzenlenen suç oluşacaktır¹³⁰. Yargıtay' ın da konuya ilişkin bir kararı, şu şekildedir:

“... suç tarihinde TCDD Yakacık Hastanesinde dahiliye doktoru olarak görev yapan sanığın, A.D. ve A.A. kişileri görmeden ve muayene etmeden muayene etmiş ve tetkikleri yapılmış gibi protokol defterine kayıtlarını yapıp taslak sağlık kurulu raporu hazırlamak suretiyle Sağlık Kurulunu yanıltması sonucunda anılan kişiler hakkında sağlık kurulu raporlarının düzenlenmesine sebebiyet verdiği, böylece sanığın gerçeğe aykırı sağlık kurulu raporları düzenlemek suçunu işlediğinin iddia olunması karşısında; eylemin sübutu halinde suç tarihinde yürürlükte olan 765 sayılı TCK' nın 339, 80. (5237 sayılı TCK' nın 204/2, 43/1) maddelerinde yazılı

¹³⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 243.

zincirleme şekilde memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturup oluşturmayacağına...¹³¹”

TCK. 210/2’ de, fikrî sahtecilik; yani, düzenleyeni olarak görünen kişi tarafından, içeriği gerçeğe aykırı olarak belge düzenleme eylemi cezalandırılmaktadır¹³². İfade edilmelidir ki bu fiil (fikrî sahtecilik), özel belgede sahtecilik suçuna ilişkin TCK.207 hükmünde öngörülmemiştir.

2.1.2. Aldatma Kabiliyeti

“Aldatma gücü” ya da “iğfal kabiliyeti” olarak da bilinen bu kavram, belgede sahtecilik suçlarının tümü bakımından aranan ve sahtecilik eyleminin suç teşkil edebilmesi için gerekli olan bir kavramdır. Aldatma kabiliyeti, sahte belgenin, üçüncü kişiler nezdinde, sahit ya da gerçek olduğu yolunda bir görüntü oluşturmasını; bir başka deyişle, sahtecilik eyleminin kamuyu aldatıcı nitelikte olmasını ifade eder¹³³.

Aldatma kabiliyeti, 765 sayılı TCK’ nın yürürlükte bulunduğu dönemde, açık yasal düzenleme konusu olmamakla birlikte, aldatma kabiliyetinin varlığı, suçun oluşumu bakımından, öğreti ve Yargıtay tarafından aranmaktaydı¹³⁴. Çünkü aldatma kabiliyeti, sahteciliğin özünde yer alan, sahtecilikle mündemiç bir özelliktir¹³⁵.

Günümüzde, 5237 sayılı TCK’ nın 204/1, 2 ve 207/1 hükümlerinde, aldatma kabiliyetinin varlığı, yalnızca, “belgenin değiştirilmesi” seçimlik hareketi bakımından aranmaktadır. TCK’ nın 204’ üncü maddesinin gerekçesinde ise “düzenleme” seçimlik hareketi bakımından, “Sahtelikten söz edebilmek için,

¹³¹ 11. CD., 04.10.2012, 2011/11898 – 2012/16518. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 516.

¹³² Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 512.

¹³³ Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 482; Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 213.

¹³⁴ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6200; Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 83.

¹³⁵ Ahmet Gökcan, a.g.e., 130.

düzenlenen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Başka bir deyişle, sahteliğin beş duyuyla anlaşılabilir olmaması gerekir. Özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge olarak kabul edilmek gerekir.” denilmiştir. Bununla birlikte, öğreti ve Yargıtay, aldatma yeteneğinin bulunup bulunmadığının, sahtecilik eylemine ilişkin tüm seçimlik hareketler bakımından araştırılması gerektiği düşüncesindedir¹³⁶.

Aldatma kabiliyeti, sahteciliğin hukukî öneme sahip olmasını ifade eder ve suçun maddî unsurları bağlamında mütalâa olunur¹³⁷. Şöyle ki; sahtecilik suçlarına ilişkin seçimlik hareketler, belirsiz ve geniş kapsamlı olduğundan, her türlü sahtecilik eylemi değil; bunlardan, hukukî öneme sahip olanlar; bu anlamda, aldatma kabiliyetini haiz olanlar, kamu güvenini ihlâl eder¹³⁸.

Belgede yapılan sahteciliğin, aldatma kabiliyetini taşıyıp taşımadığının tespitinde ise objektif kriter esas alınmalıdır¹³⁹. Bir başka deyişle, sahtecilik; pek bariz, ilk görünüşte anlaşılabilir nitelikte olmamalı; belirsiz sayıda kişiyi aldatabilecek nitelikte olmalıdır¹⁴⁰. Sahteciliğin, rahatlıkla anlaşılabilirdiği hallerde, aldatma kabiliyetinin varlığından söz edilemez. Nitekim YCGK, bir kararında; “... *belgenin nesnel olarak aldaticılık yeteneğinin bulunması gerekir. Aldatma keyfiyeti*

¹³⁶ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, a.g.e., s. 535; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 684; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6201; Kubilay Taşdemir, Ramazan Özkepir, 5237 sayılı TCK’ da Açıklamalı – İçtihatlı: Sahtekârlık Suçları, Ankara, Turhan Kitabevi yayınları, 2009, s.17.

¹³⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 86; Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 213. Buna karşın doktrinde, Erman – Özek; “*Gerek ayrı ve bağımsız bir kimlik taşımayıp, zaten zarar unsuruna dahil bulunması, gerekse özellikle sahte varakanın henüz kullanılmamış olması hâlinde, tespitinin gayet zor ve indî olması yüzünden, aldatma fikrinin genel ve ortak bir unsur sayılması fikrine katılmamaktayız.*” diyerek sahteciliğin, aldatma kabiliyetini haiz olup olmadığının araştırılmasına karşı durmuştur. Bkz. Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 252.

¹³⁸ Devrim Güngör, a.g.e., s. 28; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 483; Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 213.

¹³⁹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok; a.g.e., s. 684; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6200.

¹⁴⁰ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 65. “*Sanığın eşi adına ruhsatlı araçta takılı 35 ST 231 sayılı plakada tahrifat yaparak 35 ŞT 231 olarak kullanmasından ibaret eylemde, KT Yönetmeliğinin Ek: 14’ te belirtildiği üzere araç plakalarında “ç, ğ, i, ş, ö, ü” harfleri kullanılmadığı ve bu hususun herkesçe bilindiği de gözetilerek, aldatma yeteneğinin ne surette gerçekleştiği açıklanmadan hüküm kurulması yasaya aykırıdır.*” 11 CD., 17.01.2012, 2008/18415 - 2012/438. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6259.

belgeden objektif olarak anlaşılmalıdır. Muhatabın hatasından, dikkatsiz ya da özensizliğinden kaynaklanan fiilî iğfal aldatma yeteneğinin varlığını göstermez¹⁴¹” diyerek, objektif kritere işaret etmiştir. Yine söz konusu kararda geçen “*fiilî iğfal*” deyimini, Yargıtay uygulamaları ile geliştirilmiş bir kriter olup, objektif olarak aldatma kabiliyeti taşımayan sahtecilikleri ifade etmektedir.

Objektif olarak aldatma kabiliyeti taşımayan bir sahte belgenin, muhatabın sahteliği ilk başta anlayamamış olması nedeniyle kabul görmesi suçun oluşumuna etki etmeyecek; suç, sahteciliğin aldatma kabiliyeti taşıması nedeniyle oluşmayacaktır. Nitekim Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında; “*Dosya arasında mevcut Bağkur İl Müdürlüğünün 26.10.2000 günlü ve Kocamustafapaşa Vergi Dairesince Fatih Cumhuriyet Başsavcılığına verilen 21.12.2000 tarihli suç duyurusu yazılarında, sanık C.Ş. adına düzenlenerek Bağ-Kur’ a ibraz edilen İB formu ile 15.09.2000 tarihli ve 38154 sayılı yazıdaki mühürlerin farklı olduğundan şüphelenilerek ilgili kurum tarafından teyit yoluna gidilmesi ve belgede sahtecilik suçlarında iğfal kabiliyetinin suçun unsuru olması karşısında, suça konu belgelerin kuruma ibraz edildiğinde sahteciliğin ilk bakışta anlaşılıp anlaşılmadığı... (nın) araştırılıp sonucuna göre sanığın hukukî durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi ...¹⁴²*” ni bozma nedeni saymıştır.

Belgedeki sahteciliğin aldatma kabiliyetini taşıyıp taşımadığının tespitinde; belgenin fizikî nitelikleri, içeriği ve içeriğindeki şekil ve üslup da kriter teşkil eder¹⁴³. Bu bağlamda, Yargıtay; “*... suça konu sürücü belgesinin heyetçe yapılan gözleminde, belge üzerinde yer alan soğuk damga izinin fotoğraf üzerinde devam etmediği ve fotoğrafın belgeye sonradan yapıştırıldığı izlenimi verdiği anlaşılma, iğfal kabiliyetinin ne şekilde oluştuğu karar yerinde açıklanıp tartışılmadan hüküm*

¹⁴¹ YCGK., 14.10.2003, 2003/232 E – 2013/250K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 66.

¹⁴² 11 CD., 19.04.2012, 4553/6266. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 85; aynı şekilde YCGK da ; “*Sanığın oluşturduğu sahte belgelerden çektiği fotokopi onaysız olup, bu yönüyle suret belge özelliğini taşımadığı, hukukî sonuç doğurmaya elverişli nitelikte olmadığı ve aldaticılık yeteneğinin bulunmadığı, şirket görevlilerinin belgenin onaylı suretini istememeleri biçimindeki özensiz davranışları nedeniyle ortaya çıkan fiilî iğfalın de aldaticılık yeteneğinin varlığını göstermeyeceği anlaşıldığından, sahte resmi belge düzenleme suçunun unsurları da oluşmamıştır.*” diyerek bu hususa işaret etmiştir. YCGK., 14.10.2003, 232/250. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6200.

¹⁴³ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 88.

kurulması yasaya aykırıdır¹⁴⁴.” şeklindeki kararıyla, aldatma kabiliyetinin bulunup bulunmadığını, belgenin fizikî niteliği yönünden değerlendirmiştir.

Resmi belgede yapılan sahteciliğin aldatma yeteneğini taşıyıp taşımadığının tespitinde, uyulması gerekli şekil ve usul kurallarının varlığına bakılmalı; resmi belgede bulunması gereken imza, mühür ve sayı gibi biçimsel koşulların bulunmaması hâlinde, aldatma kabiliyetinin bulunmadığı kabul edilmelidir¹⁴⁵. Yargıtay, konuya ilişkin olarak verdiği bir kararda; *“Sahte olarak düzenlenen raporların gerek şekil ve gerek tıbbî üslup ve terimler yönünden sahicileri ile mukayese edilerek iğfal kabiliyetinin varlığı saptanmadan hüküm kurulması¹⁴⁶”* nı bozma nedeni saymıştır.

Yargıtay, suçun konusunun fotokopi olması hâlinde, aldatma kabiliyetinin gerçekleşmeyeceği kanaatindedir:

“Saniğin, uyuşturucu madde içeren ilaçlar yazdırmada kullandığı ve 15.03.2005 günü ihbar üzerine yakalandığında üzerinden çıkan 25.01.2005 tarihli, adına düzenlenmiş ve fotoğrafının yer aldığı “Antalya Devlet Hastanesi Baştabipliği Sıhhi Kurul Raporu” başlıklı sahte heyet raporunun fotokopisinin ele geçirilmesi karşısında; mahkumiyet hükmüne esas teşkil eden ve aslı ele geçirilemeyen belgenin aldatma yeteneğinin ne surette oluştuğu karar yerinde oluştuğu karar yerinde açıklanıp tartışılmadan yazılı şekilde mahkumiyet kararı verilmesi yasaya aykırıdır¹⁴⁷”

Resmî belgede sahtecilik suçu ile ilgili olarak yürütülen bir ceza muhakemesinde, suçun konusu olan belgenin aldatma yeteneğini haiz olup olmadığı,

¹⁴⁴ 11. CD., 30.01.2012, 19627/670. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6259.

¹⁴⁵ Mustafa Ekinci, Sinan Esen, *Anlatımlı ve Gerekçeli: Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s. 4; Kubilay Taşdemir, *Belgelerde Sahtecilik Suçları*, s. 71.

¹⁴⁶ 6. CD., 24.09.1986, 57556/8361. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 71

¹⁴⁷ 11. CD., 17.01.2012, 18326/433. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 88

hâkim tarafından belirlenecektir. Çünkü ceza muhakemesi hukukunun duruşmaya ilişkin ilkelerinden olan “*duruşmanın yoğunluğu*” bunu gerektirir. Nitekim Yargıtay uygulaması da bu şekildedir¹⁴⁸. Bununla birlikte, hâkim, mesleğinin gerektirdiği genel ve hukukî bilgi ile aldatma yeteneği konusunda bir kanaat edinemezse, bu hususa ilişkin olarak bilirkişi incelemesine başvurabilir. YCGK, vermiş olduğu bir kararla, konuyu şu şekilde açıklamıştır:

“... resmi belgede sahtecilik suçu seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiş olup, resmi belgenin sahte olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkaları aldatacak şekilde değiştirilmesi veya sahte resmi belgenin kullanılması durumunda suç oluşacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suç olarak tanımlanarak daha ağır bir yaptırıma bağlanmış, maddenin üçüncü fıkrasında ise, suçun konusunu oluşturan resmi belgenin, kanunun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan bir belge niteliğinde olması halinde cezanın yarı oranında artırılması hüküm altına alınmıştır.

Sahtecilik suçlarının hukuki konusu kamunun güveni olup belgelerin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir belgeye eklemeler yapılması, tamamen veya kısmen değiştirilmesi eylemlerinin kamu güvenini sarstığı kabul edilerek yaptırıma bağlanmıştır.

Öte yandan, resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi ya da gerçek bir resmi belgenin değiştirilmesi eyleminin sahtecilik suçunu oluşturabilmesi için, düzenlenen ya da değiştirilen belgenin gerçek bir belge olduğu konusunda kişiyi yanıltıcı nitelikte olması gerekir. Aldatıcılık özelliği suçun temel unsuru olup, özel bir incelemeye tabi tutulmadıkça gerçek olmadığı anlaşılamayan belge, sahte belge

¹⁴⁸ “Sahtecilik suçlarında aldatma niteliğinin takdir ve tayini hakime ait olup, dosya içinde mevcut 03.07.2008 günlü Ekspertiz raporunda soğuk mühür izinin fotoğraf üzerinde devamlılık göstermediği, 23.05.2008 günlü tutanak içeriğinde de fotoğraf üzerinde mühür izi bulunmadığının belirtilmesi karşısında, adli emanette kayıtlı suça konu nüfus cüzdanı duruşmada incelenerek özelliklerinin duruşma tutanağına yazılmaması ve gerekçeli kararda aldatma niteliğini taşıyıp taşımadığının tartışılmaması... gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi”. 11. CD., 24.01.2011, 2010/14922 - 2011/317. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 89.

olarak kabul edilmelidir. Sahteciliğin kişileri aldatacak nitelikte (nesnel) olup olmadığı ve beş duyuyla ilk bakışta anlaşılabilir olup olmadığı kuşkuya yer vermeyecek şekilde saptanmalıdır.

Ceza Genel Kurulunun 14.10.2003 gün ve 232-250 sayılı kararında da, belgenin nesnel olarak aldatıcılık yeteneğinin bulunması, aldatma keyfiyetinin belgeden objektif olarak anlaşılması gerektiği, muhatabın hatasından, dikkatsizlik veya özensizliğinden kaynaklanan fiili iğfalın, aldatma yeteneğinin varlığını göstermeyeceği belirtilmiştir. Bu noktada sahteciliğe konu olan belgenin aldatma yeteneği olup olmadığının tartışılması ve belirlenmesi öncelikle yargılamayı yürüten mahkemeye ait olup, hakim olayın çıkış, oluş ve akışını, düzenlenen belgelerle yapılan işlemleri göz önüne alarak, sahteciliğin kolaylıkla anlaşılıp anlaşılamayacağını bizzat saptamalı ve sonucuna göre belgelerde aldatma yeteneği olup olmadığını takdir ve tespit etmelidir.

Görüldüğü gibi, mahkemece, suçun konusunu oluşturan belge aslı getirilerek resmi belgede bulunması gereken başlık, sayı, tarih, imza, mühür gibi zorunlu öğelerin incelenmesi, nesnel olarak aldatma gücü olup olmadığının saptanması, duraksama halinde ise; mahkemeye yardımcı olma ve aydınlatma bakımından konusunda uzman bilirkişinin görüşüne başvurulmasında zorunluluk vardır.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde;

Sanık Ali'nin, eşine ait pasaportu inceleme dışı sanık Hayriye'ye kullandırmak suretiyle Hayriye ve üç çocuğunun yurt dışına çıkışını sağladığı, Berlin Tegel Havalimanında yapılan kontrolde Alman görevlileri tarafından sahte olduğu tespit edilen pasaporta el konularak Türkiye'ye yalnızca sınırdışı işlemlerine ilişkin kayıtların gönderildiği anlaşılan somut olayda, sanık tarafından Hayriye ile çocuklarının yurt dışına çıkmasını sağlamak için Gaziantep Havalimanı görevlilerine gösterilen ve çıkış işlemlerinde kullanılan pasaportun aldatma yeteneğinin olup olmadığının mahkemece değerlendirilmesi amacıyla, Alman yetkilileri tarafından sahte olduğu ilk kontrollerde belirlenen ve el konulan suç konusu belgenin getirilerek incelenmesi, öncelikle aldatma yeteneği bulunup bulunmadığının mahkemece belirlenmesi, duraksama halinde bu yönde uzman

bilirkişiden rapor alınması ve sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik araştırma ile resmi belgede sahtecilik suçundan mahkûmiyet kararı verilmesinde isabet bulunmamaktadır.”¹⁴⁹

2.1.3. Zarar İmkân ve İhtimali

Aldatma kabiliyetine ilişkin açıklamalarda da belirtildiği üzere, her türlü sahtecilik eylemi değil; hukuken önemli olan sahtecilik eylemleri cezalandırılır. Çünkü sahtecilik suçlarına ilişkin TCK’ da yer alan seçimlik hareketler, geniş kapsamlı ve belirsizdir. Bu nedenle, sahtecilik eyleminin aldatma kabiliyetinin yanı sıra, zarar imkân ve ihtimalini de içermesi gerekir¹⁵⁰.

Zarar imkân ve ihtimali, sahtecilik eyleminin suçla korunan hukukî yararı; yani, kamu güvenini ihlâl etmesini ifade eder¹⁵¹ ve suçun maddî unsurları bağlamında değerlendirilir.

Öğretide, sahtecilik eylemi neticesinde, en azından bir zarar ihtimalinin doğması gerektiği¹⁵²; aksi takdirde, suçun oluşmayacağı kabul edilmektedir¹⁵³. Konuya ilişkin olarak, öğretide; “ *Gerek resmi belgede ve gerekse özel belgede sahtecilik suçunda ETCK’ dan farkı olarak zarar kavramına yer verilmemiştir. Ancak zarar doğurmayan veya en azından böyle bir tehlike yaratmayan sahteciliğin cezalandırılması anlamsızdır. Bu nedenle Yargıtay içtihatları ile önceden olduğu gibi zarar veya zarar tehlikesini suçun oluşması için aranması gerektiği düşüncesindeyiz* ” denilmiştir¹⁵⁴.

¹⁴⁹ YCGK., 09.10.2012, 2011/335 E – 2012/1804 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6226

¹⁵⁰ Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 209 vd; Devrim Güngör, a.g.e., s. 23 vd.

¹⁵¹ Ali Üstüner, a.g.e., s. 13; Osman Yaşar, Mustafa Artuç, Hasan Tahsin Gökcan, a.g.e., s. 6198.

¹⁵² “*Evrakta sahtekârlık suçlarında ... fiilden bir zararın ortaya çıkması aranmamakta, zarar olasılığı yeterli görülmektedir*”. YCGK. 8.6.2004, 6-94/32. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Mustafa Artuç, Hasan Tahsin Gökcan, a.g.e., s. 6199.

¹⁵³ Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 209; Devrim Güngör, a.g.e., s. 23 vd.; Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 93.

Yargıtay, vermiş olduğu bir kararda; “Avukat yanında çalışan sanığın, mal beyanında bulunmamak ve taahhüdü ihlal suçlarından hapis cezası bulunan M.G. nin cezasını düşürmek için sahte olarak düzenlenmiş şikâyetten vazgeçme dilekçelerini hakimlere havale ettirerek sahte mahkeme ilamları düzenlettirdiği tanık beyanları ile sabit ise de, suça konu dilekçelerin hukuki sonuç doğurup doğurmayacağını tespit açısından icra dosyalarında yer alan vekaletnamelerde vekile icra takibinden vazgeçmeye ilişkin yetki verilip verilmediği araştırıldıktan sonra sonucuna göre hukukî durumun tayini gerekir.”¹⁵⁵ diyerek, sahtecilik eylemini, zarar imkân ve ihtimali yönünden değerlendirmiştir.

Özetlenecek olursa, sahtecilik eylemi neticesinde, kamu güveni zarar görmüş ya da bu yönde bir tehlikeye maruz kalmış olmalıdır. Aksi takdirde ise suç oluşmayacaktır. Nitekim “*Falsitas quae nemini nocet non punitur*” şeklinde ifade edilen ve zarar vermeyen sahteciliklerin cezalandırılmayacağına ilişkin olan bir ilke, İtalyan hukukunda, Orta Çağ’ dan beri kabul görmektedir¹⁵⁶.

2.1.4. Maddî Sahtecilik - Fikrî Sahtecilik Ayrımı

Maddî sahtecilik – fikrî sahtecilik ayrımı, sahtecilik suçunun oluşumu bakımından önemlidir¹⁵⁷. Çünkü fikrî sahtecilik, kural olarak, yalnızca resmî belgelerde söz konusu olur; maddî sahtecilik ise hem resmî belgede hem de özel belgede söz konusu olabilir¹⁵⁸. TCK’ nın 210/2 hükmü istisna tutulacak olursa, özel belgede yapılan fikrî sahteciliğin suç sayılmaması karşısında, maddî sahtecilik – fikrî sahtecilik ayrımının, uygulamaya dönük bir işlev de gördüğü söylenebilir¹⁵⁹.

¹⁵⁴ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 683.

¹⁵⁵ 11. CD., 15.5.2007, 2007/6384 E – 2007/3382 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, Ramazan Özkepir, a.g.e., s. 417.

¹⁵⁶ Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 481.

¹⁵⁷ Devrim Güngör, a.g.e., s. 75.

¹⁵⁸ Devrim Güngör, a.g.e., s. 75; Zeki Hafizoğulları, Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Toplama Karşı Suçlar*, Ankara, US - A Yayıncılık, 2012, s. 170.

¹⁵⁹ Devrim Güngör, a.g.e., s. 78.

Maddî sahtecilik, belgenin maddî varlığına; fikrî sahtecilik ise belgenin içeriğine ilişkindir. Bununla birlikte, bu ayırım, İtalyan hukukçular Manzini ve Antolisei tarafından, “sahte” deyiminin farklı anlamları arasındaki farka istinaden, açıklığa kavuşturulmuştur¹⁶⁰. Şöyle ki; sahte deyimi, belgenin, ya sahit olmamasını ya da gerçek (doğru) olmamasını ifade eder. Belgenin sahit olmaması hâlinde maddî sahtecilik; sahit olmasına karşın, gerçek (doğru) olmaması halinde ise fikrî sahtecilik söz konusu olur¹⁶¹. Bir belgenin sahit olduğundan söz edilebilmesi için o belgenin düzenleyeni olarak görülen kişi tarafından düzenlenmiş ve belge son şeklini aldıktan sonra değişikliğe uğramamış bulunması gerekir. Belge meydana getirildikten sonra belgenin üzerindeki yazıların silinmesi ya da yazıya bir takım ilaveler yapılması, belgenin değiştirilmesi anlamına gelir¹⁶².

Belgenin sahit olmaması sonucu oluşan maddî sahtecilik, iki şekilde söz konusu olur. Bunlar da “*taklit*” ve “*değiştirme*” dir¹⁶³. Taklit veya değiştirme suretiyle, sahitliği bozulmamış olan bir belgenin, içeriği itibariyle, gerçeğe aykırı olması halinde ise fikrî sahtecilik söz konusu olur.

Resmî belgede maddî sahtecilik, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. Buna karşılık, fikrî sahtecilik, ancak, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belge üzerinde işlenebilir¹⁶⁴.

Bir başka açıdan, nitelikleri itibariyle, maddî sahteciliğin adli incelemeler¹⁶⁵ neticesinde tespiti mümkün iken; fikrî sahtecilikte bu, mümkün değildir¹⁶⁶.

¹⁶⁰ Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 229.

¹⁶¹ A.e.

¹⁶² Devrim Güngör, a.g.e., s. 76.

¹⁶³ Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 230.

¹⁶⁴ Devrim Güngör, a.g.e., s. 78.

¹⁶⁵ Adli inceleme, “...bir maddenin bilimsel yöntemler ve analitik teknikler kullanılarak ve yardımcı cihazlardan da yararlanılarak adli amaçlar doğrultusunda incelenmesidir.” Bkz. Olcay Er, a.g.e., s. 71.

¹⁶⁶ Olcay Er, a.g.e., s. 70.

TCK' nın 204/2 hükmünde yer alan seçimlik hareketlerden “*sahte olarak düzenleme*” ve “*aldatacak şekilde değiştirme*” maddî sahteciliği; “*gerçeğe aykırı olarak düzenleme*” fikrî sahteciliği ifade etmektedir.

2.2. Belgede Sahtecilik Suçlarıyla Korunan Hukukî Değer

Genel olarak, belgede sahtecilik suçlarıyla hangi hukukî değer korunduğu hususunda, öğretide, görüş birliği bulunmamaktadır. Öğretide, bir görüş; bu suçla korunan hukukî değer kamu güveni olduğunu¹⁶⁷; bir başka görüş ise bu suçlarla iki ayrı hukukî değer korunduğunu, bunlardan birisinin kamu güveni, diğerinin ise kanıtlayıcı vasıtaların bütünlüğünün korunduğu özel menfaat olduğunu savunmaktadır¹⁶⁸. Öğretide ağırlıklı olarak savunulan ve Yargıtay tarafından da benimsenen görüş, belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukukî değer kamu güveni olduğu yolundadır. Nitekim Yargıtay' ın konuya ilişkin bir kararı, şu şekildedir: “*Sahtecilik suçları 765 sayılı TCK' nda olduğu gibi 5237 sayılı TCK' nda da kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiştir. Bu suçlarla korunmak istenen hukuksal yarar kamu güvenidir. ... Belgenin gerçekliğine ilişkin toplumda oluşan güvene “kamu güveni” denilmektedir. Belgenin ceza hukuku koruması altına girmesinde kamu güveninin ve kanıt niteliğinin korunması ve hakların zarar görmesi tehlikesinin doğması gibi birden fazla neden bulunmakla birlikte, kamu güveninin korunmasına ilişkin yarar öncelik taşımaktadır. Dolayısıyla sahtecilik suçlarında korunmak istenen hukuksal yararın kamu güveni olduğu, öğretide baskın görüştür*¹⁶⁹.”

Toplum nezdinde, tam ve gerçek bir hukukî değeri ifade eden¹⁷⁰ kamu güveni, “*hukuk düzeninin herhangi bir hukuksal olayı kanıtlama yeteneği tanıdığı*

¹⁶⁷ Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 223-224; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 95; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 479; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 739.

¹⁶⁸ Nevzat Toroslu, a.g.e., s. 207; Devrim Güngör, a.g.e., s. 21.

¹⁶⁹ 11.CD., 10.10.2012, 2010/7590 E - 2012/16998 K, (UYAP Karar Arama Ekranı).

¹⁷⁰ Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 479.

şeylerle doğruluk ve gerçekliğine herkesçe güvenilmesini öngördüğü şekil ve alametler; belirti, iz, işaret, nişan; simgenin sahtecilikten korunmalarını görmek ve bilmek biçiminde oluşmuş genel, sürekli toplumsal bir hak ve yarardır. Diğer bir anlatımla, kamu güveni özel veya kamu hukukunun kanıtlama gücü tanıdığı şey, şekil ve alametlere karşı olan genel güvendir.¹⁷¹”

Kamu güveni, sübjektif olarak anlaşılması gereken bir değerdir. Yani, bir sahtecilik eyleminin neticesi olarak kamu güveninin ihlâl edilmesinin nedeni, toplum hayatı ve gerekleri değil (objektif görüş); hukuk düzeninin delil olabilme yeterliliği tanıdığı belgelere, ispat kabiliyeti tanımış olmasıdır (sübjektif görüş)¹⁷².

¹⁷¹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 64.

¹⁷² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 95-96; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 739; Doğan Soyaslan, a.g.e., s. 479.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK CEZA KANUNU' NDA RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİK SUÇU

Resmî belgede sahtecilik suçu, TCK' nın 204' üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, özel kişiler; ikinci fıkrasında ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu düzenlenmiş; son fıkrasında ise her iki tip bakımından da geçerli olmak üzere, suçun nitelikli hâline yer verilmiştir.

TCK' nın 204' üncü maddesi; 765 sayılı Kanunun 339, 340, 341, 342, 346, 350, 352, 355 ve 356' ncı maddelerinde düzenlenen suç tiplerini kapsamakta olup, söz konusu hükümlerde; kamu görevlisinin ve sivil kişinin resmî belgenin aslında, özünde, onaylı suretinde ve özetinde yaptıkları sahtecilikler ile kimlik ve benzeri belgeler ile özel yarar sağlayan belgelerde yapılan sahtecilikler ve sahte resmî belgenin kullanılması eylemleri cezalandırılmaktadır¹⁷³.

1. Özel Kişiler Tarafından İşlenen Resmî Belgede Sahtecilik Suçu

1.1. Genel Bilgiler

Resmî belgede sahtecilik suçu, TCK' nın 204' üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, özel kişiler; ikinci fıkrasında ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu düzenlenmiş; son fıkrasında ise her iki tip bakımından da geçerli olmak üzere, suçun nitelikli hâline yer verilmiştir.

¹⁷³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 151.

1.2. Suçun Unsurları

Suçun unsurları, *korunması gerekli hukukî değerlerin ihlali niteliğindeki bir insan davranışı olan*¹⁷⁴ “suç” un incelenmesi ve anlaşılması açısından başvurulacak bir metod olup, kanunîlik ilkesi ile hukukî belirginlik ve güvenin bir gereğidir¹⁷⁵. Suçun unsurları, bütünüyle, bir fiilde mevcut olmadıkça, o fiilin suç olarak tavsifi mümkün değildir¹⁷⁶.

TCK’ nın dayanağı olan suç teorisi ışığında, suçun üç unsurunun bulunduğu söylenebilir: 1) Maddî unsurlar, 2) Manevî unsurlar, 3) Hukuka aykırılık unsuru

1.2.1. Maddî Unsurlar

1.2.1.1. Genel Olarak

Klasik suç teorisine göre suç; kusurlu irade ile işlenen bir fiil olup, maddî ve manevî olmak üzere, iki unsurdan meydana gelir. Bu teoride maddî unsur, suçun, hareket ve neticeden meydana gelen bir insan fiili olmasını ifade eder¹⁷⁷.

TCK’ da da maddî unsurlar ibaresi kullanılmıştır. Örneğin Kanunun, “hata” ya ilişkin 30/1 hükmünde; “*suçun kanunî tanımındaki maddî unsurlardan*” söz edilmiştir. Bununla birlikte, burada kastedilen; suç tipinde yer alan “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” dur. Suçun daha az veya daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları da “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” dan birine ilişkin olduğu sürece, maddî unsurlar bağlamında mütalaa olunur¹⁷⁸.

¹⁷⁴ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 156.

¹⁷⁵ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku: Genel Kısım*, 11. bs., Ankara, Savaş Yayınevi, 2008, s. 104.

¹⁷⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 153.

¹⁷⁷ Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku: Genel Kısım*, s. 111. vd.

1.2.1.2. Fiil

Fiil, bir insan davranışı olup, kasten veya taksirle işlenen, icraî veya ihmâlî bütün suçların esasını teşkil etmektedir¹⁷⁹. İnsan davranışının, bir irade ürünü olması ve belli bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilmesi, ona fiil özelliğini kazandırır¹⁸⁰. Ayrıca, fiil, bir insan davranışı olarak, dış dünyada tezahür eder.

Dış dünyada tezahür eden iradî insan davranışı olarak fiil, bir emir ya da yasağın ihlali olarak karşımıza çıkar. Bir yasağın ihlali olarak ortaya çıkan fiil icraî harekete; bir emrin ihlali niteliğindeki fiil ise ihmâlî harekete vücut verir. Kanun koyucu, icraî nitelikteki fiillerin sebep olabileceği sonuçların daha zararlı ya da tehlikeli olabileceği düşüncesiyle, suç tiplerini genelde, icraî fiiller olarak tespit etmiştir¹⁸¹. İnceleme konusu suç tipleri, icraî suçları oluşturur. Çünkü kanun koyucu, resmî belgede sahtecilik yapılmasını (TCK.204) ya da resmî belgenin yok edilmesini (TCK.205) yasaklamıştır.

Fiilin suçun kanunî tarifinde tanımlanmış şekline göre suçlar; tek hareketli suçlar, çok hareketli suçlar, serbest hareketli suçlar, bağlı hareketli suçlar, seçimlik hareketli suçlar ve mütemadi suçlar olarak ayrıma tabi tutulabilir.

Tek hareketli suçlar, meydana gelmesi için tek hareketin yeterli olduğu suçlardır¹⁸². Örneğin, kasten öldürme suçu (TCK.81) tek hareketli bir suç olup, suçun oluşabilmesi için öldürme hareketinin gerçekleştirilmesi yeterlidir. İfade edilmelidir ki hareketin tekliği ya da çokluğu, doğal anlamda değil; hukukî anlamda çokluğu ifade eder¹⁸³. Hareketin hukukî anlamda tekliği, bir hedefe yönelmiş çeşitli

¹⁷⁸ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 161 vd.; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayınları, 2011, s. 100 vd.; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 161.

¹⁷⁹ İzzet Özgenç, a.e.

¹⁸⁰ İzzet Özgenç, a.e.; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., s. 78 vd.

¹⁸¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 163.

¹⁸² Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., s. 107.

¹⁸³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*: s. 107; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 165.

hareketlerin aynı zamanda gerçekleştirilmesini ya da bu hareketler arasında, uzunca bir zaman aralığı bulunmamasını ifade eder¹⁸⁴.

Çok hareketli suçlar ise kanunî tarifinde, birden fazla harekete yer verilen suçlar olup, suçun oluşması için kanunî tanımda gösterilen hareketlerin tamamının yapılması gerekir. Örneğin, özel belgede sahtecilik suçu böyledir; suçun oluşabilmesi için gerekli olan ilk hareket, sahte bir özel belge düzenlenmesi; ikinci hareket ise bu belgenin kullanılmasıdır.

Serbest hareketli suçlar, kanunî tarifinde hareketin şekline ilişkin bir belirlemenin yapılmadığı suçlardır¹⁸⁵. Örneğin, kasten öldürme suçu (TCK.81), ölüm neticesini meydana getirmeye elverişli her türlü hareketle işlenebileceğinden böyledir.

Kanunî tanımında hangi tür hareketlerle işlenebileceği belirtilen suçlar, bağlı hareketli suçlardır¹⁸⁶. Bu suçlar, ancak, kanunda gösterilen hareketlerle işlenebilir (yağma suçu).

Kanunî tanımında yer verilen çeşitli hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle işlenebilen suçlar, seçimlik hareketli suçlardır. Seçimlik hareketli suçlarda, kanunî tanımda yer verilen hareketlerin hepsi yapılmış olsa dahi, ortada tek suç vardır. Ancak, bu durum temel cezanın belirlenmesinde, göz önünde tutulabilir¹⁸⁷. TCK’ da yer alan mala zarar verme (TCK.151), hakaret (TCK.125) ve göçmen kaçakçılığı (TCK.79) suçları, seçimlik hareketli suçlardandır.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından yasaklanan fiilleri; *bir resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmî*

¹⁸⁴ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Genel Kısım, s. 116.

¹⁸⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 108; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 166.

¹⁸⁶ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.e.; İzzet Özgenç, a.e.

¹⁸⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.e.

belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek veya sahte resmî belgeyi kullanmak oluşturmaktadır.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtede suçu, madde metninden de anlaşılacağı üzere, seçimlik hareketli bir suçtur. Bu nedenle, suçun oluşabilmesi için belgenin “düzenlenmesi, değiştirilmesi ya da kullanılması” yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle yetinilmemesi; yani, birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi ise temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır¹⁸⁸.

1.2.1.2.1. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

Bu seçimlik hareket, mülga TCK.339’ da ifade edilen “tamamen veya kısmen sahte bir varaka tanzimi”ne karşılık gelmektedir. Bu seçimlik hareketle ilgili olarak, uygulamada en sık karşılaşılan yöntem, imza taklidi olduğundan, bu seçimlik hareket, öğretide, *taklit* olarak da adlandırılmaktadır¹⁸⁹. Taklit, belgenin düzenleyeni gözükken kişiden başka bir kişi tarafından, yeniden düzenlenmesini ifade eder¹⁹⁰.

¹⁸⁸ “..., bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceğinin vurgulanması karşısında, sahte plaka oluşturulması ve bu plakanın bilerek kullanılması fiillerinin... bir bütün olarak tek bir resmî belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, sanığın güttüğü amaç ve saik, suç konusunun önemi, kastın yoğunluğu ve sahte belge çeşitliliği dikkate alınarak temel cezanın alt sınırdan uzaklaşarak tayin ve tespitin gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,” 11. CD., 13.03.2012, 2011/13145 E - 2012/3428 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6285.

¹⁸⁹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 266.

¹⁹⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 165. “F... Adliyesinde idari işler müdürü olarak görev yapan sanığın, ita amiri olan Cumhuriyet Başsavcısının imzasını takliden atarak oluşturduğu sahte tediye müzekereleriyle 27.02.2003 – 13.08.2003 tarihleri arasında adliyenin F... Vakıflar Bankası Şubesi nezdindeki bilirkişi ücretlerine ait mevduat hesabından farklı zamanlarda haksız şekilde para çekerek mal edinmesi şeklinde gerçekleştiği iddia ve kabul olunan eylemlerinin, sanığın suça konu tediye müzekerelerini düzenleme görev ve yetkisinin bulunmaması nedeniyle... “memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturduğu gözetilmeden... yazılı şekilde hüküm tesisi” 11 CD., 11.07.2012, 2009/6701 E - 2012/13762 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 345. “Balıkesir C. Başsavcılığının 17.01.2008, 2008/290 esas sayılı iddianamesi ile sanık Necmettin K.’ nin suç tarihinde Susurluk Tarım Kredi Kooperatifinden kredi alabilmek için kooperatife üye olan babası Cemal K. adına sahte borç senedi düzenlemeye ve bu borç senedi ile kooperatiften kredi almaya karar verdiği, babasının ismi altına borçlu sıfatıyla, kendi isminin altına kefil sıfatıyla imza attığı, temyize gelmeyen sanıklardan Şemsettin’ in kefil sıfatıyla, diğerleri Ömer ve Şefik’ in de imzalar huzurlarında atılmış gibi tanık sıfatıyla, borç senedindeki isimlerin altına imza attıkları, sanığın sahte olarak tanzim edilmiş bu borç senedi ile kooperatife başvurarak mağdur babası adına 1.966.500.000 TL hayvancılık kredisi aldığı ve kullandığı, kredi borcunu zamanında ödememesi nedeniyle babasının durumdan haberdar olduğu ve şikayette bulunduğu, ... Tarım Kredi Kooperatiflerinin verdikleri kredi

Öğretide, bir görüşe göre, söz konusu seçimlik hareket ile Kanun gerçek belgenin taklidini kastetmiştir. Bir başka deyişle, sahte olarak meydana getirilen belgeden önce, gerçek ve sahil bir belge bulunmalıdır. Gerçek bir belgeyi değiştiren kimse gibi, gerçek olmayan ifade ve durumları gerçekmiş gibi gösteren kişi de netice itibariyle, sahte bir belge düzenlemiş olur. Bu nedenle, “*sahte bir resmi belge düzenlemek*” ibaresini daha dar ve mahsus bir anlamda; yani, taklit anlamında anlamak gerekir¹⁹¹. Başka bir görüşe göre ise, bu seçimlik hareketten “*resmi belge esasında mevcut olmadığı hâlde, mevcutmuş gibi sahte olarak üretmek, oluşturmak, meydana getirmek*” anlařılmalıdır¹⁹².

Söz konusu seçimlik hareket, daha önceden var olan bir belgenin taklidi suretiyle gerçekleşebileceği gibi aslında var olmayan bir belgenin ilk kez düzenlenmesi şeklinde de gerçekleřebilir¹⁹³. Örneğin, *bir doktorun, eczacı ile iştirak hâlinde, eczacıda bulunan sağlık karnelerine, sağlık karnelerinin sahibi olan hastaları görüp, muayene etmeden reçete düzenlemesi*¹⁹⁴, aslında var olmayan bir belgenin, sahte olarak, ilk kez düzenlenmesine örnek teşkil eder. Buna karşın, *failin, bir şekilde ele geğirdiği ve başkasına ait olan bir sürücü belgesine, sürücü belgesinin sahibinden bir başka kişinin fotoğrafını yapıştirması* hâlinde ise sahtecilik, daha önceden var olan bir belgenin taklidi suretiyle gerçekleşmiş olur¹⁹⁵.

nedeniyle düzenlenen borç senetlerinin 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu' nun 12. maddesi delaletiyle İİK.nu 38. Maddesi uyarınca ilam vasfında resmi senet niteliğinde bulunup, sanığın eyleminin sübutu halinde... (5237 sayılı TCK.nun 204/1-3) maddelerine uygun sahtecilik suçunu oluşturacağı...” 11. CD., 17.10.2012, 2011/10972 E - 2012/17577 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6252

¹⁹¹ Sahir Erman, *Sahtekârlık Suçları*, 3. Bası, İstanbul, 1981, s. 422' den naklen Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 165.

¹⁹² Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, a.g.e., s. 610; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 165; Necati Meran, *Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik – Malvarlığı - Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar*, Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005, s. 262.

¹⁹³ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 742; Devrim Güngör, a.g.e., s. 82.

¹⁹⁴ 11. CD., 10.10.2012, 2011/12744 E - 2012/16994 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6252-6253.

¹⁹⁵ 11. CD., 18.12.2012, 2010/11485 – 2012/21971. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6250.

Taklit suretiyle sahte resmî belge düzenlenebilmesi, bir belgeye resmî belge niteliği kazandıran unsurların; bu anlamda, belgeyi düzenlemeye yetkili makama ait unvan ve şekiller ile belgeyi imzaya yetkili kamu görevlisinin imzasının taklit edilmesini gerektirir¹⁹⁶:

“Sanık H.Ö.’ nün ÖSYM tarafından yapılan KPSS sınavına sahte olarak düzenlene ve ele geçmeyen “sınava giriş ve kimlik belgesi” ile diğer sanık İ.Ş.’ i sınava sokup bu kişi tarafından doldurulan suça konu “sınav cevap kağıdı” ile sınavı kazandığı, bilahare bu belge Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne teknisyen olarak atamasının yapılması şeklindeki eylemlerinin 5237 satılı TCK’ nın 204/1, 43 maddeleri kapsamında “zincirleme biçimde memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanılığa düşülerek yazılı şekilde eksik ceza tayini” yasaya aykırıdır.

Suçun oluşması için düzenlenen belgenin tamamen sahte olması gerekmez; kısmen sahte olması yeterlidir¹⁹⁷. Nitekim gerekçede; sahteciliğin, belgenin üzerindeki bilgilerin bir kısmına veya tamamına ilişkin olmasının, suçun oluşması açısından bir önemi bulunmadığı ifade edilmiştir.

Daha önce de ifade edildiği gibi aldatma kabiliyeti, sahteciliğin özünde yer alan bir özelliktir. Bu nedenle, madde metninde açıkça yer verilmemiş olması, inceleme konusu seçimlik hareket bakımından, sahteciliğin aldatma kabiliyetini taşıması gerektiği sonucunu doğurmaz.

1.2.1.2.2. Resmî Belgeyi Değiştirmek

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun ikinci seçimlik hareketini, “gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde

¹⁹⁶ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6203; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 168; Hasan Tahsin Gökcan, “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204)” **ABD**, S.: 3, Yaz 2009, s. 107.

¹⁹⁷ Devrim Güngör, a.g.e., s. 83; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 171.

değiştirme” hareketi oluşturur¹⁹⁸. Bu seçimlik hareket, mülga TCK.339’ da; “... veya hakiki bir varakayı *tağyir ve tahrif* ...” etme şeklinde ifade edilmiştir. Sözlük anlamı itibariyle; “*tağyir*”; değiştirme, başkalaştırma; “*tahrif*” ise bir şeyin aslını bozma, kalem oynatma, değiştirme anlamına gelmektedir¹⁹⁹.

TCK’ nın 204’ üncü maddesinin gerekçesinde, bu seçimlik hareketle ilgili olarak, mevcut olan resmî belge üzerinde, silmek veya ilaveler yapmak suretiyle değişiklik yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

İfade edilmelidir ki kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olmadığı resmî belge üzerinde gerçekleştirdiği değiştirme eylemi de TCK’ nın 204/1 hükmü kapsamında değerlendirilir²⁰⁰.

Suçun, resmî belge üzerinde, başkalarını aldatacak şekilde değişiklik yapılması suretiyle işlenmiş sayılabilmesi için öncelikle, ortada, gerçek ve şekli unsurları tam olan geçerli bir belgenin bulunması gerekir²⁰¹.

Değiştirme hareketi, gerçek bir belgede yazılı bir hususu; kazımak, silmek veya kimyevî maddelerle metinden çıkarmak ya da metne bazı ilaveler yapmak şeklinde veya başka suretlerle gerçekleştirilir²⁰². Ayrıca, hareket, belge metni

¹⁹⁸ “*Sanığın suça konu bono üzerinde şikâyetçi tarafından yazılan “Bir milyar aldım” ibaresi önüne “elli” ibaresini ekleterek icra takibine koyduğu bu suretle atılı “resmî belgede sahtecilik” suçunu işlediğinin iddia olunması, dosya içerisinde bulunan bilirkişi raporlarında şikâyetçi tarafından yazılan ibare ve borçlu imzasının siyah bir kalemle diğer ibareler ve eklemenin ise mavi renkli başka bir kalemle yazıldığı belirtilmesi karşısında; gerekçeli kararda yapılan sahteciliğin iğfal kabiliyetinin bulunup bulunmadığı tartışılmadan ve denetime olanak verecek şekilde suça konu senet aslı dosya içerisinde de bulundurulmadan yazılı şekilde karar verilmesi, yasaya aykırıdır.*” 11. CD., 21.04.2011, 2009/15957 – 2011/2163. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6261.

¹⁹⁹ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 16 Ekim 2015.

²⁰⁰ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 269; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6204.

²⁰¹ “*Suçta konu senedin Türk Ticaret Kanunu’ nun 688. maddesine göre bonoda bulunması gereken zorunlu unsurlardan olan kayıtsız şartsız bir ödeme vadini içermemesi nedeniyle adi senet olarak değerlendirilmesi ve suçun özel evrakta sahtecilik olması dikkate alınarak...*” 11. CD., 25.11.2011, 2008/19545 – 2011/22265 (UYAP Karar Arama Ekranı); Devrim Güngör, a.g.e., s. 84; Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 177.

²⁰² Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 177.

üzerinde gerçekleştirilmelidir; belgenin arkasına ya da altına yapılan ilaveler, değiştirme sayılmaz²⁰³.

Öğretide, bir görüşe göre; bu seçimlik hareket bakımından fail, düzenleyici dışında herkes olabilir²⁰⁴. Bununla birlikte, değiştirme hareketinin belgenin düzenleyicisi tarafından gerçekleştirilmesi de mümkündür²⁰⁵. Bu noktada, önemli olan belgenin tamamlanmış olması gereğidir; düzenleyen kişinin, belge tamamlanana kadar, belge üzerinde yaptığı ekleme ve çıkarmalar, belge, bu aşamada, hukukî sonuç doğurmaya başlamadığından, değiştirme sayılmaz²⁰⁶. Düzenleyenin, belgenin tamamlanmasından sonra yapmış müdahaleler bakımından ise söz konusu müdahale, maddî yanlışlıkların düzeltilmesi niteliğindeyse değiştirme sayılmayacak; anlam değişikliğine sebebiyet vermekte ise değiştirme sayılacaktır²⁰⁷.

Belgenin değiştirilmesinden söz edebilmek için belgenin anlamının değişmesi; bir başka deyişle, belgenin, önceki duruma göre farklı bir gerçeği ispat ediyor görüntüsü vermesi gerekir²⁰⁸. Yapılan değişiklik, belgenin anlamının gizlenmesine; yani, delil niteliğinin ortadan kalkmasına sebep olmuş ise belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi söz konusu olur (TCK.205)²⁰⁹.

Mevcut olan belge üzerinde, sahtecilikten söz edebilmek için yapılan değişikliğin aldatıcı nitelikte olması; yani, aldatma kabiliyetini haiz olması gerekir²¹⁰.

²⁰³ A.e.

²⁰⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 181.

²⁰⁵ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6207; Sibel Cengiz, *Evrakta Sahtekarlık Suçları*, Ankara, US – A Yayıncılık, 2007, s. 38.

²⁰⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 84.

²⁰⁷ Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., 411-412; Devrim Güngör, a.g.e., s. 85.

²⁰⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 178.

²⁰⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 178.

²¹⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 178. “Sahtecilik suçlarında, suça konu belgenin aldatma niteliğinin bulunup bulunmadığının takdirinin hakime ait olması ve 20.03.2006 tarihli Kriminal Polis laboratuvarları Dairesi Başkanlığı’ nın Ekspertiz raporunda, 11.03.2005 tarihli para makbuzunun rakamla değer gösteren bölümünün başındaki “1” rakamı ve sonundaki “00” rakamlarının, 15.01.2005 tarihli para makbuzunun rakamla değer gösteren bölümünün sol başındaki “3” rakamının

Aldatma kabiliyeti, sahtelikle mündemiç bir özellik olarak, tipikliğin maddî unsurları bağlamında mütalaa olunur²¹¹. İfade edilmelidir ki Alman Ceza Kanunu, konuya ilişkin hükmünde, “aldatmak için” ifadesini kullanarak, aldatma kabiliyetini, tipikliğin manevî unsurları bağlamında mütalaa etmektedir²¹².

İsim/imza içermemekle birlikte, belge niteliği taşıyan; yani, bir ispat aracı olarak fonksiyon arz eden yazıların da sahte olarak düzenlenmesi ya da sahtecilik amacıyla değişikliğe uğraması mümkündür²¹³.

1.2.1.2.3. Sahte Resmî Belgeyi Kullanmak

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun son seçimlik hareketi, “sahte resmî belgeyi kullanmak” tır²¹⁴. Kullanmak; bir şeyin işletilmesini, değerlendirilmesini ifade eder²¹⁵. Sahtecilik suçu yönünden ise TCK’ nın 207’ nci maddesinin gerekçesinde, şu şekilde bir açıklama mevcuttur:

ve bir kısım yazıların farklı bir kalemle ilave edilmiş olduğunun belirtilmesi karşısında, suça konu para makbuzlarının getirtilip duruşmada incelenerek özelliklerinin duruşma tutanağına geçirilmesi, gerekçeli kararda aldatma yeteneğinin tartışılması ve denetim olanak vermesi için dosyada bulundurulması ve suç tarihi ile buna bağlı olarak uygulanacak yasanın tespiti açısından sanığın Ankara 10. İş Mahkemesine tahrifat yapılan belgeleri hangi tarihte sunduğunun belirlenmesinin zorunlu olduğu gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırmayla hüküm kurulması,...” 11. CD., 30.06.2010, 2010/910 E – 2010/7692 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 90.

²¹¹ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s.744.

²¹² A.e.

²¹³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 86; “Sanığın olay tarihinde eşi adına ruhsatlı aracında takılı 35 ST 231 sayılı plakada tahrifat yaparak 35 ŞT 231 olarak kullanılmasından ibaret eylemde, Karayolları Trafik Yönetmeliğinin Ek: 14’ te belirtildiği üzere araç plakalarında “ç,ğ,i,ş,ö,ü” harfleri kullanılmadığı ve bu hususun herkesçe bilindiği de gözetilerek aldatma yeteneğinin ne suretle gerçekleştiği karar yerinde açıklanmadan sanık hakkında yazılı şekilde hüküm kurulması” 11. CD., 17.01.2012, 2008/18415 E – 2012/438 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 88.

²¹⁴ “Sanıkların Esnaf ve Sanatkârları Odaları Birliği Yönetim Kurulu kararı olmadan üye kayıt defterinin son bölümündeki boşluktan yararlanarak, sanık S. B.’ geçmişe dönük olarak 27.12.1981 tarihinde üye olduğuna ilişkin kayıt yapmak ve sanık S. B.’ in bu şekilde üye kaydı bulunduğuna ilişkin düzenlenen suça konu 02.11.2001 tarihli talep formunu sigortalılık süresine esas olacak şekilde Bağ – Kur İl Müdürlüğü’ ne ibraz ederek işleme koymaktan ibaret eylemlerinin sübutu halinde, suç tarihine yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK’ nın 342/I (5237 sayılı TCK’ nın 204/1) maddesinde düzenlenen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilmeden, suç vasfında yanılıya düşülerek hüküm kurulması,” 11. CD., 15.02.2012, 2010/5449 E – 2012/1614 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 360.

²¹⁵ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 19 Ekim 2015

“Suçun oluşması için, bir unsur olarak kullanmanın gerçekleşmesi gerekir. Kullanmadan maksat, bu sahte belgenin herhangi bir hukukî ilişkide veya herhangi bir hukukî işlem tesisinde dikkate alınmasını sağlamaya çalışmaktır.”

Gerekçede de ifade edildiği üzere, kullanmanın suç oluşturması için belgenin bir ispat aracı olarak kullanılmış olması gerekir²¹⁶. Bir başka deyişle, belge, sahte olmasaydı, hangi amaca hizmet edecek idi ise o amaçla kullanılmış olmalıdır²¹⁷. Örneğin, aciz halinde olduğunu ispat için sahte olarak üretmiş olduğu borç senetlerini ibraz eden kişinin eylemi, böyledir²¹⁸.

Kullanma, belgenin ulaşılabilir hâle getirilmesini ifade eder; bir başka deyişle, muhataba, belgenin içeriğini öğrenme olanağının tanınmasıyla, kullanma gerçekleşmiş olur²¹⁹.

Kullanma hareketi, mülga TCK’ da ayrı bir suç olarak düzenlenmişti (mülga TCK.346). Buna göre; sahte resmî belgeyi kullanma suçunun oluşabilmesi için failin, sahteciliğin gerçekleştirilmesinde iştirakinin bulunmaması gerekliydi²²⁰. Sahte belgeyi kullananın, aynı zamanda, belgenin düzenleyeni ya da değiştireni olması halinde, kullanma hareketi, cezalandırılmayan sonraki hareket sayılmaktaydı²²¹.

TCK’ nın 204’ üncü maddesinde ise suç, seçimlik hareketli olarak düzenlenmiş olup, bu hareketlerden birinin icra edilmesiyle gerçekleşmiş olacaktır. Söz konusu seçimlik hareketlerin, ayrı ayrı ya da birlikte gerçekleştirilmesi, suçun oluşumuna etki etmeyecektir. Bu nedenle, kullanma hareketinin cezalandırılması bakımından, failin, düzenleme ya da değiştirme hareketlerini gerçekleştirmemiş

²¹⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 87.

²¹⁷ A.e.; Sibel Cengiz, a.g.e., s. 46.

²¹⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 191.

²¹⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 191; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 685.

²²⁰ Mülga TCK.346: *“Bir kimse sahtekârlık cürümünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse mezkûr varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise, 345 inci maddelere göre ceza görür.”*

²²¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 187.

olması, önemli değildir²²². Nitekim madde gerekçesinde de; “*Kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur*” denilmiştir.

Sahte resmî belgeyi kullanan kişinin, aynı zamanda, bu belgenin düzenleyeni yahut değiştireni olması hâlinde, ortada yine tek suç bulunmaktadır. Bununla birlikte, keyfiyet, cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır²²³.

Zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden, süre, TCK’ nın 66’ ncı maddesine göre; *-tamamlanmış suçlarda-* suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Resmî belgede sahtecilik suçu da kanunî tarifte yer alan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile tamamlanır. Bununla birlikte failin, düzenlemek ya da değiştirmek suretiyle, sahte olarak oluşturduğu belgeyi kullanması hâlinde ise ortada tek suç bulunmakla birlikte, bu suç yönünden zamanaşımı süresi, kullanma tarihinden itibaren işlemeye başlar²²⁴.

²²² Karş. Devrim Güngör, a.g.e., s. 86; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 685.

²²³ “İki sınır arasında ceza tayini, hakimin takdir ve değerlendirme yetkisinin içinde ise de, bu yetkinin kullanılmasında, adalet ve hakkaniyet kurallarına bağlı kalınması, suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araç, suç konusunun özellikleri, zararın ve tehlikenin ağırlığı, kastın veya taksirin yoğunluğu, suç sebepleri ve saikleri, failin amacı, fiilden sonraki durumu gibi unsurların göz önünde bulundurulması, cezanın adil ölçüler içinde tayini ve dosya içeriğine uygun olması gerekir. Olayımızda, kardeşinin kimlik bilgileri ile aldığı nüfus cüzdanı talep belgesini kullanmak suretiyle nüfus cüzdanı çıkartan sanığa “suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zararın miktarı, sanığın kusuru, amaç ve saiki ile failin diğer özellikleri, suç işleme kastının yoğunluğu” göz önüne alınarak en üst sınırdan ceza tayin edilmiştir. Bu gerekçelerin cezanın asgari haddin üzerinde makul bir düzeyde arttırılması için yeterli olmasına karşın, en üst sınırdan belirlenmesi açısından dosya içeriğine uygun ve adil olmadığının gözetilmemesi suretiyle yazılı şekilde hak ve nesafet kurallarına aykırı davranılması,” 11. CD., 15.05.2012, 6138/8740. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, s. 352.

²²⁴ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 240; Ahmet Gökcen, a.g.e., s. 189; “Suç tarihinin sanığın katılan aleyhine şikâyete konu ve yasal unsurları tam olan 01.09.2004 ödeme günlü 4.530 TL bedelli senet ile ilgili olarak Adana 8. İcra Müdürlüğü’nün 2005/2877 esas sayılı dosyasından icra takibi başlattığı ve senedin sanık tarafından kullanıldığı 21.03.2005 olarak kabulü gerektiği, bu tarihten temyiz inceleme tarihine kadar yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunun zamanaşımı süresi gerçekleşmediğinden tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.” 11. CD., 19.05.2012, 2449/9955. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 241.

1.2.1.3. Netice

Netice, suçun maddî unsurlarından bir diğeri olup, fiilden ayrı olarak, bağımsız bir unsur niteliğindedir. Netice, hareketin dış dünyada meydana getirdiği ve suçun kanunî tarifinde unsur olarak yer alan değişikliktir²²⁵. Örneğin, kasten öldürme suçunda, mağdurun ölümü, bu suçun neticesini oluşturmaktadır.

Netice, ancak, suçun kanunî tanımında öngörülmüşse dikkate alınır ve neticenin suçun kanunî tanımında öngörülmüş olup olmamasına göre; *sırf hareket suçları – neticeli suçlar* ayrımından söz edilir.

Sırf hareket suçları, icraî veya ihmalî nitelikteki fiilin icra edilmesiyle tamamlanan suçlardır²²⁶. Bu suçlarda, suçun tamamlanması için neticenin gerçekleşmiş olması aranmaz. TCK' da yer alan görevi kötüye kullanma (TCK. 257/1), tehdit (TCK. 106), cinsel saldırı (TCK. 102), intihara yönlendirme (TCK. 84), hırsızlık (TCK.141) ve yağma (TCK.148) suçları, sırf hareket suçlarıdır. Örneğin; intihara yönlendirme suçunda; failin, mağduru, intihara azmettirmesi, teşvik etmesi veya mağdurun intihar kararını kuvvetlendirmesi ya da mağdurun intiharına herhangi bir şekilde yardım etmesi, suçun tamamlanması için yeterlidir. Bunun dışında, suçun tamamlanması için herhangi bir neticenin gerçekleşmesi; söz gelimi, intihar sonucu ölümün gerçekleşmiş olması –*suçun temel şekli açısından*- aranmaz.

Kimi suçlarda ise suçun tamamlanması bakımından, fiilin icra edilmesi yeterli olmamakta; fiilin icra edilmesinin yanı sıra, fiilin icrasına bağlı olarak gerçekleşen bir neticenin bulunması da aranmaktadır. Bu suçlara neticeli suçlar denir. Neticeli suçlar, suçun konusu üzerinde, fiilden yer ve zaman itibarıyla ayrılabilir bir etki gerektiren suçlardır²²⁷. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu' nda yer alan Kasten Öldürme (TCK.81), Taksirle Öldürme (TCK.85), Mala Zarar Verme (TCK.151), Kısırlaştırma (TCK.101), Kasten Yaralama (TCK.86) suçları, neticeli suçlardır. Örneğin; Mala Zarar Verme suçunda, suçun tamamlanması için zarar verme amacına yönelik fiilin

²²⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 113.

²²⁶ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 172; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.e.

²²⁷ İlhan Üzülmez, Mahmut Koca, a.e.

icrasının yanı sıra, suçun konusu üzerinde, bu fiile bağılı olarak bir zararın gerçekleşmesi gerekir.

İnceleme konusu suç tipi, bir sırf hareket suçudur. Bir başka deyişle, suçun tamamlanması için herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmaz; suç, kanunî tanımda yer alan seçimlik hareketlerden en az birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Suça ilişkin kanun hükmünde öngörülen seçimlik hareketlerin tümü icra edilmişse, suç, en son icra edilen seçimlik hareketin icra edildiğı yer ve zamanda işlenmiş sayılır²²⁸.

1.2.1.4. Nedensellik Bağı

Nedensellik bağı, neticeli suçlarda; yani, fiilin icrasının yanında, buna bağılı olarak gerçekleşen bir neticenin arandığı suçlarda söz konusu olur. Nedensellik bağı, tamamen doğal bir olgu olup, gerçekleşen neticenin, failin fiilinin bir eseri olmasını ifade eder²²⁹.

Resmî belgede sahtecilik suçu, bir sırf hareket suçudur. Bu nedenle, suçun tamamlanmış olup olmadığının tespitinde, nedensellik bağıının araştırılmasına gerek yoktur.

1.2.1.5. Fail

Fail, suçun kanunî tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişiyi ifade eder (TCK. 37/1). Fiilin, “*belli bir amaca yönelik olan iradî bir faaliyet*” olması nedeniyle, fail de ancak bir gerçek kişi olabilir. Çünkü iradî hareket yeteneğı yaşayan

²²⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 192.

²²⁹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 173.

insana ait bir yetenektir; hayvan ya da eşyanın böyle bir yeteneği yoktur²³⁰. Aynı nedenle, tüzel kişiler de suç faili olamazlar.

Ceza kanunlarında tanımlanan suçlar, kural olarak, herkes tarafından işlenebilen suçlardır. Bu tür suçlar, kendilerini, kanunî tanımlarında yer alan “...kişi...”, “...kimse...”, “bir kimse...” veya “her kim...” ibareleriyle belli eder²³¹. Örneğin kasten yaralama suçu (TCK.86) gibi.

Kanunî tanımlarında, kimi suçlar bakımından, failin özel bir yükümlülük altında olması veya belli özelliği taşıması aranabilir ki bu tür suçlara özgü suçlar denir²³². Bu tür suçlar, ancak, özel faillik vasfını taşıyan kişilerce işlenebilir. TCK'nın ikinci kitap, dördüncü kısımda yer alan “*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*” başlıklı bölümde yer suçlar, genellikle, özgü suçlardır; ancak, kamu görevlileri fail olabilir²³³.

Özgü suç niteliği, suçun temel şekli bakımından aranmışsa, “gerçek özgü suç”tan söz edilir. Örneğin işkence suçu, bir gerçek özgü suç türüdür; yalnızca, kamu görevlisi tarafından işlenebilir.

Temel şekli itibariyle herkes tarafından işlenebilen bir suçun daha az veya daha ağır cezayı gerektiren şekli bakımından, failde, belli nitelikler aranabilir. Bu durumda, suçun, -failin sıfatından doğan- nitelikli unsuru söz konusudur ve keyfiyet, “görünüşte özgü suç” olarak adlandırılır. Örneğin resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu (TCK.205), temel şekli itibariyle herkes tarafından işlenebilir. Buna karşılık, söz konusu suç yönünden, failin kamu görevlisi olması, suçun temel şekline göre cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsur olup, “görünüşte özgü suç” teşkil eder.

²³⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 193.

²³¹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 188.

²³² Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., s. 101.

²³³ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 188.

Özgü suç niteliği, suça iştirak hükümlerinin uygulanması bakımından önem arz eder. Şöyle ki, bu tür suçlarda, ancak, özel faillik vasfını taşıyan kişiler, fail olabilir; suça iştirak eden diğer kişiler ise şerik statüsünde bulunurlar (Bağlılık Kuralı, TCK. 40)²³⁴.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun faili, herkes olabilir.

Failin kamu görevlisi olması nedeniyle, suçun özgü suç niteliği kazanabilmesi için konuyu teşkil eden resmî belgeyi, söz konusu kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olması gerekir²³⁵.

1.2.1.6. Mağdur

Mağdur, “haksızlığa uğramış kişi” anlamına gelmekte olup, suçun konusunun ait olduğu kişiyi ifade eder²³⁶. Suçun konusu, muayyen kişi ya da kişilere aitse mağdur, bu kişiler; buna karşılık, toplumu oluşturan kişilere aitse mağdur, toplumu oluşturan herkeştir²³⁷. Bilinmelidir ki her suçun bir mağduru vardır.

Mağdur sıfatı, ancak gerçek kişilere özgü bir sıfattır; başka bir deyişle, tüzel kişiler suç mağduru olamazlar. Bu noktada, mağdur – suçtan zarar gören ayrımına değinilmesinde fayda bulunmaktadır: Mağdur, kural olarak, aynı zamanda, suçtan

²³⁴ Devrim Güngör, a.g.e., s. 79.

²³⁵ “Suç tarihinde Erzincan Defterdarlığı Personel Müdürlüğüne vekalet eden sanığın, kendisine ait suça konu 2000 yılına ait raporu yok edip kendisi lehine olacak biçimde sicil notlarını da yükselterek yeni sicil raporu tanzim ettiğinin, devamında ise Defterdarlık İl Müdürlüğü Personel Müdür vekili Ömer Ö. yarafından yazılan uyarı niteliğindeki ve kendi sicil dosyasında bulunması gereken 07/04/2004 gün ve 786 sayılı yazıyı yok ettiğinin iddia ve kabul edildiği somut olayda, sanığın kendisi adına sicil raporunu düzenleme, gelen uyarı yazısını yok etme şeklinde bir görevinin olmaması nedeniyle sanığın eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 348. Maddesi delaletiyle anılan Kanunun 339/1, 80. maddelerinde düzenlenen “memurun resmi belgede sahteciliği” suçundan mahkumiyetine karar verilmesi, Yasaya aykırıdır”. 11.CD., 18.02.2013, 2011/3486 - 2013/2547. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6264.

²³⁶ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 28.10.2015; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 210.

²³⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, a.g.e., s. 102.

zarar gören kişidir; ancak, suçtan zarar gören kişi, her zaman, suçun işlenmesiyle mağdur edilen kişi değildir²³⁸. Tüzel kişiler, suçun mağduru olamazlarsa da söz konusu suç nedeniyle, “suçtan zarar gören” sayılmaları mümkündür. Örneğin; bir banka görevlisinin uhdesinde bulunan ve bankaya ait olan malvarlığı değerinin, bu kişiden, cebir uygulanmak suretiyle, alınması hâlinde, unsurları itibariyle tamamlanan yağma suçu yönünden, mağdur, söz konusu banka görevlisi; suçtan zarar gören ise söz konusu bankayı işleten tüzel kişidir²³⁹.

İşlenen bir suç dolayısıyla, kişinin mağdur olabilmesi için bu kişinin, fiilin icrası sırasında, hayatta olması gerekir²⁴⁰.

Bütün suçlar bakımından, toplumu oluşturan herkes, barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olmaları ve bu haklarının ihlal edilmesi nedeniyle, mağdur sıfatını haiz olmaktadır²⁴¹. Kamu güvenine karşı işlenen suçlar (TCK.197 vd.), bu niteliktedir. Bu nedenle, inceleme konusu suç yönünden, mağdur, toplumu oluşturan herkeştir.

1.2.1.7. Konu

Konu, suçun maddî unsurlarından biri olup, fiilin yöneldiği eşyayı veya kişinin fizikî yapısını ya da bünyesini ifade eder²⁴².

Kimi hâllerde, konuyu bir nesnenin oluşturduğu, suçun kanunî tanımındaki ifadeden, açıkça anlaşılır. Örneğin, mala zarar verme suçunun konusu, “*taşınır veya taşınmaz mal*”dır.

²³⁸ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 211.

²³⁹ A.e.

²⁴⁰ A.e.

²⁴¹ A.e., s. 213.

²⁴² İzzet Özgenç, a.g.e., s. 207.

Kimi suçlarda, mağdur ile konu iç içedir; ancak, bunlar aynı şeyleri ifade etmezler. Örneğin, hakaret suçunda; mağdur, hakaret edilen kişidir; konu ise bu kişinin şerefidir.

Konu, suçla korunan hukukî değerden de farklıdır. Örneğin, hakaret suçunun konusu; yukarıda ifade edildiği üzere, mağdurun şerefi; bu suçla korunan hukukî değer ise mağdurun kendi sosyal değeri hakkındaki duygusu ve toplumda sahip bulunduğu itibardır²⁴³.

Suçun konusunun tespiti, cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde göz önünde bulundurulur²⁴⁴. Nitekim TCK' nın 61/1 – d hükmünde; hâkimin, somut olayda, temel cezayı belirlerken göz önünde bulunduracağı hususlar arasında, “*suçun konusunun önem ve değeri*” de sayılmıştır.

Konu üzerindeki etkisi itibariyle, suçlar, tehlike suçları ve zarar suçları olarak ikiye ayrılırlar. Fiilin icrasıyla, konu üzerinde bir zararın meydana gelmesi hâlinde, zarar suçundan söz edilir. Örneğin, mala zarar verme suçu, bir zarar suçudur. İfade edilmelidir ki; zarar, malvarlığında meydana gelen bir eksilme şeklinde ya da malî olarak ifade edilemeyen nitelikte olabilir²⁴⁵. Bu anlamda, hırsızlık ve kasten öldürme suçları, örnek olarak verilebilir.

İcra edilen fiilin, konu üzerinde, bir zarar tehlikesi oluşturduğu hâllerde ise tehlike suçu söz konusudur. Bu suçlar, kanun koyucunun, kimi hukukî değerleri daha etkin korumak isteğiyle, zarar neticesi gerçekleşmeksizin öngördüğü suçlardır.

Tehlike suçları da kendi içinde, ikiye ayrılır. Hâkimin, somut olayda, fiilin icra edilmesinden başka, suçun konusu üzerinde gerçekten bir zarar tehlikesi meydana gelip gelmediğini araştırma yükümlüğünün bulunmadığı suçlar, soyut tehlike suçlarıdır. Bir başka deyişle, soyut tehlike suçlarında, suçun kanunî tanımındaki fiilin icra edilmesiyle, konu üzerinde bir tehlikenin ortaya çıkacağı,

²⁴³ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 101.

²⁴⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 196.

²⁴⁵ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 208.

kanun gücüyle kabul edilmektedir. Bu bağlamda; terk (TCK. 97), suç işlemeye alenen tahrik (TCK.214), suçu ve suçluyu övme (TCK.215) suçları, soyut tehlike suçlarına örnek verilebilir.

Somut tehlike suçları ise icra edilen fiilin, konu üzerinde, bir zarar tehlikesi yaratıp yaratmadığının, hâkim tarafından araştırılmasını gerektiren suçlardır. Bu noktada, konu üzerinde gerçekleşen somut tehlike ile fiil arasında nedensellik bağı bulunması gerektiği ifade edilmelidir²⁴⁶.

İnceleme konusu suç tipi yönünden, suçun konusu, resmî belgedir. Resmî belge, kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgedir.

Belgede sahtecilik suçları, tehlike suçudur. Ancak, bu suçların zarar suçu olarak işlenmeleri de mümkündür²⁴⁷.

Suçun konusu olan sahte resmî belge üzerinde, sahteliği gidermek amacıyla değişiklik yapılmış ise fiil, belgede sahtecilik suçuna vücut vermez. Çünkü fiil neticesinde, belge, sahte olmaktan çıkıp, gerçek ve sahit hâle gelmiştir²⁴⁸. Buna karşılık, sahte olarak mevcut olan bir belge üzerinde, tekrar sahtecilik yapılırsa, sonradan yapılan sahtecilik, cezalandırılmayan sonraki hareket sayılmalıdır²⁴⁹. Bununla birlikte, sahte belge üzerinde tekrar yapılan sahtecilik, hukuk düzeninde meydana getirdiği zararı büyütürse, bu fiil de suç teşkil eder²⁵⁰. Kimi yazarlarca sahte belge üzerinde tekrar sahtecilik yapan failin, suça iştirak hükümleri çerçevesinde cezalandırılacağı ileri sürülmüştür²⁵¹. Ancak, suç tamamlandıktan sonra

²⁴⁶ A.e., s. 209.

²⁴⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 198.

²⁴⁸ Sahir Erman, Çetin Özek, Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar, s. 157.

²⁴⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., 156.

²⁵⁰ A.e.

²⁵¹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s.41.

suça iştirak mümkün değildir²⁵². Bu nedenle, söz konusu görüşün isabetli olmadığı ifade edilmelidir.

Suçun konusu olan belgenin, butlanla sakat olması hâlinde, butlan sebebinin belgeden açıkça anlaşılması koşuluyla, belgede sahtecilik suçu oluşmaz; çünkü bu tür belgeler, hukuken bu niteliği taşımamaktadırlar²⁵³. İptal edilene kadar geçerli olan belgedeki sahtecilik ise suça vücut verir²⁵⁴.

1.2.1.8. Suçun Nitelikli Unsurları

Ceza kanunlarının her bir suç tipinin münferiden ele alındığı kısmında, öncelikle, ilgili suç tipinin temel şekli tanımlanır. Bir haksızlığın suç sayılabilmesi için gerekli olan asgarî unsurları taşıyan tip, suçun temel şeklini oluşturur²⁵⁵. Örneğin, dolandırıcılık (TCK.157) suçunun temel şekli, hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, yarar sağlanmasıdır.

Kanun koyucu, bir suçun temel şekline ilave ettiği unsurlarla, o suçun haksızlık içeriğinin daha ağır veya daha hafif sayılmasını; dolayısıyla cezanın artırılmasını veya azaltılmasını amaçlamış olabilir ki bu unsurlara, suçun nitelikli unsurları denir²⁵⁶. Örneğin Dolandırıcılık suçunun, dinî inanç ve unsurların istismar edilmesi suretiyle işlenmesi, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur.

Somut olayda, birden fazla nitelikli unsurun bulunması hâlinde, tek bir cezaya hükmedilmeli; ancak, nitelikli unsurların her birine, hükümde yer verilmelidir. Böylelikle, sonradan bir af çıkması durumunda, diğer nitelikli unsurların

²⁵² Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 4. bs., İstanbul, Beta Yayınevi, 2006, s. 506.

²⁵³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 158; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 42.

²⁵⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 158; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 42.

²⁵⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, s. 124.

²⁵⁶ Suçun nitelikli unsurlarını, “suça etki eden nedenler” adı altında, “ağırlaştırıcı neden – hafifletici neden” olarak mütalaa eden görüş için Bkz. Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku; Genel Kısım*, s. 241.

mevcudiyetine istinaden, fail hakkında lehe değerlendirme yapılması bertaraf edilmiş olur²⁵⁷.

Suçun nitelikli unsurları, şu şekilde tasnif edilebilir²⁵⁸:

- Fiilin İşleniş Tarzı İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Fiilin İşlendiği Yer ve Zaman İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Failin Vasfı ile İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Mağdurun Vasfı İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Fail İle Mağdur Arasındaki İlişki İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Suçun Konusu İtibariyle Nitelikli Unsurlar
- Fiilin İşlenişiyile GÜdülen Amaç veya Saik İtibariyle Nitelikli Unsurlar

İnceleme konusu suç tipi yönünden, dört adet nitelikli unsur öngörölmüştür.

Bunlar;

- Resmî belgenin, kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli belge olması (TCK.204/3)
- Sahteciliğin karayolu taşımacılığına ilişkin yetki belgeleri, taşıt belgeleri veya taşıt kartı üzerinde tahrifat suretiyle gerçekleştirilmesi (4925 sy. K. 31/2)
- Sahteciliğin bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirilmesi (TCK.211)
- Suçun örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi (3713 sy. K. 5)

²⁵⁷ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Caner Önok, a.g.e., s. 152; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 2655.

²⁵⁸ İzzet Özgenci, a.g.e., s. 214 vd; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 125 vd; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Genel Kısım, s. 241.

1.2.1.8.1. Resmî Belgenin Kanun Hükümü Gereği Sahteliği Sabit Oluncaya Kadar Geçerli Belge Olması

TCK' nın 204/3 hükmüne göre; “*Resmî belgenin, kanun hükümü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, verilecek ceza yarısı oranında artırılır.*”

Konuya ilişkin olarak madde gerekçesinde; “*Maddenin üçüncü fıkrasında, resmi belgede sahtecilik suçunun konu bakımından nitelikli unsuru belirlenmiştir. Suçun konusunu oluşturan resmî belgenin, kanun hükümü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması hâlinde, cezanın belirlenen oranda artırılması gerekir. Bu hüküm, belgelerde sahtecilik suçları ile delil teorisi arasındaki ilişki göz önüne alınarak, daha üstün ispat gücüne sahip belgeyi daha fazla korumak ihtiyacını karşılamaktadır. Ancak, değişik yorumlara son vermek maksadıyla bir belgenin böyle bir güce sahip olup olmadığının saptanması için kanunlarda bu hususu belirten bir hüküm bulunması gerekli sayılmıştır*” denilmiştir.

Bir belgenin sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli bir belge olup olmadığının tespit edilmesi için bu yönde açık bir yasal düzenlemenin mevcudiyeti gerekir (TCK.204/3).

HMK' nın 204' üncü maddesi, ispat güçleri bakımından, “*sahteliği ispatlanıncaya kadar geçerli olan resmî belgeler – aksi ispatlanıncaya kadar geçerli olan resmî belgeler*” şeklinde bir ayrıma gitmiştir²⁵⁹. Bu hükme göre; “*mahkeme ilâmları*²⁶⁰” ile “*düzenleme biçimindeki noter senetleri*²⁶¹”, sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan resmî belgelerdir.

²⁵⁹ (1) İlamlar ile düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar. (2) İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler, aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar.

²⁶⁰ “*Fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden sanıkların muhtarlıktan temin ettikleri sahte nüfus cüzdanı talep belgesi ile nüfus müdürlüğünden Şaziye K. adına sahte içerikli nüfus cüzdanı alıp; sanık Deniz V.’ in Bursa 1. Aile Hukuk Mahkemesindeki boşanma davasında kendisini davalı (katılan) Şaziye KARADAĞLI olarak tanıtmak suretiyle sahte içerikli mahkeme ilamı çıkartmaktan ibaret eylemlerinin, bir bütün halinde zincirleme olarak işlenen kanun hükümü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilerek ‘yalan beyanda bulunmak’*

İlâm, çekişmeli yargıya ait bir terim olup²⁶², HMK' nın 301/2 hükmüne göre; taraflardan her birine verilen hüküm nüshasıdır. Hüküm ise yargılama sonucunda, uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihaî karardır (6100 sy. HMK. 294/1 – 2.cümle). İlâm terimi, ilâmların icrası bakımından, hukuk mahkemelerince verilen ilâmların dışında, diğer mahkemelerce verilen kararları ve mahkemelerden verilmiş olmayan bazı belgeleri de kapsar²⁶³.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK)' nun 38' inci maddesine göre; mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller, para borcu ikrarını içeren düzenleme biçimindeki noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri, icra dairesindeki kefaletler, ilâm niteliğini haiz belgelerden olup, bu nedenle, sahteliği sabit olana kadar geçerli belge teşkil etmektedir. 5271 sayılı CMK. 253/19' a göre uzlaşma raporu veya belgesi de ilâm niteliğini haizdir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)' nun 222' nci maddesi; ceza mahkemelerince yapılan duruşmaları tevsik eden tutanakların da sahteliği sabit olana kadar geçerli olan belgelerden olduğunu düzenlemiştir.

Düzenleme biçimindeki noter senetleri ise geçerlik şekli olarak resmî şekle tabi olan hukukî işlemin meydana getirilmesi ya da hukuk muhakemesinde daha güçlü bir delil elde etmek için bizzat noter tarafından tutanak şeklinde yapılan senetlerdir (1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 84 - 89)²⁶⁴.

suçundan hüküm kurulmasına yer olmadığına karar verilip, resmi belgede sahtecilik suçundan 5237 sayılı TCK' nun 204/1-3, 43, 62 maddelerinden uygulama yapılmasıyla yetinilmesi... ” 11. CD., 19.12.2013, 2011/3340 – 2013/2658. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6274

²⁶¹ “Sanıklar Ali B. ve Mazlum H. nun Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığının 21.06.2001 gün ve 2001/1162 Esas sayılı iddianamesine konu 34 FZ. 1. plakalı araç ile ilgili Osmaniye 1. Noterliğine düzenlettikleri kati satış sözleşmesinin 28.06.1999 tarihli olması ve mahkemece sanıkların sahte trafik tescil belgelerini kullanarak suça konu araçların noter tarafından düzenlenen sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli araç satış sözleşmeleri ile satışını yapmaktan ibaret eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK' nun 342/2, 80. (5237 sayılı TCK' nun 204/1-3, 43.) maddelerine uygun bulunan “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturması ... ” 11.CD., 03.06.2013, 2011/11322 – 2013/915 Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6271.

²⁶² Baki Kuru, *Medenî Usul Hukuku*, İstanbul, Legal Kitabevi, 2015, s. 359 (27 nolu dipnot).

²⁶³ A.e., s. 360.

Öğretide, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun' un 178' inci maddesi doğrultusunda seçim kurullarınca düzenlenen tutanaklar ile 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu' nun 20' nci maddesine göre düzenlenen tutanakların sahteliği sabit olana kadar geçerli belgelerden olduğu ileri sürülmüştür²⁶⁵. Bununla birlikte, 298 sayılı Kanun' un anılan hükmünün, 2008 yılında yürürlükten kalkmış olması; 5607 sayılı Kanunun 20' nci maddesinin ise bu yönde açık bir düzenleme içermemesi karşısında, bu görüşe iştirak edilmemiştir.

Yargıtay; veraset ilâmı, ihtiyatî tedbir kararı ve şikâyet üzerine icra mahkemesince verilen kararın, TCK.204/3 kapsamında olmadığını kabul etmektedir²⁶⁶. Aynı şekilde, nüfus cüzdanı da sahteliği sabit olana kadar geçerli resmî belge değildir²⁶⁷.

1.2.1.8.2. Sahteciliğin Karayolu Taşımacılığına İlişkin Yetki Belgeleri, Taşıt Belgeleri veya Taşıt Kartı Üzerinde Tahrifat Suretiyle Gerçekleştirilmesi

4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu' nda; *“Yetki belgeleri, taşıt belgeleri veya taşıt kartı üzerinde tahrifat yapan yetki belgesi sahipleri hakkında Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre verilecek ceza yarı oranında indirilir”* şeklinde bir hüküm yer almaktaydı²⁶⁸(m.31/2). Bununla birlikte,

²⁶⁴ A.e., s. 258.

²⁶⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 216; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6211; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 281.

²⁶⁶ *“TCK' nın 204. maddesinin 3. fıkrasındaki hükmün ancak “resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge” niteliğinde olması halinde uygulanabileceği ve kural olarak mahkeme ilamları bu kapsamda ise de çekişmesiz yargı konusu olan hasımsız açılan davalar sonucu alınan veraset ilamı, ihtiyati tedbir gibi kararların aksi sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgelerden oldukları cihetle: somut olayda icra müdürünün takibin durdurulması talebinin reddi işlemine karşı şikâyet yoluyla yapılan başvuru üzerine dosya üzerinden verilen Ankara 15. İcra Hukuk Hakimliği kararının anılan yasanın 3. fıkrasında belirtilen belgelerden olmadığı gözetilmeden sanıklar hakkında TCK'nun 204/3. maddesinin uygulanması suretiyle fazla ceza tayini, yasaya aykırıdır.”* 11. CD., 24.11.2011, 2008/4717 – 2011/22178. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6212.

²⁶⁷ 11.CD., 30.05.2013, 2012/2159 – 2013/9094. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6271.

²⁶⁸ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6214; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 222.

söz konusu düzenleme, 10.07.2009’ da yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle, söz konusu belgelerin suçun konusu olması hâlinde, artık, genel hükümlere göre uygulama yapılacaktır. Ancak, suç tarihi itibarıyla, 4925 sayılı Kanun’ un 31/2 hükmünün, lehe değerlendirme uygulamasına esas alınması mümkündür.

1.2.2. Manevî Unsur

1.2.2.1. Genel Olarak

Manevî unsur, işlenen fiil ile kişi arasındaki manevî bağı ifade etmekte olup, bu bağ tesis edilmeksizin, gerçekleştirilen davranışın fiil niteliği taşıması; dolayısıyla suç teşkil etmesi mümkün değildir²⁶⁹.

Manevî unsur, kusurlulukla karıştırılmamalıdır. Manevî unsur, tipik haksızlığın varlığı için gerekli bir unsur olup, fiile ilişkindir. Buna karşılık, kusurluluk, faile ilişkin olup, failin, gerçekleştirmiş olduğu fiil bakımından kınanabilmesini ifade eder.

TCK hükümleri doğrultusunda, manevî unsurun iki temel şekli olduğu söylenebilir. Bunlar; kast ve taksirdir. Kanununun 21/1 hükmünde, “*Suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.*” hükmü mevcuttur. Bunun anlamı, tipik fiilin oluşumu yönünden, manevî unsur bağlamında, Kanununun, kural olarak, kastı aramasıdır. Kanununun 22/1 hükmünde ise “*Taksirle işlenen fiiller, kanunun açıkça belirttiği hâllerde cezalandırılır.*” denilmekle, taksirin, manevî unsurun istisnâî şeklini oluşturduğu kabul edilmiştir.

Kanunda, kimi suç tipleri bakımından, suçun oluşumu yönünden, manevî unsur bağlamında, başkaca unsurlar da aranmaktadır. Bu hâllerde, suçun kanunî tanımında, failin özel maksat ya da bilme veya saik ile hareket etmesi aranır.

²⁶⁹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 227.

Bunlardan maksat ya da bilme, kastın kuvvetli tezahürlerini; saik ise kastın ayrı bir görünüm şeklini oluşturmaktadır²⁷⁰.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, kasten işlenebilen bir suçtur; Kanun, söz konusu suçun taksirli şeklini ihdas etmemiştir²⁷¹. Kast, suçun kanunî tanımındaki maddî unsurların, bilerek gerçekleştirilmesidir. Bu itibarla, fail, resmî belgeyi sahte olarak düzenlediğini veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirdiğini ya da sahte bir resmî belgeyi kullandığını bilmelidir.

İfade edilmelidir ki belgede sahtecilik suçlarında manevî unsurun ne olduğu ve nasıl anlaşılması gerektiği konusunda, farklı görüş ve uygulamalar söz konusudur. Bu bağlamda, kastı, sahtecilik fiillerinde saklı kabul eden ve bu nedenle, somut olayda, bunun araştırılıp, ispatlanmasına gerek duymayan görüş, cezalandırmayı fiilin varlığına dayandıran ilkel anlayışa dönüş teşkil etmekle eleştirilmiştir²⁷².

Öğretide kimi yazarlar²⁷³ ve uygulamada Yargıtay²⁷⁴, resmî belgede sahtecilik suçu bakımından, kastın varlığının söz konusu olabilmesi için failin, zarar verme

²⁷⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 129.

²⁷¹ “... Belge, hukuki bir hüküm ifade eden, üzerinde bir hakkın doğumuna, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazıların bulunduğu, bez, kâğıt, levha ve plaka gibi şeyler olarak tanımlanmaktadır. Resmi belge ise kamu görevlisi veya hukuken yetkili kabul edilen görevli tarafından yasa gereğince yerine getirdiği fonksiyona dayanılarak düzenlenen belgedir. Resmi belgede sahtecilik suçu, bir resmi belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde tamamen veya kısmen değiştirilmesi suretiyle oluşmaktadır. Bu suçun hukukî konusu, kamu güveni olup suçun oluşumu için genel kast ve zarar olasılığı yeterlidir. Belgede sahtecilikten söz edebilmek için belgenin öz ve biçimsel koşulları taşıması ve aldaticılık yeteneğinin bulunması gerekir...” 11. CD., 03.10.2013, 2013/1607 - 2013/14323. (UYAP Karar Arama Ekranı).

²⁷² Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 215; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 483; Devrim Güngör, a.g.e., s. 29.

²⁷³ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 217; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 484; Devrim Güngör, a.g.e., s. 32.

²⁷⁴ “Sanığın suça konu çeki sanık Bülent’ in bilgisi ve talimatı üzerine, tanıklar A.N. ve M.B. yanında imzaladığını, aynı şekilde imzaladığı başka çeklerin şirket tarafından ödendiğini savunması karşısında, sanığın suç işleme kastıyla hareket edip etmediğinin tespiti açısından, adı geçen tanıklar dinlenilip, sonucuna göre hukukî durumunun takdiri gerektiği gözetilmeden, eksik soruşturma ile karar verilmesi kanuna aykırıdır.” 6. CD., 06.12.2005, 13639/11382. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6217. “Belgede sahtekarlık suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan sanığın mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın

bilinciyle, fiilini icra etmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Buna göre; fail, içinde bulunduğu durum ve olayın özelliği gereği, gerçekleştirmiş olduğu eylemin, bir zarara yol açmayacağına makul ve akla uygun bir inançla hareket etmişse zarar verme bilincinin bulunmadığı kabul edilir²⁷⁵. Bununla birlikte, ifade edilmelidir ki kastın varlığının söz konusu olabilmesi için ilgili suç tipinin kanunî tanımında yer alan maddî unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi yeterlidir. Şayet ilgili suç tipinde, tipik fiilin mevcudiyeti bakımından, kasttan başka, bir amacın ya da saikin varlığı gerekiyorsa, bunun suçun kanunî tanımında açıkça yer alması gerekir²⁷⁶.

Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında, mağdurun rızasının varlığı hâlinde, suçun, manevî unsuru itibariyle oluşmayacağı kanaatindedir²⁷⁷. Bu kanaat, mülga TCK döneminde, öğretide de benimsenmiştir:

“Prensip olarak denebilir ki, evrakta sahtekârlık suçları kamunun güveni aleyhine işlendikleri ve bir kimsenin ancak şahsen tasarruf edebileceği konularda açıklayacağı rıza bir hukuka uygunluk sebebi sayılabileceği ve hiç kimse kamunun güvenine karşı olan bir suçun işlenmesine rıza gösteremeyeceği cihetle, mağdurun

varlığı ileri sürülemez.” 11. CD., 06.02.2008, 2007/8425 – 2008/617. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6217.

²⁷⁵ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

²⁷⁶ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 228.

²⁷⁷ *“Sanığın, aldığı kredinin teminatı olarak, arkadaşı olan mağdur M.D.’nin rızası ile, mağdurun borçlu, kendisinin yetkilisi olduğu şirketin de alacaklı olduğu suça konu senedi düzenleyip borçlu yerine de imza atmak suretiyle bankaya vermesi eyleminde, sanığın sahte belge tanzim etme kastıyla hareket etmediği, mağdur adına atılan imzanın mağdurun rızasına dayandığı, bu nedenle de yasal unsurları itibariyle oluşmayan suçtan sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükmü tesisi...”* 11. CD., 17.12.2012, 11151/21855. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 105. *“Ayrıntısı Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30.03.1992 gün ve 80/89 sayılı kararında da belirtildiği üzere, belgede sahtecilik suçlarında önceden verilen rıza üzerine borçlu yerine onun imzasının atılmasında zarar verme bilinç ve iradesi ile hareket edilmediğinden suç kastından söz edilemeyeceği cihetle; sanığın ortağı olduğu Ç. Ltd. şirketinin aile şirketi olup, daha önceden de şirket adına rıza ile birçok kez çek düzenlediğini ve bunların ödendiğini savunması karşısında; suç kastının tayini açısından bu konuda şirket yetkilileri dinlenip gerektiğinde sanığın daha önceden de şirket yetkilileri adına düzenlediği ve ödenen çekler olup olmadığı araştırılıp sonucuna göre hukukî durumunun takdir ve tayini yerine eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması...”* 11. CD., 15.03.2012, 15619/3595. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 105.

rızası evrakta sahtekârlık suçlarında bir hukuka uygunluk sebebi sayılamaz. Ancak bu rıza, failin evrakta sahtekârlıkta bulunmak kastına etki yapabilir²⁷⁸.”

Tekrar edilecek olursa, failin, rızaya istinaden gerçekleştirmiş olduğu sahtecilik eyleminin, zarar verme bilinci olmadığından, kast unsurunu içermediği yolundaki görüş, kastın suçun maddî unsurlarının bilerek gerçekleştirilmesine ilişkin TCK.21/1 hükmü karşısında, kabul edilebilir gözükmemektedir. Böyle bir durumda, failin, somut olayda hukuka uygunluk nedeninin bulunduğu yolunda “hata” ya düştüğü kabul edilerek, buna göre uygulama yapılması doğru olacaktır²⁷⁹.

Yargıtay, hakkında zorla getirme kararı verilen müşteki ile ilgili olarak, kararda yer alan adrese gitmediği hâlde gitmiş gibi yapıp, köy muhtarının yerine, onun bilgi ve rızası dışında imza atmak suretiyle, müştekinin köyde olmadığına dair tutanak düzenleyen kolluk görevlisinin eyleminde, sahtecilik kastının bulunmadığını kabul etmiştir. Bununla birlikte, söz konusu olayda, failin, söz konusu tutanağı düzenlemekle, kast içerisinde hareket ettiği sabittir²⁸⁰.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun, olası kastla da işlenmesi mümkündür²⁸¹. Örneğin, bir avukat, sahte olabileceğini düşündüğü bir belgeyi, buna rağmen, mahkemeye ibraz ederse, avukatın, olası kastla hareket ettiği düşünülmelidir²⁸².

²⁷⁸ Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 286.

²⁷⁹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 233; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

²⁸⁰ “S... Jandarma Karakol Komutanlığında adli yazışmaları yapmakla görevli olan astsubay olarak görev yapmakta olan sanığın, Doğubayazıt Ağır Ceza Mahkemesinin 2002/142 esas sayılı dosyası üzerinden müşteki F.D. hakkında çıkarılan ihzar müzekkeresine hiçbir araştırma yapmadan müştekinin ikamet ettiği Aktuğlu Köyü muhtarı Ş.T. ile görüşme yaparak müştekinin köyde bulunmadığı, İstanbul’da ikamet ettiği bilgisini almış gibi gerçeği yansıtmayan tutanak düzenleyerek köy muhtarı Ş.T.’nin yerine de bilgisi ve onayı dışında imza atıp, düzenlenen tutanağı mahkemesine göndermek şeklinde gerçekleştiği iddia ve kabul olunan eylemlerinin, sanığın sahtecilik kastıyla hareket etmediği, icrai bir eylemle görevinin gereklerine aykırı bir tutanak düzenlediği cihetle, 5237 sayılı TCK’nın 257/1. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturabileceği, ...” 11.CD., 12.01.2012, 14659/286. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 365.

²⁸¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., 234; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

²⁸² Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 687.

1.2.2.2. Sahteciliğin Hukukî İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilmesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, kanun koyucu, bir suçun temel şekline ilave ettiği unsurlarla, o suçun haksızlık içeriğinin daha ağır veya daha hafif sayılmasını; dolayısıyla cezanın artırılmasını veya azaltılmasını amaçlamış olabilir. İşte bu unsurlara, suçun nitelikli unsurları denir.

Suçun nitelikli unsurlarından kimisi maddî unsurlar, kimisi de manevî unsurlar bağlamında ele alınır. ‘Fiilin işlenişiyile güdülen amaç veya saik’ de suçun manevî unsurlarına ilişkin bir nitelikli unsurdur. Örneğin kasten öldürme suçunun, bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak amacıyla (TCK.82/1-h) işlenmesi, cezanın artırılmasını gerektiren ve fiilin işlenişiyile güdülen amaç veya saik bağlamında ele alınan bir nitelikli unsurdur.

İnceleme konusu suç yönünden de bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik yapılması (TCK.211), fiilin işlenişiyile güdülen amaç veya saik bağlamında ele alınan ve cezanın indirilmesini gerektiren bir nitelikli unsurdur²⁸³.

Mülga TCK’ nın 347’ nci maddesindeki “*Bir kimse geçen maddelerde beyan olunan cürümleri kendisi veya başkası için sahit bir keyfiyetin esbabı sübutiyesini tedarik maksadıyla işlemişse resmi evrak sahtekarlığından dolayı bir aydan iki seneye kadar ve resmi olmıyan evrak sahtekarlığından dolayı altı aya kadar hapis*

²⁸³ “Sanıkların eylem birliği içerisinde Tebligat Yasası hükümlerine aykırı şekilde tebligatlar yapılmasını sağlayıp geçersiz tebligatlara istinaden katılan Hikmet’ in gıyabında görülen dava sonucu sahte tenfiz ve tanıma ilanı sağladıkları, ancak sanıkların, katılanın yurt dışında ikamet etmesi ve tebligat işlemlerinin uzun zaman alacağı düşüncesi ile ileride verilecek olan tenfiz ve tanıma kararını, daha kısa bir sürede alma düşüncesiyle bu yola başvurdukları, dolayısıyla sahit bir keyfiyetin esbabı sübutiyesini tedarik amacı ile fiili gerçekleştirdikleri saptanmakla, Yerel Mahkeme uygulamasında ve Özel Daire onama kararında, nitelendirme ve kabul yönünden herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının reddine karar vermek gerekmiştir.” YCGK. 14.03.2006, 2006/9-9 - 2006/19. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6450. “Sanığın S.S. A... Konut Yapı kooperatifinin temsilcisi olarak müşteki ile kat karşılığı inşaat sözleşmesi akdettiği, inşaat yapı ruhsatının arsa sahibi müşteki adına alındığı, inşaat başlandığında çalışan işçiler adına işyeri ve işe giriş bildirgelerinin Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmesinin zorunlu olduğu, sanığın da katılan İ.G.’ nin yurtdışında olmasından dolayı adı geçen inşaatın imzasını taklit ederek anılan kuruma işyeri bildirgesi verme şeklindeki eyleminin, zaten yapılması zorunlu olan ve 765 sayılı TCK’ nın 347. maddesine uyan gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik suçunu oluşturduğu kabul edilerek yapılan incelemede;...” 11.CD., 22.11.2011, 4726/22049. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 556.

cezasına mahkum olur” hükmünün karşılığı olarak, TCK’ nın 211’ inci maddesinde; “Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde, verilecek ceza, yarısı oranında indirilir” hükmü mevcuttur.

Söz konusu nitelikli unsur, madde metninde açıkça belgede sahtecilik suçundan söz edilmesi nedeniyle, yalnızca, resmî ve özel belgede sahtecilik suçları bakımından uygulanabilir²⁸⁴. Açığa imzanın kötüye kullanılması ve gerçek bir belgenin kanıt değerini yok etmeye yönelik resmî / özel belgeyi bozma, yok etme veya gizleme suçları bakımından ise söz konusu nitelikli unsurun uygulanma olanağı bulunmamaktadır²⁸⁵.

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi bakımından, sahteciliğin, taraflar arasında mevcut bulunan bir hukukî ilişkiyi belgelemek için gerçekleştirilmesi gerekir²⁸⁶. Örneğin failin, kiracı olarak oturduğu taşınmaza ilişkin sahte kira sözleşmesi tanzim etmesi olayında, fail ile kiralayan arasında, bir kira sözleşmesi ilişkisi bulunmaktadır²⁸⁷.

İfade edilmelidir ki; hükmün uygulanabilmesi bakımından, ispatı veya belgelenmesi istenen olayın, objektif olarak mevcut olması şart değildir. Failin bu olayın mevcut bulunduğu yolundaki samimi inancı, hükmün uygulanması bakımından yeterlidir²⁸⁸; çünkü söz konusu düzenleme, failin sübjektif durumunu esas almaktadır²⁸⁹. Bir diğer deyişle, fail, kendisini, bir zarar ya da zarar

²⁸⁴ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6445.

²⁸⁵ A.e.; Devrim Güngör, a.g.e., s. 97; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 234.

²⁸⁶ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 237; Devrim Güngör, a.g.e., s. 97.

²⁸⁷ 11.CD., 20.03.2013, 2011/6441 – 2013/4513. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6458.

²⁸⁸ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 239; Devrim Güngör, a.g.e., s. 97. Öğretide, bir görüş; ispatı gereken olayın gerçekten mevcut olması gerektiğini; failin, gerçekte mevcut olmayan bir olayın, mevcut olduğu inancı ile sahtecilik yapması ile hâlinde, “hata”ya ilişkin TCK.30 hükmünün uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bkz. Veli Özer Özbek v.d., a.g.e., s. 748.

²⁸⁹ Ali Üstüner, a.g.e., s. 64.

tehlikesinden korumak amacıyla, fiili gerçekleştirmelidir. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır:

“Bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla belgede sahtecilik suçunun işlenmesi hâlinde daha az cezayı gerektiren hâl olarak düzenlenen 5237 sayılı TCK’ nun 211. maddesindeki hafifletici nedeninin uygulanabilmesi için fail gerçek olan bir olayın kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olmalı, kanıtlanmak istenen olayın doğruluğu veya gerçekliği koşul olmayıp, failin iyi niyetle bu olayın doğruluğuna inanması yeterlidir.”²⁹⁰

Söz konusu düzenleme, failin subjektif durumunu esas aldığındandır ki ceza muhakemesi kapsamında; taraflar arasındaki hukukî ilişkinin ya da gerçek olduğu ileri sürülen durumun kesin şekilde kanıtlanması değil; failin bu konudaki inancının, hayatın olağan akışına uygun olarak yerinde olup olmadığı araştırılmalıdır²⁹¹.

Gerçek olandan fazlasını kanıtlamak için bilerek sahte belge düzenlenmesi durumunda, söz konusu hafifletici neden uygulanmaz²⁹².

²⁹⁰ 11. CD., 21.03.2013, 2011/7479 E – 2013/4631 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6458. “765 sayılı TCK’ nun 347. maddesinin uygulanabilmesi için, failin gerçek bir olayın kanıtlanmasını sağlamak amacıyla hareket etmiş olmasının gerekeceği, bununla beraber kanıtlanmak istenen olayın esasta doğru ve gerçekliği koşul olmayıp, failin iyi niyetle bu olayın doğruluğuna inanmasının yeterli olduğu, zira yasa kanıtlanmak istenilen olayın gerçek olmasını değil, failin belirli bir saikle (haklı olduğu subjektif inancı ile) hareket etmiş bulunmasını yeterli saydığından; sanığın aşamalarda değişmeyen savunmaları, tanık E.Y.’ nin, katılanın borcu nedeniyle sanık tarafından keşide edilen çekin kendisine verildiği ve bu çekin ödenmemesi nedeniyle sanık aleyhine icra takibinde bulunduğu ilişkin yeminli beyanı, sanığın suça konu senet nedeniyle katılan aleyhine Bor İcra Müdürlüğü nezdinde yaptığı icra takibinin, tanık E.Y.’ nin sanık aleyhine Kayseri 3. İcra Müdürlüğü nezdinde çek nedeniyle yaptığı icra takibinden sonra olması, katılanın tanık E. Yıldırım’ a borçlu olduğunu kabul etmesi hususları ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde eyleminin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK’ nun 347. Maddesindeki suçu oluşturacağına ilişkin kabulde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki düşünceye iştirak olunmamıştır.” 11.CD., 31.10.2011, 2008/3669E - 2011/21259. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 557.

²⁹¹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 529.

²⁹² Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 234. “Katılanın 830 TL borcu bulunduğunu belirtmesi, dava konusu senedin 1300 TL meblağı içermesi karşısında, katılanın sanığa suça konu senette yazılı miktar kadar borçlu olup olmadığı araştırılmadan; senet meblağıyla; kabul edilen borç miktarının uyumlu olmadığı gözetilmeden sanık hakkında TCK’ nun 211. maddesinin uygulanması, yasaya aykırıdır.” 11. CD. 09.04.2013, 2011/7807 – 2013/5852. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6456. “Suça konu bononun rakamla miktarı gösteren bölümünün başındaki ‘6’ rakamının sonradan eklendiği Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi raporunda belirtilmiş olması ve bu rakamın diğer rakamlara göre farklılık arzemesi de gözetilerek

Madde metninde, açıkça, bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın belgelenmesi amacıyla sahtecilik yapılması arandığından, failin, haksız fiil sonucu oluşan maddî / manevî zararı belgelemek amacıyla sahtecilik yapması hâlinde, bu nitelikli unsur uygulanmaz²⁹³.

1.2.2.3. Sahteciliğin Terör Amacıyla Gerçekleştirilmesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, fiilin işlenmesiyle güdülen amaç veya saik, suçun temel şekline nazaran, cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını gerektiren nitelikli unsurlara ilişkin tasniflerden biridir. Örneğin, yağma suçunun, ‘suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla’ işlenmesi hâli, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur (TCK.149/1-g).

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’ nun 4’ üncü maddesinde de kimi suçlara yerilmiş (nisbî terör suçları) ve bu suçların, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde, *terör amacıyla* işlenmesi hâlinde, hükmolunacak cezanın, aynı Kanunun 5’ inci maddesine göre artırılacağı düzenlenmiştir.

Yargıtay, bir kararında, 1987’ de kurulan “İ... Hareket” isimli terör örgütünün yönetim kadrosunda bulunan ve yine, 1992 – 1994 arasında da “*yasama şurası*” ve “*icra şurası*” içinde yer alarak örgütsel kararların alınmasında ve uygulanmasında, yönetici sıfatıyla söz sahibi olan sanığın, üzerinde kendisine ait fotoğrafın yapıştırılmış olduğu N.D. isimli gerçekte var olmayan bir kişiye ait bilgiler içeren sürücü belgesiyle yakalanması olayında; ilk derece mahkemesince resmî

bononun ne suretle aldatma yeteneği bulunduğu karar yerinde tartışılmadan hüküm tesisi ve kabul göre de: Katılan aşamalarda, sanıktan 700.000.000 liralık hurda plastik malzeme satın alıp karşılığında bu miktar senet verdiğini ifade etmiş, sanık ise senedin dayanağı alacağın 6.897.000.000 lira olduğunu savunması karşısında; tarafların yaptıkları işin ve sanığın bu miktar hurda satıp satmadığının araştırılması, gerekirse alacağın belirlenmesi için defter ve belgeler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılarak sonucuna göre alacağın senetteki miktar kadar olduğunun tespiti hâlinde fiilinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı Kanunun 347. maddesi kapsamında gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik suçunu, aksi halde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı gözetilerek hüküm kurulması gerekir.” 11.CD., 28.02.2008, 2006/2818 - 2008/1176. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6464.

²⁹³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 97.

belgede sahtecilik suçu yönünden, suçun terör amacıyla işlendiği gerekçesiyle artırılarak hükmolunan cezaya ilişkin hükmü, onamıştır²⁹⁴

1.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Suç, bir haksızlığı; dolayısıyla, hukuka aykırı bir fiilin varlığını ifade eder. Bununla birlikte, hukuka aykırı her fiil, suç değildir.

Hukuka aykırılık, suç *-ve evleviyetle haksızlık-* teşkil eden fiilin bir vasfıdır²⁹⁵. Hukuka aykırılık, fiilin, hukuken koruma altında bulunan değerleri ihlal edici niteliğini ve fiil ile hukuk düzeni arasındaki çatışmayı ifade eder²⁹⁶.

Hukuka aykırılığın muhtevası, davranış normları tarafından belirlenir²⁹⁷. Davranış normları, insanın kişilik gelişimini sağlayabilmesi adına uyması gerekli kuralları ifade etmekte olup, devletin varlığından bağımsız olarak varlıklarını sürdürür²⁹⁸.

Bir fiilin, maddî ve manevî unsurları itibariyle, bir suçun kanunî tanımına uygun olması (tipe uygunluk), bu fiilin, aynı zamanda, hukuka aykırı olduğu anlamına gelmez; ancak, fiilin, hukuka aykırı olduğu noktasında, bir karine teşkil eder²⁹⁹. Başka bir ifadeyle, tipe uygun bir fiilin varlığı tespit edildikten sonra, bu fiilin hukuka uygun sayılmasını gerektirecek bir sebebin bulunup bulunmadığı araştırılacak; bulunduğu tespit hâlinde, fiil, hukuka uygun sayılacaktır.

²⁹⁴ 9.CD., 27.11.2014, 2014/6932 - 2014/12044. (UYAP Karar Arama Ekranı).

²⁹⁵ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 286.

²⁹⁶ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, a.g.e., s. 280; Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 348.

²⁹⁷ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 286.

²⁹⁸ A.e., s. 22.

²⁹⁹ A.e., s. 287; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, s. 211.

Suç teşkil eden bir fiilin hukuka aykırılığı ya da o fiil bakımından, bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması, bu fiilin, hukuk düzeni karşısındaki yegâne statüsünü ifade eder. Bir başka deyişle, suç *-ve evleviyetle haksızlık-* teşkil eden bir fiil yönünden, bir hukuka uygunluk sebebinin varlığı hâlinde, söz konusu fiil, tüm hukuk disiplinleri bakımından hukuka uygun sayılacaktır. Bu durum, “*hukuk düzeninin tekliği ve çelişmezliği prensibi*” olarak ifade edilir³⁰⁰.

TCK’ da, kimi suçlar bakımından, suçun kanunî tanımında, hukuka aykırılık, özellikle vurgulanmıştır. Örneğin, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçunun kanunî tanımında; mağdurun “*hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun*” bırakılmasından söz edilmiştir (TCK.109). Bu durum, suçun, ancak doğrudan kastla işlenebileceğini ve failin, fiili gerçekleştirirken, maddî unsurların yanı sıra, hukuka aykırılığın da bilincinde olması gerektiğini ifade eder³⁰¹.

TCK’ da dört adet hukuka uygunluk nedeni bulunmaktadır:

- Hakkın kullanılması (TCK.26/1),
- Görevin yerine getirilmesi (Kanunun hükmünü yerine getirme, TCK.24/1),
- Meşru savunma (TCK.25/1),
- İlgilinin rızası (TCK.26/2).

İnceleme konusu suç yönünden, meşru savunmanın bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabulü mümkün görünmemektedir³⁰². Çünkü sahtecilik, failin kendisine ya da bir başkasına yönelen haksız bir saldırıyı def etme amacına yönelik olarak gerçekleştirilen bir savunma biçimi olarak değerlendirilemez.

³⁰⁰ Elvan Keçelioğlu, “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları”, **TBBD**, S: 87, 2010, s. 302; Elvan Keçelioğlu, “Ceza Hukukunda İçtihadın Sınırı, Yorum ve Kıyas”, **TAAD**, S: 11, 2012, s. 97

³⁰¹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 289.

³⁰² Ertan Aydil, “Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Sahtekarlık Suçu”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s. 92; Ali Üstüner, a.g.e., s. 49.

'Hakkın kullanılması' hukuka uygunluk nedeninin, inceleme konusu suç yönünden, uygulanma olanağı mevcuttur. Örneğin, failin, bir senet metni üzerinde, senet malikinin talebiyle yaptığı değişiklik, senet maliki açısından, hakkın kullanılması niteliğindedir³⁰³.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, kamu güvenine karşı işlenen suçlardandır. Bu nedenle, bu suç yönünden, 'rıza', bir hukuka uygunluk sebebi olarak düşünülemez³⁰⁴. Bununla birlikte, Yargıtay, belgede sahtecilik suçlarında, mağdurun rızasının varlığı hâlinde, suçun, manevî unsuru itibarıyla oluşmayacağı kanaatindedir:

“ ...

Belgelerde sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek belge düzenlenmesinde, durumu bilen mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak, rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin, mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Ancak mağdurun rızasının, fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur.

Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımnî de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede suç kastının varlığı kabul olunamaz. Yargıtay'ın duraksamasız uygulamaları da bu yöndedir.

Bu genel açıklamalardan sonra olaya bakıldığında; aksi kanıtlanamayan ve sanık Safınaz tarafından da doğrulanan savunmaya göre sanık Muslu Azman; katılandan aldığı mala karşılık suça konu çeki, sanık Safınaz'ın kendisine önceden verdiği rızaya dayanarak onun yerine imza atıp katılana vermiştir. Borç ödenmeyince katılan, çeki icraya koymuş, sanık Safınaz önce imzaya itiraz etmiş daha sonra borcun nedenini anlayınca vazgeçmiş, nitekim bu hususu duruşmadaki beyanında açıkça söylemektedir. O halde, sanığın önceden mevcut rızaya dayanarak

³⁰³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 224.

³⁰⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 227; Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 286.

sanık Safinaz adına suça konu çeki imzaladığının anlaşılması karşısında sahtekarlık kastı bulunmadığından beraati yerine yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”³⁰⁵.

“Sanığın, daha önce de birçok kez yaptığı gibi kayınbiraderi Abdulkadir Taştekin’ in rızası ve verdiği sözlü yetkiye dayanarak, katılanın çalıştığı şirketten aldığı malların karşılığında, suça konu çekleri düzenleyip verdiğini, borcu kabul ettiğini, hatta bir kısmını ödediğini ve mallardan elinde kalanları iade ettiğini savunması, Abdulkadir Taştekin’ in karşılıksız çek keşide etmek suçundan açılan davada alınan beyanının ve dosya içerisinde bulunan mal beyanı dilekçesi içeriğinin savunmayı doğrulaması, çeklerdeki keşideci imzaları arasındaki bariz farklılığın ve bazı çeklerdeki keşideci imzası ile sanığın cirosundaki imzasının aynı olduğunun alanlar tarafından hemen fark edilebilecek nitelikte bulunması ve bu hususun daha önce benzer biçimde çekler verilmiş olabileceği şüphesini doğurması karşısında; Yargıtay Ceza Genel Kurulu’ nun 30.03.1992 gün ve 80-98 sayılı ve 19.04.2005 gün ve 221-38 sayılı kararlarında ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere belgede sahtecilik suçlarında mağdurun rızası hukuka uygunluk nedeni sayılmaz ise de failde belgede sahtekarlıkta bulunmak kastına etki yapabileceği cihetle, gerçeğin kuşkuya yer vermeyecek biçimde belirlenmesi bakımından aşamalarda dinlenilmeyen katılan ve tanıklar Abdulkadir Taştekin, sanığın savunmasında beyan ettiği şirket yetkilisi ve iade ettiği mallarla ilgili bilgi sahibi olduğu bildirilen şirket çalışanı Yunus Pilavcı usulen celp olunarak ayrıntılı biçimde beyanları alınıp, Şişli 6. İcra Müdürlüğü’nün 1999/8664 ve 8662 takip sayılı dosyaları getirtilip incelenerek toplanan deliller birlikte değerlendirilip sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”³⁰⁶.

Görüldüğü üzere, Yargıtay, söz konusu kararlarında, sahtecilik suçuna münhasıran, kastı, zarar vermek bilinç ve iradesi olarak tanımlamakta ve somut olayda, mağdurun rızasının varlığı hâlinde, failin kasten hareket etmiş olmayacağını kabul etmektedir. Ancak, ifade edilmelidir ki kast, suçun kanunî tanımındaki maddî unsurların, bilerek gerçekleştirilmesidir. Ayrıca, inceleme konusu suç yönünden, suçun manevî unsurları kabilinden, kanunda, bu yönde bir ‘saik’in varlığı da

³⁰⁵ 11. CD., 30.01.2008, 2006/270 E – 2008/405 K. (UYAP Karar Arama Ekranı)

³⁰⁶ 11. CD., 08.02.2011, 2008/18412 E – 2011/552 K. (UYAP Karar Arama Ekranı)

aranmamıştır. Bu nedenle, sahtecilik suçu yönünden, kastın, zarar vermek bilinç ve iradesi olarak kabulü isabetli değildir.

Yukarıda yer verilen Yargıtay kararlarına konu olan olaylarda, fail, fiilini, kasten işlemekte; ancak, fiilin, mevcut bulunan rıza nedeniyle, hukuka uygun olduğu inancını taşımaktadır. Hâlbuki tekrar ifade edilecek olursa, suçla korunan hukukî değerlerin kamu güveni olması nedeniyle, inceleme konusu suç yönünden, rıza, hukuka uygunluk sebebi teşkil etmemektedir. Bu nedenle, failin, fiili işlerken, bir hukuka uygunluk sebebinin bulunduğu yolunda, bir hataya düştüğü kabul edilmeli (TCK.30/3) ve buna göre uygulama yapılmalıdır³⁰⁷.

1.3. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

1.3.1. Teşebbüs

Teşebbüs, failin işlemek istediği suçun, icra hareketlerinin tamamlanamaması ya da neticenin meydana gelmemesi nedeniyle yarıda kalmasını ifade eder³⁰⁸. Teşebbüs aşamasında kalan suçlarda, açık yasal düzenleme nedeniyle, ceza verilir; ancak, bu ceza, suçun tamamlanmış hâlininkine oranla daha az olacaktır.

Teşebbüs aşamasında kalan suçlarda eksik kalan husus, sırf hareket suçları bakımından, icra hareketlerinin tamamlanamaması; neticeli suçlar bakımından ise icra hareketlerinin tamamlanamaması ya da tamamlanmasına karşın neticenin gerçekleştirilememesidir³⁰⁹.

³⁰⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 227; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

³⁰⁸ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, a.g.e., s. 445.

³⁰⁹ İzzet Özgenç, *Türk Ceza Kanunu: Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*, 3. bs., Ankara, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları, 2006, s. 458.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, ‘*sırf hareket suçu*’ olup, suçun kanunî tanımında yer alan seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Bununla birlikte, söz konusu seçimlik hareketlerin icrası kısımlara bölünebiliyorsa, suça teşebbüs mümkündür³¹⁰. Örneğin, noter senedinde yer alan bir cümleyi, kimyevî bir madde ile silmek üzere yakalanan kimsenin eylemi, teşebbüs aşamasında kalmıştır³¹¹.

İfade edilmelidir ki öğretide ve Yargıtay uygulamalarını yansıtan kimi eserlerde, inceleme konusu suç yönünden, teşebbüs hükümlerinin uygulanmasının mümkün olmadığı düşüncesi de ileri sürülmektedir. Bu düşünceler, ekseriyetle, sahtecilik suçunun sırf hareket suçu olması³¹² ya da bir tehlike suçu olarak sahtecilik suçlarında, icra hareketleri tamamlanmadan böyle bir tehlikenin gerçekleşmeyeceği³¹³ gerekçesine dayanmaktadır.

Konuya ilişkin Yargıtay kararları da özdeşlik göstermemektedir. Yüksek mahkeme, kimi kararlarında, suça teşebbüsün mümkün olduğunu kabul ederken³¹⁴; kimi kararlarında ise aksi yönde içtihatla bulunmaktadır³¹⁵.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için kanunî tanımda yer alan seçimlik hareketlerden birinin icrası yeterlidir. Bu nedenle, failin, sahte olarak düzenlediği ya da üzerinde değişiklik yaptığı belgeyi, kullanacağı esnada yakalanması durumunda, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olduğu düşünülmemelidir³¹⁶. Bununla birlikte, failin, başkası

³¹⁰ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 233; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 249; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 750; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 499.

³¹¹ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 233.

³¹² Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6218; Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 149; Ali Üstüner, a.g.e., s. 53.

³¹³ Devrim Güngör, a.g.e., s. 99.

³¹⁴ 11. CD., 28.01.2009, 2006/4307 - 2009/161 (UYAP Karar Arama Ekranı).

³¹⁵ 11. CD., 02.04.2012, 2012/1057 - 2012/4596 (UYAP Karar Arama Ekranı).

³¹⁶ “... Resmi belgede sahtecilik suçlarına teşebbüsün mümkün olmadığı, suçun, sahte resmi belgenin düzenlenmesi, değiştirilmesi veya kullanılması halinde oluşacağı cihetle, sanık M.A.’nın, mağdur A.K. adına, Hamidiye Mahallesi Muhtarlığına ‘sahte nüfus cüzdanı talep belgesi’ tanzim ettirmesi ve bu

tarafından düzenlenen ya da değiştirilen belgeyi kullanacağı esnada yakalanması hâlinde ise suçun teşebbüs aşamasında kalmış olduğu kabul edilmelidir.

Düzenleme veya değiştirme veya kullanma suretiyle gerçekleştirilen sahtecilik fiilinde, sahte resmî belgenin aldatma kabiliyetini haiz olmaması hâlinde, suçun maddî unsurları itibariyle oluşmadığı kabul edilmeli; teşebbüs aşamasında kaldığı düşünülmemelidir³¹⁷.

1.3.2. İştirak

1.3.2.1. Genel Olarak

Her bir suçun kanunî tanımında, fail sayısı yönünden de bir belirleme yer alır. Bu anlamda olmak üzere, “*tek failli suçlar*” ve “*çok failli suçlar*” ayrımından söz edilebilir. Tek failli suçlar; kanunî tanımında, fail sayısına önem verilmeyen suçları; yani, suçun tek bir kişi tarafından da işlenebilmesini ifade eder³¹⁸. Çok failli suçlar ise kanunî tanımında, suçun oluşabilmesi bakımından, birden çok kişinin *fail* olarak varlığının gerekli olduğu suçlardır³¹⁹.

Çok failli suçlar, kendi içerisinde, “*yakınsama suçları*” ve “*karşılaşma suçları*” olarak, ikiye ayrılır. Yakınsama suçları, faillerin aynı yönden hareket ettiği suçları (suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçu, TCK.220); buna karşılık karşılaşma suçları ise faillerin, aynı gayenin gerçekleşmesi hedefiyle, farklı yönlerden hareket ettikleri suçları (rüşvet, TCK.252), ifade eder³²⁰.

belge ile nüfus müdürlüğüne müracaat ederek mağdur adına nüfus cüzdanı düzenlemeye çalışırken yakalanması eyleminde tamamlanmış ‘resmi belgede sahtecilik’ suçundan ceza verilmesi gerekirken yazılı şekilde ‘resmi belgede sahteciliği teşebbüs’ suçundan mahkumiyet hükmü kurulması,...” 11. CD., 02.04.2012, 2012/1057 - 2012/4596 (UYAP Karar Arama Ekranı).

³¹⁷ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6218.

³¹⁸ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 356.

³¹⁹ A.e.; Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, a.g.e., s. 499.

Suçta iştirak, suçun; tek failli suçlarda, birden fazla kişinin değişik şekillerdeki katkısıyla işlenmesi; çok failli suçlarda ise bir ya da birden fazla kişinin, fail sayılmayı gerektirmeyecek düzeydeki katkısı ile işlenmesi hâlinde, suç ortaklarının sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin kuralları ifade eder³²¹.

İştirake ilişkin kurallar, TCK' nın 37 ilâ 42' nci maddeleri arasında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeler ışığında, iştirak şekilleri olarak, faillik ve şeriklik ayırımından söz edilebilir.

Fail, suçun oluşum sürecini elinde bulunduran; yani, fiil üzerinde hâkimiyet kuran kişidir (fiilî hâkimiyet teorisi). 5237 sayılı TCK' nın 37/1 hükmünde, fail, suçun kanunî tanımında yer alan fiili gerçekleştiren kişi olarak ifade edilmiştir. Şerik ise fiil üzerinde hâkimiyeti bulunmamakla birlikte, suçun işlenmesine 'azmettirme' ya da "yardım etme" şeklinde katkıda bulunan kişidir.

İştirak hâlinde işlenen bir suç nedeniyle, şeriklik düzeyinde suça katkı sağlayan kişinin cezaî sorumluluğu, kaynağını, "bağlılık kuralı (TCK.40)" ndan almaktadır. Çünkü şerik tarafından gerçekleştirilen davranış, tipe uygun bir haksızlık düzeyine varmamaktadır³²². Tipe uygun haksızlık, fail tarafından gerçekleştirilmekte, şerik de davranışıyla, failin fiiline katkı sağlamaktadır ki bu fiil, bağlılık kuralına ilişkin 5237 sayılı TCK' nın 40/1 hükmünde sözü edilen "kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiili" ifade etmektedir. Özetlenecek olursa, şerikin sorumluluğu, failin fiiline bağlıdır ve bu husus, bağlılık kuralı olarak ifade edilir³²³.

Bağlılık kuralının bir diğer fonksiyonu ise özgü suçlar bakımından söz konusudur. 5237 sayılı TCK. 40/2' ye göre; özgü suçların işlenişine iştirak eden ve

³²⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 357; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 471.

³²¹ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 357; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 471.

³²² Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 379.

³²³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 252.

özel faillik niteliği taşımayan kişinin cezaî sorumluluğu şeriklik; yani, ‘azmettirme’ ya da “yardım etme” şeklinde olacaktır.

Resmî belgede sahtecilik suçu, tek bir fail tarafından işlenebileceği gibi aralarında iştirak iradesi bulunan birden fazla kişinin, değişik şekillerdeki katkısıyla da işlenebilir³²⁴.

1.3.2.2. Faillik

Faillik, TCK’ nın 37’ nci maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, ‘müşterek fail’ tanımı yapılmıştır ki bu tanımdan hareketle, ‘doğrudan fail’ tanımını elde etmek de mümkündür. İkinci fıkrada ise failliğin bir diğer türü olan ‘dolaylı fail’ tanımlanmıştır. Şu hâlde, failliğin üç türü olduğunu söylemek mümkündür.

Doğrudan fail, suçun kanunî tanımında yer alan maddî ve manevî unsurları tek başına gerçekleştiren kişidir. Örneğin, denklik belgesi almak amacıyla, yurtdışındaki bir üniversiteye ait sahte diplomayı YÖK’ e ibraz eden fail, sahte resmî belgeyi kullanma suçunun doğrudan failidir³²⁵.

Müşterek faillikte ise birden fazla kişinin, bir suç işleme kararına bağlı olarak, suçun icra hareketlerini birlikte gerçekleştirmek suretiyle, fiil üzerinde müşterek hâkimiyetleri söz konusudur. Yargıtay, bir kararında; sahte fatura ve belgeler kullanmak suretiyle bir traktörün trafik siciline tescilini gerçekleştiren sanıklar hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünü onamıştır³²⁶.

³²⁴ Devrim Güngör, a.g.e., s. 99.

³²⁵ “Sanığın, 05.07.2001 tarihli dilekçesi ekinde sunduğu Rusya Çuvaş Devlet Pedagoji Üniversitesi Matematik ve Bilgisayar Öğretmenliği Fakültesinden verilmiş gibi sahte olarak düzenlenen diplomayı Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığına vererek “denklik belgesi” aldığının iddia olunması karşısında; suça konu belge resmi nitelikte bulunduğundan suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK. nun 342/1. (5237 sayılı TCK. nun 204/1.) maddesinde öngörülen suçu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfının tayininde yanılgıya düşülerek yazılı şekilde özel belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması yasaya aykırıdır. ” 11.CD., 17.05.2010, 2010/1133 – 2010/6065. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6261.

Dolaylı faillik, TCK' nın 37/2 hükmünde düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre; “Suçun işlenmesinde bir başkasını araç olarak kullanan kişi de fail olarak sorumlu tutulur. Kusur yeteneği olmayanları suçun işlenmesinde araç olarak kişinin cezası, üçte birden yarısına kadar artırılır”.

Dolaylı faillik hâlinde, bu sıfatı haiz olan kişi, fiili gerçekleştiren kişinin ve fiilin üzerinde, hâkimiyet kurmaktadır³²⁷. Bu hâkimiyet, doğrudan failin yanılığısından yararlanmak şeklinde gerçekleşebileceği gibi doğrudan fail üzerinde cebir veya tehdit tatbiki suretiyle de gerçekleşebilir³²⁸. Örneğin, resmî belge hükmünde bulunan bir kambiyo senedinde keşideci tarafından atılması gereken imza, keşidecinin aldatılması suretiyle, ona atılmış olursa; imza keşidecinin aldatılması suretiyle atılmış olduğundan, belge sahtedir. Bu durumda, suçun faili de 5237 sayılı TCK. 37/2 uyarınca imzayı attıran; yani, keşideciyi aldatan kişidir³²⁹. Bir başka olayda ise Yargıtay, nüfus sicil bilgilerine göre halası olan bir kişinin miras yoluyla iktisap ettiği taşınmazı, yengesini bu kişi gibi göstererek; nüfus cüzdanı talep belgesi, nüfus cüzdanı ve vekâletname düzenlettirip, vekâlet yoluyla satan sanığı, dolaylı fail kabul ederek, resmî belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutmuştur:

³²⁶ 11. CD., 16.04.2015, 2014/15719 E. - 2015/25518 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “... sanıkların başlangıçtan itibaren fikir ve eylem birliği içinde hareketle, 2004 yılı Aralık ayında Gökkuşluğu Otomotiv isimli firmadan ortaklaşa olarak sıfır kilometre araç almak isteyen Hafza ve Ahmet Şerif Yıldırım’ in hurda indiriminden yararlanmasını sağlamak amacıyla bu şahıslar tarafından verilen ve kendileri adına araç satın alınması ve hurdaya ayırma işlemlerinin yapılması yetkisini içeren Sarıyer 1. Noterliğinin 14.12.2004 gün ve 35162 yevmiye nolu vekaletnamesini ve katılan adına ruhsatlı 34 RE 983 plakalı aracın Hafza ve Ahmet Şerif Yıldırım adına vekaleten Murat Başaran isimli hayali şahsa satışının yapıldığına dair Kadıköy 5. Noterliğince düzenlenmiş görünen 23.12.2004 gün ve 36617 yevmiye numaralı sahte araç satış sözleşmesini kullanarak, katılanın bilgisi ve onayı dışında 34 RE 983 plakalı aracını 57 AD 561 plaka ile Sinop Trafik Siciline naklini sağlayıp aynı tarihte bu aracın hurdaya ayrıldığına dair belgeyi temin ettikten sonra Gökkuşluğu Otomotiv isimli firmaya göndererek Hafza ve Ahmet Şerif Yıldırım’ in hurda indiriminden yararlanmasını sağladıkları, sanıklara yüklenen suçun tüm unsurlarıyla oluşup sübuta erdiği cihetle...” 11. CD., 20.11.2013, 2013/9362 E. - 2013/17300 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Sanık Mahmut Kalkan’ in boş çek yaprağını kardeşi sanık İmdat’ a verdiği, İmdat’ in da bu çeki doldurup keşide ederek alışverişte kullandıktan sonra sanık Mahmut’ un boş olarak verdiği çekin dolu vaziyetteki bilgilerini içerir şekilde keşide tarihinden önceki tarihli dilekçe ile çekin rızası hilafına elinden çıktığından bahisle ödeme yasağı koydurması karşısında, her iki sanığın fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek sübut bulan resmî belgede sahtecilik suçundan TCK. nun 204/1. maddesi gereğince cezalandırılması gerekirken yazılı şekilde beraatlerine karar verilmesi...” 11. CD., 20.01.2014, 2012/17730 E. – 2014/1005 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

³²⁷ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 498.

³²⁸ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 498; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 368 vd.

³²⁹ Ahmet Gökcen, a.g.e., s. 258.

“Sanığın, 29.08.1996 tarihinde ölen dedesi Musa Ö.’ den intikal eden taşınmazlardaki şikâyetçi (kayden halası gözükten) Hadice K.’ nin hisselerinin, dedesinin şikâyetçiyi gerçekte amcasının kızı olduğu hâlde kimsesi olmadığı için kendi nüfusuna yazdırdığı ve bu yüzden şikâyetçinin miras hakkının bulunmadığı düşüncesiyle gerçek mirasçılar olan babası ve amcalarına devrini sağlamak amacıyla, yengesi Yeter Ö.’ yi Hadice K. imiş gibi göstererek sırasıyla içeriği itibari ile sahte nüfus cüzdanı talep belgesi, nüfus cüzdanı ve noterde vekaletname düzenlettirerek vekaleten tapuda satış işlemi yapmasından ibaret eyleminin bir bütün halinde 5237 sayılı TCK. nun 204/1-3, 43/1, 53. maddelerine uyan zincirleme biçimde tek bir “sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturduğu gözetilmeden... hüküm kurulması yasaya aykırıdır³³⁰,”

1.3.2.3. Şeriklik

Şeriklik, suça, azmettirme (TCK.38) ya da yardım etme (TCK.39) düzeyinde katkı sağlayan kişinin cezaî sorumluluğunu öngören bir iştirak şeklidir. Azmettiren ya da yardım edenin, işlenen suç yönünden katkısı, tipe uygun haksızlığı tek başına gerçekleştirmeye elverişli değildir. Bu nedenle, bu kişilerin, işlenen suç yönünden cezaî sorumluluğunu öngören yasal bir dayanağa ihtiyaç bulunmaktadır. Söz konusu yasal dayanak, TCK’ nın 40’ inci maddesinde ‘Bağlılık Kuralı’ adıyla gösterilmiştir. Bağlılık kuralı, şerikin cezaî sorumluluğunu, failin fiiline koşullandırmıştır.

Azmettirme, TCK’ nın 38’ inci maddesinde düzenlenmiş olup, belli bir suçu işleme hususunda henüz bir fikri olmayan ve dolayısıyla karar vermemiş olan bir kişinin, bir başkası tarafından bu suçu işlemeye karar verdirilmesidir³³¹.

³³⁰ 11.CD., 08.03.2012, 2010/4770 E – 2012/3104 K. (UYAP Karar Arama Ekranı)

³³¹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 501. “... 18.01.2012 tarihli Kriminal Polis Laboratuvarı ve 11.02.2013 tarihli Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi bilirkişi raporlarına göre 16.04.2010 tarihli motorlu taşıt sürücü adayları sınavı salonu aday yoklama listesinde sanık adına atılan imzanın sanığın eli ürünü olmadığı tespit edilmesi karşısında; eylemin resmi belgede sahtecilik suçuna azmettirme olduğu gözetilmeden sanığın mahkumiyeti yerine beraatine karar verilmesi...” 11. CD., 17.12.2015, 2014/18869 E. - 2015/19209 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

Şerikliğin bir diğer türü olan yardım etme ise kasten işlenebilen bir suçun, maddî ya da manevî nitelikteki bir katkı ile kasten desteklenmesidir³³². Yardım etme, TCK' nın 39' uncu maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında, yardım etme kapsamında sayılan haller tahdidî olarak gösterilmiştir.

1.3.3. Suçların İçtimaı

1.3.3.1. Genel Olarak

Kural olarak, suçların içtimaında, '*gerçek içtima*' prensibi geçerlidir. Buna göre; "*kaç fiil varsa o kadar suç, kaç suç varsa o kadar ceza vardır*". Bu prensibin istisnaları ise TCK' nın 42, 43 ve 44' üncü maddelerinde düzenlenen; "*Bileşik Suç*", "*Zincirleme Suç*", "*Aynı Neviden Fikrî İçtima*" ve "*Farklı Neviden Fikrî İçtima*" dır.

TCK' nın 42' nci maddesinde, "*Bileşik Suç*" düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre; iki suçtan birinin, diğerinin temel şekline ya da daha ağır cezayı gerektiren nitelikli şekline ilişkin bir unsur teşkil ettiği hâllerde, bileşik suç söz konusudur. Örneğin yağma suçunun, konut ya da işyerinde işlenmesi hâlinde (TCK.149/1-d), konut dokunulmazlığını ihlal suçu, yağma suçunun, daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsuru olmaktadır. Kanun koyucu, 42' nci maddede, "*Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz.*" hükmünü ihdas etmiştir. Bunun anlamı, yalnızca bileşik suç teşkil eden suçtan cezalandırma cihetine gidileceği; ayrıca, unsur / ağırlaştırıcı neden teşkil eden suçtan ceza verilmeyeceğidir.

Zincirleme suç, TCK' nın 43' üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddede, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, bir kişiye karşı, aynı suçun, değişik zamanlarda, birden fazla defa işlenmesi hâlinde, tek bir cezaya hükmedileceği; ancak, cezanın artırılacağı düzenlenmiştir. Burada önemli olan, ortada, her biri aynı

³³² "*İ.K. isimli şahsa ait aracın muayene işleminin E.A. tarafından sahte olarak yaptırılacağını bilen sanığın, araç sahibi İ.K. tarafından E.A.' ya iletilmek üzere kendisine bırakılan ruhsat ve parayı alıp E.A.' ya teslim ederek suçun işlenmesinden önce yardımda bulunarak suça katıldığının iddia ve kabul olunması karşısında sanık hakkında hükmolunan cezadan 5237 sayılı TCK' nın 39/2-c maddesi gereğince indirim yapılmayarak fazla ceza tayini,...*" 11.CD., 13.03.2013, 2012/6635 E. - 2013/4082 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 169.

suça vücut veren birden çok fiilin bulunmasıdır³³³. Bu noktada, bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şeklinin aynı suç sayıldığı ifade edilmelidir (TCK.43/1).

Aynı neviden fikrî içtima, bir suçun, tek bir fiille, birden fazla kişiye karşı işlenmiş olması hâlinde, tek bir cezaya artırılarak hükmolunmasını ifade eder (TCK.43/2). Aynı neviden fikri içtimam, fiilin tek olması ve bu fiille aynı suçun birden fazla kişiye karşı işlenmesi olmak üzere iki şartı vardır.

Farklı neviden fikrî içtima hâlinde ise tek bir fiil ile birden fazla farklı suçun işlenmesi söz konusudur (TCK.44). Kanun koyucu, bu hâlde, faile, bu suçlardan en ağırının cezasının verilmesini benimsemiştir. Farklı neviden fikrî içtimam, fiilin tek olması ve bu fiil ile kanunda tanımlanan birden fazla suçun işlenmesi olmak üzere iki şartı vardır.

İfade edilmelidir ki; TCK hükümleri karşısında, fiili, belli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik iradî hareket olarak kabul etmek gerekir (Gaî Hareket Teorisi).

1.3.3.2. İnceleme Konusu Suç Yönünden Değerlendirme

TCK' nın 212' nci maddesine göre; *“Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”*. Bu hüküm, özel bir içtima hükmü olup, failin, resmî belgede sahtecilik suçu ile birlikte dolandırıcılık³³⁴, zimmet, rüşvet ya da bir

³³³ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 531.

³³⁴ *“Ardahan Hükümet Konağı inşaatı işini üstlenen yüklenici sanık U.T. hakkında sahte hak ediş raporu düzenleyip katılan kurum tarafından kendisine fazladan ödeme yapılmasını sağlayarak dolandırıcılık suçunu işlediğinin iddia olunması, resmi belgede sahtecilik suçu düzenlemekle oluşup bir başka suçun işlenmesinde kullanılması halinde gerçek içtima kuralları uyarınca cezalandırılması gerektiği gözetilmeden dolandırıcılık suçunun resmi evrakta sahtecilik suçu içinde eridiği ve mükerrir dava olduğundan bahisle CMK' nın 223/7. madde ve fıkrası uyarınca kamu davasının reddine karar verilmesi, ...”* 11.CD., 08.07.2008, 2006/3562 E. - 2008/7513 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 572.

başka suçu işlemesi hâlinde, her iki suçtan da cezalandırılmasını gerektirir. Bir başka deyişle, hükmün uygulanabilmesi bakımından, sahte resmi belgenin kullanılmış olması yeterli olmayıp, bu belgenin kullanılması suretiyle işlenen fiilin, aynı zamanda, bir başka suça vücut vermesi gerekir³³⁵. Örneğin, fail, sahte belge kullanmak suretiyle bir kişiyi aldatır ve bunun neticesi olarak da bu kişinin ya da başkasının zararına olarak, kendisine ya da başkasına yarar sağlarsa, hem belgede sahtecilik hem de dolandırıcılık suçunu işlemiş olur³³⁶.

TCK' nın 247/2 hükmünde; zimmet suçunun, zimmet olgusunun açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâlinde, cezanın artırılacağı öngörülmüştür. Hükümde bahsi geçen hileli hareketin sahtecilik teşkil etmesi hâlinde, bileşik suç (TCK.42) hükümlerinin uygulanması ve failin, yalnızca, TCK.247/2 hükmünden sorumlu olması gerektiği ileri sürülmüştür. Bir başka deyişle, bu görüşe göre; zimmet suçunun failinin, eylemi gerçekleştirirken, zimmetin açığa çıkmamasını sağlayacak şekilde sahtecilikte bulunması hâlinde, TCK.212 hükmü uygulanmayacaktır³³⁷. Bununla birlikte, ifade edilmelidir ki; TCK.247/2 hükmünde sözü edilen “*hileli hareket*” cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur. Bu nedenle, söz konusu hileli hareketin, suç teşkil etmesi ya da etmemesi; yine suç teşkil etmesi hâlinde, sahtecilikten başka bir suça vücut vermesi mümkündür³³⁸. Dolayısıyla, suçun, zimmet olgusunun açığa çıkmamasını sağlayacak

³³⁵ Devrim Güngör, a.g.e., s. 102.

³³⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 103. “*Açık kimliği tespit edilemediği için hakkındaki soruşturma evrakı tefrik edilen Ö.Ö. isimli şüphelinin yanında sekreter olarak çalıştığı sanık H. ile birlikte müşteki Y.O.’ nun ismindeki hatanın düzeltilmesi için nüfus müdürlüğüne iade ettiği Y.O. adına nüfus cüzdanını ele geçirip kendi fotoğrafını ele geçirmek suretiyle tanzim edilen sahte kimlikle kredi kartı almak için Fortisbank ve Oyakbank’ a başvurup kredi kartı başvuru formlarını ve üyelik sözleşmelerini imzaladığı ve bankalarca verilen kredi kartlarının meçhul şüpheli Ö. ve sanık H. tarafından birlikte kullanıldığının oluşa ve iddiaya uygun şekilde kabul edilmesi ve tüp dosya kapsamında sanık H. ile şüpheli Ö.’ nün baştan beri tüm eylemlerde birlikte suç işleme iradesi altında hareket ettiklerinin anlaşılması karşısında; sahte nüfus cüzdanı ele geçirilmemişse bile varlığının ve eylemler sırasında kullanıldığının sabit olduğu ve gerek bankalara gerekse hisse devir sözleşmesi sırasında notere ibraz edilerek kullanıldığı gözetildiğinde işgal kabiliyetinin de bulunduğu görülmekle, 5237 sayılı TCK’ nın 212. maddesi dikkate alındığında değişik zamanlarda iki ayrı bankaya karşı yenilenen kasıt altında bu sahte nüfus cüzdanı, üyelik sözleşmesi ve başvuru formları ile müracaat edilmesi eylemlerinin iki ayrı suçu oluşturduğu... gözetilmeyerek yazılı şekilde beraatine karar verilmesi” 11. CD., 11.06.2012, 2009/878 E. – 2012/11306 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 571.*

³³⁷ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 281; Devrim Güngör, a.g.e., s. 103; Sibel Cengiz, a.g.e., s. 58.

hileli hareketin sahtecilik suçuna vücut vermesi hâlinde, TCK.212 uyarınca, fail, sahtecilik suçundan da sorumlu olacaktır³³⁹.

TCK' nın 212' nci maddesinde yer alan düzenlemenin bir benzeri de 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu' nun 4/5 hükmünde yer almaktadır. Buna göre; Kaçakçılık Kanunu' nda öngörülen suçların, belgede sahtecilik yapılarak işlenmesi halinde, ayrıca sahtecilik suçundan da ceza verilecektir. Bu konuda, sahteciliğin, geniş anlamda anlaşılması; yani, kaçakçılık suçlarının; resmî/özel belgede sahtecilik suçunun yanı sıra, resmî/özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek, resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan ya da açığa imzanın kötüye kullanılması

³³⁸ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 7462; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., 9.B, 2013, sf.850.

³³⁹ “...SSK Mersin Sigorta Müdür Yardımcısı olarak görev yapan sanığın avans alabilecek durumda olan bazı sigortalılar ve hak sahipleri adına avans ödemesi isteğinde bulunduğu, bu amaçla sahte avans ödeme mucipleri düzenlediği, bu muciplere avans tutarını da yazıp onayladıktan sonra muhasebe servisinde işleme koydurduğu, tediye edilecek paranın kendisine getirilmesini veznedarlardan istediği, kasa tediye fişlerinin arkasına sigortalı veya hak sahibinin kimlik tespiti yapılmış gibi sahte nüfus cüzdanı seri numaraları yazıp bu kişiler adına yine sahte imzalar attığı, evrakların muhasebeleştirilmesinden sonra servisten getirterek kendisinde muhafaza ettiği, evrakların tahsis servisine intikal etmemesi nedeniyle sigortalı veya hak sahibinin tahsis dosyasında bu sahteciliklerle ilgili belge görülmediği, tahsis ve muhasebe servislerinin kendisine bağlı olması nedeniyle servisler arasında yapılması gereken mutabakatı engellediği, usulsüz olarak çektiği 118 avans işleminden 38' inin tutarını avans çektiği kişiler adına vezneye herhangi bir uyarı, ihbar, şikayet olmadan ödediği, kapatılan bu ödemeler dolayısıyla sağladığı 139.573.000 lira nema ile birlikte toplam 1.038.000.000 lirayı bu şekilde mal edindiği, kurum içi incelemeyle anlaşılması mümkün olduğundan, kullanma zimmetinin yanında basit zimmet suçunu işlediği ve zincirleme basit zimmet suçundan cezalandırılması gerektiği, ancak 5237 sayılı TCK. nun 212. maddesindeki “sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” biçimindeki düzenleme karşısında bu Yasa uygulanırken, zimmetin yanında bunu gerçekleştirebilmek için düzenlenen sahte belgelerden dolayı da mahkûmiyet hükmü kurularak sonucuna göre lehe yasanın saptanması gerektiği nazara alınmadan 5237 sayılı TCK.nun lehe kabul edilip kullanma zimmetinden yazılı şekilde hüküm kurulması...” 5. CD., 28.10.2009, 2007/1643 E. - 2009/12112 K., (UYAP Karar Arama Ekranı). “... Sanığın, çift bilgisayar kaydı tutmak, sahte tahsil fişleri ve tahsilatların muhasebeye intikali ile ilgili sahte kayıtlar düzenlemek suretiyle fiilin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarda bulunduğu ve 765 sayılı Yasanın 202/2. maddesinden farklı olarak 5237 sayılı TCK' nın 247/2. maddesi uyarınca aldatmaya yönelik hileli davranışlarda bulunmanın eylemi nitelikli hale getirdiği, fiilin daire içi kayıtlarla ortaya çıkartılmasının bu niteliği değiştirmeyeceği gözetilerek ve 5237 sayılı TCK' nın 212. maddesindeki “sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” şeklindeki düzenleme nedeniyle; olay tarihlerinde sahte tahsil fişleri ve gelir gider kayıtları düzenlemek eylemlerinde sahtecilik suçunun unsurları bulunup bulunmadığı da karar yerinde tartışılarak, sahteciliğin varlığının kabulü halinde bu suçtan da mahkûmiyet hükmü kurulup önceki ve sonraki kanunların bütün hükümleri olaya uygulanarak denetime olanak verecek biçimde karşılaştırılması ve sonucuna göre lehe yasanın belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi,...” 5. CD., 29.05.2014, 2013/9358 E., - 2014/5902 K., (UYAP Karar Arama Ekranı); 5. CD., 29.03.2012, 2008/5345 E. - 2012/2931 K.; 5. CD., 04.02.2013, 2011/6061 E. - 2013/820 K, (UYAP Karar Arama Ekranı).

yoluyla işlenmesi hâlinde de bu fıkraya göre uygulama yapılması gerektiği ileri sürülmüştür³⁴⁰.

İnceleme konusu suç yönünden, zincirleme suç (TCK.43) hükümlerinin uygulanması mümkündür:

“Sanığın, katılan Ş.K.’ ya ait arsayı katılanlar İ.Y. ve M.Y.’ ya satma konusunda anlaştıktan sonra alım satım için cayma akçesi adı altında belge düzenleyerek, Ş.K. adına düzenlenmiş ve üzerinde kendi fotoğrafı bulunan nüfus cüzdanı ile Tekirdağ 3. Noterliğinde düzenlettirdiği 29.07.2008 gün, 4331 Yevmiye numaralı düzenleme şeklindeki sahte vekaletnameyi kullanarak tapuda satış yapmak isterken ihbar üzerine yakalanmaktan ibaret, oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen eylemlerin bir bütün halinde 5237 sayılı TCK’ nın 204/1-3 ve 43. maddelerinde yazılı zincirleme biçimde resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden iki ayrı suç kabulüyle yazılı şekilde hüküm kurulması,..³⁴¹”

Zincirleme suçta, özelliğini veren husus, fail tarafından işlenen birden fazla suç arasında manevî bir bağ bulunmasıdır ki bu bağ Kanunda, *“Bir suç işleme kararının icrası kapsamında, ...”* denilerek ifade edilmiştir³⁴².

³⁴⁰ Erdener Yurtcan, *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi*, 2. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 36.

³⁴¹ 11.CD., 14.10.2009, 2007/13662 E. - 2009/12023 K.. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 224.

³⁴² *“Sanığın, birlikte yaşadığı F.K.’ dan olma bir ikiz 6 çocuğun kendi resmi evliliğinden doğmuş gibi beş değişik tarihte nüfus kütüğüne tescil ettirmekten ibaret eylemlerde başlangıçta verilmiş aynı suç işleme kararından söz edilemeyeceği cihetle ayrı suçları oluşturduğu gözetilmeden zincirleme suç kabulüyle yazılı şekilde eksik ceza tayini,..”* 11.CD., 11.03.2009, 2007/7331 E. - 2009/2310 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 224. *“Değişik tarihlerde ayrı suç işleme kararı altında başkasına ait kimlik bilgilerini içeren ancak kendilerine ait fotoğraf bulunan nüfus cüzdanlarını düzenleterek kullanan sanığın eylemlerinin her bir nüfus cüzdanı açısından ayrı ayrı suçları oluşturduğu, ayrıca şikayetçi S.K.’ ya ait kimlik belgelerinin fotokopiden ibaret olup asıllarının ele geçirilemediğinin anlaşılması karşısında, aldatma yeteneğinin de karar yerinde tartışılması gerekirken zincirleme tek suç sayılması ve şikayetçi M.S.’ye yönelik eyleminde resmi belgede sahtecilik suçu yönünden, suç tarihinin 15.10.2004 olduğu, bu nedenle 756 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK’ nın karşılaştırılması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması,..”* 11.CD., 08.02.2011, 2009/14895 E. - 2011/594 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 222.

Zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından gerekli olan bir diğer koşul da farklı zamanlarda birden fazla defa işlenen suçun, aynı suç olmasıdır. Bununla birlikte, YCGK, bir kararında, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından, resmî belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçunu, aynı suç saymıştır³⁴³. Yüksek mahkeme, bu kararına gerekçe olarak ise her iki suçun benzer şekilde düzenlenmiş olmasını, suçla korunan hukukî değer, mağdurun ve suç isimlerinin aynı olmasını ileri sürmektedir. Bununla birlikte, ifade edilmelidir ki; söz konusu suçlar, Kanunda, birbirlerinden bağımsız olarak düzenlenmiştir. Keza, söz konusu suçlar arasında, maddî unsurlar yönünden de farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki resmî belgede sahtecilik suçu, serbest hareketli bir suç iken; özel belgede sahtecilik suçu, çok hareketli bir suçtur. Ayrıca, her iki suç tipi arasında, konu bakımından da farklılık bulunmaktadır.

Yargıtay, bir suç işleme kararının icrası kapsamında gerçekleştirilen birden fazla sahtecilik fiilinin farklı zamanlarda gerçekleşmemiş olması ya da farklı zamanlarda gerçekleştiğinin tespit edilememesi hâlinde, ortada tek suç olduğunu kabul etmektedir. Bu nedenle, yüksek mahkemeye göre bu tür olaylarda zincirleme suç hükümleri uygulanamaz; ancak cezanın belirlenmesinde, alt sınırdan uzaklaştırılması gerekir³⁴⁴.

³⁴³ “... Sahtecilik suçları bakımından ise, Yasa koyucunun resmi belgede sahtecilik ve özel belgede sahtecilik suçlarının benzer şekilde düzenlemesi, her iki suçta korunan hukukî yararın kamu güveni olması, suçların mağdurlarının geniş anlamda toplumu oluşturan tüm bireyler olması ve suç isimlerinin aynı olması nedeniyle, resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçunun “aynı suç” kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. ... Resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının 5237 sayılı TCY’ da farklı maddelerde düzenlenmeleri nedeniyle sanıkların gerçek içtima kuralları uyarınca cezalandırılması gerektiği ileri sürülebilir ise de, belgede sahtecilik suçlarında korunan hukukî yararın kamu güveni olması, her iki suçun geniş anlamda mağdurunun toplumu oluşturan tüm bireyler olması, unsurlarının tamamen benzer olarak düzenlenmesi de göz önüne alındığında, resmi belgede sahtecilik suçu ile özel belgede sahtecilik suçlarının “aynı suç” olduğunun kabulü gerekmektedir. ... Sanıkların aynı suç işleme kararıyla, etkin bir iş bölümü, fikir ve eylem birliği içinde gazeteye iş ilanı vermek suretiyle mağdurların kimlik bilgilerine ulaşarak, bu bilgilerle fotoğraf dışında aslına uygun nüfus cüzdanları düzenleyip, üzerine kendi fotoğraflarını yapıştırarak resmi belgede sahtecilik suçunu işledikleri, bu nüfus cüzdanlarıyla daha önceden cep telefonu başvurusu ile onaylanmış olan kredileri almak için katılan bankanın şubelerine başvuruda bulunup, mağdurlar adına olmakla birlikte içeriği itibarıyla sahte kredi sözleşmesi düzenlenmesi sağlayıp, bu sözleşmeleri mağdurlara atfen imzalayarak özel belgede sahtecilik suçunu işledikleri, sanıkların böylece aynı suç işleme kararıyla, aynı mağdura karşı aynı suçu değişik zamanlarda işlediklerinin ve bir bütün halinde zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan cezalandırılmaları gerektiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır. ...” YCGK. 05.06.2012, 2011/15-491 E. - 2012/219 K., (UYAP Karar Arama Ekranı).

³⁴⁴ “5237 sayılı TCK’ nun 43. maddesinde göre “bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda bir kişiye karşı aynı suçun birden fazla işlenmesi durumunda ya da aynı suçun birden

Farklı neviden fikrî içtima (TCK.44/1), bir fiil ile kanunda tanımlanan birden fazla suçun işlenmesini ifade eder ve yasa gereği, failin, bu suçlardan cezası en ağır olan ile cezalandırılmasını gerektirir.

5237 sayılı TCK' nın 212' nci maddesinde öngörülen özel içtima hükmü karşısında, inceleme konusu suç yönünden, farklı neviden fikrî içtima kuralının uygulanma olanağının kalmadığı ileri sürülmüştür³⁴⁵. Bununla birlikte, aşağıda yer verilen Yargıtay kararı, inceleme konusu suç bakımından, farklı neviden fikrî içtima hükmünün uygulanması adına, istisnaî bir örnek oluşturmaktadır:

“Resmî evrakta sahtecilik suçlarının konusunu oluşturan belgenin, taşınabilen bir şey üzerine yazılıp da hukukî hüküm ifade eden, bir olayı kanıtlamaya yarayan, üzerinde yazıların bulunduğu nesne olduğu, 5237 sayılı TCK'nun 204. maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, belgenin varlığının kabulü için yazılı kâğıdın bulunmasının zorunlu olmadığı, bir metal levha üzerine yazı yazılması halinde de diğer unsurların varlığı durumunda, belgeden söz edilebileceği, bu bakımdan araç plakalarının da resmi belge olarak kabulü gerekeceğinin vurgulanması karşısında, olay tarihinde ele geçirilen sahte tescil belgesi ile plakaların TCK. nun 204/1. maddesi kapsamında resmi belge niteliğinde bulunduğu, tescil belgesi ve plakalar üzerindeki mühürlerin resmi belgenin zorunlu unsuru olup fikri içtima kuralları gereğince sadece resmi belgede sahtecilik suçunun işlendiğinin

fazla kişiye karşı tek bir fiille işlenmesi” durumunda zincirleme suç hükümlerinin uygulanması mümkün olup; aynı anda işlenen eylemlerde zincirleme suçla ilişkin hükümlerin uygulanma olanağı bulunmadığı cihetle, sanığın, Alekper Seydamet M. isimli şahıs adına düzenlenmiş ancak, üzerinde kendi fotoğrafı bulunan sahte pasaport, nüfus cüzdanı ve sürücü belgesi ile 09.05.2008 günü yurtdışına çıkış yapmak isterken yakalandığı olayda, belgelerin farklı zamanlarda yapıldıklarına ilişkin kesin delil bulunmadığı cihetle, tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği ve birden çok sahte belgenin düzenlenmesi/kullanılması olgusunun 5237 sayılı TCK' nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesi sırasında nazara alınabileceği gözetilmeden, yazılı şekilde, suçun zincirleme şekilde işlendiğinin kabulü ile temel cezanın TCK. nun 43. maddesi uyarınca artırılması suretiyle fazla ceza tayini, Yasaya aykırıdır” 11.CD., 14.02.2013, 2012/336 E - 2013/2466 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6280. “Sanık tarafından farklı tarihlerde düzenlendiği tespit edilemeyen sahte pasaport ve kimlik belgesi ile yurtdışına çıkış yapmak suretiyle aynı anda kullanılmaktan ibaret eyleminde, 5237 sayılı TCK' nun 43/1. maddesinde “değişik zamanlarda” denilmesi ve sanığın suçla konu belgeleri farklı zamanlarda düzenlediğine veya kullandığına dair de dosyada bir delilin bulunmaması karşısında; aynı anda işlenen suçlarda zincirleme suç hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmadığı tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği; ancak belge sayısının temel cezanın tayininde nazara alınacağı gözetilmeden yazılı şekilde zincirleme suç hükümlerinin uygulanması suretiyle fazla ceza tayini, Yasaya aykırıdır.” 11.CD., 04.02.2013, 2011/6181 E. - 2013/1491 K., Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6282.

³⁴⁵ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 276.

kabulünde zorunluluk bulunup ayrıca mühürde sahtecilik suçundan ceza verilemeyeceği gibi sanığın olay tarihinde kullandığı çalıntı araç üzerinde aynı anda ele geçirilen suç konusu sahte belgeler ve plakalar nedeniyle tek bir resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması gerektiği ve aynı araca ait birden fazla sahte belge düzenlenip kullanılmış olması olgusunun 5237 sayılı TCK. nun 61. maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesi sırasında nazara alınabileceği gözetilmeden, sahte belgeler ve bu belgelerde sahte mühür kullanılmasından dolayı resmi belgede sahtecilik ve mühürde sahtecilik suçlarından ayrı ayrı cezaya hükmolunması,³⁴⁶.

2. .Kamu Görevlisi Tarafından İşlenen Resmî Belgede Sahtecilik Suçu

2.1. Genel Bilgiler

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, TCK' nın 204' üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu fıkra kapsamında cezalandırılan hareketler; resmî belgeyi sahte olarak düzenleme, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirme, sahte resmî belgeyi kullanma ve gerçeğe aykırı belge düzenlemedir. Söz konusu hareketler, madde metninden anlaşılacağı üzere, seçimlik hareket niteliğindedir.

Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, resmî belgede sahtecilik suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi ayrı bir suçtur. Sivil kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçundan farklı olarak, bu suçun, kamu görevlisi tarafından işlenmesi ve konunun da kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge olması gerekir.

Fail, kamu görevlisi olmakla birlikte; konu, failin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge değilse, eylem, TCK' nın 204/1 hükmü kapsamında değerlendirilecektir³⁴⁷:

³⁴⁶ 11.CD., 18.02.2015, 2013/3575 E., - 2015/21099 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

“Suç tarihinde Erzincan Defterdarlığı Personel Müdürlüğüne vekalet eden sanığın, kendisine ait suça konu 2000 yılına ait sicil raporunu yok edip kendisi lehine olacak biçimde sicil notlarını da yükselterek yeni sicil raporu tanzim ettiğinin, devamında ise Defterdarlık İl Müdürlüğü Personel Müdür vekili Ö.Ö. tarafından yazılan uyarı niteliğindeki ve kendi sicil dosyasında bulunması gereken 07/04/2000 gün ve 786 sayılı yazıyı yok ettiğinin iddia ve kabul edildiği somut olayda, sanığın kendisi adına sicil raporunu düzenleme, gelen uyarı yazısını yok etme şeklinde bir görevinin olmaması nedeniyle sanığın eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 348. maddesi delaletiyle anılan Kanununun 342/1, 80. maddesindeki “memur olmayan kimseni resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturacağı gözetilmeden, yazılı şekilde 765 sayılı TCK'nun 348. maddesi delaletiyle anılan Kanununun 339/1, 80. maddelerinde düzenlenen “memurun resmi belgede sahteciliği” suçundan mahkumiyetine karar verilmesi, ...”

TCK' nın 204' üncü maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suç tipi; 765 sayılı Kanununun 339/1 – 1. cümle, 340, 341/1, 341/2, 346, 350, 351, 352, 355 hükümlerini karşılamaktadır³⁴⁸.

2.2. Suçun Unsurları

2.2.1. Maddî Unsurlar

TCK' nın benimsemiş olduğu sistemde, suçun maddî unsurları, suç tipinde yer alan “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” dur. Suçun daha az veya daha ağır cezayı gerektiren nitelikli unsurları da “*fiil, netice, illiyet bağı, fail, mağdur ve konu*” dan birine ilişkin olduğu sürece, maddî unsurlar bağlamında mütalaa olunur³⁴⁹.

³⁴⁷ 11.CD., 18.02.2013, 2011/3486 E. – 2013/2547 K. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6264.

³⁴⁸ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6191.

³⁴⁹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 161 vd.; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 100 vd.; Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 161.

2.2.1.1. Fîil

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından yasaklanan fiilleri, *görev gereği olarak düzenlenmesi mümkün olan bir resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek, gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek, gerçeğe aykırı belge düzenlemek veya sahte resmî belgeyi kullanmak* oluşturmaktadır.

Bu suç seçimlik hareketli bir suç olup, madde metninde yer verilen seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi, suçun oluşması için yeterlidir.

2.2.1.1.1. Resmî Belgeyi Sahte Olarak Düzenlemek

İnceleme konusu suç yönünden, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi, başkasının imzasını taklit ederek düzenlemesi hâli, bu seçimlik harekete vücut verir³⁵⁰. Bu seçimlik hareket, sahteciliğin taklit suretiyle; yani, belgenin düzenleyeni görünen kişiden başka bir kişi tarafından gerçekleştirilmesini ifade eder³⁵¹ ve kimi yazarlarca “*kamu görevlisinin resmî belgede maddî sahteciliği*”³⁵² olarak da ifade edilir.

³⁵⁰ Devrim Güngör, a.g.e., s. 92; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 231.

³⁵¹ “S.S. Ekin 93 Konut Yapı Kooperatifi başkanı olan sanığın, bir kısım kooperatif üyeleri adına sahte imza atmak yada 3. kişilere attırmak suretiyle 25.10.2005 ve 01.11.2005 tarihli genel kurula çağrı listelerini düzenlediği ayrıca 01.11.2005 tarihinde yapılan genel kurul toplantısı fiilen yapılmadığı halde, kooperatif üyelerinin bir kısmının imzalarını taklit edip yerlerine sahte imza atarak toplantıya iştirak etmiş gibi genel kurul toplantı tutanağını düzenlemek suretiyle zincirleme özel belgede sahtecilik suçunu işlediğinin iddia olunması şeklinde gerçekleşen eyleminin 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62/son maddesi uyarınca; kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile memurlarının kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına dair hüküm karşısında; 5237 sayılı TCK'nun 204/2. maddesinde yazılı “memurun resmi belgede sahteciliği” suçunu oluşturup oluşturamayacağına ilişkin delilleri takdir ve değerlendirme görevinin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken duruşmaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması,...” 11.CD., 29.09.2014, 2012/29467 E. - 2014/15914 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

³⁵² Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 231; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 495.

İnceleme konusu seçimlik hareketi, fıkra kapsamında yer verilen bir diğer seçimlik hareket olan “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek” ten ayırt etmek bakımından, inceleme konusu seçimlik hareketin taklit suretiyle gerçekleştirilebileceğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır³⁵³.

Bir resmî belgeyi, münferiden düzenleme yetkisine sahip olan birden fazla kişinin varlığı hâlinde, bu seçimlik hareket uygulama alanı bulabilir. Örneğin, Noterlik Kanunu’ nun 36’ ncı maddesine göre noter; stajyerine, başkâtibine ya da diğer bir kâtime imza yetkisi verebilir. Böyle bir durumda, noter tarafından kendisine imza yetkisi verilmiş olan kâtip, münferiden düzenleme yetkisine sahip olduğu belgeyi, noterin imzasını taklit etmek suretiyle düzenlerse, söz konusu seçimlik hareket gerçekleşmiş olur³⁵⁴.

Yargıtay, aldatma kabiliyeti bulunmayan kimi sahtecilik hâllerinde, eylemin, görevi kötüye kullanma suçuna vücut verdiği düşüncesindedir³⁵⁵.

Resmî belge, gerçeğe uygun olarak düzenlendikten sonra, buna, esas metinde yer almayacak şekilde eklemeler yapılması hâlinde, bu seçimlik hareket kapsamında gerçekleşen bir kısmî sahtecilik söz konusu olur³⁵⁶. Örneğin; noterin düzenlemiş olduğu borç senedinin altına, bilahare, borcun ödendiğine dair şerh vermesi.

³⁵³ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 232.

³⁵⁴ Devrim Güngör, a.g.e., s. 90.

³⁵⁵ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 276. “Suça konu sahte olarak düzenlenmiş Ankara 4. Ticaret Mahkemesinin 28.09.2006 tarih ve 2006/874 sayılı ödeme yasağı kararının Türkiye Finans Katılım Bankası Sivas şubesine faks yoluyla gönderildiği ve bu karara istinaden banka tarafından ödeme yasağı konulduğunun anlaşılması karşısında; gerçeğin kuşkuya yer vermeyecek şekilde belirlenmesi açısından aslı olmaksızın sadece faks yoluyla gönderilen kararın banka nezdinde hüküm ifade edip etmediği aldatma yeteneğinin bulunmaması halinde Avukatlık Kanunu’na göre görevi kötüye kullanmak suçunun oluşup oluşmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden eksik araştırma sonucu yazılı şekilde karar verilmesi...” 11. CD., 19.03.2013, 2011/4375 E. - 2013/4456 K.. (UYAP Karar Arama Ekranı).

³⁵⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 309; Devrim Güngör, a.g.e., s. 91.

Suçun oluşabilmesi bakımından, maddî konuyu oluşturan resmî belgenin kaşe, mühür, sayı, konu, tarih gibi öğeleri içermesi gerekir. Aksi takdirde, bir resmî belgenin varlığından söz edilemez³⁵⁷.

2.2.1.1.2. Resmî Belgeyi Değiştirmek

Bu seçimlik hareket, kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede maddî sahteciliğin bir diğer türüdür. Bu hâlde, öncelikle, ortada kamu görevlisi tarafından, görev gereği olarak düzenlenmiş bir belge bulunmalı ve sonrasında ise bu belgenin metni üzerinde, değişikliğe gidilmelidir³⁵⁸. Fail, belgeyi düzenleyen kamu görevlisi olabileceği gibi belgeyi düzenleme yetkisi bulunan bir başka kamu görevlisi de olabilir³⁵⁹.

Kamu görevlisinin görevi gereği olarak düzenlemiş olduğu resmî belgede; isim, tarih, numara vb. bir unsurun yanlış yazılmış ve bu yanlışın, bilahare paraflanmak suretiyle *değiştirilmiş* olması hâlinde, suç oluşmaz; suçun oluşması bakımından önemli olan belge metni üzerinde yapılan değişikliğin, belgenin anlam ve içeriğini değiştirecek nitelikte olmasıdır³⁶⁰.

³⁵⁷ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6207.

³⁵⁸ “Özel Sürücü Kursu sahibi olan sanık İbrahim G.’ in aynı kursta usta öğretici olan diğer sanık Rabia K. ile bir kısım kursiyerler hakkında aday kayıt defteri, ders takip çizgileri dönem planları ve sınav belgelerini sahte olarak düzenleyip ya da tahrifat yapmak suretiyle kursa devam etmedikleri halde devam etmiş gibi göstermek suretiyle adlarına sahte sürücü sertifikaları düzenlemek eylemlerinin 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasasının 49. maddesi yollamasıyla “memurun resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturduğu ve 765 sayılı TCK’ nun 339/1. (5237 sayılı TCK.nun 204/2.) maddesi ile cezalandırılmasına karar verilmesi gerektiği suç vasfında yanılıya düşülerek yazılı şekilde aynı Kanunun 342/1. maddesi gereğince eksik ceza tayini, Yasaya aykırıdır.” 11.CD., 13.06.2012, 2011/13590 E. – 2012/11460K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6266.

³⁵⁹ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç,a.g.e., s. 6207.

³⁶⁰ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 311.

Daha önce de ifade edildiği gibi değiştirme hareketi, gerçek bir belgede yazılı bir hususu; kazımak, silmek veya kimyevî maddelerle metinden çıkarmak ya da metne bazı ilaveler yapmak şeklinde veya başka suretlerle gerçekleştirilir³⁶¹.

Bu seçimlik hareketin gerçekleştirilmesiyle, belgenin düzenleyicisinin, başlangıçtan itibaren, değişiklikten sonraki gibi bir irade ortaya koyduğu görüntüsü yaratılması amaçlanmaktadır³⁶².

Suç, sırf hareket suçu niteliğine uygun olarak, değiştirme fiilinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır.

2.2.1.1.3. Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemek

Bu seçimlik hareket, TCK' nın 204/2 hükmünde düzenlenmiş olup, özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından öngörülmemiştir. Fikrî sahtecilik olarak da adlandırılan bu seçimlik hareket, mülga TCK' nın 340' ncı maddesinde düzenlenmişti³⁶³.

Konuya ilişkin madde gerekçesinde; “Söz konusu suçu oluşturan seçimlik hareketler, birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturan seçimlik hareketlerden ibarettir. Ancak, bu bağlamda özellikle belirtilmelidir ki, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi göstererek belge düzenlemesi halinde, bu fıkra hükmünde düzenlenen suç oluşur” denilmektedir.

Daha önce de ifade edildiği üzere, fikrî sahtecilik, sahit olan bir belgenin gerçek olmamasını ifade eder.

³⁶¹ A.e., s. 177.

³⁶² Ali Üstüner, a.g.e., s. 45; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 684.

³⁶³ 765 sayılı TCK.340: “Bir memur memuriyetini icra halinde bir varaka tanzim veya tahrir ederken hakikate muvafik olmayan keyfiyet ve ifadeleri sahit ve huzurunda cereyan etmiş gibi gösterir, yahut zaptına memur olduğu ifadeleri zapt etmez, yahut bu ifadeleri değiştirir ise bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar tevellüt edebildiği takdirde baladaki maddede yazılı olan cezalar ile cezalandırılır”.

Kamu görevlisinin, bir resmî belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi fiilinin suç sayılmasının nedeni, bunun içeriğinin doğru olduğuna dair güvenin korunması gereğidir³⁶⁴. Bu bağlamda, suçun oluşabilmesi bakımından, gerçeğe aykırılığın, belgenin ispat edeceği hususlara ilişkin olması gerektiği de ifade edilmelidir³⁶⁵.

Resmî belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlediğinin kabulü için, fiilin, belge düzenlenirken gerçekleştirilmesi gerekir³⁶⁶; belgenin düzenlenmesinden sonra belge metni üzerinde gerçekleştirilen ekleme – çıkarmalar, “değiştirme” sayılır³⁶⁷.

Kamu görevlisinin belgeyi düzenlerken kendisine yapılan açıklamaları, değiştirerek ya da yapılmamış bulunan açıklamaları yapılmış gibi tevsik etmesi hâlinde bu suç oluşur³⁶⁸. Ayrıca, ifade edilmelidir ki; mülga TCK’ nın 341’ inci maddesinde düzenlenen ve *kamu görevlisinin gerçekte var olmayan resmî belgenin sureti görünümünde sahte resmî belge düzenlemesi* ile *var olan resmî belgenin suretini aslına aykırı olarak düzenlemesi* eylemlerine, TCK’ da yer verilmemiştir. Bununla beraber, söz konusu eylemlerin, bu seçimlik hareket kapsamında cezalandırılması mümkündür³⁶⁹.

³⁶⁴ Ali Üstüner, a.g.e., s. 45.

³⁶⁵ Sahir Eрман, Çetin Özek, a.g.e., s. 355.

³⁶⁶ “02.04.2009 tarihli iddianame ile kadaastro tespit çalışmaları sırasında mahalli bilirkişi olarak görevli olan sanıkların Çat İlçesi Söbeçayır Köyü Darabi mevkiinde kaim 122 ada 58 parsel sayılı taşınmazın gerçekte zilyedi bulunan kişiler yerine 1/3'er hisse ile Abdurrahman, Mehmet ve Ahmet Yeni isimli şahısların zilyedliğinde bulunduğunu bildirmek suretiyle bu şahıslar adına kadaastro tutanağı düzenlettirdikleri ve bu beyanlarını imzaları ile tevsik ettiklerinin iddia olunmasına göre, sübutu halinde eylemlerinin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1. (5237 sayılı TCK 204/2.) maddesindeki "memurun resmi belgede sahteciliği" suçunu oluşturup oluşturmadığına ilişkin delilleri takdir ve değerlendirmenin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait bulunduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken yargulamaya devamla yazılı şekilde beraat hükmü kurulması,” 11.CD., 24.01.2013, 2012/384 E. – 2013/1232 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, a.g.e., s. 6265.

³⁶⁷ Ali Üstüner, a.g.e., s. 45.

³⁶⁸ Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 500; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 235.

³⁶⁹ Devrim Güngör, a.g.e., s. 93.

Gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi fiilinin, icraî ya da ihmalî surette gerçekleştirilmesi mümkündür³⁷⁰. Örneğin, hekim olarak görev yapan failin, hastaları görüp, muayene etmeksizin reçete düzenlemesi hâlinde, eylem, icraî surette gerçekleştirilmiş olur³⁷¹. Buna karşın, zabıt kâtibinin, tanık beyanını içeren tutanağı, maddî gerçeğin ortaya çıkarılmasını engelleyecek şekilde eksik tanzim etmesi hâlinde, fiil ihmalî surette gerçekleşmiş olur³⁷².

2.2.1.1.4. Resmî Belgeyi Kullanmak

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin son seçimlik hareket, “*sahte resmî belgeyi kullanmak*” tır. Kullanmak; bir şeyin işletilmesini, değerlendirilmesini ifade eder³⁷³. Sahtecilik suçu yönünden ise TCK’nın 207’nci maddesinin gerekçesinde, kullanmanın suç oluşturması için belgenin bir ispat aracı olarak kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Kullanma, belgenin ulaşılabilir hâle getirilmesini ifade eder; bir başka deyişle, muhataba, belgenin içeriğini öğrenme olanağının tanınmasıyla, kullanma gerçekleşmiş olur³⁷⁴.

Kullanma hareketi, mülga TCK’da ayrı bir suç olarak düzenlenmişti (mülga TCK.346). Buna göre; sahte resmî belgeyi kullanma suçunun oluşabilmesi için failin,

³⁷⁰ A.e., s. 92.

³⁷¹ “Sanıkların doktor olarak görev yaptıkları, suça konu reçeteleri hastaları görmeden, muayene etmeden düzenlediklerinin iddia olunması, sağlık kartesi sahiplerinin ve yakınlarının hastaneye gitmediklerini, tedavi ve muayene olmadıklarını, reçetede ilaçları almadıklarını, alındığına dair imzaların kendilerine ait olmadığını ifade etmeleri, reçetelerin düzenlendiği hastane olan Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesinde hiçbirinin kaydının bulunmadığı, sanıkların reçeteler üzerindeki yazı, kaşe ve imzaların kendilerine ait olduğunu beyan etmeleri karşısında eylemlerine uyan 765 sayılı TCK’nun 339/1.(5237 sayılı TCK’nun 204/2) maddesindeki “memurun resmi belgede sahteciliği” suçunun sübut bulduğu ve mahkumiyetlerine karar verilmesi gerekirken, isabetsiz gerekçelerle beraatlerine hükmolunması...” 11.CD., 13.11.2012, 2012/22826 E., 2012/19215 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6265.

³⁷² Devrim Güngör, a.g.e., s. 92.

³⁷³ (Çevrimiçi) www.tdk.gov.tr, 19.10.2015

³⁷⁴ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 191; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 685.

sahteciliğin gerçekleştirilmesinde iştirakinin bulunmaması gerekliydi³⁷⁵. Sahte belgeyi kullananın, aynı zamanda, belgenin düzenleyeni ya da değiştireni olması halinde, kullanma hareketi, cezalandırılmayan sonraki hareket sayılmaktaydı³⁷⁶.

TCK' nın 204' üncü maddesinde ise suç, seçimlik hareketli olarak düzenlenmiş olup, bu hareketlerden birinin icra edilmesiyle gerçekleşmiş olacaktır. Söz konusu seçimlik hareketlerin, ayrı ayrı ya da birlikte gerçekleştirilmesi, suçun oluşumuna etki etmeyecektir. Bu nedenle, kullanma hareketinin cezalandırılması bakımından, failin, düzenleme ya da değiştirme hareketlerini gerçekleştirilmemiş olması, önemli değildir³⁷⁷. Nitekim madde gerekçesinde de; “*Kullanılan sahte belgenin kişinin kendisi veya başkası tarafından düzenlenmiş olmasının bir önemi yoktur*” denilmiştir.

Sahte resmî belgeyi kullanan kişinin, aynı zamanda, bu belgenin düzenleyeni yahut değiştireni olması hâlinde, ortada yine tek suç bulunmaktadır. Bununla birlikte, keyfiyet, cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır³⁷⁸.

Zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden, süre, TCK' nın 66' ncı maddesine göre; -*tamamlanmış suçlarda*- suçun işlendiği günden itibaren işlemeye başlar. Resmî belgede sahtecilik suçu da kanunî tarifte yer alan seçimlik

³⁷⁵ Mülga TCK.346: “*Bir kimse sahtekârlık cürümünde ortaklığı olmaksızın sahte bir varakayı bilerek kullanır veya onunla menfaat temin ederse mezkûr varaka resmi evraktan ise, 342 ve hususi evraktan ise, 345 inci maddelere göre ceza görür.*”

³⁷⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 187.

³⁷⁷ Karş. Devrim Güngör, a.g.e., s. 86; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 685.

³⁷⁸ “*İki sınır arasında ceza tayini, hakimin takdir ve değerlendirme yetkisinin içinde ise de, bu yetkinin kullanılmasında, adalet ve hakkaniyet kurallarına bağlı kalınması, suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araç, suç konusunun özellikleri, zararın ve tehlikenin ağırlığı, kastın veya taksirin yoğunluğu, suç sebepleri ve saikleri, failin amacı, fiilden sonraki durumu gibi unsurların göz önünde bulundurulması, cezanın adil ölçüler içinde tayini ve dosya içeriğine uygun olması gerekir. Olayımızda, kardeşinin kimlik bilgileri ile aldığı nüfus cüzdanı talep belgesini kullanmak suretiyle nüfus cüzdanı çıkartan sanığa “suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer, suç konusunun önem ve değeri, meydana gelen zararın miktarı, sanığın kusuru, amaç ve saiki ile fiilin diğer özellikleri, suç işleme kastının yoğunluğu” göz önüne alınarak en üst sınırdan ceza tayin edilmiştir. Bu gerekçelerin cezanın asgari haddin üzerinde makul bir düzeyde artırılması için yeterli olmasına karşın, en üst sınırdan belirlenmesi açısından dosya içeriğine uygun ve adil olmadığına gözetilmemesi suretiyle yazılı şekilde hak ve nesafet kurallarına aykırı davranılması,” 11. CD., 15.05.2012, 2010/6138 E. – 2012/8740 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., 352.*

hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi ile tamamlanır. Bununla birlikte failin, düzenlemek ya da değiştirmek suretiyle, sahte olarak oluşturduğu belgeyi kullanması hâlinde ise ortada tek suç bulunmakla birlikte, bu suç yönünden zamanaşımı süresi, kullanma tarihinden itibaren işlemeye başlar³⁷⁹.

Kamu görevlisinin, bu seçimlik hareket kapsamında sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için kullanmış olduğu resmî belgenin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge olması gerekir³⁸⁰. Aksi takdirde, sorumluluk, TCK.204/1 kapsamında söz konusu olacaktır.

2.2.1.2. Netice

İnceleme konusu suç tipi, bir sırf hareket suçudur. Bir başka deyişle, suçun tamamlanması için herhangi bir neticenin gerçekleşmesi aranmaz; suç, kanunî tanımda yer alan seçimlik hareketlerden en az birinin gerçekleştirilmesiyle tamamlanır. Suça ilişkin kanun hükmünde öngörülen seçimlik hareketlerin tümü icra edilmişse, suç, en son icra edilen seçimlik hareketin icra edildiği yer ve zamanda işlenmiş sayılır³⁸¹.

2.2.1.3. Nedensellik Bağı

Resmî belgede sahtecilik suçu, bir sırf hareket suçudur. Bu nedenle, suçun tamamlanmış olup olmadığının tespitinde, illiyet bağının araştırılmasına gerek yoktur.

³⁷⁹ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 240; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 189; “Suç tarihinin sanığın katılan aleyhine şikâyete konu ve yasal unsurları tam olan 01.09.2004 ödeme günlü 4.530 TL bedelli senet ile ilgili olarak Adana 8. İcra Müdürlüğü’nün 2005/2877 esas sayılı dosyasından icra takibi başlattığı ve senedin sanık tarafından kullanıldığı 21.03.2005 olarak kabulü gerektiği, bu tarihten temyiz inceleme tarihine kadar yüklenen resmi belgede sahtecilik suçunun zamanaşımı süresi gerçekleşmediğinden tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiştir.” 11. CD., 19.05.2012, 2010/2449 E. - 2012/9955 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 241.

³⁸⁰ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 741.

³⁸¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 192.

2.2.1.4. Fail

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, bir özgü suç türüdür. Özgü suç, kanunî tanımında, fail yönünden, özel ve objektif vasıfların arandığı suçlardır³⁸². Örneğin zimmet suçunun faili, ancak, kamu görevlisi olabilir (TCK.247).

TCK' nın 204/2 hükmüne göre; görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi sahte olarak düzenleyen, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren, gerçeğe aykırı belge düzenleyen veya sahte resmî belgeyi kullanan “*kamu görevlisi*”, suçun failidir.

“*Kamu görevlisi*” kavramı, TCK' nın 6/1-c hükmünde, ceza kanunlarının uygulanması yönünden; “*kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. Gerekçede, kişinin kamu görevlisi sayılması için aranacak yegâne ölçütün, gördüğü işin kamusal faaliyet olması olduğu belirtilmiş; kamusal faaliyet ise “*Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararlar, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir*” şeklinde tanımlanmıştır.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun oluşması için suçun konusunu oluşturan belgenin, kamu görevlisi olan failin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge olması gerekir. Başka bir ifadeyle, belge ile kamu görevi arasında, bir neden sonuç ilişkisi bulunmalıdır³⁸³. Aksi takdirde, özel kişinin resmî belgede sahteciliği suçu oluşur³⁸⁴.

³⁸² İzzet Özgenç, a.g.e., s. 188.

³⁸³ Vural Savaş, Sadık Mollamahmutoğlu, *Türk Ceza Kanununun Yorumu*, C.: IV, Ankara, Seçkin Yayıncılık, S: 3, 1999, s. 3209.

³⁸⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 323; Ertan Aydil, a.g.e., s. 76. “*Gevaş Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliğinin muhasebe kısmında çalışan sanık Serhat Tayfun Sungur'un suça konu ihale evrakları, ödeme emirleri ve eklerinde yer alan belgelere kaymakam, yazı işleri müdürü ve muhtarlar adına sahte imza atması, beraat eden diğer sanıklardan bu evraklar karşılığında kesilen faturaları alıp, fatura bedellerini bankaya yatırması, akabinde beraat eden sanıkların bankadan çektikleri paralardan %18 lik KDV payını kestikten sonra bu paraları sanığa teslim etmeleri biçiminde gerçekleşen eylemde; dosya içerisinde yer alan 19.01.2010 tarihli Gevaş Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği'nden gelen yazı içeriğine göre sanığın geçici işçi statüsünde olduğunun, suça*

Somut olayda, fail, kamu görevlisi niteliğini taşımasa dahi kimi kuruluşlarla ilgili özel teşkilat kanunlarında, işlenen suç yönünden failin kamu görevlisi ya da memur gibi cezalandırılacağına dair hükümler mevcuttur. Örneğin 3568 sayılı Serbest Muhasebeci ve Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu' nun 47' nci maddesi³⁸⁵, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu' nun 62' nci maddesi³⁸⁶ ve 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun' un Ek Madde 1 hükmünde³⁸⁷, bu yönde düzenlemeler mevcuttur. Bu gibi hâllerde işlenen sahtecilik suçu yönünden, fail, 5237 sayılı TCK.204/2 kapsamında sorumlu olacaktır:

“Fikir ve eylem birliği içerisinde hareket eden sanıklardan Mustafa Şahin'in serbest muhasebeci olup katılanın muhasebe işlemlerini yürüttüğü, sanığın katılanın

konu evrakları düzenleme ile ilgili ayrıca resmi bir görevlendirmesinin olmadığına bildirilmesi karşısında düzenlediği suça konu belgeler yönünden sanığın kamu görevlisi sayılamayacağı cihetle; eyleminin memur olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağına gözetilmemesi,...” 11.CD., 26.10.2015, 2013/1857 E. - 2015/30188 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Sanık A.S.’ nin suça konu feragatnameyi onaylaması nedeniyle memurun resmi belgede sahteciliği suçundan mahkumiyetine karar verilmiş ise de; sanığın aşamalarda bahse konu belgeyi katılan Adife'nin parmak izi olmadan imzaladığını, bu eksikliği müteahhit Nizamettin İnceöz'ün gidereceğini kendisine söylediğini savunması, feragatnamede imzaları bulunan azaların da beyanları ile sanık savunmasını doğrulamaları karşısında; sanığın suç kastı ile hareket edip etmediği kararda açıklanıp tartışılmadan ve kabul edilen eylemin görevi ihmal suçunu oluşturup oluşturmayacağı da karar yerinde irdelenmeden yazılı şekilde uygulanma yapılması, Kabule göre de;

Muhtar olan sanık Ahmet Sevinç'in sahteciliğe konu feragatnameyi onaylamak gibi bir görevinin olmadığı ve suça konu feragatnamenin 7269 sayılı yasanın 29. maddesine göre çıkarılan “Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkında Yönetmelik” esaslarına uygun olarak, aynı yönetmeliğin 20. maddesi doğrultusunda oluşturulan komisyonun 28.11.2001 tarihli kararı doğrultusunda hak sahipliğine temel oluşturduğu, muhtar olan sanığın hak sahipliği kararını tek başına almaya yetkili olmayıp, bu kararı almaya yetkili komisyonun üyesi olması nedeniyle, eylemin sübutu halinde suçun memurun görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgede sahteciliği suçunu oluşturmayacağı, sanıkların eyleminin bu haliyle “zincirleme biçimde memur olmayan kişinin resmi belgede sahteciliği” (765 sayılı TCK 342/1,80, 5237 sayılı TCK'nun 204/1, 43.) suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfında yanlıya düşülerek sanıklar hakkında memurun resmi belgede sahteciliği suçundan hüküm kurulması,” 11. CD., 20.12.2011, 2009/3942 – 2011/23715. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 372.

³⁸⁵ “Meslek mensupları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı, fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanununun kamu görevlilerine ait hükümleri uyarınca cezalandırılırlar”.

³⁸⁶ “Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır”.

³⁸⁷ “Kamu hizmeti olarak yapılan gençlik ve spor organizasyonlarında görevlendirilen geçici görevliler, o organizasyonla ilgili görevlerini fiili olarak yürüttükleri süre içinde veya bu görevi ile ilgili ilişkileri sırasında kamu görevlisi sayılır. Ceza kanunlarının uygulanması bakımından, bunların işledikleri suçlarla, bunlara karşı işlenen suçlarda Devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır”.

işyerinde çalışmayan kardeşi sanık Mehmet Ali Ş.' yi 01.04.2000 - 28.02.2001 tarihleri arasında fiilen çalışmadığı halde sigortalı olarak gösteren sigorta bildirimlerini katılan kuruma verdiği iddia olunması karşısında, sanık Mustafa Ş.' nin 3568 sayılı Yasa kapsamında faaliyet gösteren serbest muhasebeci olup olmadığı araştırılarak, bu sıfatı haiz olduğunun anlaşılması halinde sigortalı işe giriş bildirgesi düzenlemesi eyleminin 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununun 2-A maddesinde belirtilen "Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik mesleğinin konusu" kapsamındaki işlerden olduğunun kabulü halinde aynı Yasanın 47. maddesi aracılığıyla 765 sayılı TCK'nun 339/1. (5237 sayılı TCK'nun 204/2.) maddesindeki suçu oluşturup oluşturmadığı araştırılarak sanıkların hukuki durumlarının takdir ve tayini gerekirken yazılı şekilde hüküm tesis..." edilmesi, Yargıtay tarafından bozma nedeni sayılmıştır.³⁸⁸

³⁸⁸ 11. CD., 03.12.2012, 2012/26221 E. - 2012/20815 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, s. 330. "Muhasebeci olan sanık Metin Kiran'ın diğer sanık Orbay Gökhan Demir'in yetkilisi olduğu şirketin muhasebeciliğini yaptığı ve birlikte hareket ederek 15.03.2002 tarihli işe giriş bildirgesini katılan adına doldurup imzalayarak İş Mahkemesine verdiklerinin iddia ve kabul olunması karşısında; sanık Metin Kiran'ın 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu kapsamındaki kişilerden olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre "sigortalı işe giriş bildirgesi" düzenlemesi eyleminin anılan Yasanın 2-A maddesinde belirtilen "Muhasebecilik ve Mali Müşavirlik mesleğinin konusu" kapsamındaki işlerden olduğunun kabulü halinde aynı Yasanın 47. maddesi aracılığıyla 765 sayılı TCK' nun 339/1. (5237 sayılı TCK' nun 204/2.) maddesindeki suçu oluşturup oluşturmadığına ilişkin delillerin takdir ve tartışmanın üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek sanıklara yüklenen suçtan görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması,..." 11. CD., 22.11.2012, 2010/5883 E. - 2012/20118 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 332. "Sanığın kursta görev yapmayan diğer eğitimcileri kurslara katılmış gibi göstermek,onlar adına ders ücreti ve harcırah tahakkuk ettirmek amacıyla gerçeğe aykırı eğitici ücret bordroları ve geçici görev yolluğu bildiriminde bulunmak ayrıca Reyhan Vurkiroğlu ve Gülay Özen isimli kişileri kurslara iştirak etmedikleri halde sınav kağıdı vererek sınavı kazananlar listesinde göstermek suretiyle sahtecilik suçunu işlediğinin iddia olunması karşısında; Tennis Federasyonu Merkez Hakem Komitesi başkanı olup Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün aday hakem yetiştirme kursunda eğitimci olarak görevlendirilen sanığın 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun Ek Madde 1 deki "Kamu hizmeti olarak yapılan gençlik ve spor organizasyonlarında görevlendirilen geçici görevliler, o organizasyonla ilgili görevlerini fiili olarak yürüttükleri süre içinde veya bu görevi ile ilgili ilişkileri sırasında kamu görevlisi sayılır. Ceza kanunlarının uygulanması bakımından, bunların işledikleri suçlarla, bunlara karşı işlenen suçlarda Devlet memurlarına ilişkin hükümler uygulanır" hükmü uyarınca yüklenen sahtecilik eylemlerinin sübutu halinde "memurun resmi belgede sahteciliği" suçunu oluşturacağı gözetilerek yargılamaya devamla sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken özel belge olduğundan bahisle yazılı şekilde karar verilmesi,..." 11. CD., 22.03.2012, 2012/1069 E. – 2012/4059 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

2.2.1.5. Konu

Daha önce de açıklandığı üzere, suçun konusu, resmî belgedir. Resmî belge, kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu belgedir.

Merkezî idareye bağlı kamu idareleri ile yer ve hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşlarında görevli bulunan kamu görevlilerince, görev gereği olarak düzenlenen belgeler, resmî belge niteliğindedir³⁸⁹.

İfade edilmelidir ki; resmî belge niteliğinin kazanılması bakımından, belgenin, belli bir şekil şartına uygun olarak düzenlenmiş olması ya da belli unsurları ihtiva etmesi, kural olarak, zorunlu değildir. Bununla birlikte, mevzuat gereği belirli şekil kurallarına riayet edilmesi ya da kimi unsurlara yer verilmesi gerekliyse, bu durum, resmî belge niteliğinin kazanılmasında etkili olur³⁹⁰. Nitekim YCGK da bir kararında; *“Bir belgenin resmî belge sayılabilmesi için memurun gördüğü görevle düzenlenen belge arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ayrıca resmî belgeye vücut veren yasal dayanağa uygun olması ve zorunlu biçimsel koşulları da taşıması da gerekir³⁹¹”* diyerek, bu hususu vurgulamıştır.

Yargıtay, bir kararında; yabancı ülkede düzenlenmiş olan bir resmî belgenin, Türkiye’ de de ‘geçerli bir belge’ olarak kullanılabilmesi için ihtiva etmesi gereken unsurların bulunmaması nedeniyle, ortada hukukî sonuç doğurmaya yarar bir belge bulunmadığına karar vermiştir³⁹².

³⁸⁹ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6197.

³⁹⁰ Hasan Tahsin Gökcan, a.g.m., s. 101.

³⁹¹ YCGK., 08.12.2006, 2006/ 328 E. - 2006/573 K. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 37.

³⁹² *“Adli Adli yardım talebi üzerine Almanya Waiblingen Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenerek gönderilen ve tercümesi dosyada mevcut bilgi mahiyetli evraklarda, davaya konu edilen vekaletnamenin Margit Munz tarafından düzenlendiğinin, sadece imza ve hüviyete yönelik onayın noter tarafından yapıldığının, belgenin noter tarafından düzenlenmemesi nedeniyle sadece belge dizininin dosyalandığının, vekaletname aslının noterde bulunmadığının bildirildiği, soruşturma sırasında Gemlik Asliye Hukuk Mahkemesinin ilgili dosyasına sunulan suça konu vekaletname örneğinin Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne gönderilerek geçerliliği hususunda görüş istendiği, cevabi yazıda vekaletname üzerinde 'apostil' şerhinin bulunmaması nedeniyle geçerliliğinin bulunmadığının belirtildiği, dosya içinde bulunan belge örneğinde de apostil şerhinin mevcut olmadığı görülmekle; Yabancı Resmi Belgelerin Tasdikten Muaf Tutulmasına ilişkin 1961 tarihli Lahey Konvansiyonu, bu Sözleşmeye taraf devletlerden birinin*

Belgenin unsurlarından birisi de içeriğinin hukuken anlamlı olmasıdır. Bu koşulun gerçekleşmemesi hâlinde, Yargıtay, failin de kamu görevlisi olması kaydıyla, eylemi görevi kötüye kullanma suçu olarak kabul etmektedir³⁹³.

2.2.1.6. Mağdur

Bütün suçlar bakımından, toplumu oluşturan herkes, barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olmaları ve bu haklarının ihlal edilmesi nedeniyle, mağdur sıfatını haiz olmaktadır³⁹⁴. Kamu güvenine karşı işlenen suçlar (TCK.197 vd.), bu niteliktedir. Bu nedenle, inceleme konusu suç yönünden, mağdur, toplumu oluşturan herkeştir.

ülkesinde düzenlenmiş olupta diğer akit devlet ülkesinde kullanılacak olan resmi belgelerin diplomasi ve konsolosluk memurları tarafından onaylanması zorunluluğunu kaldırmış ise de anılan bu Sözleşme gereğince belgedeki imzanın, imzalayan kişinin sıfatının, gerektiğinde bu belge üzerindeki mühür ve damganın belgeyi düzenleyen ülkenin yetkili makamınca tasdik edilmiş olmasının, başka bir ifadeyle apostil şerhini ihtiva etmesinin zorunlu olduğu cihetle; suça konu vekaletnamenin bu şerhi içermemesi nedeniyle hukuki sonuç doğurmaya elverişli bir belge olmadığına ve resmi belgede sahtecilik suçunun unsurlarının bulunmadığına ilişkin mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamede bozma isteyen düşünceye iştirak edilmemiştir.” 11.CD., 18.03.2013, 2012/13801 E. – 2013/4284 K. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6245.

³⁹³ “Belgede sahtecilik suçunun oluşması için yapılan sahtekarlığın hukuki sonuç doğuracak nitelikte bulunması gerekmekte olup; 1580 Sayılı Yasanın 83. maddesine göre belediye encümeninin kamu yararına tahsis kararı alma yetkisi bulunmadığından, belediye encümenine dahil olan sanıkların, 14.02.2002 tarihinde geçmişe yönelik olarak 07.02.2002 tarih ve 69 sayılı belediyeye ait tüm menkul ve gayrimenkul mallar ile banka hesaplarında bulunan ve hesaplara yatırılacak olan paraların kamu yararına tahsisine dair kararı almaktan ibaret oluşa uygun olarak sübutu kabul olunan eylemlerinin; mutlak yetkisizliklerinden dolayı suça konu belgenin geçersiz olması nedeniyle 765 sayılı TCK.nun 240. maddesinde öngörülen görevi kötüye kullanmak suçuna uygun bulunduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılıya düşülerek yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi” 11.CD., 19.09.2011, 2009/13322 – 2011/20093. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Belgede sahtecilik suçunun oluşması için yapılan sahtekarlığın hukuki sonuç doğuracak nitelikte bulunması gerekmekte olup, 1580 Sayılı Yasanın 83. maddesine göre belediye encümeninin kamu yararına tahsis kararı alma yetkisi bulunmadığından, belediye encümenine dahil olan sanıkların, 2003 yılı Ocak ayı içerisinde geçmişe yönelik olarak 12.09.2002 tarih ve 68/1 sayılı belediye başkanının makam aracının ambulans olarak kamu yararına tahsisine dair kararı almaktan ibaret oluşa uygun olarak sübutu kabul olunan eylemlerinin; mutlak yetkisizliklerinden dolayı suça konu belgenin geçersiz olması nedeniyle 765 Sayılı TCK.nun 240.maddesinde öngörülen görevi kötüye kullanmak suçuna uygun bulunduğu gözetilmeden, suç vasfında yanılıya düşülerek yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan mahkumiyetlerine karar verilmesi yasaya aykırı ise de,...” 11.CD., 21.07.2011, 2011/2131 E. - 2011/16626 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 375.

³⁹⁴ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 213.

YCGK, somut olayda zincirleme suç hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı yönünde değerlendirmede bulunduğu bir kararında, sahtecilik suçlarında mağdurun ne şekilde anlaşılması gerektiğine de şu şekilde değinmiştir:

“ ...

Bu bağlamda gerek 765 sayılı TCK'nun, gerekse de 5237 sayılı TCK'nun belgede sahtecilik suçlarının düzenlendiği madde metinlerinde suçun mağdurunun kim olduğuna ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemesi, belgede sahtecilik suçlarının hukuki konusunun kamunun güveni olması ve bu suçların kamu güvenine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş bulunması hususları birlikte değerlendirildiğinde, bu suçların mağdurunun toplumu oluşturan bireylerin tamamının, diğer bir ifadeyle kamunun olduğunun, eylemin belirli bir kişinin zararına olarak işlenmesi halinde bu kişinin mağdur değil, suçtan zarar gören olacağıın kabulü gerekmektedir...”³⁹⁵

2.2.2. Manevî Unsur

2.2.2.1. Genel Olarak

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, kasten işlenebilen bir suçtur; Kanun, söz konusu suçun taksirli şeklini ihdas etmemiştir³⁹⁶. Kast, suçun kanunî tanımındaki maddî unsurların, bilerek gerçekleştirilmesidir. Bu itibarla, fail, resmî belgeyi sahte olarak düzenlediğini veya başkalarını aldatacak şekilde değiştirdiğini ya da sahte bir resmî belgeyi kullandığını bilmelidir.

³⁹⁵ YCGK., 22.04.2014, 2013/11 – 397 E. – 2014/202 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

³⁹⁶ “... Belge, hukuki bir hüküm ifade eden, üzerinde bir hakkın doğumuna, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazıların bulunduğu, bez, kâğıt, levha ve plaka gibi şeyler olarak tanımlanmaktadır. Resmî belge ise kamu görevlisi veya hukuken yetkili kabul edilen görevli tarafından yasa gereğince yerine getirdiği fonksiyona dayanılarak düzenlenen belgedir. Resmî belgede sahtecilik suçu, bir resmî belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi, gerçek bir resmi belgenin başkalarını aldatacak şekilde tamamen veya kısmen değiştirilmesi suretiyle oluşmaktadır. Bu suçun hukukî konusu, kamu güveni olup suçun oluşumu için genel kast ve zarar olasılığı yeterlidir. Belgede sahtecilikten söz edebilmek için belgenin öz ve biçimsel koşulları taşıması ve aldaticılık yeteneğinin bulunması gerekir...” 11. CD., 03.10.2013, 2013/1607 E - 2013/14323 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun, olası kastla da işlenmesi mümkündür³⁹⁷. Örneğin, bir avukat, sahte olabileceğini düşündüğü bir belgeyi, buna rağmen, mahkemeye ibraz ederse, avukatın, olası kastla hareket ettiği düşünülmelidir³⁹⁸.

Öğretide kimi yazarlar³⁹⁹ ve uygulamada Yargıtay⁴⁰⁰, resmî belgede sahtecilik suçu bakımından, kastın varlığının söz konusu olabilmesi için failin, zarar verme bilinciyle, fiilini icra etmesi gerektiğini ileri sürmektedirler. Buna göre; fail, içinde bulunduğu durum ve olayın özelliği gereği, gerçekleştirmiş olduğu eylemin, bir zarara yol açmayacağına makul ve akla uygun bir inançla hareket etmişse zarar verme bilincinin bulunmadığı kabul edilir⁴⁰¹. Bununla birlikte, ifade edilmelidir ki kastın varlığının söz konusu olabilmesi için ilgili suç tipinin kanunî tanımında yer alan maddî unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesi yeterlidir. Şayet ilgili suç tipinde, tipik fiilin mevcudiyeti bakımından, kasttan başka, bir amacın ya da saikin varlığı gerekiyorsa, bunun suçun kanunî tanımında açıkça yer alması gerekir⁴⁰².

Yargıtay, kimi kararlarında, benimsemiş olduğu kast anlayışı çerçevesinde; eylemi görevi kötüye kullanma suçu olarak nitelendirmektedir:

³⁹⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 234; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

³⁹⁸ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 687.

³⁹⁹ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 217; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 484; Devrim Güngör, a.g.e., s. 32.

⁴⁰⁰ “Sanığın suça konu çeki sanık Bülent’ in bilgisi ve talimatı üzerine, tanıklar A.N. ve M.B. yanında imzaladığını, aynı şekilde imzaladığı başka çeklerin şirket tarafından ödendiğini savunması karşısında, sanığın suç işleme kastıyla hareket edip etmediğinin tespiti açısından, adı geçen tanıklar dinlenilip, sonucuna göre hukukî durumunun takdiri gerektiği gözetilmeden, eksik soruşturma ile karar verilmesi kanuna aykırıdır.” 6. CD., 06.12.2005, 13639/11382 Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6217. “Belgede sahtekarlık suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan sanığın mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından kastın varlığı ileri sürülemez.” 11. CD., 06.02.2008, 2007/8425 E – 2008/617 K Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6217.

⁴⁰¹ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 749.

⁴⁰² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 228.

“Ardahan PTT Merkez Müdürlüğünde posta dağıtıcısı olarak görev yapan sanık K.Ö. hakkında, müşteki C.O. şikayeti nedeniyle verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararı içeren Ardahan Cumhuriyet Başsavcılığı tebliğ evrakını, bizzat tebliğ etti yazmasına rağmen bizzat vermeyip, usulüne uygun olmayan şekilde müştekinin ikamet ettiği aralarında sorun bulunan Büyüksütlüce Köyü muhtarı olan ve hakkında CMK 231. madde uyarınca hükmün açıklanması geri bırakılan diğer sanık Hakkı Uygur'a bıraktığı, tebligat parçasını sahte olarak tanzim etmek suretiyle atılı suçu işlediğinin iddia olunduğu olayda; sanığın aşamalarda, söz konusu tebliğ evrakını zarfın üzerinde yazılı adrese götürdüğünü, muhatabı evde bulamadığını, bunun üzerine köy muhtarı H.U. 'ya, müştekiye vereceği düşüncesi ile bıraktığını, 65 köyün işlerine bakması nedeniyle işlerin yoğun olması ve o gün çok sayıda evrak dağıtması nedeniyle yanlışlıkla zarfın üzerine "muhatabın bizzat kendisine tebliğ edilmiştir" kaşesini basmış olabileceğini, bu durumu ikisinin de fark edemediklerini, kesinlikle sahtecilik yapmadığını, H.U. 'nın da muhtar olarak kendisine bırakıldığını, bizzat yazıldığını fark etmediğini ve müştekiye de haber verdiğini savunması karşısında; sanığın menfaat temini amacıyla hareket etmediği, sahtecilik kastının bulunmadığı, eylemin 5237 sayılı Kanununun 257. maddesi kapsamında görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gözetilmeden, yazılı şekilde memurun resmi belgede sahteciliği suçundan mahkumiyetine karar verilmesi,..”⁴⁰³

“...Belgede sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinç ve iradesi olup, posta dağıtıcısı olarak görev yapan sanığın, hapis cezası ile mahkumiyeti içeren ve yoklukta verilen Muş Asliye Mahkemesi'nin 2008/611-795 esas-karar sayılı ilamını içeren ve şikayetçinin adresinde tebliği için kendisine görevi gereği verilen suça konu tebligatı, 23/01/2009 tarihinde şikayetçi yerine imzaladığı iddiası ile açılan davada, sanık ile şikayetçinin olaydan önce yolda karşılaştıkları ve sanığa evde olmasa dahi tebligatı bırakmasını söylemesi üzerine sanığın suça konu tebligatı aralarındaki önceki görüşmeye dayanarak evdeki küçük çocuğuna bırakmasından ibaret eyleminde, belgedeki imzanın kendisine ait olduğu belirlenemeyen sanığın sahtecilik kastıyla hareket ettiğine dair delil elde edilemediğinden eyleminin 5237 sayılı Kanun'un 257. maddesi kapsamında "görevi kötüye kullanmak" suçunu

⁴⁰³ 11.CD., 19.11.2015, 2013/22185 E – 2015/31082 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

*oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde yanlış sonucu sahtecilik suçundan mahkumiyetine hükmolunması, ...*⁴⁰⁴

2.2.2.2. Sahteciliği Hukukî İlişkiye Dayanan Alacağın İspatı veya Gerçek Bir Durumun Belgelenmesi Amacıyla Gerçekleştirilmesi

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu yönünden, sahteciliğin, bir hukukî ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla gerçekleştirilmesi (TCK.211), fiilin işlenişiyle güdülen amaç veya saik bağlamında ele alınan ve cezanın indirilmesini gerektiren bir nitelikli unsurdur.

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi bakımından, sahteciliğin, taraflar arasında mevcut bulunan bir hukukî ilişkiyi belgelemek için gerçekleştirilmesi gerekir⁴⁰⁵:

*“... Tapu müdürlüğünde veri hazırlama kontrol işletmeni olarak görev yapan sanığın, Adil evlatlarına ait Bozhöyük Köyünde kain 12 adet parselin, H.T. ve kardeşlerine satışına ilişkin 05.03.1999 gün 882 yevmiye nolu resmi senetteki fotoğraflar üzerindeki ilgililerin imzaları haricindeki diğer imzaları atmak suretiyle satışın tapu kütüğüne işlenmesini sağlamaktan ibaret oluşa uygun olarak sübutu kabul edilen eyleminin, işlemi tamamlamak amacıyla tapu müdürünün yerine sahte imza atması nedeniyle görevi kapsamında bulunmadığından, 765 Sayılı TCK.nun 342/1. maddesinde öngörülen resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturduğu gözetilmeden ve ayrıca suça konu satış işleminin gerçek ve tarafların iradesine uygun olduğunun anlaşılması karşısında, anılan Yasanın 347. maddesinin uygulanma imkanı olup olmadığı da tartışılmadan yazılı şekilde memurun resmi belgede sahteciliği suçundan fazla ceza tayini, ...*⁴⁰⁶

⁴⁰⁴ 11.CD., 01.10.2014, 2012/29438 E – 2014/16102 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

⁴⁰⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 237; Devrim Güngör, a.g.e., s. 97.

⁴⁰⁶ 11.CD., 23.02.2011, 2008/7384 E. – 2011/1249 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Hakkındaki hüküm temyiz edilmeksizin kesinleşen sanıklardan Ömer Aksoy' un ölen babasından annesi Hamra

2.2.2.3. Sahteciliğin Terör Amacıyla Gerçekleştirilmesi

Daha önce de ifade edildiği üzere, fiilin işlenmesiyle güdülen amaç veya saik, suçun temel şekline nazaran, cezanın artırılmasını ya da azaltılmasını gerektiren nitelikli unsurlara ilişkin tasniflerden biridir. Örneğin, yağma suçunun, ‘suç örgütüne yarar sağlamak maksadıyla’ işlenmesi hâli, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur (TCK.149/1-g).

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’ nun 4’ üncü maddesinde de kimi suçlara yerilmiş (nisbî terör suçları) ve bu suçların, bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde, *terör amacıyla* işlenmesi hâlinde, hükmolunacak cezanın, aynı Kanununun 5’ inci maddesine göre artırılacağı düzenlenmiştir.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu da 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’ nun 4’ üncü maddesinde sayılan suçlardandır. Bu nedenle, kamu görevlisi, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge üzerinde, terör amacıyla, sahtecilikte bulunursa, mahkûm edileceği cezada, Kanununun 5’ inci maddesi uyarınca artırıma gidilecektir.

Karaman'a kalan miras payının devri için diğer sanık M.K. ile birlikte hareket ederek, annesi Hamra Karaman'ın Bozova noterliğince düzenlenen 31.01.1997 tarih ve 321 yevmiye numaralı düzenleme şeklindeki genel vekaletname ile vekil tayin ettiği Şeyhmüslüm Özgül' ün bir yıl sonra ölmesi üzerine Bozova noterliğine giderek Şeyhmüslüm Özgül için verilen vekaletnameyi M.K. adına düzenlemek istediğini, önceki vekaletname örneğini ve M.K.' ya ait kimlik fotokopisini alan noterde görevli başkatip sanık E.K.' nin Ş.Ö. adını, baba adı ve doğum tarihini daksil ile silerek yerine Mehmet Karataş' ın adını, baba adı ve doğum tarihini daktilo ile yazarak noter mührü ile mühürlediği, tanık olarak dinlenen Hamra Karaman'ın da miras kalan yerleri zaten oğlu Ömer' e verdiğini beyan etmesi karşısında; eylemin suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 347 (5237 sayılı TCK'nun 211) maddesi kapsamında gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik suçunu oluşturduğu ve diğer sanıklar Ömer ve Mehmet hakkında da bu şekilde uygulama yapıldığı sanıkların birlikte fiili gerçekleştirdikleri halde sanık Emin Kılıç hakkında yazılı şekilde karar verilmesi yasaya aykırı ise de ...” 11. CD., 20.01.2012, 2008/17800 E - 2012/631 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Olay tarihinde Belediye Başkanı, Belediye Başkan vekili, Yazı İşleri Müdür vekili, Fen İşleri Müdür vekili, Mali Hizmetler Müdür vekili, Veznedar olarak görev yapmakta olan ve aynı zamanda ihale komisyonu üyesi olan sanıkların, Bekilli Belediye Başkanlığınca ihalesi tamamlanmış Cumhuriyet caddesi asfaltlama işinin yapımı sırasında bu ihaleye konu olmayan ancak sel nedeniyle zarar görmüş olup asfaltlanması gereken Uşak Caddesinin asfaltlanması işini de ihalesiz olarak Akça Yol Yapım A.Ş. adlı firmaya yaptırdıkları, asfaltlama işi 2005 yılı Eylül ayı içinde yapılıp tamamlandığı halde sanki yeni bir iş için ihale yapılacaktı gibi, 15.11.2005 tarihinde ihale komisyon kararı alarak ihale evraklarını tanzim ettiklerinin iddia ve kabul edilmesi karşısında; eylemin 5237 sayılı Yasanın 211. maddesindeki “...gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturup oluşturmayacağı karar yerinde tartışılıp açıklanmadan yazılı şekilde hüküm tesisi,...” 11. CD., 12.06.2013, 2011/11427 E – 2013/9945 K Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6452.

2.2.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, suç *-ve evleviyetle haksızlık-* teşkil eden fiilin bir vasfıdır⁴⁰⁷. Hukuka aykırılık, fiilin, hukuken koruma altında bulunan değerleri ihlal edici niteliğini ve fiil ile hukuk düzeni arasındaki çatışmayı ifade eder⁴⁰⁸.

Bir fiilin, maddî ve manevî unsurları itibariyle, bir suçun kanunî tanımına uygun olması (tipe uygunluk), bu fiilin, aynı zamanda, hukuka aykırı olduğu anlamına gelmez; ancak, fiilin, hukuka aykırı olduğu noktasında, bir karine teşkil eder⁴⁰⁹. Başka bir ifadeyle, tipe uygun bir fiilin varlığı tespit edildikten sonra, bu fiilin hukuka uygun sayılmasını gerektirecek bir sebebin bulunup bulunmadığı araştırılacak; bulunduğu tespit hâlinde, fiil, hukuka uygun sayılacaktır.

TCK' da dört adet hukuka uygunluk nedeni bulunmaktadır:

- Hakkın kullanılması (TCK.26/1),
- Görevin yerine getirilmesi (Kanunun hükmünü yerine getirme, TCK.24/1),
- Meşru savunma (TCK.25/1),
- İlgilinin rızası (TCK.26/2).

İnceleme konusu suç yönünden, meşru savunmanın bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabulü mümkün görünmemektedir⁴¹⁰. Çünkü sahtecilik, failin kendisine ya da bir başkasına yönelen haksız bir saldırıyı def etme amacına yönelik olarak gerçekleştirilen bir savunma biçimi olarak değerlendirilemez.

⁴⁰⁷ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 286.

⁴⁰⁸ Nur Centel, Hamide Zafer, Özlem Çakmut, a.g.e., s. 280; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 348.

⁴⁰⁹ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 287; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, s. 211.

⁴¹⁰ Ertan Aydil, a.g.e., s. 92; Ali Üstüner, a.g.e., s. 49.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, kamu güvenine karşı işlenen suçlardandır. Bu nedenle, bu suç yönünden, ‘rıza’, bir hukuka uygunluk sebebi olarak düşünülemez⁴¹¹.

“Görevin yerine getirilmesi”, bir hukuka uygunluk sebebi olarak, inceleme konusu suç yönünden uygulama alanı bulabilir. Şöyle ki; TCK’ nın 24/1 hükmünde; “Kanunun hükmünü yerine getiren kimseye ceza verilmez” hükmü mevcuttur. Buna göre; bir kanun hükmü, kişiye, herhangi bir davranışta bulunmak konusunda, bir hak veya yetki vermişse, bunun usulüne uygun olarak icra edilmesi durumunda, hukuka aykırılıktan söz edilemez⁴¹². Kanun hükmünü yerine getiren kişinin fiilinin, hukuka uygun sayılmasının nedeni, kişinin böyle bir davranışta bulunmak konusunda, kanun tarafından yetkilendirilmiş olmasıdır⁴¹³. Bununla birlikte, söz konusu yetki, aynı zamanda, ilgili kişinin görevini oluşturmaktadır ki bu nedenle, söz konusu hukuka uygunluk nedeni, “görevin ifası” olarak anlaşılmalıdır⁴¹⁴.

CMK’ nın birinci kitabının üçüncü kısmının “Gözlem Altına Alınma, Muayene, Keşif ve Otopsi” başlıklı üçüncü bölümü ile “Koruma Tedbirleri” başlıklı dördüncü kısmında; delil elde etme ya da ceza muhakemesi sürecinin kesintiye uğramaksızın devamını sağlama amacıyla ihdas edilmiş bulunan müesseseler mevcuttur. Bununla birlikte, söz konusu müesseselere konu işlem ve eylemler, aynı zamanda, bir temel hakkı ihlal edici nitelikte olup, bu yönüyle, hukuka aykırılık noktasında, karine teşkil ederler. Örneğin, CMK’ nın 123’ üncü maddesinde düzenlenen elkoyma, ceza muhakemesinde delil olabilecek ya da ileride müsadere edilebilecek eşya üzerinde, zilyedin tasarruf yetkisinin kaldırılması sonucunu doğuran bir koruma tedbiridir⁴¹⁵. Söz konusu koruma tedbiri, 1982 Anayasası’ nın

⁴¹¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 227; Sahir Erman, Çetin Özek, a.g.e., s. 286.

⁴¹² Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Caner Yenidünya, *Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, 4. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s. 404.

⁴¹³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, *Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler*, s. 218.

⁴¹⁴ A.e.

⁴¹⁵ Nur Centel, Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2011, s. 388.

20/2 hükmünde düzenlenen “*Özel Hayatın Gizliliğini*” ihlal edici niteliktedir⁴¹⁶. Bununla birlikte, elkoyma işleminin, Kanunda öngörülen usule riayet edilerek gerçekleştirilmesi hâlinde, işlemin hukuka uygun olduğu kabul edilecektir. Aynı şekilde, CMK’ nın 139’ uncu maddesine göre; belli suçlara ilişkin olarak yürütülen soruşturma kapsamında, işlenmiş veya işlenecek olan suçlarla ilgili olarak kamu görevlilerinin, gizli soruşturmacı olarak ve delil toplamak amacıyla görevlendirilmesi mümkündür. Kanuna göre, gizli soruşturmacının kimliği değiştirilebilir ve gizli soruşturmacı, bu kimlikle hukukî işlemler yapabilir (CMK.139/2). Bu hüküm karşısında, gizli soruşturmacıya verilen kimliğin sahte olduğu kabul edilebilir ise de sahteciliğin hukuka aykırı olduğu ileri sürülemeyecektir⁴¹⁷.

2.3. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

2.3.1. Teşebbüs

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun tamamlanması için kanunî tanımda yer alan seçimlik hareketlerden birinin icrası yeterlidir. Bu nedenle, failin, sahte olarak düzenlediği ya da üzerinde değişiklik yaptığı belgeyi, kullanacağı esnada yakalanması durumunda, suçun teşebbüs aşamasında kalmış olduğu düşünülmemelidir.

Suç, teşebbüs hükümlerinin uygulanması açısından, özellik arz etmez.

⁴¹⁶ 1982 Anayasası’ nın 20’ nci maddesi: “*Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. (Üçüncü cümle mülga: 3/10/2001-4709/5 md.) (Değişik: 3/10/2001-4709/5 md.) Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.*”

⁴¹⁷ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 339.

2.3.2. İştirak

Suçta iştirak, suçun; tek failli suçlarda, birden fazla kişinin değişik şekillerdeki katkısıyla işlenmesi; çok failli suçlarda ise bir ya da bir fazla kişinin, fail sayılmayı gerektirmeyecek düzeydeki katkısı ile işlenmesi hâlinde, suç ortaklarının sorumluluklarının belirlenmesine ilişkin kuralları ifade eder⁴¹⁸.

İştirake ilişkin kurallar, TCK' nın 37 ilâ 42' nci maddeleri arasında yer almaktadır. Söz konusu düzenlemeler ışığında, iştirak şekilleri olarak, faillik ve şeriklik ayırımından söz edilebilir.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin açıklamalarda, iştirak müessesesi ayrıntılı olarak incelenmiştir. Burada ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun özgü suç niteliğine uygun olarak açıklamalarda bulunulacaktır.

2.3.2.1. Genel Olarak

Özgü suç, suçun maddî unsurlarından biri olan failin niteliğine ilişkin bir kavramdır. Şöyle ki; suçun kanunî tanımında, fail bakımından aranan niteliğe göre “herkes tarafından işlenebilen suç” – “özgü suç” ayırımına gidilebilir. Herkes tarafından işlenebilen suç; hareket yeteneğine sahip olan her gerçek kişinin fail olabildiği suçları ifade eder⁴¹⁹. Bu tür suçların kanunî tanımlarında, faille ilgili olarak; “kişi”, “her kim”, “kimse” veya “bir kimse” ibareleri yer alır⁴²⁰.

Kanunî tanımlarında, kimi suçlar bakımından, failin özel bir yükümlülük altında olması veya belli özelliği taşıması aranabilir ki bu tür suçlara özgü suçlar

⁴¹⁸ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 357; İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 471.

⁴¹⁹ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 101.

⁴²⁰ A.e.; İzzet Özgenç, a.g.e., s. 188.

denir⁴²¹. Bu tür suçlar, ancak, özel faillik vasfını taşıyan kişilerce işlenebilir. TCK'nın ikinci kitabının dördüncü kısmında yer alan “*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*” başlıklı bölümde yer alan suçlar, genellikle, özgü suçlardır; ancak, kamu görevlileri fail olabilir⁴²².

Özgü suçlar, kendi içinde, gerçek özgü suçlar ve görünüşte özgü suçlar olmak üzere, ikiye ayrılır. Gerçek özgü suçlar, münhasıran özel faillik vasfını taşıyan kişilerce işlenebilen suçları ifade eder. Örneğin, görevi kötüye kullanma suçu, münhasıran kamu görevlileri tarafından işlenebilen bir suçtur.

Temel şekli itibariyle herkes tarafından işlenebilen bir suçun, daha ağır veya daha hafif cezayı gerektiren nitelikli şeklinin, özel faillik vasfını taşıyan kişi tarafından işlenmesinin mümkün olduğu hâllerde, görünüşte özgü suç söz konusudur. Örneğin resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu (TCK.205), temel şekli itibariyle herkes tarafından işlenebilir. Buna karşılık, söz konusu suç yönünden, failin kamu görevlisi olması, suçun temel şekline göre cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsur olup, “*görünüşte özgü suç*” teşkil eder.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, öğretide çoğunlukla kabul edildiği üzere, bir görünüşte özgü suç türüdür⁴²³. Söz konusu suçun temel şekli (TCK.204/1), herkes tarafından işlenebilirken; failin kamu görevlisi hâli, cezanın artırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur.

“*Herkes tarafından işlenebilen suç*” – “*özgü suç*” ayrımı, suça iştirake ilişkin hükümlerin uygulanması bakımından önem arz eder.

TCK'nın 40/2 hükmünde; özgü suçlarda, özel faillik vasfını taşıyan kişilerin fail olabileceği; suçun işlenişine iştirak eden diğer kişilerin ise şerik olarak sorumlu

⁴²¹ İlhan Üzülmez, Mahmut Koca, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 101.

⁴²² İzzet Özgenç, a.g.e., s. 188.

⁴²³ A.e., s. 189; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 101; Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 340; Devrim Güngör, a.g.e., s. 79.

olacağı belirtilmiştir. Buna göre şerikin sorumluluğu, failin fiiline bağlıdır ve bu husus, bağlılık kuralı olarak adlandırılır.

Bağlılık kuralı, fiil üzerinde hâkimiyet kuramadığı ya da özel failli vasfını haiz olmadığı için fail olamayan suç ortağının gerçekleşen haksızlıktan sorumlu tutulabilmesini sağlamaktadır ki bu durum, bağlılık kuralının çifte fonksiyonu olarak adlandırılır⁴²⁴. Özgü suçlarda, özel faillik vasfını haiz olmayan kişinin, özgü suçun işlenişine yönelik katkısı hangi düzeyde olursa olsun, sorumluluğu şeriklik statüsünde kalacaktır⁴²⁵.

2.3.2.2. İnceleme Konusu Suç Yönünden Değerlendirme

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunu, özel kişi ile kamu görevlisi, müşterek fail olarak birlikte işlerse, sorumluluk, herkesin kendi fiiline göre söz konusu olur⁴²⁶. Bir başka deyişle, böyle bir hâlde, kamu görevlisi olan fail, TCK.204/2 hükmünden; özel kişi olan fail ise TCK.204/1 hükmünden sorumlu olacaktır. Dikkat edilmelidir ki; müşterek faillik bakımından, bağlılık kuralının bir işlevi bulunmamaktadır⁴²⁷. Bununla birlikte, Yargıtay, özel kişiyi de TCK.204/2 kapsamında sorumlu tutmaktadır:

“ Moda Teks Tekstil Sanayi ve Tic. Ltd. Şti”nin müdürü olan sanık A. T. ile bu şirketin gümrük müşaviri olan sanık B.C.’ nin fikir ve eylem birliği içerisinde

⁴²⁴ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 511; Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 380.

⁴²⁵ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 512. “Sakarya Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından mahkemeye gönderilen yazıda sanıklardan İ.S.’ nin Gümrükönü Vergi Dairesi Müdürlüğünde çalıştığı, görevleri arasında “haciz koyma ve kaldırma” yazışmalarının da bulunduğu belirtilmiştir, ancak yazıları imzalama yetkisinin olup olmadığının belirtilmemiş olması nedeniyle, yeniden ilgili kuruma yazılı olarak “haciz koyma ve kaldırma” yazışmalarında sanık İ.S.’ nin imza yetkisi olup olmadığı sorularak imza yetkisinin bulunduğu anlaşılması halinde İ.S. açısından memurun resmi belgede sahteciliği ve diğer sanıklar için bu suça azmettirme aksi takdirde tüm sanıklar için memur olmayan kimsenin sahteciliği suçu oluşacağı gözetilmeden eksik inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi,” 11.CD., 25.05.2015, 2013/3807 E. - 2015/26514 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

⁴²⁶ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 349.

⁴²⁷ İzzet Özgenç, a.g.e., s. 517.

hareketle 27.04.2004 günlü gümrük giriş beyannamesinin sahte olarak düzenlenmesini sağladıklarının iddia ve kabul edildiği olayda, 04.11.1999 gün ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp 04.02.2000 tarihinden geçerli olan ve suç tarihinde yürürlükte bulunan 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun geçici 6. madde 6. fıkra hükmüne göre "Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu'nun devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır" hükmü karşısında; gümrük müşaviri olan sanık Bolat Cavkaytar'ın görevi gereği imzaladığı belgeler nedeniyle üzerine atılı suçun sübutu halinde suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1. (5237 sayılı TCK'nun 204/2.) maddesinde yaptırma bağlanan memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağı, memur olmayan sanık Ali Türkmen'in de bu eyleme iştirak ettiğinin kabulü gerekeceği ve bu suç bakımından zamanaşımının gerçekleşmediği gözetilmeden yargılamaya devamla davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken suç vasfında yanılıya düşülerek davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmesi, ...⁴²⁸

Bir başka olayda, Yargıtay, noter olarak görev yapan diğer sanıkla birlikte, okuma – yazma bilmeyen ve felçli olan bir kişiyi yeşil kart almasına yarar bir belge imzalattığına inandırarak, söz konusu kişiye, gerçekte taşınmaz satış vaadi düzenlettiren sanığın eylemini, TCK.204/2 kapsamında değerlendirmiştir⁴²⁹. Bununla

⁴²⁸ 11.CD., 08.01.2015, 2014/18951 E. – 2015/220 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Olay tarihinde gümrük müşaviri olan sanık Cahid Özgürel ile diğer sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde hareketle 21.07.2003 günlü gümrük giriş beyannamesinin sahte olarak düzenlenmesini sağladıklarının iddia ve kabul edildiği olayda, 04.11.1999 gün ve 23866 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanıp 04.02.2000 tarihinden geçerli olan ve suç tarihinde yürürlükte bulunan 4458 sayılı Gümrük Kanunu'nun geçici 6. madde 6. fıkra hükmüne göre "Gümrük müşavirleri ve gümrük müşavir yardımcıları, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı fiillerinin niteliğine göre Türk Ceza Kanunu'nun devlet memurlarına ait hükümleri uyarınca cezalandırılır" hükmü karşısında; gümrük müşaviri olan sanık Cahid Özgürel'in görevi gereği imzaladığı belgeler nedeniyle üzerine atılı suçun sübutu halinde suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1. (5237 sayılı TCK'nun 204/2.) maddesinde yaptırma bağlanan memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağı, memur olmayan diğer sanıkların da bu eyleme iştirak ettiğinin kabulü gerekeceği ve bu suç bakımından zamanaşımının gerçekleşmediği gözetilmeden yargılamaya devamla davanın esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken suç vasfında yanılıya düşülerek davanın zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verilmesi, ..." 11.CD., 16.09.2015, 2015/5433 – 2015/28656 (UYAP Karar Arama Ekranı).

⁴²⁹ “Sanık Berces'in Noter Başkatibi ve yetkilisi olan diğer sanık Müslüm ile birlikte fikir ve eylem birliği içerisinde, okuma yazma bilmeyen ve felçli olduğu anlaşılan, katılan Mehmet Yılmaz'a yeşil kart ve vakıftan yardım alması için belgelere parmak basması gerektiğini söyleyip, anılan belgeler

birlikte, sanığın, işlenen suçun *dolaylı faili olarak*, TCK.204/1 kapsamında cezalandırılması gerekirdi. Zira somut olayda, sanığın kamu görevlisi sıfatı bulunmamaktadır.

Kamu görevlisinin fiiline, özel kişinin şeriklik düzeyinde katkı sunması hâlinde ise bağıllık kuralı işletilmelidir. Örneğin, kamu görevlisinin, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge üzerinde gerçekleştirdiği sahtecilik eylemine, özel kişi, şeriklik düzeyinde katkı sağlarsa, sorumluluğu azmettirme ya da yardım etme düzeyinde olur.

2.3.3. Suçların İçtimalı

TCK' nın 212' nci maddesine göre; *“Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”*. Buna göre kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, bir başka suç ile birlikte işlenirse, fail, her iki suçtan ayrı ayrı cezalandırılacaktır:

“... Suç tarihlerinde S.S. 115 No.lu Germencik Pamuk Tarım Satış Kooperatifinde muamelat (büro) memuru olarak görev yapan ve fiilen kooperatifin muhasebe ve kasa işlemlerini de yürüten sanığın, annesi, kardeşi ve bazı yakınları ile kooperatife pek uğramayan bazı ortaklar adına, bu ortakların herhangi bir talepleri de bulunmadığı halde sahte borç senedi tanzim edip, bu senetlere adlarını yazdığı ortaklar ve kefilleri yerine imzalar atmak suretiyle motorin, ekim, çapalama, sulama, hasat kredisi kullanmış gibi gösterip, bu bedeli aynı ortağın ya da başka ortakların hesaplarına yansıtma suretiyle tanzim etmiş olduğu ödeme emrini kooperatif müdürü ve muhasebecisine imzalatıp ortak yerine kendisi imzalayıp bankadan kredi bedelini çektiği, bir kısım ortaklara ürün bedeli tahakkuk etmiş gibi gösterip bu miktarı aynı ortağın ya da başka ortakların hesabına yansıtma suretiyle tanzim

yerine taşınmaz satış vekaletnamesine parmak bastırarak katılanın iradesini yansıtmayan sahte vekaletname düzenlettirip bu vekaletname ile Tapu Sicil Müdürlüğü'nde sahte satış işlemleri yaptıkları sübuta ermekle zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan 765 sayılı TCK.nun 339/1, 80, (5237 sayılı TCK.nun 204/2-3, 43) maddeleri gereğince mahkûmiyetleri yerine belgenin yasal prosedüre uygun olarak düzenlendiğinden bahisle beraatlerine karar verilmesi” 11.CD., 11.03.2009, 2006/6332 E. – 2009/2310 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

etmiş olduğu ödeme emirleri ile tahsil ettiği, 10/01/2005 gün ve 231, 25/01/2005 gün ve 249, 15/02/2005 gün ve 295 no.lu makbuzlarla ortaklardan M.A.A., H.B. ve D. T.' den tahsil ettiği toplam 685 TL'yi muhasebeye intikal ettirmeyerek mal edindiği, 13/12/2004 tarihinde özel işlerinde kullanmak amacıyla kasadan aldığı 2.500 TL ile ilgili olarak, 11/11/2004 tarih ve 10008 no.lu tediye fişini değiştirerek gerçekte bir para yatırma işlemi olmadığı halde (banka kayıtlarında karşılığı olmadığı), kooperatifin Germencik Denizbank Şubesi nezdindeki idari işletme hesabına 2.500 TL yatırılmış gibi göstererek bu işlemin idare hesabında meydana getirdiği açığı, 31/01/2005 tarih ve 20097 no.lu düzeltme mahsubunu düzenleyip ürün hesabına aktardığı, ortaklardan M.K.' ye 11/10/2004 gün ve 1904 no.lu ödeme emri ile Denizbank Germencik Şubesi aracılığıyla yaptığı 5.000 TL'lik ödemenin 3.000 TL'lik kısmının adı geçen ortak tarafından fazla olduğu gerekçesiyle kendisine iade edilmesine rağmen bu parayı kooperatif kasasına koymak yerine mal edindiği, bu itibarla sanığın 16/03/2004–29/04/2005 tarihleri arasında 25 adet ödeme talimatı ile 44.785 TL'yi bankadan, 685 TL'yi yem satışı ve avans borcu karşılığında üç ortaktan yaptığı tahsilatlardan, 1.250 TL'yi iki ortağa yapılmış gibi gösterdiği nakit ödemelerden, 3.000 TL'yi bir ortağa yaptığı fazla ödemenin iadesinden, 2.500 TL'yi de kasadan almak suretiyle toplam 52.220 TL'yi, eylemlerinin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla ve adına ödeme yapıldığı belirtilen ilgililerin dinlenilmesi suretiyle daire dışı araştırma ile tespit edilecek biçimde zimmetine geçirdiği tüm dosya kapsamından anlaşıldığı ve açıklanan tüm eylemlerinin müteselsilen nitelikli zimmet suçunu oluşturduğu,

765 sayılı TCK'nın uygulanmasında nitelikli zimmet suçunun unsuru sayılan sahtecilik fiilleri için 5237 sayılı TCK'nın 212. maddesindeki “sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur” şeklindeki düzenleme nedeniyle ayrıca zincirleme şekilde belgede sahtecilik suçundan ceza tayin edilmesi gerektiği anlaşılmakla, mahkemece mahiyeti itibariyle sahte belgeler düzenlenmek suretiyle işlendiği kabul edilen eylemin 765 sayılı TCK'nın 202/2, 80, 33, 219/4. maddelerine göre müteselsil nitelikli zimmet, 5237 sayılı TCK'nın ise 212. maddesi de gözetildiğinde 247/1-2, 43/1, 53/1-5, 204/2, 43/1, 53/1-5. maddelerinde yer alan zincirleme nitelikli zimmet ve kamu görevlisinin belgede sahteciliği suçlarını

*oluşturduğu, lehe yasa karşılaştırmasının buna göre yapılması gerektiği gözetilmeden, yazılı şekilde hükümler kurulması, ...*⁴³⁰

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, birden fazla defa işlenmesi hâlinde, ceza, 5237 sayılı TCK. 43 uyarınca artırılır⁴³¹. Söz konusu suçun mağdurunun toplumu oluşturan herkes olması nedeniyle, zincirleme suç hükümleri, öncelikle uygulanır⁴³².

⁴³⁰ 5 CD., 12.11.2014, 2014 – 7281 E. – 2014/10841 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). “Lehe olduğu kabul edilen 5237 sayılı TCK'nun 212.maddesindeki "sahte resmi veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur" biçimindeki düzenleme nedeniyle, olay tarihinde Ceyhan Adliyesi Emanet Memuru olan ve emanette bulunan değişik marka ve nitelikteki silahları usulsüz olarak çıkartarak üçüncü kişilere satıp bedellerini suç ortaklarıyla paylaşan sanığın emanet kayıtlarında ortaya çıkan açığı gizlemek ve zimmetin belirlenmesini engellemek için bu silahların bir kısmını İskenderun Altıncı Kolordu Ordu Donatım Komutanlığı bünyesindeki 1206. Ağır Bakım Fabrikasına teslim edilmiş gibi sahte belgeler düzenleme ve bazıları yerine ise bunlara benzetilen kuru sıkı silahların teslim edilmesi eylemlerinde sahtecilik suçunun unsurlarının bulunup bulunmadığının karar yerinde tartışılması ve sahteciliğin varlığının kabulü halinde bu suçtan da mahkumiyet hükmü kurularak sonucuna göre lehe yasanın belirlenmesi gerektiğinin düşünülmemesi, ...” 5. CD., 22.01.2007, 2006/13318 E. – 2007/26 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 573.

⁴³¹ “... Erler Eczanesinin sahibi olan sanık Erdal Erakalın, reçete ile ilaç almak üzere gelen bazı hastalara “ilaçlarınızın bir kısmı eksik, temin edip karnenizle birlikte gönderirim” diyerek alıkoyduğu bazı sağlık karnelerine, Dr. Doğan Baran Çocuk ve Doğum Hastalıkları Hastanesinde doktor olarak görev yapan ve babası olan sanık Ersal Erakalın aracılığı ile karne sahiplerinin bilgisi dışında reçeteler yazdırdığı, kamu görevlisi olan Dr. Ersal Erakalın'ın da, gerek bu şekilde oğluna ait eczanede alıkonulan reçetelere, gerekse, hafta sonu muayenehanesinde muayene ettiği hastalara yazdığı ilaçların resmi reçetelerini yazacağını belirterek alıkoyduğu sağlık karnelerine, hastaların bilgisi dışında reçeteler düzenlendiği, sağlık karnelerini geri alan hastaların, karnelerinin eczanede ya da doktor sanık Ersal'da kaldığı süre içerisinde bilgileri dışında düzenlenen reçetelere kullanmadıkları ve kendilerine teslim edilmeyen çok sayıda ilaçlar yazıldığını gördüklerini belirttikleri, muayene edilmeksizin bu şekilde düzenlenen bir kısım reçetelere, yetişkin hastaya bebeklik çağında kullanılan aşının, erkek hastaya kadın hastanın kullanabileceği ilacın ve lens kullanmayan hastaya lens temizleme maddesinin yazılması, ağır hastalara beslenme takviyesi olarak verilen ensura mamanın çok miktarda yazılması gibi karne sahibinin yaşı, cinsiyeti veya hastalığı ile uyumlu olmayan ilaçların da yazıldığına anlaşılmaması karşısında; kamu görevlisi olan doktor sanık Ersal Erakalın'ın, gerek oğluna ait eczanede alıkonulan gerekse, kendisine bırakılmasını sağladığı sağlık karnelerine, içerik itibarıyla sahte reçeteler düzenlemesinden ibaret eylemlerinin, suç tarihlerinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 339/1, 80. maddelerindeki (5237 sayılı TCK'nun 204/2, 43. maddeleri) kamu görevlisinin zincirleme biçimde resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağı, ...” 11. CD., 14.10.2014, 2014/15155 E – 2014/16486 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

⁴³² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 355.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
RESMÎ BELGEDE SAHTECİLİKLE İLGİLİ DİĞER SUÇLAR VE CEZA
MUHAKEMESİ HUKUKUNA İLİŞKİN BİLGİLER

1. Resmî Belgede Sahtecilikle İlgili Diğer Suçlar

1.1. Resmî Belgeyi Bozmak, Yok Etmek veya Gizlemek Suçu

1.1.1. Genel Bilgiler

TCK' nın 205' inci maddesinde, “*Gerçek bir resmi belgeyi bozan, yok eden veya gizleyen kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır*” hükmü mevcuttur.

Gerekçede de ifade edildiği üzere, resmî belgeyi bozmak, yok etmek ve gizlemek hareketleri, resmî belgede sahtecilik suçundan ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir. Belgede sahtecilik suçlarında, gerçekte var olmayan ya da olması gerekenden farklı bir belge meydana getirilirken; burada, var olan gerçek bir belgenin kısmen veya tamamen kullanılamaz hâle getirilmesi söz konusudur⁴³³.

Söz konusu düzenleme, mülga TCK' nın 348' inci maddesindeki düzenlemenin karşılığını oluşturmaktaydı.

⁴³³ Devrim Güngör, a.g.e., s.106.

1.1.2. Korunan Hukukî Yarar

Gerçek bir resmî belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi ile var olan delil ortadan kaldırılmakta; böylece, kamu güveni, kanıtlayıcı bir vasıttan yoksun bırakılmaktadır⁴³⁴. Başka bir deyişle, maddede yer verilen seçimlik hareketlerin gerçekleştirilmesiyle, resmî belgenin fonksiyonlarını yerine getirebilme imkânı ortadan kaldırılmakta ve böylece, kamunun, varlığına güvenip çeşitli hukukî sonuçlar bağlamış olduğu belgenin kaybı, kamu güveninin sarsılması sonucunu doğurmaktadır⁴³⁵.

YCGK' nın konuya ilişkin bir kararı şu şekildedir:

“Devlet, bir olgunun kanıtlanma yeteneğini tanıdığı belgelerin öz ve biçimleri ile gerçekliklerine ve doğruluklarına beslenen ortak toplum inancını kamu güveni içinde korumak ve o yüzden de soyut varlık ya da yararın veya değerın somutlaştırdığı belgeleri erişilmez ve dokunulmaz kılmak istemiştir. Zarar doğma olasılığı yeterlidir. Kanıt değeri olan belgenin yok edilmesiyle zarar kendiliğinden doğmuştur.”⁴³⁶

⁴³⁴ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 245; Devrim Güngör, a.g.e., s. 106; Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 366.

⁴³⁵ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 753.

⁴³⁶ CGK. 07.03.1988, 596/73 Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6289.

1.1.3. Suçun Unsurları

1.1.3.1. Maddî Unsurlar

1.1.3.1.1. Fiil

İnceleme konusu suç bakımından yasaklanan fiilleri; gerçek bir resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek oluşturmaktadır. Madde metninde yer alan “Gerçek bir resmi belge...” ibaresi, resmî belgenin –*gereğindeki ifadesiyle*- hukuken geçerli olması; yani, sahte olmaması gereğini ifade eder⁴³⁷.

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, seçimlik hareketli bir suçtur; seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suçun tamamlanması için yeterlidir. Seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesiyle yetinilmemesi; yani, birden fazla seçimlik hareketin gerçekleştirilmesi ise temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır⁴³⁸.

Fiilin icra edilmesi neticesinde, belge üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan kişi, bu hakkını kullanamaz hâle gelmektedir⁴³⁹.

⁴³⁷ “5237 sayılı TCK'nun 205. maddesinde ifadesini bulan "resmi belgeyi bozmak" suçunun oluşabilmesi için suça konu belgenin gerçek bir resmi belge olması gerektiği cihetle; gerçeğin kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tespiti bakımından, Şener Boz adına düzenlenmiş sürücü belgesinin gerçek bir belge olup olmadığı ilgili kurumdan sorulup gerekirse ek bilirkişi raporu alınarak kesin olarak belirlendikten sonra sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik araştırma sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi,..." 11.CD., 25.03.2013, 2011/6657 E. – 2013/4903 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6296.

⁴³⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 366.

⁴³⁹ A.e.; Devrim Güngör, a.g.e., s. 109. “5327 sayılı TCK'nun 205. maddesindeki "resmi belgeyi bozmak, yok etmek ya da gizlemek" suçunun oluşabilmesi için resmi bir belgenin içeriğindeki bilgilerin anlaşılabilir, kullanılamaz hale getirilmekle birlikte maddi varlığına dokunulmaksızın ondan faydalanma olanağının imkansız hale getirilmesi suretiyle bozulması veya belgenin maddi varlığına son verilerek yok edilmesi ya da belgenin bütünlüğüne dokunulmaksızın bu sahibinin ondan yararlanmasını engelleyecek şekilde gizlenmesi gerekmektedir. Failin bir belgeyi ortadan kaldırmak, bozmak veya gizlemekle elde etmek istediği sonuç, hak sahibinin o belgeden yararlanmasını engellemekten ibarettir. Nitekim, belge ortadan kalkınca veya bozulunca bu yararlanma olanağı kalmayacağından failin elde etmek istediği sonuç da gerçekleşecektir. Gerçek belgenin aslı ortadan kaldırılarak veya bozularak sonuç elde edildiğinde suç da tamamlanmış olur. Aslı ortadan kaldırılan

Suçla ilişkin seçimlik hareketlerin, sahtecilik suçlarında olduğu gibi aldatma kabiliyetini haiz olması, suçun oluşması bakımından önemli değildir⁴⁴⁰.

1.1.3.1.1.1. Resmî Belgeyi Bozmak

Bu seçimlik harekette, maddî varlığı itibariyle varlığını sürdürmekte olan resmî belgeye yönelik, belgenin delil değeri üzerinde etkisini gösteren müdahaleler söz konusudur⁴⁴¹. Fiil, belgenin tamamına ya da bir kısmına yönelik olabilir.

Resmî belgenin, tamamen veya kısmen karalanması, yakılması, üzerine su dökülmesi⁴⁴² ya da gerekçede ifade edildiği üzere, üzerindeki yazıların boyamak veya silmek suretiyle okunamaz hale getirilmesi, bu seçimlik harekete vücut verir:

“Suça konu çeklerin üzeri çift çizgi ile çizilip ‘iptal’ şeklinde de yazılması suretiyle hukuken geçerli takip olanağı ortadan kalkmış bulunmakla, eylemin TCK’nın 348. maddesi aracılığıyla aynı yasanın 342/1, 80. maddelerine uyan suçu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi, ...”⁴⁴³.

Fiil neticesinde, belge, önceki duruma göre farklı bir gerçeği ispat ediyor görüntüsü veriyorsa, değiştirme suretiyle işlenen belgede sahtecilik suçu; buna karşılık, belgenin delil niteliği ortadan kalkmış olursa, resmî belgenin bozulması, yok

belgenin ayrıca suretinin bulunması suçun tamamlanmasında etkili değildir. Belgenin bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesinin amacı hak sahibinin suça konu belgeden yararlanmasının önlenmesidir. Belge üzerinde tasarruf yetkisi bulunan bir kimsenin belgeyi bozması, yok etmesi veya gizlemesi halinde ise hak sahibinin suça konu belgeden yararlanmasının engellenmesi söz konusu olmadığından TCK’nun 205. maddesindeki suç da gerçekleşmeyecektir...” 11. CD., 07.03.2013, 2011/5117 E. - 2013/3815 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 399.

⁴⁴⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s.702.

⁴⁴¹ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6291.

⁴⁴² Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 754.

⁴⁴³ 11. CD., 28.03.2002, 739 – 3902 Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 407. *“Suça konu bononun üzerine boydan boya çapraz çizgi çizilmesi nedeniyle, bononun iptal edilip ve kambiyo senetlerine dayalı icra takibi yapabilme olanağının ortadan kalktığı ve suçun tamamlandığı gözetilmeden yerinde olmayan gerekçe ile yazılı biçimde uygulama yapılması, ...”* 6 CD.,10.04.2006, 9546 – 3590 Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6305.

edilmesi veya gizlenmesi suçu oluşur⁴⁴⁴. Ayrıca, resmî belgede sahtecilik suç bakımından, fiilin aldatma kabiliyetini taşıması gerekirken, inceleme konusu suç yönünden, bu koşul aranmamaktadır. Nitekim madde gerekçesinde de “*Sahtecilik suçu, düzenlenen belgenin veya belgede yapılan değişikliğin başkasını aldatıcı nitelikte olmasını gerektirir. Bu maddede tanımlanan suçun işlenmesi, başkasını aldatma özelliği taşımayabilir.*” denilmektedir.

Resmî belge üzerinde gerçekleştirilen değişikliğin, aldatma kabiliyetini taşınamaması hâlinde, eylemin, resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçuna vücut verdiği kabul edilmelidir⁴⁴⁵. Bununla beraber, Yargıtay’ ın bu husustaki kararları, birbirleriyle çelişme hâlinindedir:

“Sanığın, işe girmek için başvuran katılan T.Ç.’ ye ait nüfus cüzdanını alarak kendi fotoğrafını yapıştırdığı olayda İzmir Kriminal Polis laboratuvarının ekspertiz raporu ve mahkeme gözlemiyle belgenin ifsal kabiliyetini haiz olmadığı ancak kendi fotoğrafını yapıştırmak suretiyle gerçek bir nüfus cüzdanını bozduğunun saptanması karşısında, eylemin TCK. nun 205. maddesinde öngörülen gerçek bir resmi belgeyi bozmak suçunu oluşturduğuna dair mahkemenin kabul ve takdirinde bir isabetsizlik görülmediğinden tebliğnamedeki resmi evrakta sahtecilik suçundan beraat hükmü tesis edilmesi gerektiğine, katılan J.Ç.’ nin duruşmadaki anlatımı ve dosya içeriğine göre suça konu cep telefonunun kısa bir konuşma için verilmeyip bir müddet kullanılmak üzere tevdi olunması karşısında eylemin hırsızlık suçunu oluşturduğuna ilişkin düşünceye iştirak olunmamıştır.”⁴⁴⁶

Yargıtay, son zamanlarda verdiği kararlarda; aldatma kabiliyetinden yoksun olan değişiklik fiillerinin, “*her hangi bir hakkın kullanımını engellemediği*” gerekçesiyle, suç teşkil etmediği görüşündedir:

⁴⁴⁴ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 368; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6291.

⁴⁴⁵ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 369.

⁴⁴⁶ 11.CD., 03.12.2008, 2008/9591 E. – 2008/12689 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6304.

“5237 sayılı TCK.nun 205. maddesindeki "resmi belgeyi bozmak, yok etmek ya da gizlemek" suçunun oluşabilmesi için belgenin içeriğindeki bilgilerin anlaşılabilir, kullanılamaz hale getirilmekle birlikte belgenin maddi varlığına dokunulmaksızın ondan faydalanma olanaklarının ortadan kaldırılması ya da belgenin tamamen yok edilmesi gerekeceği, sanığın evinde yapılan aramada ele geçen suça konu tahrif edilmiş ancak aldatma yeteneği bulunmayan sürücü belgelerini bulundurmaktan ibaret eyleminde, belgeler üzerindeki kimlik bilgilerinde herhangi bir kazıntı ya da silinti yapılmadan yalnızca fotoğraflar çıkartılarak ya da değiştirilerek tahrifat yapıldığı ve herhangi bir hakkın kullanımının engellenmediği cihetle atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması, ...”⁴⁴⁷

Son olarak, ifade edilmelidir ki; inceleme konusu suç, TCK’ nın 210/1 hükmünde yer verilen resmî belge hükmündeki belgelerin, suçun konusunu oluşturmaları hâlinde de uygulanır⁴⁴⁸.

⁴⁴⁷ 11. CD., 12.03.2013, 2010/11286 E - 2013/3978 K. Karar için Bkz. . Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6297. “5237 sayılı TCK'nun 205. maddesinde düzenlenen resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun hak sahibinin o belgelerden yararlanmasını engellemek amacıyla kanıt değeri taşıyan belgelerin ortadan kaldırılması, bozulması ya da gizlenmesi suretiyle oluşacağı, sanığın ele geçirdiği “Murat Tuncel” adına düzenlenmiş ehliyetin fotoğrafını kendi fotoğrafı ile değiştirerek kullanmaktan ibaret eyleminde herhangi bir hakkın kullanımının engellenmemesi nedeniyle bu suçun unsurlarının oluşmadığı, belgede gerçekleştirilen sahteciliğin işgal kabiliyetini taşıması halinde fiilin resmi belgede sahtecilik suçunu oluşturacağı, buna mukabil 09.07.2008 tarihli celsede mahkemece yapılan gözlemlerle belgenin işgal kabiliyetinin bulunmadığının tespit edildiği anlaşılabilir unsurları oluşmayan suçtan sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, ...” 11. CD., 28.02.2013, 2011/3801 E – 2013/3338 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6298. “5237 sayılı TCK'nun 205. maddesinde düzenlenen resmi belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun hak sahibinin o belgelerden yararlanmasını engellemek amacıyla kanıt değeri taşıyan belgelerin ortadan kaldırılması, bozulması ya da gizlenmesi suretiyle oluşacağı, değişik suçlardan aranmakta olan sanığın, ele geçirdiği başkası adına düzenlenmiş ehliyetin fotoğrafı üzerine kendi fotoğrafını yapıştirarak kullanmaktan ibaret eyleminde herhangi bir hakkın kullanımı engellenmediğinden bu suçun, belgede gerçekleştirilen sahteciliğin aldatma yeteneğinin bulunmadığı anlaşıldığından resmi belgede sahtecilik suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı ve beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, ...” 11.CD., 18.12.2012, 2010/4108 E – 2012/21952 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6299.

⁴⁴⁸ “Sanığın keşide ettiği ve karşılığı bulunmayan suça konu çekin katılan tarafından bedelinin istenildiği, çalışanları olan tanıklar Kaan Gökçe, Serap Çaldıran tarafından iş yerine gidildiğinde sanığın ödeme yapılmadan çeki yırttığı iddia olunduğu olayda; tanıkların, sanığın çeki küçük parçalara ayırdığını ifade ettikleri, sanığın çek miktarını tanıklara ödediğini, çeki de bankaya iade ettiğini savunması, tanık Mustafa Demir'in de borcun gelen 2 kişiye sanık tarafından elden verildiğini beyan etmesi, bankanın cevabi yazısında ise çekin ön yüzünün ortasına büyük harflerle iptal yazıldığı, ortadan bölünmüş şekilde 2 parçanın düzgün biçimde bantla birleştirilmesi suretiyle iade edildiğinin bildirilmesi karşısında sanığın resmi belgeyi bozmak suçunu işlediğine dair mahkumiyetine yeterli kesin, somut her türlü şüpheden uzak her hangi bir delil de elde edilmediği gözetilmeden beraati

1.1.3.1.1.2. Resmî Belgeyi Yok Etmek

Burada, belgenin maddî varlığının, herhangi bir suretle sona erdirilmesi söz konusudur⁴⁴⁹. Fiilin icrasıyla belgenin tamamının yok edilmesi gerekmez; hukuken hüküm ifade eden kısmının yok edilmesi yeterlidir⁴⁵⁰. Bir başka deyişle, yok edilen kısma rağmen, belgeyle teminat alınan hakkın ispatı mümkünse ya da belgedeki esaslı öğeler, varlıklarını sürdürüyorsa suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir⁴⁵¹:

*“Suça konu yırtılan 01.09.2007 tarihli idari yaptırım karar tutanağına ait parçaların dosya arasında bulunması karşısında, yırtılan belgenin parçalarının birleştirilmesi durumunda yasal öğelerini yitirmiş ise suçun tamamlanacağı, yasal öğeleri tam olup hukuksal sonuç doğurma yeteneği devam ediyorsa suçun teşebbüs aşamasında kalacağı gözetilmeksizin tamamlanmış suçtan hüküm kurulması, ...”*⁴⁵²

yerine mahkumiyetine hükmolunması, ...” 11.CD., 04.02.2013, 2010/14203 E – 2013/1533 K. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6298. *“Sanığın ticari ilişki nedeniyle çek verdiği müşterinin bedelini almak için bankaya ibraz ettiğinde, görevlinin imzalaması için müşteriye uzattığı sırada çeki alarak yırttığı iddiası ile açılan davada müşterinin aşamalarda ısrarla sanığın çeki elinden çekerek yırttığını, soruşturma aşamasında tanık olarak dinlenen Ömer Bediroğlu ve banka görevlisi Sema Çalışkan'ın sanık tarafından çekin alınarak yırtıldığı beyanları karşısında, emanete alındığı anlaşılan çek aslının duruşmada incelenip anılan tanıklarda dinlenerek suça konu çekin yırtulup yırtılmadığının tespiti, yırtulmuş ise sanığa atılı resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüsten mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, ...”* 11.CD., 30.11.2012, 2010/8314 E – 2012/20751 K. Karar için Bkz. . Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6299.

⁴⁴⁹ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 753. *“Ayrıntıları Ceza Genel Kurulu'nun 20.11.2001 gün, 255-262 sayılı kararında açıklandığı üzere, belgenin yok edilmesiyle suç oluştuğundan onaylı örneğinin dosyada bulunması suçun tamamlanmasına engel teşkil etmemektedir. Somut olayda sanığın, haklarındaki adli para cezasını ödemek için gelen şikâyetçileri para cezalarını kendisine yatırmaları hususunda aldatıp para cezalarını tahsil ederek mal edindiği, daha sonra adli para cezalarının ödenmemesi nedeniyle şikâyetçiler hakkında düzenlenen yakalama emirlerini zimmetteki evraklar içerisinden alarak imha ettiğinin iddia ve kabul edilmesi karşısında, yakalama emirlerinin suretlerinin dosyada bulunması suçun oluşumuna etki etmeyeceğinden tebliğnamedeki resmi belgeyi yok etmek eyleminin teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının araştırılmasına ilişkin bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”* 11.CD., 23.03.2011, 2010/13347 E – 2011/1655 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, s. 406 – 407.

⁴⁵⁰ Ali Üstüner, a.g.e., s. 71.

⁴⁵¹ Nilgün Şener, a.g.e., s. 76.

⁴⁵² 11. CD., 18.03.2013, 2010/17338 E – 2013/4288 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 398.

Yargıtay, suçun konusu olan kambiyo senedinin yok edilmesi hâlinde, bunun aslına ya da suretine ulaşılamaması nedeniyle, senedin zorunlu öğeleri taşıyıp taşımadığını kontrol etme olanağı kalmadığından, özel belgenin yok edilmesine ilişkin hükümlerin uygulanması gerektiği görüşündedir⁴⁵³:

“Sanık tarafından yırtılmak suretiyle yok edildiği anlaşılan suçta konu senedin ele geçirilememiş olması ve dosyada bir örneğinin de bulunmaması karşısında; T.T.K.nun 688 ve 689. maddelerinde öngörülen zorunlu öğeleri taşıyıp taşımadığı karar yerinde açıklanıp gösterilmeden ve eylemin özel belgeyi yok etme suçunu oluşturup oluşturmadığı da tartışılmadan yazılı şekilde resmi belgeyi yok etmek suçundan mahkûmiyet kararı verilmesi, ...”⁴⁵⁴

1.1.3.1.1.3. Resmî Belgeyi Gizlemek

Bu seçimlik harekette, belgenin maddî varlığına ya da kullanılabilirliğine bir zarar verilmemekte; ancak, gizlenmesi suretiyle, kullanılması engellenmektedir⁴⁵⁵. Ayrıca, suçun, resmî belgenin gizlenmesi suretiyle işlenmesi hâli, kesintisiz suça vücut verir. Bu nedenle, suçun oluşması bakımından, fiilin, suçla korunan hukukî değerihlâl edilmesine imkân verecek düzeyde sürdürülmüş olması gerekir⁴⁵⁶:

“Sanığın hakkında yürütülen soruşturmayı sonuçsuz bırakmak amacıyla görev yaptığı Gölağzı Semt Polikliniğinde kullanmış olduğu iki adet poliklinik defteri ile özlük dosyasındaki bazı belgeleri alarak gizlemek şeklindeki eylemi resmi belgeyi gizlemek suçunu oluşturduğu kabul edilerek TCK'nun 205/1-son. maddesi uyarınca cezalandırılmasına karar verildiği halde, suç vasfı ikiye bölünerek aynı eylemin hırsızlık niteliğinden beraat kararı verilmesi ...”⁴⁵⁷

⁴⁵³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 371.

⁴⁵⁴ 11.CD., 20.03.2013, 2011/7195 E – 2013/4469 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 397.

⁴⁵⁵ Ali Üstüner, a.g.e., s. 72.

⁴⁵⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 110.

⁴⁵⁷ 11.CD., 02.05.2013, 2011/7609 E – 2013/7121 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

Resmî belge, hukuk muhakemesine tabi bir uyuşmazlık kapsamında, hukuk mahkemesince istenmesine rağmen, gerçeğe aykırı olarak bu belgenin mevcut olmadığı ya da bulunmadığı bildirilirse, inceleme konusu suç oluşur. Buna karşılık, resmî belge, bir suça ilişkin olarak yürütülen soruşturma veya kovuşturma kapsamında, muhakeme makamlarınca istendiği hâlde, verilmezse, inceleme konusu suç değil; suç delillerini gizleme suçu oluşur⁴⁵⁸.

1.1.3.1.2. Netice ve İlliyet Bağı

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, belge üzerinde tasarruf hakkı bulunan kişinin, bu haktan yoksun bırakıldığı anda tamamlanır. Bu noktada, suça ilişkin seçimlik hareketlerden “bozmak” ve “yok etmek” fiillerinin bir neticeyi ve illiyet bağına gerekli kıldığı ifade edilmelidir⁴⁵⁹. Neticeli suçlar, suçun konusu üzerinde, fiilden yer ve zaman itibarıyla ayrılabilir bir etki gerektiren suçlardır⁴⁶⁰.

Seçimlik hareketlerden bir diğeri olan “gizlemek” bakımından ise suç, sırf hareket suçu niteliği arz eder. Bu nedenle, bu suç bakımından, illiyet bağına varlığı aranmaz.

1.1.3.1.3. Fail

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, herkes tarafından işlenebilen bir suçtur.

Failin kamu görevlisi olması, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur. Ayrıca, bu durumda, görünüşte özgü suç hâli söz konusudur.

⁴⁵⁸ Bkz. Madde gerekçesi.

⁴⁵⁹ Devrim Güngör, a.g.e., s. 108.

⁴⁶⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 113.

1.1.3.1.4. Konu

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun konusu, “*gerçek bir resmî belge*” dir. Resmî belgeye atfedilen gerçek olma niteliği, daha önce de ifade edildiği gibi onun sahte olmaması gereğini ifade eder.

Sahte bir resmî belge üzerinde gerçekleştirilen bozma, yok etme ve gizleme eylemleri, inceleme konusu suça değil; TCK’ nın 281’ inci maddesinde düzenlenen “*Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme*⁴⁶¹” suçuna vücut verir⁴⁶². Başka bir ifadeyle, resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin bir ceza muhakemesi kapsamında, suçun konusunu ve aynı zamanda delilini teşkil edebilecek olan bir resmî belge üzerinde, *gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla* gerçekleştirilen gizleme, yok etme veya değiştirme fiili, 5237 sayılı TCK’ nun 281’ inci maddesinin uygulanmasını gerektirir.

Gerçek bir resmî belgenin onaylı sureti ile Kanunun 210/1 hükmünde sözü edilen resmî belge hükmündeki belgeler de suçun konusunu oluşturabilirler⁴⁶³.

⁴⁶¹ TCK. 281- (1) Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez.

(2) Bu suçun kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(3) İlişkin olduğu suç nedeniyle hüküm verilmeden önce gizlenen delilleri mahkemeye teslim eden kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle verilecek cezanın beşte dördü indirilir.

⁴⁶² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 377.

⁴⁶³ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 703. “*Sanığın ticarî ilişki nedeniyle çek verdiği müştekinin bedelini almak için bankaya ibraz ettiğinde, görevlinin imzalaması için müştekiye uzattığı sırada çeki alarak yırttığı iddiası ile açılan davada müştekinin aşamalarda ısrarla sanığın çeki elinden çekerek yırttığını, soruşturma aşamasında tanık olarak dinlenen Ömer B. ve banka görevlisi Sema Ç.’in sanık tarafından çekin alınarak yırtıldığı beyanları karşısında, emanete alındığı anlaşılan çek aslının duruşmada incelenip anılan tanıklar da dinlenerek suça konu çekin yırtulup yırtılmadığının tespiti, yırtılmış ise sanığa atılı resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüsten mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, yasaya aykırıdır*” 11.CD., 30.11.2012, 2010/8314 E – 2012/20751 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6299.

Yargıtay, resmî belge niteliğinin tespit edilemediği hâllerde, “şüpheden sanık yararlanır” ilkesine istinaden, Özel Belgeyi Bozma, Yok Etme veya Gizleme (TCK.208) suçundan uygulama yapmaktadır:

“01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’ nda belgeyi yok etmek, bozmak veya gizlemek suçunun konusunun resmi evrak olması halinde 205, özel evrak olması durumunda ise 208. maddesinin uygulanması gerekmesine nazaran, resmi belge ile özel belgenin gerek sahtecilik, gerek bozmak, yok etmek, gizlemek suçları açısından ayrı ayrı düzenlendiği 688. maddesinde sayılan yasal unsurları taşıyıp taşımadığının saptanamaması karşısında; “şüpheden sanık yararlanır” ilkesi gereğince suçun konusunu oluşturan bononun özel belge niteliğinde sayılması gerektiği ve eylemin 5237 sayılı TCK’ nin 208. maddesindeki suçu oluşturacağı gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi, ...”⁴⁶⁴

1.1.3.1.5. Suçun Nitelikli Unsuru

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, bir görünüşte özgü suç türüdür. Çünkü TCK’ nin 205’ inci maddesinin ikinci cümlesinde; “*Suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır*” hükmü mevcuttur.

Madde gerekçesinde de ifade edildiği üzere, bu nitelikli unsurun uygulanabilmesi için suçun konusunu oluşturan belgenin, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belge olması gerekmez. Kamu görevlisinin, görevinin gereklerine aykırı olarak, gerçek bir resmî belge üzerinde, suça ilişkin seçimlik hareketleri gerçekleştirmesi, suçun oluşması için yeterlidir:

“Adliyede yazı işleri müdürü olan sanığın kendisi hakkında suç duyurusu içeren evraki ve bilahare aynı olaya dair tanık anlatımını içeren belgeyi savcılık kaleminden alarak 2 ay süre ile gizlediğinin ve savcılık personeli hakkında soruşturma başlatılması üzerine değiştirmeksizin iade ve teslim ettiğinin anlaşılması

⁴⁶⁴ 11.CD., 15.01.2013, 2010/16376 E. – 2013/593 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e. s. 402.

*karşısında suçun tüm öğeleriyle oluştuğu gözetilmeden yasal olmayan yetersiz gerekçe ile beraate hükmolunması, ...*⁴⁶⁵

Kimi kuruluşlarla ilgili özel teşkilat kanunlarında, işlenen suç yönünden failin kamu görevlisi ya da memur gibi cezalandırılacağına dair hükümler mevcuttur. Örneğin 3568 sayılı Serbest Muhasebeci ve Malî Müşavirlik ve Yeminli Malî Müşavirlik Kanunu' nun 47' nci maddesinde; meslek mensuplarının, görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan ötürü TCK' nın kamu görevlilerine ilişkin hükümleri uyarınca cezalandırılacakları öngörülmüştür.

Özel teşkilat kanunlarında, işlenen suçlar yönünden failin, kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına öngörüldüğü hâllerde de bu nitelikli unsur uygulanacaktır:

*“S.S. Kayseri Pancar Ekicileri Kooperatifi başkanı olan sanık Vedat Ali Özışık'ın, kooperatifin defter ve belgeleri üzerinde tahrifat yapmak suretiyle zincirleme özel belgede sahtecilik, diğer sanıklar Hasan Çabuk, Münüp Duman ve Hayati Kılıç'ın da kooperatifin defter ve belgelerini yok etmek, gizlemek suçlarını işlediklerinin iddia olunması şeklinde gerçekleşen eylemlerinin 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun 62/son maddesi uyarınca; kooperatif yönetim kurulu üyeleri ile memurlarının kooperatifin para ve malları ile evrak ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlar nedeniyle kamu görevlisi gibi cezalandırılacağına dair hüküm karşısında; sanık Vedat Ali Özışık'ın eyleminin 5237 sayılı TCK'nun 204/2. maddesinde yazılı “kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği” ve diğer sanıklar Hasan Çabuk, Münüp Duman ve Hayati Kılıç'ın eylemlerinin de anılan Yasanın 205. maddesinde öngörülen “kamu görevlisinin resmi belgeyi yok etme, gizleme” suçlarını oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delilleri takdir ve değerlendirme görevinin üst dereceli ağır ceza mahkemesine ait olduğu gözetilerek, görevsizlik kararı verilmesi gerekirken duruşmaya devamlı yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”*⁴⁶⁶

⁴⁶⁵ 10.07.2006, 2005/4531 E. – 2006/13626 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6305.

⁴⁶⁶ 21.CD., 11.06.2015, 2015/1907 E. – 2015/1956 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

1.1.3.2. Manevî Unsur

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, kasten işlenebilen bir suçtur. Buna göre failin, gerçek bir resmî belgeyi bozduğunu, yok ettiğini yahut gizlediğini bilmesi ve istemiş olması gerekir.

Öğretide, suçun konusunu oluşturan resmî belgeyi düzenleyen kamu görevlisinin, belge metnindeki maddî hatalar nedeniyle, belgeyi imha edip, yeni bir belge düzenlemesi hâlinde, suçun oluşmayacağı ileri sürülmüştür⁴⁶⁷. Çünkü *-bu görüşe göre-* fail, bu hâlde, düzenlemiş olduğu belgeyi, onun ispat özelliğini kaybetmesini temin maksadıyla imha etmemektedir. Yargıtay uygulaması da aynı doğrultudadır⁴⁶⁸.

⁴⁶⁷ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 707.

⁴⁶⁸ “Gerçek bir belgenin bozulması, yok edilmesi, gizlenmesi maddi suç olup genel kastla işlenebilen bu suç tipinde fail bilerek, isteyerek resmi belgeyi bozmalı, yok etmeli veya gizlemelidir. İlgin icra müdür yardımcısı olan sanığa yüklenen ve mahkemece sübutu kabul edilip “resmi belgeyi yok etmek” suçunu oluşturduğu kabul olunan eylem; Akbank T.A.Ş tarafından borçlu Ahmet İnan hakkında başlatılan ilamsız icra takibinde borcun bir kısmına itiraz edilmesine rağmen sehven takibin tamamının durdurulmasına dair verdiği bilahare hatalı durumu fark edip karar resmen taraflara tebliğ olunmadan önce dosyadan çıkartıp imha ederek itiraz edilen miktar yönünden takibin durdurulmasına, kabul olunan miktar üzerinden takibe devam olunmasına dair usulüne uygun yeni bir tutanak hazırlamaktan ibarettir. İcra ve İflas Yasası'nın 8. maddesi uyarınca icra ve iflas daireleri yaptıkları muamelelerle kendilerine vaki talep ve beyanlar hakkında bir tutanak düzenlerler. Sözlü itirazlar ile talep ve beyanların altları ilgililer ve icra memuru veya muavini veya kâtabi tarafından imzalanır. İlgililer bu tutanakları görebilir ve bunların örneğini alabilir. İcra ve iflas dairelerinin tutanakları, aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir. Tutanak düzenlenmesinin amacı icra işlemlerinin aleniliğini ve denetlenebilmesini sağlamaktır. İcra ve iflas dairelerinin görevlerini yaparken somut olayda olduğu gibi kanuna muhalif veya hadiseye uygun olmayan işlem yapmaları mümkündür. İcra ve İflas Kanununun 16. maddesinde İcra ve İflas dairelerinin yaptığı yasaya uygun olmadığı düşünülen işlemlerine karşı icra mahkemesine şikâyet imkânı tanınmıştır. Buna göre; icra ve iflas dairelerinin yaptığı muameleler hakkında kanuna muhalif olmasından veya hadiseye uygun bulunmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyet olunabilir. Şikâyet bu muamelelerin öğrenildiği tarihten yedi gün içinde yapılır. Yasa icra ve iflas dairelerine kendi işlemi aleyhine şikâyet yoluna başvurma hakkı tanımamıştır. Ancak genel kabule göre icra dairesi yapmış olduğu bir işlemin sonradan yanlış olduğu kanısına varırsa şikâyet süresi içinde yapmış olduğu işlemi değiştirebilir veya iptal edebilir. (Baki Kuru İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Türkmen Yayınları 2006, Shf. 99) Haksızlığın bir an önce giderilmesini sağlayacak yorum da budur. Bu açıklamalar doğrultusunda; icra müdür yardımcısı olan sanığın İcra ve İflas Kanununun 66. maddesi uyarınca sadece itiraz olunan kısmı bakımından takibin durdurulmasına karar vermesi gerekirken yasal olmayan biçimde tamamının durdurulmasına dair verdiği kararı, karar resmen taraflara tebliğ olunmadan, şikâyet süresi içinde iptal edip, usulüne uygun yeni bir tutanak düzenlemesi eyleminde haksız olarak resmi belgeyi yok etme ve hak sahibinin belgeyi kullanma imkânını ortadan kaldırma kastının bulunduğundan söz edilemeyeceği ancak iptal edilen işlemin dosyada aynen muhafaza edilmeyerek kanuna aykırı biçimde yok edilmesinin görevde yetkiyi kötüye kullanmak suçunu oluşturup oluşturmayacağına karar yerinde tartışılıp sonucuna göre sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerektiği gözetilmeden “resmi belgeyi yok etmek suçundan” yazılı şekilde mahkûmiyetine karar verilmesi,…”11.CD., 16.02.2012, 2011/4738 E. – 2012/1675 K. Karar için Bkz. Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 381.

İfade edilmelidir ki söz konusu suçun oluşumu bakımından, failin özel bir maksat, bilme ya da saikle hareket etmiş olması gereği aranmamakta; failin, suçun kanunî tanımında yer verilen maddî unsurları bilmesi yeterli olmaktadır. Bu nedenle, adil bir sonuç olmasa da düzenlemiş olduğu belgeyi, belgedeki maddî hatalar nedeniyle imha eden kamu görevlisinin eyleminin suça vücut verdiğinin kabulü gerekmektedir.

Yargıtay; nüfus sayım memurunun diğer aile fertlerine ait kimlik belgelerini istemesi üzerine, imzalamış olduğu nüfus sayım kâğıdını yırtan sanığın eylemi ile ilgili olarak; sanığın, memur kimliğini görmediği nüfus sayım memurunun, diğer aile fertlerinin kimlik belgelerini istemesinden şüphelenmesi üzerine eylemi gerçekleştirdiği yolundaki savunması karşısında, suç kastının bulunmadığını kabul etmiştir.⁴⁶⁹ İfade edilmelidir ki, sonuç itibariyle doğru olan bu kararda, esasen, kastı kaldıran bir hata hâli söz konusudur. Şöyle ki; TCK' nın 30/1 hükmünde, fiilin icrası sırasında, suçun kanunî tanımındaki maddî unsurları bilmeyen kişinin, kasten hareket etmiş sayılmayacağı belirtilmiştir. Somut olayda da sanık, nüfus sayım memurunun bu niteliğini bilmediğinden, gerçek bir nüfus sayım kâğıdını yırttığını bilmeksizin fiili gerçekleştirmiştir.

Suçun olası kastla işlenmesi de mümkündür⁴⁷⁰.

⁴⁶⁹ “Nüfus sayımı ile görevlendirilen müştekinin sanığın evine eşi olan tanık ile gittiği, sanığın verilen nüfus sayım kağıdını doldurduğu, müştekinin, eşi ve çocuğunun da kimliklerini sorması üzerine sanığın düzenlediği belgeyi yırttığı; sanığın savunmasında memur kimliklerini görmediği müştekiden aile üyelerinin tüm kimlik bilgilerini istemesi karşısında şüphelenmesi üzerine belgeyi yırttığını, suç kastı olmadığını ifade ettiği, olaydan sonra evine gelen polis memurlarına yırtılmış belgeyi de bir bütün halinde teslim ettiği anlaşılmalı, sanığın suç kastı olup olmadığı değerlendirilmeden yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması,…” 11.CD., 28.02.2013, 2011/4657 E – 2013/3408 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 400.

⁴⁷⁰ Ahmet Gökçen, Belgede Sahtecilik Suçları, 382. Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 705

1.1.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK' nın 26/1 hükmünde yer alan ve “*hakkın kullanılması*” olarak adlandırılan hukuka uygunluk sebebi, inceleme konusu suç yönünden uygulama alanı bulabilir⁴⁷¹.

Hukuk düzeninin, kişilere tanıdığı herhangi bir hakkın sınırları içerisinde gerçekleştirilen fiiller, hukuka uygun sayılırlar⁴⁷².

İnceleme konusu suç yönünden, belge üzerinde tasarruf yetkisi bulunan kişinin, suça ilişkin seçimlik hareketleri icra etmesi hâlinde, fiil suç teşkil etmez:

*“Senetlerin geri verilerek karşılığında çek alınması hususu(nda) tarafların anlaşmalarından sonra sanığın aldığı senetleri yırttığı ve akabinde çeki alan şikayetçinin ciro edilmesini isteyip iade ettiği olayda, senetlerin çekin iadesinden önce yırtılması nedeniyle suçun unsurlarının oluşmadığı anlaşıldığından tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.”*⁴⁷³

1.1.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1.1.4.1. Teşebbüs

Daha önce de ifade edildiği gibi inceleme konusu suç, “*bozma*” ve “*yok etme*” seçimlik hareketleri bakımından, neticeli bir suçtur. Bu nedenle, suçun bu seçimlik hareketlerden birinin gerçekleştirilmesi suretiyle işlenmesi hâlinde, teşebbüs hükümlerinin uygulanması mümkündür⁴⁷⁴.

⁴⁷¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 379; Devrim Güngör, a.g.e., s. 109.

⁴⁷² Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Genel Hükümler, s. 226.

⁴⁷³ 11. CD., 26.09.2006, 974 – 7528 Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökçen, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6305.

Yargıtay, suçun, seçimlik hareketlerden “bozma” hareketinin gerçekleştirilmesi suretiyle işlenmesi hâlinde, fiilin belgenin esaslı vasıflarına zarar vermiş olması hâlinde, suçun tamamlanmış; aksi hâlde, teşebbüs aşamasında kalmış olduğunu kabul etmektedir:

“Dosya arasında mevcut suça konu yırtılan ve parçaları birleştirilip savcılığa ibraz edilen çek fotokopisinden ve mahkeme gözleminden yırtılmanın belgenin esaslı vasıflarına zarar vermemiş olması dolayısıyla suçun teşebbüs aşamasında kaldığı gözetilmeden tamamlanmış kabulü ile yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”⁴⁷⁵.

Suçun, resmî belgenin gizlenmesi suretiyle işlenmesi hâlinde, teşebbüs hükümlerinin uygulanması olanaklı değildir. Çünkü bu hâlde, kesintisiz surette gerçekleştirilen bir sırf hareket suçu söz konusudur⁴⁷⁶.

⁴⁷⁴ Devrim Güngör, a.g.e., s. 110; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 755. “Sanığın ticari ilişki nedeniyle çek verdiği müştekinin bedelini almak için bankaya ibraz ettiğinde, görevlinin imzalaması için müştekiye uzattığı sırada çeki alarak yırttığı iddiası ile açılan davada müştekinin aşamalarda ısrarla sanığın çeki elinden çekerek yırttığını, soruşturma aşamasında tanık olarak dinlenen Ömer Bediroğlu ve banka görevlisi Sema Çalışkan'ın sanık tarafından çekin alınarak yırtıldığı beyanları karşısında, emanete alındığı anlaşılan çek aslının duruşmada incelenip anılan tanıklarda dinlenerek suça konu çekin yırtılıp yırtılmadığının tespiti, yırtılmış ise sanığa atılı resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüsten mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, ...” 11.CD., 31.11.2012, 2010/8314 E. – 2012/20751 K. Karar için Bkz. . Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6299.

⁴⁷⁵ 11.CD., 16.01.2013, 2010/13104 E. – 2013/738 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 402. “Sanığın ticari ilişki nedeniyle çek verdiği müştekinin bedelini almak için bankaya ibraz ettiğinde, görevlinin imzalaması için müştekiye uzattığı sırada çeki alarak yırttığı iddiası ile açılan davada müştekinin aşamalarda ısrarla sanığın çeki elinden çekerek yırttığını, soruşturma aşamasında tanık olarak dinlenen Ömer Bediroğlu ve banka görevlisi Sema Çalışkan'ın sanık tarafından çekin alınarak yırtıldığı beyanları karşısında, emanete alındığı anlaşılan çek aslının duruşmada incelenip anılan tanıklarda dinlenerek suça konu çekin yırtılıp yırtılmadığının tespiti, yırtılmış ise sanığa atılı resmi belgeyi bozmak suçuna teşebbüsten mahkumiyet kararı verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile hüküm kurulması, ...” 11.CD., 30.11.2012, 2010/8314 E. – 2012/20751 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6299.

⁴⁷⁶ Devrim Güngör, a.g.e., s. 110; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 755.

1.1.4.2. İştirak

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, iştirak hükümlerinin uygulanması bakımından, bir özellik arz etmez⁴⁷⁷.

Söz konusu suç, görünüşte özgü suç olduğundan, failin kamu görevlisi olması hâlinde, suçun işlenişine iştirak eden diğer kişilerin sorumluluğu şeriklik düzeyinde kalacaktır.

1.1.4.3. Suçların İçtimaı

Sahte bir resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik suçundan hem de işlenen suçtan ayrı ayrı cezaya hükmolunacağına dair hüküm (TCK.212), inceleme konusu suç bakımından uygulanmaz. Zira söz konusu hüküm, sahtecilik suçlarına münhasırdır.

Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunun, bir başka suçun işlenmesi sırasında işlenmesi hâlinde, genel hükümler uygulanır. Örneğin, zimmet suçunda, suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi hâli, cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur (TCK.247/2). Zimmet suçunun failinin, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik olarak resmî belgeyi bozma suçunu işlemesi hâlinde, fiil, hem nitelikli zimmete hem de inceleme konusu suça birlikte vücut verdiği için, farklı neviden fikrî içtima hükmü (TCK.44/1) uygulanmalıdır⁴⁷⁸.

⁴⁷⁷ “Sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde S... Park İnşaat ve Limited şirketinde 21.10.2006 tarihinde işe başlayan F.B.’ye ilişkin 20.10.2006 tarihinde kuruma verilen işe giriş bildirgesini, işe giriş tarihinin hatalı bildirilmesi nedeniyle uygulanacak idari para cezasından kurtulmak amacıyla sanık N.E tarafından sahte olarak hazırlanan ve işe giriş tarihinin doğru olarak belirtildiği bildirme ile değiştirip, kurum kayıtlarına giren eski bildirgeyi de imha ettiklerinin imha ve kabul olunması karşısında, yüklenen resmi belgeyi yok etmek ve resmi evrakta sahtekarlık suçlarının vücut bulduğu ve sahtecilik suçu yönünden TCK’ 211. maddesinin de karar yerinde tartışılması gerektiği gözetilmeden suç işleme kasıtları bulunmadığından bahisle yazılı şekilde beraatlerine karar verilmesi,...” 11.CD., 11.02.2013, 2011/1379 E. – 2013/2078 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 400.

⁴⁷⁸ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 706. Aksi görüş için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6295.

İnceleme konusu suç ile TCK' nın 281' inci maddesinde düzenlenen “*Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme*” suçu arasında, maddî unsurlar yönünden bir benzerlik bulunduğu söylenebilir. Zira her iki suçun seçimlik hareketlerinin bir kısmı aynıdır. Yine, somut olayda, konunun da aynı olması olasıdır. Bu nedenle, somut olayda, tek bir fiilin icrasıyla her iki suçun unsurları da gerçekleşmiş olursa, hâkim, yine farklı neviden fikrî içtima hükmü uyarınca uygulama yapmalıdır⁴⁷⁹.

Birden fazla gerçek resmî belgenin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında ve değişik zamanlarda bozulması, yok edilmesi veya gizlenmesi hâlinde, zincirleme suç hükümleri uygulanır. Bununla birlikte, ifade edilmelidir ki Yargıtay, birden fazla gerçek resmî belgenin, aynı anda, yok edilmesi hâlinde, fiilin tek suç olduğunu kabul etmektedir. Nitekim yüksek mahkeme, bir kararında; “*Sanığın aynı şahsa ait beş adet çeki bir defada yırtması eyleminde koşulları bulunmadığı gözetilmeden zincirleme suç hükümlerinin uygulanması,...*”nı bozma nedeni saymıştır⁴⁸⁰.

Zincirleme suçta, birden fazla işlenen suçlardan kimisi tamamlanmış kimisiyse teşebbüs aşamasında kalmış olabilir ki bu hâl, zincirleme suç hükümlerinin uygulanmasına engel olmaz⁴⁸¹.

⁴⁷⁹ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 755.

⁴⁸⁰ 11.CD., 21.10.2011, 2011/ 7780 E. - 2011/20990 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6294

⁴⁸¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 387.

1.2. Resmî Belgenin Düzenlenmesinde Yalan Beyan Suçu

1.2.1. Genel Bilgiler

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, TCK' nın 206' ncı maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddede; bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunma fiili, suç sayılmıştır⁴⁸².

Bu suç, mülga TCK' nın 343, 344 ve 351' inci maddelerinde düzenlenmiş olan suç tiplerinin karşılığını oluşturmaktadır^{483 484}.

⁴⁸² Söz konusu suça ilişkin madde gerekçesi şu şekildedir:

“Madde, doktrinde “fikri sahtecilik” olarak adlandırılan bir suç tipini düzenlemektedir. Kişi, kendi beyanıyla, sahte bir resmi belgenin düzenlenmesine neden olmak hakkına sahip değildir. Kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmi belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması suçun oluşması için gereklidir. Aksi takdirde düzenlenen belge, yapılan beyanın doğruluğunu ispat edemeyeceğinden, kişi kendi beyanı ile böyle bir belgenin düzenlenmesine etmen olmuş sayılamaz ve kendisinin bu madde uyarınca cezalandırılmasının neden ve hikmeti kalmaz. O hâlde bakılacak husus şudur: Beyanın doğruluğu düzenlenen resmi belgeyle ispat edilecek ise, madde uygulanacaktır; buna karşılık beyanı alan memur, beyanın doğruluğunu tahkik edip, buna kanaat getirdikten sonra resmi belgeyi düzenlemek durumunda ise yani resmi belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz. Nitekim kişiyi çok geniş surette “doğruyu söylemek”le yükümleyen İtalyan Ceza Kanununun 483 üncü maddesi de aynı esası kabul etmiş ve İtalyan Yargıtayının yerleşmiş içtihadı da bu yönde olmuştur.

Bu nedenle, gümrük muayene memuruna, belirli bir malı ithal veya ihraç edeceği yolunda yalan beyanda bulunan kişi, bu maddedeki suçu işlemiş olmaz; zira beyanı alan gümrük muayene memuru sırf bu beyanla yetinmeyip, beyanın doğruluğunu incelemekle yükümlüdür.

Resmi belge ile doğruluğu ispat edilecek olayların ne olduğu, belgenin niteliğine göre belirir.

Hakime, değişik olaylar karşısında, yalan beyanın niteliğine göre temel cezayı belirlemek bakımından takdir yetkisi sağlamak maksadıyla maddedeki ceza üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası olarak saptanmıştır.”

⁴⁸³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 393.

⁴⁸⁴ 765 sayılı TCK. 343: *“Her kim resmi bir varaka tanzimi esnasında kendisinin veya başkasının hüviyet ve sıfatı yahut mezkûr varaka ile sıhhati ispat olunacak sair ahval hakkında memurine karşı yalan beyanatta bulunursa bundan dolayı umumi veya hususi bir zarar husule geldiği takdirde üç aydan bir seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Eğer mezkûr varaka tevellüdât, münakehat ve vefiyata yahut adli işlere müteallik bulunursa fail altı aydan iki seneye kadar hapis olunur.”*

765 sayılı TCK. 344: *“Her kim ticaret evrak ve senedatı tanziminde kendisinin veya başkasının hüviyeti hakkında yalan beyanatta bulunursa üç aydan bir seneye kadar hapis olunur”*

765 sayılı TCK. 351: *“Bir kimse hüviyet cüzdanı, nüfus tezkeresi, ruhsatname veya pasaport almak maksadıyla bu evrakta kendi isim ve şöhret veya sıfatını sahte olarak dercettirir veyahut şahadet etmek suretiyle bu yolda evrak almak fiilinde başkasının cürüm ortağı olursa altı aydan iki yıla kadar hapis ve beşbin liradan otuzbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.”*

Madde gerekçesinde, bu suçla ilgili olarak, “...doktrinde “fikri sahtecilik” olarak adlandırılan bir suç tipi...” tanımlaması yapılmıştır. Keza söz konusu suç, İtalyan Hukuku’nda, “özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede fikrî sahtecilik” olarak tanımlanmıştır⁴⁸⁵. Bununla birlikte, fikrî sahtecilik, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belgeyi, gerçeğe aykırı olarak düzenlemesini ifade etmekte olup, Kanununun 204/2 hükmünde düzenlenmiştir. Ancak, bu iki suç arasında, resmî belgenin içerik olarak gerçeği yansıtmaması yönüyle benzerlik bulunduğu da ifade edilmelidir⁴⁸⁶.

1.2.2. Korunan Hukukî Yarar

Suçla korunan hukukî yarar, kamu güvenidir. Zira bir resmî belgenin düzenlenmesi esnasında beyanlarına başvuru yapan kişilerin, bu beyanlarının doğruluğuna ve gerçekliğine yönelik kamunun güveni söz konusudur⁴⁸⁷.

Bu konuda, daha önce yapılan açıklamalara bakılabilir.

1.2.3. Suçun Unsurları

1.2.3.1. Maddî Unsurlar

1.2.3.1.1. Fiil

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, bir resmî belgeyi düzenleme yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunulması

⁴⁸⁵ Devrim Güngör, a.g.e., s. 113; Doğan Soyaslan, Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 501.

⁴⁸⁶ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 692.

⁴⁸⁷ Ali Üstüner, a.g.e., s. 76.

suretiyle oluşur. Ayrıca, her ne kadar, hükümde bu yönde bir açıklık olmasa da yalan beyanın, resmî belgenin düzenlendiği sırada gerçekleşmiş olması gerekir⁴⁸⁸.

Bu suç, ancak, kanun gereği ilgisinin beyanına göre bir belgenin düzenlenmesinin söz konusu olduğu hâllerde işlenebilir⁴⁸⁹.

Beyanda bulunmak, gerçek hakkında doğru veya yanlış bilgi verilmesi anlamına gelip, açık veya zımnî surette gerçekleştirilebilir⁴⁹⁰. Ayrıca, beyan, yazılı olabileceği gibi sözlü de olabilir⁴⁹¹.

Kanunen beyan üzerine hazırlanması gerekli olmayan bir belgenin, ilgisinin talebi üzerine beyan üzerine düzenlendiği hâllerde, ilgisinin beyanı gerçeği yansıtmıyorsa, bu suç oluşmaz⁴⁹².

Suçun oluşumu bakımından, kamu görevlisinin beyanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunmaması gerekir. Gerekçede de ifade edildiği üzere, beyanı alan kamu görevlisi, bunun doğruluğunu araştırıp, tespit ettikten sonra resmî

⁴⁸⁸ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 757; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 693. “Kamu görevlisinin görevi nedeniyle resmi belge düzenlendiği sırada yalan beyanda bulunulması halinde TCK’ nun 206. Maddesinin uygulanacağı, resmi belge düzenlenmesi sırasında olmayıp da kamu görevinin gereği gibi yerine getirilebilmesi için, kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak sorması durumunda, kimliği hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunulması veya kimlik ve adresle ilgili bilgi vermektan kaçınılması halinde Kabahatler Kanunu’ nun 40/1. Maddesi uyarınca idari para cezası verileceği cihetle sanığın, kontrol sırasında polis memurlarınca durumundan şüphe edilmesi üzerine kimliği sorulduğunda adının “Ercan A. olduğunu beyan etmesi şeklindeki eyleminin 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’ nun 40. Maddesinin birinci fıkrasına uygun bulunduğu, münnet suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması, yasaya aykırıdır. ” ” 11.CD., 26.11.2012, 2010/4457 E. – 2012/20326 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6323.

⁴⁸⁹ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 708.

⁴⁹⁰ Devrim Güngör, a.g.e., s. 114.

⁴⁹¹ “Turgutlu PTT Müdürlüğünde memur olarak çalışan sanığın, Karşıyaka PTT Müdürlüğüne tayini çıktığında, evini ve aile fertlerini Karşıyaka’ya götürmediği halde götürmüş gibi beyanda bulunup 02.08.2005 tarihinde harcırah aldığı, yaklaşık iki yıl sonra İdare Mahkemesine açtığı davayı kazanınca, Turgutlu İlçesindeki görevine geri dönerken, yine evini ve aile fertlerini geri getiriyormuş gibi beyanda bulunup, 18.05.2007 tarihinde yeniden harcırah almasından ibaret olayda; iki olay arasındaki zaman farkı ve yenilenen suç kastı nedeniyle sanığın eylemlerinin, 5237 sayılı TCK.nun 206. maddesindeki yalan beyanda bulunmak suçlarını oluşturacağı gözetilmeden, yazılı şekilde resmi belgede sahtecilik suçundan hüküm kurulması,...” 11.CD., 02.03.2013 2011/4723 E – 2013/4013 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 419.

⁴⁹² Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, a.g.e., Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 708.

belgeyi düzenlemek durumunda ise; yani, resmi belge, sadece kişinin beyanına üzerine değil de memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise bu suç oluşmaz⁴⁹³.

Ayrıca, somut olayda, belgede sahtecilik suçunun oluşmamış; buna karşılık, yalan beyanda bulunulmuş olması gerekir ki inceleme konusu suçun varlığından söz edilebilsin⁴⁹⁴. Yalan beyan üzerine, bunun içeriğini ispatlayan bir belge tanzim edilmiş olursa, dolaylı faillik yoluyla sahte bir resmî belgenin düzenlendiği kabul edilmelidir⁴⁹⁵. Örneğin, failin, evlilik dışı doğan bir çocuğu, resmî evliliğinden doğmuş gibi beyanda bulunarak, nüfus kütüğü oluşumunu sağlaması⁴⁹⁶ ya da bir hukuk davasının davacısı olan failin, davalının tebligata esas adresini yanlış bildirip, bu adrese tebliğde bulunulmasını sağlayıp, netice olarak da sahte mahkeme ilamı elde etmesi halinde, resmî belgede sahtecilik suçu işlenmiş olacaktır⁴⁹⁷.

⁴⁹³ “5237 sayılı TCK'nun 206. maddesinde düzenlenen "resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan" suçunun oluşumu için madde gerekçesinde de açıklandığı üzere, kişinin açıklamaları üzerine düzenlenen resmi belgenin bu beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması gerekli olup, beyanı alan memurun bu beyanın doğruluğunu araştırıp, bu beyanın doğruluğuna tam olarak kanaat getirdikten sonra bu belgeyi düzenlemek durumunda ise, diğer bir deyişle belge sadece beyan esas alınarak değil yapacağı/yapması gerektiği inceleme ve araştırmalar sonucunda meydana getirilmekte ise bu suç oluşmayacaktır. Somut olayımızda ise; sanığın trafik görevlilerinin yaptıkları denetimler sırasında suça konu şikayetçi S.Ç' ye ait gerçek sürücü belgesini ibraz ederek şikayetçi hakkında birden fazla kez cezai işlemler uygulanmasına neden olması şeklinde gerçekleşen eyleminde, trafik görevlilerinin ibraz edilen sürücü belgesinin ibraz eden şahsa ait olup olmadığını denetleme görev ve yetkilerinin bulunması karşısında; atılı suçun unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden, yazılı şekilde sanığın mahkumiyetine karar verilmesi...” 11.CD., 11.02.2013, 2011/13287 E. – 2013/2063 K. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6318)

⁴⁹⁴ Ahmet Gökcan, Belgede Sahtecilik Suçları, 398.

⁴⁹⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 709.

⁴⁹⁶ “Sanığın, Ereğli Devlet Hastanesinde doğan ve kendisinden olmayan çocuğu, nüfus müdürlüğüne müracaat ederek, diğer sanıkla müşterek evliliklerinden olan çocuklarıymış gibi beyanda bulunarak nüfus kütüğüne tescil ettirmesi eyleminin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK'nun 342/1, 80 ve suç tarihinden sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nun 204/1 ve 43/1. maddelerinde düzenlenen "zincirleme biçimde resmi belgede sahtecilik" suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde "görevli memura yalan beyanda bulunmak" suçundan hüküm kurulması, yasaya aykırı” 11.CD., 09.04.2012, 2012/1087 E. – 2012/5078 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6327.

⁴⁹⁷ “Dosya içeriğine ve toplanan delillere göre sanığın, İzmir 6. Aile Mahkemesine 21.06.2004 tarihli dava dilekçesi ile açılan boşanma davasında resmi eşi Gülay Bilgin'in (Durmuş) adresini “Hürriyet Mah. Sunda Ün Cad. Özkılıçlar Koop. C/1 Blok Daire 7 Soma” olarak gösterdiği ve bu adrese gelen tebligatı “aynı konutta ikamet ettiğini beyan eden kayınvalidesi Müşerref Bilgin imzasına tebliğ edildi” şerhi ile 19.07.2004 tarihinde tebliği ve bu şekilde taraf teşekkülü sağlanarak, katılanın yokluğunda yargılama yapıp 23.12.2004 tarihinde boşanma kararının alındığı, daha sonra davacı vekilinin 09.03.2005 tarihli dilekçe ile davalının (katılan Gülay Bilgin Durmuş'un) yeni adresinin “İnönü mah. 8. sok. No:38 Aksel Apt. A Blok Kat:3 D:5 Akhisar/Manisa” olduğu öğrenildiğinden,

Resmî belgeyi düzenlemekle yetkili olan kamu görevlisine yönelik beyanı, sahte bir resmî ya da özel belge oluşturuyor ise eylemin sahtecilik suçuna vücut verdiği kabul edilmelidir⁴⁹⁸. Yargıtay uygulaması da bu doğrultudadır:

“... sanığın, eşi çalıştığı halde çalışmadığından bahisle 08.06.1999 tarihinde aile yardım beyannamesi vererek aile yardımı ve 20.08.2001 tarihinde tedavi ve yardım beyannamesi vererek sağlık beyannamesi aldığının iddia olunması karşısında; kurumca aile yardımı ve sağlık karnesi verilmesi için yapılan işlemlerin gerçeğe aykırı olması nedeniyle sanığın eylemlerinin nitelikli dolandırıcılık suçu yanında ayrıca resmi belgede sahtecilik suçunu da oluşturacağı gözetilmeden, karar verilmesi yasaya aykırıdır⁴⁹⁹.”

kararın bu adreste tebliğ edilmesinin talep edildiği ve mahkemece bu adrese gönderilen kararın 16.03.2005 tarihinde “muhatap işte olduğundan birlikte ikamet eden annesi Müşerref Bilgin’e tebliğ edildi” şerhi ile tebliği ve kararın 31.03.2005 tarihi itibarıyla kesinleşmesinin sağlanmasından sonra sanığın, 03.05.2005 tarihinde Hülya Erdoğan isimli bir başka hanımla evlendiğinin anlaşılması karşısında; her ikisi de öğretmen olan sanık ile katılanın Soma ilçesinde evlenip, bir süre birlikte yaşadıkları, daha sonra aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle sanığın Soma Asliye Hukuk Mahkemesinde boşanma davası açtığı, bu davanın reddedilmesinden sonra vekaletname verdiği avukat tarafından İzmir Aile Mahkemesinde yeniden boşanma davasının açıldığı, her iki taraf yönünden de yetkili olmayan İzmir’deki Aile Mahkemesinde davanın yetki itirazına da uğramadan görülebilmesinin sağlanabilmesi amacıyla davalı Gülay’ın ikamet etmediğini bildikleri adresi davalının adresi olarak gösterip, bu adreste sanığın annesi Müşerref Bilgin’in tebligatı alması, daha sonra boşanma kararının Akhisar’daki adreste yine sanığın annesi Müşerref Bilgin tarafından alınması, dosyada bulunan 15.03.2007 tarihli zabıtaca düzenlenmiş tutanaktan Akhisar’daki adresin sanığın kız kardeşine ait olması, katılanın bu adresle hiçbir ilgisinin bulunmaması hususları birlikte değerlendirildiğinde, ayrıntıları Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 07.11.1988 gün, 6-634/455 sayılı, 26.01.1987 gün, 448-11 sayılı kararları ile uyumlu Daire kararlarında da açıklandığı üzere, sanığın değişik adresler göstermesi, tanık bularak dinletmesi ve diğer tüm çabaları mahkemeyi yanıltarak sahte ilam almak amacına matuf bulunduğu ve bu amacına da ulaştığından sübut bulan eyleminin, suç tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK.nun 342/2. maddesindeki (5237 sayılı TCK.nun 204/1-3 md.) suçu oluşturduğu gözetilmeden, eyleminin memura yalan beyanda bulunmak suçunu oluşturduğunun kabulüyle yazılı şekilde hüküm kurulması,...” 11.CD., 28.05.2012, 2012/8467 E. – 2012/9807 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6326.

⁴⁹⁸ Ahmet Gökcan, a.g.e., s. 398; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 709.

⁴⁹⁹ 11.CD., 04.02.2013, 2012/22418 E. – 2013/1495 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6318). “Sanığın kendi fotoğrafını taşıyan ancak Beytullah A.’ in kimlik bilgileri yazılı olan sahte nüfus cüzdanı talep belgesini Nüfus Müdürlüğü’ne ibraz ederek suça konu sahte nüfus cüzdanını çıkartıp kullandığının iddia ve kabul olunması karşısında; eylemin küll halinde “zincirleme şekilde resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturacağı gözetilmeden, ayrıca “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan” suçundan da hüküm kurulması,...” 11.CD., 27.03.2013, 2010/17240 E. – 2013/5052 K. Karar için Bkz. Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6314. “Çorum Devlet Hastanesinde ambulans şoförü olarak görev yapan sanığın taşıt görev emrinde tahrifat yapmak suretiyle sahte geçici görevlendirme belgeleri ve yurtiçi geçici görev yolluğu belgelerine istinaden tahakkuk müzekkeresi ve verile emirleri düzenlenmesini sağlayarak görev yolluğu almaktan ibaret oluşa uygun sübutu kabul edilen eyleminin “zincirleme biçimde resmi belgede sahtecilik” suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde (TCK 206/1) hüküm

Kamu görevlisine yalan beyanda bulunma fiili, özel bir kanunda ayrıca suç olarak tanımlanmışsa, artık inceleme konusu suç oluşmaz. Örneğin, 5490 sayılı Nüfus Kanunu' nun 67' nci maddesinde, herhangi bir işlem sebebiyle nüfus müdürlüğüne gerçek dışı beyanda bulunulması fiili, suç olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle, evlilik dışı doğan bir çocuğu, resmî evliliğinden doğmuş gibi nüfus müdürlüğüne beyan eden failin eyleminin, nüfus kaydı oluşturulmadan anlaşılması hâlinde, eylem 5490 sayılı Nüfus Kanunu' nun 67' nci maddesine göre cezalandırılacaktır⁵⁰⁰.

TCK' nın 210' uncu maddesinde sayılan resmî belge hükmündeki belgelerin düzenlenmesi esnasında, düzenleyene yalan beyanda bulunması hâli, inceleme konusu suça vücut vermez⁵⁰¹. Bu suç, gerçek bir resmî belge ile uygulanabilir özellik taşımaktadır⁵⁰².

5326 sayılı Kabahatler Kanunu' nun 40/1 hükmüne göre; “*Görevle bağlantılı olarak sorulması halinde kamu görevlisine kimliği veya adresiyle ilgili bilgi vermekten kaçınan veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiye, bu görevli tarafından elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.*” Buna göre kişilerin, kamu görevlisi tarafından göreviyle bağlantılı olarak sorulduğunda, kimlikleri konusunda beyanda bulunma yükümlülüğü söz konusudur. Örneğin, CMK' ya göre şüpheli veya sanık, ifade ve sorgu işlemleri sırasında, kimliğine ilişkin olarak doğruyu söylemekle yükümlüdür. Böyle bir durumda, kendisinden kimliği ile ilgili beyanda bulunması

kurulması, ...” 11.CD., 21.11.2011, 2008/4244 E. – 2011/22342 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 436.

⁵⁰⁰ “Sanığın suç tarihinde, Y... C...Mah. muhtarı olan M.E.' e mahalleye yeni taşındığını, ikametgah kaydını yaptırmak istediğini ancak nüfus cüzdanının kayıp olduğunu, yeni bir cüzdan çıkartmak istediğini söyleyerek kendisine nüfus cüzdanı talep formu düzenlenmesini sağladığı, sahte belge ile K.... nüfus müdürlüğüne müracaat ettiği ve görevli memurlar tarafından ibraz edilen belgeden şüphelenilmesi üzerine nüfus cüzdanı düzenlenmeden sanığın yakalandığının anlaşılması göre sanığın eyleminin küll halinde 5490 sayılı Yasanın 67/1 maddesinde düzenlenen suçu oluşturacağı gözetilmeden, sanığın TCK' nın 204/1. maddesi uyarınca “resmi belgede sahtecilik” ve TCK' nın 206/1. maddesi gereğince “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak” suçlarından ayrı ayrı mahkumiyetlerine karar verilmesi, ...” 11.CD., 10.09.2012, 2009/19017 E – 2012/14527 K (UYAP Karar Arama Ekranı).

⁵⁰¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 399.

⁵⁰² Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 709.

istenilen kişi; kimliğiyle ilgili bilgi vermekten kaçınabilir veya kendi kimliği yerine uydurma ya da başka bir gerçek kişiye ait bir kimlik bilgisi beyan edebilir.

Kamu görevlisinin görevi ile bağlantılı olarak kimlik ve adresini sorduğu kişinin, bu konuda bilgi vermekten kaçınması hâlinde, fiil, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu' nun 40/1 hükmüne uygun olarak, idarî yaptırımla cezalandırılır. Beyanın gerçeğe aykırı olması ve fakat, kamu görevlisinin beyanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunması hâlinde de aynı Kanunun söz konusu hükmü uygulanır. Çünkü daha önce de ifade edildiği üzere, kamu görevlisinin beyanın doğruluğunu araştırma yükümlülüğünün bulunduğu hâllerde, resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu oluşmaz⁵⁰³:

“Kamu görevlisinin görevi nedeniyle resmi belge düzenlediği sırada yalan beyanda bulunulması halinde TCK’ nın 206. maddesi uygulanacağı, resmi belge düzenlenmesi sırasında olmayıp da, kamu görevlisinin kamu görevinin gereği gibi yerine getirilebilmesi için göreviyle bağlantılı olarak sorması durumunda, kimliği hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunulması veya kimlik ve adresle ilgili bilgi vermekten kaçınılması halinde Kabahatler Kanunu’ nun 40/1. maddesi uyarınca idarî para cezası verileceği cihetle; rutin kontroller sırasında jandarma görevlilerince kimlikleri sorulduğunda sanık B.D.’ nin kardeşi M.D.’ nin kimlik bilgilerini, diğer sanık R.G.’ nin ise abisi S.G.’ nin kimlik bilgilerini bildirmesi şeklindeki eylemlerinin, Kabahatler Kanunu’ nun 40. maddesinin birinci fıkrasına uygun bulunduğu gözetilmeden suç vasfında yanlış sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”⁵⁰⁴

Kişinin, işlediği bir suç nedeniyle, kendisi hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerini kullanması hâlinde, kullanılan kimlik bilgileri tamamen uydurma nitelikte ise resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu oluşur. Kullanılan kimlik bilgilerinin gerçekte var olan bir kişiye ait olması hâlinde ise farklı neviden fikrî

⁵⁰³ Bkz: Madde gerekçesi.

⁵⁰⁴ 11.CD., 25.02.2013, 2011/3602 E. – 2013/3024 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, s. 420.

içtima kapsamında, resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu ve başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması suçu oluşur⁵⁰⁵:

“Sanığın; hırsızlık suçundan yakalanıp hakkında yapılan adli soruşturma sırasında kendini “Şeref Genç” olarak tanıtip bu kimlik bilgileri ile tutanak düzenlediğinin iddia ve kabul olunması karşısında; beyan ettiği kimlik bilgilerinin gerçek bir kişiye ait olması halinde eyleminin TCK.nun 268/1. maddesi delaletiyle aynı yasanın 267. maddesi kapsamında düzenlenen iftira; bildirdiği kimlik bilgilerinin gerçekte var olmayan bir kişiye ait olduğunun anlaşılması halinde ise, anılan yasanın 206/1. maddesi kapsamında "resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan" suçunun oluşacağı gözetilerek, kimlik bilgilerinin gerçek bir kişiye ait olup olmadığına dair herhangi bir araştırma yapılmadan, eksik inceleme ile yazılı şekilde iftira suçundan hüküm kurulması,...”⁵⁰⁶

1.2.3.1.2. Netice ve İlliyet Bağı

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, bir sırf hareket suçudur. Bu nedenle, suçun oluşumu bakımından, bir neticenin ve dolayısıyla illiyet bağının

⁵⁰⁵ Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 710.

⁵⁰⁶ 11.CD., 30.01.2012, 2008/19627 E. – 2012/670 K. (UYAP Karar Arama Ekranı). *“Hırsızlık suçunun şüphelisi olarak yakalanan sanığın, ismini İsa Yalçın olarak beyan edip yalan beyanda bulunmak suçunu işlediğinin iddia olunması, olay yakalama tutanağının anılan isme göre düzenlenip sanık tarafından imzalanması ve adli raporun da bu isme göre düzenlenmesi, sanığın üzerinde kimlik bulunmaması nedeniyle ailesi ile irtibat kurulup gerçek kimliğine ulaşılması ve sanığın beyan ettiği kimlik bilgilerine sahip bir şahsın gerçekten mevcut olmadığına anlaşılması karşısında sanığın üzerine atılı suçun tüm unsurları itibarıyla oluşup sübut bulunduğu ve mahkumiyetine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yetersiz gerekçeyle dayalı olarak beraat kararı verilmesi,...”* 11.CD., 14.03.2013, 2011/6114 E. – 2013/4137 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 419. *“Hırsızlık suçundan yakalanan sanığın, dosya içerisindeki nüfus kayıt örneğine göre gerçek kişi olduğu anlaşılan Ender Güler'e ait olan nüfus cüzdanını ibraz ederek yakalama tutanağını bu isimle imzalamasından sonra, nüfus cüzdanının sahteliğinden şüphelenilmesi üzerine gerçek kimliğini söylemek şeklinde gerçekleşen eyleminin, işlediği suç nedeniyle kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimlik bilgilerini kullanması nedeniyle TCK'nun 268/1 delaletiyle 267/1. maddesindeki suçu oluşturacağı gözetilmeden suç vasfında yanılığa düşülerek TCK'nun 206/1. maddesinden hüküm kurulması,...”* 11.CD., 15.10.2015, 2013/18443E. – 2015/29736 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

varlığı aranmaz. Suçun oluşumu bakımından, failin, kamu görevlisine yalan beyanda bulunması yeterlidir⁵⁰⁷.

1.2.3.1.3. Fail

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, fail unsuru açısından bir özellik göstermez; herkes suçun faili olabilir.

İfade edilmelidir ki kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belgenin düzenlenmesi sırasında, bu suçu işlemesi söz konusu olamaz; bu hâlde, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi (TCK.204/2) söz konusu olur.

Tanık, bilirkişi ya da tercümanın yemin vermeye yetkili makam önünde yalan beyanda bulunması hâlinde, inceleme konusu suç değil; “*yalan tanıklık*” veya “*gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık*” suçu oluşur⁵⁰⁸.

1.2.3.1.4. Konu ve Mağdur

Suçun konusu, yalan beyan; mağduru ise toplumu oluşturan herkeştir.

1.2.3.2. Manevî Unsur

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, kasten işlenebilir. Bunun için failin resmî belgeyi düzenlemekle yetkili kamu görevlisine yalan beyanda bulunduğunu bilmesi gerekir⁵⁰⁹.

⁵⁰⁷ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 757; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 695.

⁵⁰⁸ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 412; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 693; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 756.

⁵⁰⁹ Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 757.

Suçun olası kastla da işlenmesi mümkündür⁵¹⁰. Buna karşılık, kanun koyucu, suçun taksirle işlenen şeklini ihdas etmemiştir.

TCK' nın 211' inci maddesinde ele alınan ve bir hukuksal ilişkiye dayanan alacağın ispatı veya bir hukukî durumun belgelenmesi amacıyla sahtecilik yapılmasına ilişkin olan düzenleme, suçun manevî unsurları bağlamında ele alınan ve cezanın azaltılmasını gerektiren bir nitelikli unsurdur. Öğretide, söz konusu nitelikli unsurun, inceleme konusu suç yönünden de uygulanabileceği ileri sürülmüştür⁵¹¹. Bununla birlikte, madde metninde, açıkça sahtecilik yapılmasından söz edildiği için bu hükmün inceleme konusu suç yönünden uygulanabilme olanağı bulunmamaktadır⁵¹².

1.2.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

TCK' nın 26/1 hükmünde öngörülen “*hakkın icrası*” hukuka uygunluk sebebinin, özellikle savunma hakkı temelinde, bu suç yönünden uygulanabileceği ileri sürülmüştür⁵¹³.

Savunma hakkı, ceza muhakemesinde bireysel savunma stüjesi olarak yer alan şüpheli/sanığın sahip olduğu bir hak olup, 1982 Anayasası' nın “*hak arama hürriyeti*” başlıklı 36' ncı maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkında sahiptir.*” Savunma hakkı, bünyesinde; müdafiden yararlanma, susma, soru sorma, kendi aleyhine olan işlemlere katılmama, delillerin toplanmasını isteme ve duruşmada hazır bulunma gibi birçok hakkı barındırır⁵¹⁴. Bu haklardan biri olan ve 1982 Anayasası' nın 38/5

⁵¹⁰ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 711.

⁵¹¹ Sibel Cengiz, a.g.e., s. 79.

⁵¹² Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 412; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 694.

⁵¹³ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 413.

⁵¹⁴ Nur Centel, Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 148.

hükmünde; “Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz” şeklinde ifade edilen “susma hakkı”nın icrası, inceleme konusu suç yönünden, fiili, hukuka uygun kılabilir.

Yargıtay, kendisine isnat olunan bir suçtan kurtulmak amacıyla, kollukta ve savcılık makamı nezdinde, yalan beyanda bulunan şüphelinin bu fiilini, savunma hakkının kullanılması kapsamında değerlendirmiştir:

“Alkollü araç kullanmak suretiyle trafik kazasına neden olan sanık hakkında düzenlenen 29.05.2007 tarihli tutanak içeriğinden aracı kullananın sanık olduğunun kolluk görevlileri tarafından bilinmesi, trafik cezası ve sürücü belgesi geri alma tutanağının sanık hakkında düzenlenmesi karşısında; soruşturma sırasında emniyet müdürlüğünde ve Cumhuriyet savcılığında şüpheli sıfatıyla verdiği ifadelerde aracı hakkındaki karar kesinleşen diğer sanık Mehmet K.’nin kullandığına yönelik beyanının kendini savunmaya ve suçtan kurtulmaya yönelik olduğu bu nedenle atılı suçun unsurlarının oluşmadığı gözetilmeden “resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyanda bulunmak” suçundan beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi, yasaya aykırıdır.⁵¹⁵”

İddia ve savunma hakkının kullanılması kapsamında beyan edilen yalanın, bir başkasına yönelik suç isnadı niteliği taşıması gerekir. Aksi takdirde, yalan beyanın, iddia ve savunma hakkının kullanılması kapsamında değerlendirilmesi mümkün olmaz ve iftira suçuna ilişkin hükümler uygulanır⁵¹⁶.

İfade edilmelidir ki; şüpheli/sanığın, kimliğine ilişkin soruları doğru olarak cevaplandırma yükümlülüğünü öngören CMK’ın 147/1 – a hükmü karşısında, söz konusu hukuka uygunluk sebebinin, bu hâl bakımından uygulanabilmesi mümkün değildir. Başka bir ifadeyle, şüpheli/sanık, ifade ve sorgu esnasında, kimliğine ilişkin sorular bakımından, susma hakkını kullanamayacağı gibi yalan beyanda da bulunamaz.

⁵¹⁵ Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustaf Artuç, a.g.e., s. 6319.

⁵¹⁶ Mahmut Koca, İlhan Üzülmöz, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 711.

1.2.4. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1.2.4.1. Teşebbüs

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun tamamlanma anı konusunda, doktrinde, farklı görüşler bulunmaktadır.

Bir görüşe göre resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, yalan beyan esas alınarak resmî belge düzenlendiği anda tamamlanır⁵¹⁷. Çünkü madde metninde, hem yalan beyan hem de resmî belge düzenleme unsurlarından söz edilmektedir⁵¹⁸. Yargıtay da bu görüştedir⁵¹⁹.

Diğer bir görüş ise isabetli olarak, söz konusu suçun tamamlanmış sayılması için failin, resmî belgenin düzenlenmesine esas teşkil etmek üzere, böyle bir belgeyi düzenlemekle yetkili kamu görevlisine yalan beyanda bulunmasını yeterli saymaktadır⁵²⁰.

İnceleme konusu suçun tamamlanması bakımından, yalan beyanda bulunmuş olması yeterli sayıldığından, failin yalan beyanı bitirememesi hâlinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilmelidir⁵²¹. Bir başka deyişle, icra hareketleri, kısımlara bölünebildiği takdirde, söz konusu suça teşebbüs mümkündür. Örneğin, yazılı beyanın, resmî belgeyi düzenlemekle yetkili kamu görevlisine, bir

⁵¹⁷ Devrim Güngör, a.g.e., s. 115.

⁵¹⁸ Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 414; Osman Yaşar, Hasan Tahsin Gökcan, Mustafa Artuç, a.g.e., s. 6311.

⁵¹⁹ “Resmî belgenin düzenlenmesi sırasında yalan beyan suçunun oluşması için, kişinin açıklamaları üzerine yetkili bir kamu görevlisi tarafından resmî bir belgenin düzenlenmesi ve düzenlenen resmî belgenin, beyanın doğruluğunu ispat edici bir güce sahip olması gerekir. ...” 11. CD., 02.03.2013, 4723/4013. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, s. 419.

⁵²⁰ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 415; Mahmut Koca, İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku: Özel Hükümler, s. 711; Veli Özer Özbek, v.d., a.g.e., s. 757; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 695.

⁵²¹ Ahmet Gökçen, a.g.e., s. 416.

araç vasıtasıyla ulaştırılmaya çalışıldığı hâllerde, teşebbüs hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilir⁵²².

1.2.4.2. İştirak

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, suçun iştirak hâlinde işlenmesi hâline, herhangi bir özellik göstermez; genel hükümler uygulanır.

Öğretide, kamu görevlisinin, bu suça iştirak etmesinin mümkün olduğu ileri sürülmüştür⁵²³. İfade edilmelidir ki kamu görevlisinin, müşterek fail sıfatıyla, bu suçu işlemesi mümkün değildir. Çünkü bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisinin, kendisine, böyle bir belgeyi düzenlemesi için yalan beyanda bulunulduğunu bilmesi hâlinde, gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi (TCK.204/2) söz konusu olur.

1.2.4.3. Suçların İçtimai

Yalan beyanda bulunma fiilinin, başka bir suçun unsuru veya ağırlaştırıcı nedeni olduğu hâllerde, bileşik suç (TCK.42) hükmüne göre tek suçtan ceza verilmesi gerekir. Örneğin, yalan beyanda bulunarak bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olan kişi, tanık veya bilirkişi/tercüman olması hâlinde, somut olayda, TCK' nın 272' nci veya 276' ncı maddeleri uygulanacaktır:

“TCK'nun 272. maddesinde düzenlenen yalan tanıklık suçunun oluşması için; hukuka aykırı bir fiil nedeniyle soruşturma kapsamında tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapılması ya da mahkeme veya yemin ettirerek tanık dinlemeye yetkili kişi veya kurul önünde gerçeğe aykırı olarak tanıklık yapılmasının zorunlu bulunması, başka deyişle hukuksal bir uyumsuzluğa konu bir olayla ilgili olarak bilgisini aktaran kişinin yasalar gereği “tanık” sıfatıyla

⁵²² Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Murat Önok, a.g.e., s. 695.

⁵²³ Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku: Özel Kısım, s. 237.

dinlenilmesi gerekli olup, anılan suç, kendisinin katılmadığı olaylara ilişkin bildiklerini tanık dinlemeye yetkili merciler önünde açıklamaya zorunlu olan kimselerin yalan söylemesi veya gerçeği inkar etmesi yahut dinlendiği konudaki bilgilerini az veya çok söylememesi ile gerçekleşir. Suçun oluşumu için yasa koyucu yalan tanıklığın sadece ceza soruşturma ve kovuşturmalarında gerçekleşmesini aramamış, hukuk davalarında veya idari soruşturma yapan merciler önünde gerçekleşen yalan tanıklık da suç kapsamında değerlendirilmiş, ancak tanıklık yapılan makamın “mahkeme” veya “yemin ettirmeye yetkili kişi veya kurul” olması ise daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal sayılmıştır.

Bu açıklamalar ışığında; somut olaya gelince suç tarihinde eşi Asiye Karabulut'un bankada bulunan parasını sahte vekaletname çıkartarak çekmeye karar veren ve hakkındaki hüküm onanarak kesinleşen sanık Emin Karabulut'un, bu amaçla bir başka bayanı Sarayönü Noterliği'ne getirip eşi olarak tanıttıktan sonra, getirilen bayanın okuma yazma bilmediğini söylemesi üzerine Noterlik Kanunu gereği iki tanık huzurunda vekaletname düzenlenmesi zorunlu bulunduğundan, sanık Kazım Kazan'ın vekalet vermek isteyen ve okuma yazması olmayan Noterdeki kadının Asiye Karabulut olduğuna ilişkin kimliğini doğrulamasına ilişkin beyanı ve sonucunda 18.04.2006 tarih ve 0987 sayılı vekaletnamenin düzenlenmesinden ibaret olayda; Noterlerin TCK'nun 272. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “yemin ettirerek tanık dinlemeye kanunen yetkili kişi veya kurul” olmadığı gibi anılan maddenin 1. fıkrasında yer alan “hukuka aykırı bir fiil nedeniyle başlatılan bir soruşturmadan” da bahsedilemeyeceği cihetle, belirtilen suçun yasal unsurlarının gerçekleşmediği, vekaletnamenin düzenlenmesi sırasında vekalet veren bayanın Asiye Karabulut olduğunu doğrulamak suretiyle kişinin kimliği hakkında yalan beyanda bulunan sanığın eyleminin TCK'nun 206. maddesindeki suçu oluşturduğu gözetilmeden suç vasfında yanılarak sanık Kazım Kazan hakkında yalan tanıklık suçundan TCK'nun 272/2. maddesi uyarınca yazılı şekilde hüküm kurulması, ...”⁵²⁴

TCK' nın 212' nci maddesine göre; sahte resmî veya özel belgenin, bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan ceza verilecektir. Nitekim Yargıtay, bir kararında, alkollü olarak araç kullanması

⁵²⁴ 11.CD., 20.02.2014, 2014/11 E – 2014/2951 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

nedeniyle, hakkında idarî yaptırım uygulanan failin, buna ilişkin evrakın düzenlenmesine esas olmak üzere, kolluk görevlilerine, sahte belge göstererek kimliği hakkında yalan beyanda bulunması hâlini, bu madde kapsamında değerlendirmiştir:

“5237 sayılı TCK'nun 268. maddesinde tanımlanan suçun oluşabilmesi için sanığın öncelikle bir suç işleyip kendisi hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasını engellemek amacıyla, başkasına ait kimliği veya kimlik bilgilerini kullanmasının gerekeceği cihetle, sanığın alkollü araç kullandığının tespit edilmesi üzerine idari para cezası yaptırımı gerektiren kabahat niteliğinde olan eylemi nedeniyle 14.04.2010 tarihli "Trafik İdari Para Cezası Karar Tutanağı"nın düzenlenmesi sırasında sahte belge göstererek kimliği hakkında yalan beyanda bulunmaktan ibaret eyleminin, 5237 sayılı TCK'nun 212. maddesi yollaması ile aynı Kanunun 206. maddesinde düzenlenen "resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan" suçunu oluşturduğu gözetilmeden, suç vasfının tayininde hataya düşülerek, yazılı şekilde "iftira" suçundan hüküm kurulması, ...”⁵²⁵

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunda mağdur belirli bir kişi olmadığı için suçun, bir suçu işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda birden fazla işlenmesi hâlinde, zincirleme suçla ilişkin hükümler uygulanır:

“Sanığın 27.08.2006 ve 06.09.2006 tarihlerinde Tirebolu İlçe Emniyet Müdürlüğüne müracaat ederek, şikayetçi sıfatıyla Fahrettin Gökhan Y. Sahte isimle ifade tutanağı düzenletmesi şeklindeki eylemlerinin; 5237 sayılı TCK'nun 206/1, 43. Maddelerinde hükme bağlanan zincirleme şekilde resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunu oluşturduğu gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması yasaya aykırıdır.”

⁵²⁵ 11.CD., 12.05.2015, 2013/10925 E. – 2015/26288 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

2. Ceza Muhakemesi Hukukuna İlişkin Bilgiler

2.1. Soruşturma ve Kovuşturma

CMK'nın benimsemiş olduğu sistem dikkate alındığında, ceza muhakemesinin soruşturma ve kovuşturma olmak üzere, iki evreden oluştuğu söylenebilir. Kanuna göre; soruşturma, yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden, iddianamenin kabulüne kadar geçen evreyi; kovuşturma ise iddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade eder (CMK. 2)⁵²⁶.

İşlendiği ve suç oluşturduğu iddia edilen bir olaya ilişkin olarak delilleri ele geçirme ve koruma altına alma faaliyeti⁵²⁷ olarak ifade edilebilecek olan soruşturma evresinin çeşitli özelliklerinden birisi de mecburîliktir. Mecburîlik, adlî makamların, suç şüphesi ortaya çıktığında, kural olarak, suçtan zarar görenin iradesini dikkate almadan, soruşturmaya başlama yükümlülüğünü ifade eder. İstisnaî olarak, bazı hâllerde, isnat teşkil eden işlemler yönünden soruşturmanın başlatılması şikâyet, talep ve izin gibi muhakeme şartlarının gerçekleşmiş olmasını gerekli kılabilir.

Bu açıklamalar ışığında, ifade edilmelidir ki; özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik (TCK.204/1), kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik (TCK.204/2), resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (TCK.205) ve resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (TCK.206) suçları, şikâyete tabi olmaksızın, re' sen soruşturulur.

⁵²⁶ İfade edilmelidir ki iddianamenin düzenlenmesi, soruşturma evresinin son işlemidir. Kovuşturma evresi ise Kanuna göre iddianamenin kabulüyle başlamaktadır. Bu nedenle, iddianamenin düzenlenmesi ile kabulü arasında kalan dönem, isabetli olarak, kimi eserlerde “iddianamenin değerlendirilmesi (ara muhakeme) başlığı altında ayrı bir evre olarak ele alınmaktadır.” Bkz. Nur Centel, Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 17; Yener Ünver, Hakan Hakeri, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2012, s. 573; Bahri Öztürk, v.d., *Nazari ve Uygulamalı: Ceza Muhakemesi Hukuku*, ed., Bahri Öztürk, 3. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2010, s. 505.

⁵²⁷ Yener Ünver, Hakan Hakeri, a.g.e., s. 541.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu (TCK.204/2) ile resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunda, soruşturma, bir muhakeme şartı olarak, izne tabidir:

“Bölge Trafik İstasyon Amirliği’ nde görev yapan sanıkların takip ettikleri otoyolu ve içindekileri yakaladıktan sonra, aracın terk edilmiş olarak bulunduğu konusunda tutanak tutmak suretiyle resmi belgede sahtecilik suçunu işlediklerinin iddia olunması karşısında; sanıklar hakkında 4483 sayılı Yasa hükümleri uyarınca dava şartı olarak soruşturma “izni alınması” ve sanıkların hukukî durumlarının buna göre değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden eksik soruşturma sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi, ...”⁵²⁸

5271 sayılı CMK’ nın 237’ nci maddesinde, “kamu davasına katılma” müessesesi düzenlenmiştir. Katılma, talî bir ceza davası olup, mağdurun veya suçtan zarar görenin, kovuşturma evresinde, bir muhakeme süjesi olarak, savcının yanında yer almasını ifade eder⁵²⁹. Kanuna göre; kamu davasına katılma talebinde bulunabilecek olan kişiler; mağdur, suçtan zarar gören ve mâlen sorumludan ibarettir (CMK.237).

Mağdur, daha önce de ifade edildiği gibi suçun konusunun ait olduğu gerçek kişiyi ifade eder. Suçtan zarar gören ise suç dolayısıyla zarar gören gerçek veya tüzel kişidir. Mağdur, aynı zamanda, suçtan zarar gören kişidir; fakat suçtan zarar gören, her zaman, suçun işlenmesi dolayısıyla mağdur edilen kişi değildir; yani, suçtan zarar gören kavramı, mağdura göre daha geniştir.

5271 sayılı CMK’ nın 237’ nci maddesinde, kamu davasına katılabilecek olan kişiler arasında, mağdurun yanı sıra, suçtan zarar görenin de sayılmış olması karşısında, suç dolayısıyla doğrudan doğruya zarar görenin (mağdurun) yanı sıra, suçtan dolaylı olarak zarar görenin de kamu davasına katılabileceği anlamı

⁵²⁸ 11.CD., 09.10.2012, 15455/16945. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 338.

⁵²⁹ Nur Centel, Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 804; Veli Özer Özbek, v.d., Ceza Muhakemesi Hukuku, 2. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2011, s. 551; Bahri Öztürk v.d., a.g.e., s. 224.

çıkılmaktadır⁵³⁰. Bununla birlikte, kamu davasına katılma talebinde bulunan kişi, bu haktan yararlanabilmek için suçtan doğrudan doğruya zarar gören olmalıdır⁵³¹. YCGK ve ceza dairelerinin uygulaması da bu doğrultudadır:

“Sanıklar Süleyman Okudan, İdris Mehmetoğlu, Sadık Büyükbaş, Ayşegül Uğur Kurtoğlu, Adil Gökalp, Güngör Taştekin, Mehmet Gülhan, Ahmet Özkağncı, Alper Yosunkaya, Ali Ünlü ve Mustafa Mete'nin görevi kötüye kullanma suçundan yerel mahkemece beraatlerine karar verilen somut olayda, Özel Daire ile Yargıtay C. Başsavcılığı arasında oluşan ve Ceza Genel Kurulunca çözümlenmesi gereken uyuşmazlık; Yükseköğretim Kurulu'nun suçtan zarar gören olarak kamu davasına katılma ve dolayısıyla hükmü temyiz etme hakkı bulunup bulunmadığı noktalarında toplanmaktadır.

5271 sayılı CYY'nun 237. maddesinin 1. fıkrasında; "Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar...şikayetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler" hükmü ile kamu davasına katılma hak ve yetkisi bulunanlar üç grup halinde belirtilmiştir. Anılan düzenleme 1412 sayılı CYUY'nin 365. maddesindeki, "suçtan zarar görenler, soruşturmanın her aşamasında kamu davasına müdahale yolu ile katılabilirler" hükmü ile paralellik göstermekte ise de, yeni hükme önceki yasada yer almayan malen sorumlu ve dar anlamda suçtan zarar göreni ifade eden mağdurda eklenmek suretiyle, madde, öğreti ve uygulamadaki görüşlere uygun olarak, katılma hak ve yetkisi bulunduğu kabul edilenleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Yasada "suçtan zarar görmek" kavramı açıklanmamış olmakla birlikte, gerek Ceza Genel Kurulunun, gerekse Özel Dairelerin yerleşmiş kararlarında bu kavram, "suçtan doğrudan doğruya zarar görmüş olma hali" olarak anlaşılabilir uygulanmış ve buna bağlı olarak dolaylı veya olası zararların, davaya katılma hakkı vermeyeceği kabul edilmiştir.

⁵³⁰ Nur Centel, Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 807.

⁵³¹ Cumhuriyet Şahin, Ceza Muhakemesi Hukuku – I, 4. bs., Ankara, Seçkin Yayınevi, 2013, s. 150.

Konumuza ilişkin olarak herhangi bir tüzel kişinin kamu davasına katılabilmesi için, CYY'nın davaya katılmayı düzenleyen genel kural niteliğindeki 237. maddesinde belirtilen koşulun gerçekleşmesi, başka bir deyişle suçtan doğrudan zarar görmüş bulunması veya herhangi bir yasada, belirli bir tüzel kişinin bazı suçlardan açılan kamu davalarına katılmasını özel olarak düzenleyen bir hükmün bulunması gerekir. Örneğin 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Yasasının davaya katılmayı düzenleyen 18. maddesi uyarınca gümrük idaresinin, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Yasasının 18. maddesi uyarınca Maliye Bakanlığının, 5411 sayılı Bankacılık Yasasının 162. maddesi uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun başvuruda bulunmaları halinde kamu davasına katılacakları açıkça hükme bağlanmıştır. Özel yasa hükümleri uyarınca davaya katılmanın kabul edildiği bu gibi durumlarda, belirtilen kurumların suçtan zarar görüp görmediklerini ayrıca araştırmaya gerek bulunmamaktadır.

Uyuşmazlığın sağlıklı bir şekilde çözümlenmesi için üniversitelerin ve Yükseköğretim Kurulu'nun yapısının da incelenmesi gerekmektedir.

Üniversiteler; Anayasamızın 130/1 ve 2547 sayılı Yasanın 3/d. maddesi uyarınca kamu tüzelkişiliğine sahip yükseköğretim kurumlarıdır.

Yükseköğretim Kurulu ise, Anayasamızın 131. maddesi uyarınca yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim - öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak amacıyla kurulan bir üst kuruluştur.

Anayasamızın 130/8, 131, 2547 sayılı Yasanın 7. maddesi uyarınca, Yükseköğretim Kurulu'nun görevleri arasında, üniversitelerce hazırlanan bütçeleri inceleyip ve onayladıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığına sunmak ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak da bulunmaktadır.

Bu açıklamalar ışığında uyuşmazlık konusu değerlendirildiğinde;

Yükseköğretim Kurulu'nun üniversitelerce hazırlanan bütçeleri inceleyip onayladıktan sonra, Milli Eğitim Bakanlığına sunmak ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak görevinin yanında, üniversiteleri denetleme yükümlülükleri de bulunmaktadır. Ancak sayılan bu görev ve yetkilere sahip olması Yükseköğretim Kurulunun, işlendiği iddia edilen “Biyokimya Laboratuvarının malzeme ihtiyacı için yapılan ihalelerde hukuka aykırı davranmak suretiyle görevde yetkiyi kötüye kullanma” suçundan doğrudan zarar gördüğü anlamına gelmemektedir. Üniversitenin Tıp Fakültesinin malzeme alımında yapılan usulsüzlük ile tüzelkişiliği bulunan Selçuk Üniversitesi doğrudan zarar görmüş, üniversite bütçesinin hazırlanması ve kaynakların etkin kullanılması konusunda görevleri bulunan Yükseköğretim Kurulu ise dolaylı olarak zarar görmüştür. Aksinin kabulü halinde üniversite ile ilgili işlenen her suçta Yükseköğretim Kurulunun katılabileceğinin kabulü gerekir.

Diğer taraftan yasa koyucu, anılan bazı özel yasalarda olduğu gibi Yükseköğretim Kurulunun, üniversitelere ilişkin kamu davalarına katılmasına yönelik bir düzenleme de getirmemiştir.

Bu itibarla, işlendiği iddia edilen görevi kötüye kullanma suçundan doğrudan zarar görmeyen ve bu suçları takip görevi bulunmayan Yükseköğretim Kurulunun, bu suçla ilgili davaya katılma hak ve yetkisinin bulunmadığından, yerel mahkemenin yanılığlı uygulamaya dayalı olarak verdiği katılma kararının da hükmü temyize hak vermeyeceğinden, temyiz isteminin Özel Dairece reddedilmiş bulunması isabetli olup, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir.

Çoğunluk görüşüne katılmayan bir kısım Genel Kurul Üyesi; “itirazın kabulü gerektiği” düşüncesiyle karşı oy kullanmışlardır.”⁵³²

İnceleme konusu suçlar yönünden de yüksek mahkeme, davaya katılma bakımından, doğrudan doğruya zarar görmeyi aramaktadır:

⁵³² YCGK., 03.05.2011, 2010/4-155 Esas, 2011/80 Karar (UYAP Karar Arama Ekranı).

“Sahtecilik suçlarında mağdur, suçun maddi unsurunun hedef aldığı kişi olup, suç tarihinde noter katibi olan sanığın sahte araç satış sözleşmeleri düzenlemek şeklinde iddia ve kabul olunan eylemlerinde suçtan doğrudan doğruya zarar görmeyen şikâyetçi noterin kamu davasına katılma hakkı bulunmadığı, usulsüz verildiğinde dolayı hukuken geçersiz olan katılma kararının hükmü temyiz etme hakkı vermeyeceği anlaşıldığından vaki temyiz isteminin 5320 sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 sayılı CMUK’nın 317. maddesi uyarınca REDDİNE, ...”⁵³³

2.2. Madde Yönünden ve Yer Yönünden Yetkili Mahkeme

Madde yönünden yetki (görev), ceza mahkemelerinin hangi ağırlıktaki suçları yargılama yetkisine sahip olduklarına ilişkin kuralları ifade eder. Madde yönünden yetki kuralları, doğal hâkim ilkesine uygun olarak, kanunla belirlenir (CMK.3).

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 11’ inci Maddesine göre özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik (TCK.204/1), resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek (TCK.205) ve resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçları (TCK.206) bakımından, madde yönünden yetkili mahkeme, asliye ceza mahkemesidir. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin dava ise Kanunun 12’ nci maddesine göre ağır ceza mahkemesinde görülür.

Yer yönünden yetki (yetki) ise ülkenin, mahkemeler arasında coğrafi olarak yargı çevrelerine bölünmesini ifade eder. 5271 sayılı CMK’ nın 12’ nci maddesinde, temel kural olarak, suçun işlendiği yer mahkemesi, yer yönünden yetkili kılınmıştır.

⁵³³ 11.CD., 28.03.2012, 2010/7584 E. – 2012/4338 K. Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir, a.g.e., s. 237. “Yukarıörükçü köyü 4. azası olan sanığın adı geçen köyde oturmayan seçmenlerin kendilerine oy verecekleri düşüncesiyle adlarına sahte ikametgah ilmuhaberi düzenleyerek seçmen kütüğüne kaydolmalarını ve bu suretle 2004 yılı mahalli idareler seçimlerinde oy kullanmalarını sağladığının iddia ve kabul olunması karşısında muhtar adayı olan şikâyetçinin de sanığın bu eylemi nedeniyle 14 oyla seçim kaybettiğini beyan etmesi karşısında; şikâyetçinin atılı suçtan doğrudan doğruya zarar gördüğü gözetilmeden katılma kararı kaldırılarak yargılamaya devamla karar verilmesi, ...” 11.CD., 17.02.2011, 2009/11268 E. – 2011/1051 K. (UYAP Karar Arama Ekranı).

Suçta teşebbüs hâlinde, son icra hareketinin yapıldığı; kesintisiz suçlarda, kesintinin gerçekleştiği; zincirleme suçlarda ise son suçun işlendiği yer, suçun işlendiği yerdir (CMK.12).

İnceleme konusu suçlar yönünden, suçun işlendiği yerin tespiti özellik arz etmez. Bununla birlikte, kullanma seçimlik hareketi bakımından, resmî belgede sahtecilik suçu ile gizleme seçimlik hareketi bakımından, resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu, kesintisiz suç şeklinde meydana gelir. Bu nedenle, bu hâllerde, kesintinin gerçekleştiği yer mahkemesinin yetkili olduğuna dikkat edilmelidir.

2.3. Dava Zamanaşımı

Suçun teşkil eden bir fiilin gerçekleştirilmesiyle, faille devlet arasında “*ceza ilişkisi*” kurulur. Bu ilişki gereğince, fail, işlediği suçun cezasına katlanmak; devlet ise adil bir ceza muhakemesi yürütmekle yükümlüdür⁵³⁴. Ceza ilişkisi, devlet ve fail arasında, öncelikle muhakeme ilişkisinin, sonra da infaz ilişkisinin varlığını gerekli kılar. Bir başka deyişle, ceza ilişkisinin, doğal süreci içerisinde, infaz ilişkisinin tamamlanmasıyla ortadan kalkması gerekir. Bununla birlikte, ceza ilişkisinin, infaz dışındaki başka nedenlerle, ortadan kalkması da mümkündür. Ceza ilişkisini, hükmün kesinleşmesinden önce muhakeme ilişkisine son vermek suretiyle ortadan kaldıran nedenler, ceza hukukunda, “*ceza ilişkisini düşüren nedenler*”; ceza muhakemesi hukukunda ise “*muhakeme şartları*” olarak adlandırılır⁵³⁵.

Ceza muhakemesinde, bazı hâllerde, soruşturmanın ya da kovuşturmanın yapılması veya herhangi bir muhakeme işleminin gerçekleştirilmesi, kimi şartların varlığını ya da engellerin bulunmamasını gerekli kılabilir ki bunlara muhakeme şartları (muhakeme engelleri) denir⁵³⁶. 5237 sayılı TCK’ nın 66 ve 67’ nci maddelerinde düzenlenmiş bulunan dava zamanaşımı müessesesi de ceza

⁵³⁴ Nur Centel, Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 4.

⁵³⁵ A.e.

⁵³⁶ A.e., s. 583; Cumhuriyet Şahin, a.g.e., s. 55; Yener Ünver, Hakan Hakeri, a.g.e., s. 104.

muhakemesinin sürdürülebilmesi açısından, bulunmaması gereken bir olumsuz muhakeme şartıdır.

Dava zamanaşımı, suç tarihinin üzerinden belli bir zaman geçmesi nedeniyle, şüpheli/sanık hakkında ceza muhakemesi yapılamamasını ifade eden süredir. Dava zamanaşımı süreleri, 5237 sayılı TCK.66' da suçun soyut cezası esas alınarak gösterilmiştir. Ayrıca, zamanaşımı süresinin belirlenmesinde, dosyadaki deliller itibarıyla suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hâlleri de göz önünde bulundurulur (TCK.66).

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu (TCK.204/1), resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu (TCK.205) ve resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (TCK.206) suçu bakımından, dava zamanaşımı süresi, 5237 sayılı TCK. 66/1-e hükmüne göre sekiz yıldır.⁵³⁷

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun konusunun sahteliği sabit olana kadar geçerli olan resmî belge olması hâlinde ise dava zamanaşımı süresi, on beş yıldır.

Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu (TCK.204/2) bakımından dava zamanaşımı süresi, 5237 sayılı TCK. 66/1-d hükmüne göre sekiz yıldır. Suçun konusunun sahteliği sabit olana kadar geçerli olan resmî belge olması hâlinde de zamanaşımı süresi aynıdır (TCK.66/1-d).

⁵³⁷ “A.F. Kargo firmasının yetkilisi olan sanıklar D.K. ve J.L. ile Atatürk Havalimanı Giriş Gümrük müdür yardımcısı ve gümrük muayene memuru olan diğer sanıkların fikir ve eylem birliği içerisinde hareket ederek adı geçen firmanın ithal ettiği araçlar ile ilgili düzenlenen gümrük giriş beyannamelerine konu eşyalar gümrük muamelerine tabi tutulmadan antrepodan çıkartılıp kullanıldığı halde antrepodaymış gibi sayım tutanakları düzenleyerek evrakta sahtecilik suçunu işlediklerinin iddia olunması karşısında; gümrük görevlisi olan sanıkların eylemlerine bağlı olarak iddianamede tavsifi yapılan suçun olay tarihinde yürürlükte bulunan 765 sayılı TCK' nın 339. maddesi kapsamında memurun resmi belgede sahteciliği suçunu oluşturacağı gözetilmeden kamu davasının 5237 sayılı Yasanın 204/1. maddesi kapsamında kabul edilip, anılan yasanın 66/1-e madde ve fıkrasındaki asli zamanaşımına tabi olduğu gerekçe gösterilip kovuşturma aşamasında sanıkların sorgusunun ve ihzar müzekkeresinin de zamanaşımını kestiği nazara alınmadan, iddianame tarihinden karar tarihine kadar 5237 sayılı TCK' nın 66/1-e maddesindeki zamanaşımının gerçekleştiği gerekçe gösterilerek kamu davasının düşürülmesine karar verilmesi, ...” 11.CD., 09.05.2012, 2012/8195 Karar için Bkz. Kubilay Taşdemir,a.g.e., s.246.

SONUÇ

Resmî belgede sahtecilik suçu ve bu suçla ilgili diğer suçlar olan Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu ile Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, 5237 sayılı TCK' nın İkinci Kitabının '*Topluma Karşı Suçlar*' başlıklı Üçüncü Kısımının, '*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*' başlıklı Dördüncü Bölümünde düzenlenmiştir.

Bu suçlarla korunan hukukî yarar, kamu güvenidir. Kamu güveni, kamunun; yani, belirsiz sayıda kişinin, ispat araçlarının doğruyu yansıttığı yolundaki inancını ifade etmekte ve suçun işlenmesiyle de bu inanç, zedelenmektedir. Bu durum, icra edilen sahtecilik fiilinin, hukuken önemli olması gereğini ifade eder. İcra edilen sahtecilik fiilinin hukuken önemli sayılabilmesi için ise fiilin, aldatma kabiliyeti ile zarar imkân ve ihtimalini haiz olması gerekir. Aldatma kabiliyeti, sahteciliğin içkin bir özelliği olup, fiilin, objektif olarak, kamuyu aldatıcı nitelikte olmasını ifade eder. Aldatma kabiliyetini haiz sahtecilik fiilinin icrası neticesinde, kamu güveninin zedelenmiş olması ise sahteciliğin zarar imkân ve ihtimalini haiz olmasını ifade eder.

Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu hariç olmak üzere, bu suçların konusu resmî belgedir. Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunun konusu ise yalan beyandır.

Belge, ceza hukuku anlamında, olayları nakleden ya da bünyesinde bir irade beyanı ihtiva eden ve bir kimse tarafından vücuda getirilen yazıları ifade eder. Belgenin, yazılı olmak dışında, hukuken sonuç doğurması mümkün olan bir içeriğinin bulunması ve düzenleyeninin belli olması gerekir. Resmî belge ise kamu görevlisinin görevinin gereği olarak düzenlediği belgedir. Ayrıca, ifade edilmelidir ki TCK.210' da tahdidî olarak yer verilen ve esasen özel belge niteliğini haiz olan belgeler de sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerin uygulanması bakımından, resmî belge hükmündedirler.

Resmî belgede sahtecilik suçu, 5237 sayılı TCK' nın 204' üncü maddesinde düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik; ikinci fıkrasında kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede

sahtecilik; üçüncü fıkrasında ise suçun - *cezanın artırılmasını gerektiren* - nitelikli unsuruna yer verilmiştir.

Özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu ile kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, öngördükleri ceza miktarı ve suçun maddî unsurları bakımından, birbirlerinden ayrılırlar. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun cezası, özel belgede sahtecilik suçunkine nazaran daha ağırdır. Ayrıca, maddî unsurlar bağlamında; suça vücut veren seçimlik hareketlerden “*gerçeğe aykırı belge düzenlemek*”, yalnızca, kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından cezalandırılmakta; yine, kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, özgü suç niteliği arz etmektedir.

Gerek özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik; gerekse kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu, seçimlik hareketli bir suçtur; yani, bu suçlar için öngörülen seçimlik hareketlerin icrası, suçun tamamlanmış olması için yeterlidir. Bu suçlar için öngörülen seçimlik hareketler; resmî belgeyi sahte olarak düzenlemek, değiştirmek, sahte resmî belgeyi kullanmak ve kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçuna münhasıran gerçeğe aykırı belge düzenlemekten ibarettir. Bu suçların mağduru, toplumu oluşturan herkeştir.

Her iki suç da kasten işlenebilen suçlardandır ve her iki suçun da olası kastla işlenmesi mümkündür. Bununla birlikte, öğretide kimi yazarlar ve uygulamada Yargıtay, bir hukuka uygunluk sebebi olan ‘rıza’nın, failin kastına etki yaptığını ileri sürmekte ve somut olayda, mağdurun rızasının varlığı hâlinde, failin gerçekleştirmiş olduğu sahtecilik eylemi bakımından, kasten hareket etmemiş olacağını kabul etmektedir. Bununla birlikte, Kanunun sistematığında “*Topluma Karşı Suçlar*” arasında yer verilen resmî belgede sahtecilik suçunda, ferden muayyen bir mağdurun bulunmaması karşısında, bu görüşün isabetli olmadığı ifade edilmelidir. Böyle bir durumda, Kanunun 30’ uncu maddesinde yer alan “*Hata*” müessesesine ilişkin hükümler doğrultusunda uygulama yapılması doğru olacaktır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi rızanın bir hukuka uygunluk sebebi olarak, resmî belgede sahtecilik suçu yönünden uygulanması mümkün değildir. Bununla birlikte, özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından hakkın kullanılması (TCK.26/1); kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu bakımından ise görevin ifası (TCK.24/1), birer hukuka uygunluk sebebi olarak somut olayda uygulama olanağı bulabilir.

Suçun konusu olan resmî belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olması hâlinde, suçun –cezanın ağırlaştırılmasını gerektiren- bir nitelikli unsur söz konusudur. Söz konusu nitelikli unsur, suçun maddî unsurlarından olan konu ile ilgili olduğu için suçun maddî unsurları bağlamında ele alınmaktadır. Suçun terör amacıyla işlenmesi veya hukukî bir ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi hâllerinde ise yine suçun cezasına etki eden ve fakat manevî unsur bağlamında ele alınan nitelikli unsurlar söz konusudur. Bu unsurlardan, suçun terör amacıyla işlenmesi, cezanın ağırlaştırılmasını; hukukî bir ilişkiye dayanan alacağın ispatı ya da gerçek bir durumun belgelenmesi amacıyla işlenmesi hâli ise cezanın azaltılmasını gerektirir.

Bu suçlara teşebbüs, icra hareketlerinin kısımlara bölünebildiği ölçüde mümkündür. İştirak hükümlerinin uygulanması bakımından ise özellik arz eden iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki, suçun dolaylı faillik yoluyla işlenmesi olanağının fazlaca bulunmasıdır. Şöyle ki failin –*ekseriyetle yalan beyan şeklinde ortaya çıkan*- aldatıcı hareketi üzerine resmî belge düzenlenmiş olması hâlinde, resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu değil; özel kişi/kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçu oluşur. İkinci husus ise kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun özgü suç niteliğine uygun olarak bu suçlarda fail sıfatının yalnızca kamu görevlisine ait olması; fiil üzerinde müşterek hâkimiyeti bulunan ve kamu görevlisi olmayan failin ise özel kişiler tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçundan sorumlu tutulacak olmasıdır. Kamu görevlisi tarafından işlenen resmî belgede sahtecilik suçunun işlenişine, şeriklik düzeyinde katkı sağlayan kişiler bakımından ise bu kişilerin kamu görevlisi olup olmadığına bakılmaksızın, bağlılık kuralı gereğince azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlulukları söz konusu olacaktır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu' nun 212' nci maddesinde, suçların içtimaina ilişkin özel bir hüküm yer almaktadır. Buna göre sahte resmî belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması hâlinde, hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı ceza verilecektir. Hükümün uygulanabilmesi için sahte resmî belgenin kullanılması yeterli olmayıp, bunun kullanılması suretiyle işlenen fiilin, aynı zamanda başka bir suça vücut vermesi gerekir. Bir başka açıdan, zincirleme suç ilişkili hükümlerin bu suçlar açısından uygulanabilmesi için failin, bir suç işleme kararının icrası kapsamında ve farklı zamanlarda hareket etmesi gerekir. Failin farklı zamanlarda hareket ettiği, somut olayda tespit edilemiyorsa zincirleme suç hükümleri uygulanmaz. Yargıtay uygulaması da bu yöndedir. Yine, bu suçlarda belirli bir mağdurun bulunmaması nedeniyle, zincirleme suç hükümlerinin öncelikle uygulanacağı dikkatlerden kaçmamalıdır.

Kanun koyucu, kamu güvenine karşı işlenen suçlar arasında başkaca suçlara da yer vermiştir. Bu suçlardan resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçu ile resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçu, resmî belgede sahtecilik suçu ile aralarındaki benzerlik nedeniyle, bu çalışmada inceleme konusu yapılmıştır. Resmî belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek suçunda, sahtecilik suçundan farklı olarak, gerçek bir resmî belgenin kısmen veya tamamen kullanılamaz hâle getirilmesi söz konusudur. Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçunda ise bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunulması söz konusudur. Bu suçta failin amacı, söz konusu yalan beyanı tevsik eden bir resmî belge elde etmektir ki bu nedenle söz konusu suç, Kanunun 204/2 hükmünde cezalandırılan gerçeğe aykırı belge düzenleme seçimlik hareketiyle benzeşmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, Ç., Baştürk, İ. (2013), “Belgede Sahtecilik Suçunun Ortak Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler”, **Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: VIII, s. 205-220

Artuk, M.E., Gökçen, A., Yenidünya, C. (2009), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi

Artuk, M.E., Gökçen, A., Yenidünya, A. (2015), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 15. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi

Aydil, E. (2006), *Yetkili Kamu Görevlisinin Resmi Evrakta Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Bakıcı, S., Yalvaç, G. (2008), *5237 sayılı Yasa Kapsamında Ceza Hukuku Özel Hükümleri*, C: IV, No: 2, Ankara: Adalet Yayınevi

Cengiz, S. (2007), *Evrakta Sahtekarlık Suçları*, Ankara: US – A Yayıncılık

Centel, N., Zafer, H., Çakmut, Ö. (2006), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi

Centel, N., Zafer, H. (2011), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık

Çetin, E., Malkoç, İ. (1995), *Uygulamada Sahtekarlık Suçları, Bilgisayar Suçları, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara: Adalet Yayınevi

Domaniç, H. (2011), *Türk Ticaret Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, C: IV, No: 4, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Ekinci, M., Esen, S. (2005), *Anlatımlı ve Gerekçeli: Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Güveni Kötüye Kullanma, Dolandırıcılık, Hileli ve Taksirli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik ve Bilişim Alanında Suçlar*, Ankara: Adalet Yayınevi

Er, O. (2008), *Türk Ceza Hukuku ve Adli İncelemeler Açısından Kambiyo Senetlerinde Sahtecilik Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Erem, F. (1961), “Ammenin İtimadı Aleyhine Cürümler”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C: XVIII, No: 1-4, s. 101-123

Erman, S. (1950), “Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi, Müşterek Unsurları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: XVI, No: 1-2, 110-156

Erman, S. (1950), “Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları, Tarihçesi, Müşterek Unsurları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: XVI, No: 1-2, 110-156 (Evrakta Sahtekarlık Suçlarının Ana Hatları)

Erman, S. (1981), *Sahtekarlık Suçları*, 3. Bası, İstanbul

Erman, S. (1949), “Evrakta Sahtekarlık Suçlarında “Varaka” Mefhumu”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: XV, No:1, s.167 – 197

Erman, S., Özek, Ç. (1996), *Ceza Hukuku Özel Bölüm Kamu Güvenine Karşı İşlenen Suçlar (TCK.316-368)*, İstanbul: Alfa Yayınları

Gökcan, H.T., (2009), “Resmi Belgede Sahtecilik Suçu (TCK m. 204)”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı:3, s. 93 – 126

Gökcan, A. (2013), *Belgede Sahtecilik Suçları (TCK m. 204 - 212)*, 3. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi

Güngör, D. (2010), *Resmi Belgelerde Sahtecilik Suçu*, Ankara: Yetkin Yayınları

Hafızoğulları, Z., Güngör, D., (2007), “Türk Ceza Hukukunda Suçların Tasnifi”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 69. Sayı, s. 21-50

Hafızoğulları, Z., Özen, M. (2012), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler: Toplum Karşı Suçlar*, Ankara: US – A Yayıncılık

Kaya, A. (2005), “Elektronik İmza”, **Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu**, **Ankara**: TOBB Yayınları, s. 330 – 348.

Keçelioğlu, E. (2010), “Kusurluluğu Ortadan Kaldıran Sebeplerle Hukuka Uygunluk Sebepleri Arasındaki Ayrımın TCK’ nın Uygulanması Bakımından Pratik Sonuçları” **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı: 87, s: 299 – 321

Keçelioğlu, E. (2012), “Ceza Hukukunda İçtihadın Sınır, Yorum ve Kıyas”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı: 11, s. 77 – 100

Koca, M., Üzülmez, İ., (2015), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 2. Basım, Ankara: Adalet Yayınevi

Koca, M., Üzülmez, İ. (2011), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları

Kuru, B. (2015), *Medenî Usul Hukuku*, İstanbul: Legal Kitabevi

Meran, N. (2005), *Yeni Türk Ceza Kanununda Sahtecilik – Malvarlığı – Bilişim Suçları ile Ekonomi ve Ticaret Alanında Suçlar*, Ankara: Seçkin Yayınevi

Özbek, V.Ö., v.d., (2011), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi

Özbek, V.Ö., vd., (2011), *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi

Özgenç, İ. (2013), *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Özgenç, İ. (2006), *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)*, 3. Baskı, Ankara: Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayınları

Öztañ, F. (2007), *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi

Öztürk, B., v.d., (2010), *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi

Poroy, R., Tekinalp, Ü. (2013), *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 21. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık

Savaş, V., Mollamahmutoğlu, S. (1999), *Türk Ceza Kanununun Yorumu*, C: IV, No: 3, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Soyaslan, D. (2010), *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 8. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları

Soyaslan, D. (2012), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları

Şahin, C. (2013), *Ceza Muhakemesi Hukuku – I*, 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi

Taşdemir, K. (2013). *Açıklamalı İçtihatlı Belgelerde Sahtecilik Suçları*, Ankara: Ertem Basım

Tezcan, D., Erdem, M., Önok, C., (2008), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, 6. Basım, Ankara: Seçkin Yayıncılık

Toroslu, N. (2007), *Ceza Hukuku Özel Kısım*, 2. Baskı, Ankara: Savaş Yayınları

Toroslu, N. (2008), *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 11. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi

Ulusal Yargı Ağı Projesi Yargıtay Karar Arama Ekranı

Üçok, C., Mumcu, A., Bozkurt, G. (2002), *Türk Hukuk Tarihi*, 10. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi

Ünver, Y., Hakeri, H. (2012), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi

Üstüner, A. (2013), *Resmi Belgede Sahtecilik Suçu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Yaşar, O., Gökcan, H.T., Artuç, M. (2014), *Yorumlu – Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 2. Baskı, C:VI, No: 5, Ankara: Adalet Yayınevi

Yurtcan, E. (2013), *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Şerhi*, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ahmet Tolga EKİNCİ
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 13.04.1986 - Sürmene / TRABZON
Medenî Hâli : Evli
GSM : 0 533 664 98 80
e – posta : tolga_ekinci86@hotmail.com

EĞİTİM

BÖLÜM	OKUL ADI	YIL
LİSE	Çankaya Lisesi	2003
ÜNİVERSİTE	Atılım Üniversitesi	2010
YÜKSEK LİSANS	Çankaya Üniversitesi	2016

İŞ DENEYİMİ

YIL	YER	POZİSYON
2011	Ankara Barosu	Avukatlık Stajı
2011	Ankara Adliyesi	Adli Yargı Hâkim ve Cumhuriyet Savcısı Adaylığı
2013	Kepsut / BALIKESİR	Cumhuriyet Savcılığı
2013	Erbaa / TOKAT	Cumhuriyet Savcılığı
2015	İspir / ERZURUM	Cumhuriyet Savcılığı

Yabancı Dil : Orta Düzeyde İngilizce (Üniversite hazırlık eğitimi)

Hobiler : Siyasî, sosyal ve hukukî içerikli konular üzerine kitap okumak ve düşünmek, bağlama çalmak, kayak yapmak.